DÜZEN ADAMI

ALBERTO MORAVIA

Türkçesi Leyla Tonguç Basmacı

ROMAN

Alberto Moravia 1907'de Roma'da doğdu. Asıl adı Alberto Pincherle olan yazar 20. yüzyıl İtalyan edebiyatının önemli isimlerindendir. Çocukken tüberküloza yakalanması yaşıtlarıyla oynamak yerine edebiyatla ilgilenmesine vesile olur. Bu yıllarda İngilizce, Almanca, Fransızca çalışarak bazı önemli yazarları okumaya başlar. İlk romanı *Aylaklar (Gli indifferenti)* 1929'da yayımlanır. Eserlerinde savaş sonrası İtalya'sına yer veren Moravia'da yalnızlık, hayal kırıklıkları, ilişkiler, cinsellik ve aşk öne çıkan temalardır. Hayatını anlatan *Life of Moravia* kitabının yayımlandığı 1990'da ölür.

Düzen Adamı

Alberto Moravia

kolektif.
kitap

Kolektif Kitap ~ 137

Düzen Adamı

Özgün Adı: *Il Conformista*

© Bompiani / RCS Libri S.p.A., Milan 1951
© Türkçesi: Leyla Tonguç Basmacı, 2017
© Kolektif Kitap, 2015

ISBN: 978-605-2205-27-3

Yayıma Hazırlayan: Müge Karahan
Son Okuma: Evrim Öncül
Sayfa Düzeni: Semih Büyükkurt
Kapak Tasarımı: Deniz Akkol

1. Baskı, Ocak 2019, İstanbul
2. Baskı, Ağustos 2022, İstanbul
Sertifika No: 51867

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaacılık
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 215-216
Topkapı, İstanbul - 0212 613 11 12
Sertifika No: 45750

kolektif. kitap, bilişim ve tasarım a.ş.

Asmalı Mescit Mah. Sofyalı Sok. No: 24 A Beyoğlu / İstanbul
www.kolektifkitap.com - info@kolektifkitap.com
T: 0212 243 96 39

Bu kitabın hakları Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla LCS LIBRI SPA'dan alınmıştır. Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez. Tüm hakları saklıdır.

Düzen Adamı

Alberto Moravia

Türkçesi Leyla Tonguç Basmacı

kolektif.
kitap

Marcello çocukken tıpkı saksağanlar gibi, nesnelere hayrandı. Belki anne babası katılıklarından değilse de kayıtsızlıklarından, onun sahip olma arzusunu tatmin etmeyi hiç düşünmemiş ya da belki hâlâ açığa çıkmamış daha derin içgüdüleri açgözlülüğünün ardına gizlenmişti. Marcello farklı farklı nesnelerle ilgili şiddetli arzuların sürekli saldırısına uğrardı: silgili bir kurşunkalem, resimli bir kitap, bir sapan, bir cetvel, taşınabilir kauçuk bir mürekkep hokkası... En ufak şey dahi ruhunda önce yoğun, makul olmayan bir arzu uyandırır, Marcello o şeye sahip olunca da arzunun yerini şaşkın, büyülenmiş, doymak bilmez bir memnuniyet alırdı. Marcello'nun kendine ait bir odası vardı, orada uyuyup ders çalışırdı. Dağınık halde masanın üzerinde veya çekmecelerde duran nesneler, onları yakın zamanda mı yoksa daha önce mi edindiğine bağlı olarak, ya henüz kutsallığını yitirmemiş ya da yeni yitirmişti. Dolayısıyla evdeki başka nesnelere benzemezlerdi; yaşanacak veya yaşanmış bir deneyimin kırıntılarıydı hepsi, tutku yüklüydüler, karanlıktılar. Marcello mülkiyetin bu sıradışılığının kendince farkındaydı ve bundan bir yandan tarifsiz bir zevk alırken bir yandan da sürekli yinelenen ve pişmanlık hissetmeye bile zaman tanımayan bir suç işlemiş gibi acı çekerdi.

Ancak onca nesne arasında en çok, muhtemelen yasak olduğundan, silahları çekici bulurdu. Çocukların oynadığı sahte

silahlar, tenekeden tüfekler, mantar tabancalar, tahta hançerler değil; o bildik şekli şemailiyle tehdit, tehlike ve ölüm fikrini taşımakla kalmayıp bunların varlığının esas sebebi olan hakiki silahlardı. Çocukken oyuncak tabancalarla öldürmek imkânsızdı oysa büyükken silahlarla ölüm mümkün olduğu gibi üstelik bir de an meselesiydi; ihtiyatın engel olabileceği cezbedici bir şeydi sanki. Marcello'nun birkaç defa hakiki silah tutmuşluğu vardı; bir defasında kırsalda bir av tüfeğini eline almıştı, bir gün de babası ona çekmecede bulundurduğu eski tabancayı göstermişti ve her defasında, eli silahın kabzasındayken Marcello nihayet doğal uzantısını bulmuş gibi, onunla iletişim kurmuş gibi ürpermişti.

Marcello'nun mahallede birçok arkadaşı vardı ve silahlar konusundaki heyecanının, diğer çocukların masum askeri heveslerinden çok daha derin ve karanlık bir kökeni olduğunu hemen anlamıştı. Çocuklar savaş oyunu oynarken gözü dönmüş birer vahşi gibi davranır ama aslında sırf oyun olsun diye bu tavırları sürdürür ve gerçekten öyle hissetmeden taklit ederlerdi. Halbuki Marcello'ya tam tersi olurdu: İçindeki acımasızlığı ve vahşiliği savaş oyununda, eğer savaş oyunu oynamıyorsa da yok etmeyi ve ölümü temel alan eğlencelerde boşaltmaya çalışırdı. O sıralarda Marcello'nun zalimliği kendisine doğal gelirdi, bundan ne pişmanlık ne de utanç duyardı; yavan olmayan bir zevke erişmesinin tek yoluydu bu ve henüz kendinde veya başkalarında şüphe uyandırmayacak kadar da çocuksuydu. Yazın ilk günlerinde sıcak saatlerde bahçeye inerdi. Küçük ama gür bahçede yıllardır doğal hallerine bırakılmış sayısız bitki ve ağaç büyük bir karmaşa yaratıyordu. Marcello elinde tavan arasındaki eski bir halı dövme sopasından kopardığı ince, esnek telle bahçeye çıkar, bir süre ağaçların oyuncu gölgeleriyle güneşin yakıcı ışınları arasında çakıltaşlı patikalarda dolanarak bitkilere bakardı. Gözlerinin parladığını, bedeninin bu ışık dolu gür bahçenin

canlılığına karışan bir sıhhat hissiyle dolduğunu hisseder, mutlu olurdu. Ama içindeki saldırgan ve zalim bir mutluluktu, sanki başkalarının mutsuzluğuyla değeri artacaktı. Marcello bir çiçek tarhının ortasında sarı, beyaz çiçeklerle dolu bir öbek veya yeşil saplı kırmızı bir lale veya uzun, beyaz ve etli çiçekleriyle bir kalla zambağı gördüğü anda teli kılıç gibi savurup bir darbe indirirdi. Tek darbede kesilen çiçeklerle yapraklar düzgün bir şekilde bitkinin yanına toprağa düşer, geriye başları kesilmiş sapları kalırdı. Böylece Marcello'nun yaşam coşkusu ikiye katlanır, fazlasıyla bastırılmış enerjisinin boşalmasını sağlayan derin bir haz duyardı; aynı zamanda da ne olduğunu tam bilmediği bir güç ve adalet duygusuyla dolardı, o bitkiler suçluymuş da Marcello cezalandırmış ve onları cezalandırmakta haklı olduğuna kanaat getirmiş gibi. Oysa bu eğlencesinin yasak olduğundan ve bundan ötürü kabahatli bulunacağından tamamen habersiz değildi. Ara sıra, neredeyse elinde olmadan villaya kaçamak bakışlar atar, annesinin salondaki, aşçı kadınınsa mutfaktaki pencereden kendisini seyrediyor olabileceğinden endişelenirdi. Korktuğu şeyin de azarlanmaktan ziyade kendisinin de anormal bulduğu ve gizemli bir şekilde suç sayıldığını bildiği eylemlere tanıklık edilmesi olduğunun farkındaydı.

Çiçeklerle bitkilerden hayvanlara geçişi, doğada olduğu gibi, adeta fark edilmeden gerçekleşmişti. Marcello bitkileri ezip çiçeklerin başını uçurmaktan aldığı zevki, aynı şiddeti hayvanlara uyguladığında daha yoğun ve derin biçimde hissettiğinin ne zaman farkına vardığını bilmiyordu. Belki de onu bu yola sokan bir tesadüftü; telle çalılığı keseceğine bir dalın üzerinde uyuyan kertenkelenin sırtına vurmuştu ya da belki de tatmin olup sıkılmaya başladığından, henüz farkında olmadığı gaddarlığı için yeni hedefler aramaya koyulmuştu. Sebep ne olursa olsun, Marcello ev halkının uykuda olduğu sessiz bir öğle sonrasında bir kertenkele katliamı nedeniyle pişmanlık ve utançtan yıldı-

rım çarpmışa döndü. Ağaç dallarında ya da bahçe duvarında duran beş altı kertenkeleyi, tam onun kıpırtısız varlığından kuşkulanıp bir yerlere sığınmaya çalıştıkları anda tek bir tel darbesiyle öldürmüştü. Bu duruma nasıl geldiğini tam olarak bilemiyor ya da hatırlamamayı tercih ediyordu ama artık her şey bitmiş, geriye yakıcı güneşin altında kana ve toza bulanmış kertenkele cesetlerinden başka bir şey kalmamıştı. Marcello sımsıkı tuttuğu telle kertenkelelerin yattığı beton kaldırımın önünde dikiliyordu; katliam sırasında bedenini ve yüzünü saran heyecanı hâlâ hissetse de o anki gibi zevk duymuyor, heyecanın yerini pişmanlık ve utanç alıyordu. Ayrıca her zamanki zalimlik ve güç duygusuna bu sefer ona yeni gelen, tanımlayamadığı fiziksel bir rahatsızlığın da eklendiğinin farkına vardı: Utanç ve pişmanlıkla beraber karmaşık bir dehşet hissine de kapılmıştı. Utanması gereken ancak başkalarının önünde mahcup olmamak ve akranlarının arkadaşlığından ebediyen mahrum kalmamak için ayıbını gizli tutup kendi kendine yaşaması gereken bir anormallik keşfetmişti sanki kendi içinde. Akranı oğlanlardan farklı olduğuna emindi, onlar yalnızken ya da bir aradayken kendilerine böyle eğlenceler yaratmıyordu. Kati suretle farklı olmalıydı onlardan. Kertenkelelerin öldüğüne de şüphe olmadığına göre bu ölümden ve onun buna sebep olan zalim ve delice eylemlerinden de geri dönüş yoktu. Geçmişte tamamıyla masum ve normal başka eylemlerden ibaret bir çocukken şimdi onu tanımlayan bu zalim ve delice eylemlerdi.

O gün Marcello bu yeni ve acı verici keşfini, anormalliğini teyit etmek için, kendinden küçük kapı komşusu Roberto'yla yüzleşmek istemişti. Roberto ev ödevleri bittikten sonra akşama doğru bahçeye iner ve ailelerinin de izniyle iki çocuk akşam yemeğine kadar evlerden birinin bahçesinde beraber oynardı. Marcello öğleden sonra uzun, sessiz saatler boyunca odasında uzanıp o anı sabırsızlıkla bekledi. Anne babası dışarı çıkmıştı,

evde aşçı kadından başka kimse yoktu, zemin kattaki mutfaktan yalnızca ara sıra söylediği şarkı duyuluyordu. Marcello genelde öğleden sonra odasında tek başına ders çalışır veya oyun oynardı, oysa o gün ne dersler ne de oyun ilgisini çekiyordu; hiçbir şey yapamayacak durumdaydı ama boş durmaya da tahammülü yoktu. Bir şey keşfettiğini düşünüyor ve hem bu keşfin dehşetiyle hem de Roberto'yla buluşmasının bu dehşeti yatıştıracağı umuduyla öylece kalakalmış, sabırsızlıkla bekliyordu. Eğer Roberto kendisinin de kertenkele öldürdüğünü, onları öldürmekten hoşlandığını ve onları öldürmenin kötü bir şey olmadığını söylerse, anormallik duygusundan kurtulacakmış gibi geliyordu, işte o zaman kertenkele katliamına anlamsız ve önemsiz bir olaymış gibi bakabilecekti. Roberto'ya neden bu kadar yetki atfettiğini bilmiyordu; Roberto da benzer duygularla benzer şeyler yapıyorsa bu herkesin yaptığı anlamına gelir diye düşünüyordu, herkesin yaptığı bir şey de normal hatta iyi sayılırdı. Bu düşünceler Marcello'nun zihninde net değildi, onları derin duygular ve dürtülerle algılıyordu. Emin olduğu tek bir şey vardı, o da gönül rahatlığının Roberto'nun cevabına bağlı olduğuydu.

Akşamı bu umut ve dehşet duygularıyla sabırsızlıkla bekledi. Tam uykuya dalacaktı ki bahçeden uzun ve melodik bir ıslık sesi geldi; Roberto'yla kararlaştırdıkları, onun bahçeye indiğini gösteren işaretti bu. Marcello yataktan kalktı ve ışıkları açmadan günbatımının loşluğunda odasından çıkıp merdivenden inerek bahçeye adım attı.

Yaz mevsiminin alacakaranlığında ağaçlar hareketsiz ve kasvetliydi; dalların gölgelerinin karanlığı adeta gece inmiş gibi bir hava yaratıyordu. Durgun ve ağır hava çiçeklerin soluğuyla, toz kokusuyla, güneşin ısıttığı topraktan yükselen sıcaklıkla doluydu. Marcello'nun bahçesini Roberto'nun bahçesinden ayıran parmaklık, yaprakların üst üste yığılmasıyla bir duvarı andıran

devasa, gür ve kökü sağlam bir sarmaşığın altında tamamıyla kaybolmuştu. Marcello sarmaşığın da gölgenin de en yoğun olduğu, bahçenin en sonundaki köşeye gitti, burada büyük bir taşın üzerine çıkıp tek bir hamleyle bitki yığınını araladı. Sarmaşığın yaprakları arasındaki o kapı benzeri yeri, oyunlarına gizem ve macera katmak için icat eden oydu. Sarmaşığı kaldırdığında parmaklıkları ve parmaklıkların ardında da arkadaşı Roberto'nun sarı saçlarıyla ince, soluk yüzünü gördü. Marcello taşın üzerinde parmak ucuna yükselerek, "Kimse gördü mü bizi?" diye sordu.

Oyunlarını başlatan adımdı bu. Roberto dersini tekrar eder gibi, "Hayır, kimse görmedi..." diye cevap verdi. Hemen sonra, "Ders çalıştın mı?" diye sordu.

Fısıldayarak konuşuyordu, bunu da yine beraber kararlaştırmışlardı. Marcello da fısıltıyla cevap verdi: "Hayır, bugün ders çalışmadım. Canım istemedi. Öğretmene kendimi iyi hissetmediğimi söyleyeceğim."

"Ben İtalyanca ödevimi yaptım," diye fısıldadı Roberto, "aritmetik problemlerinden de birini çözdüm, bir tane daha var. Sen neden çalışmadın?"

Marcello'nun beklediği soruydu bu. "Çalışmadım," dedi, "çünkü kertenkele avına çıktım."

Roberto'nun, "Ya, gerçekten mi? Ben de bazen kertenkele avına çıkarım," demesini veya buna benzer bir şeyler söylemesini umuyordu. Ama Roberto'nun yüzünde ne ittifak arzusu ne de merak vardı. Marcello da mahcubiyetini gizlemeye çalışıp kendini zorlayarak, "Hepsini öldürdüm," dedi.

Roberto ihtiyatlı bir edayla, "Kaç tane?" diye sordu.

"Toplam yedi," diye cevap verdi Marcello. Sonra da böbürlenerek, teknik bir bilgi verir gibi, "Ağaç dallarının ve taşların üzerindeydiler," dedi, "harekete geçmelerini bekledim ve onları anında indirdim... bu telin tek darbesiyle, hepsini bir darbe-

de." Yüzüne kendinden memnun bir ifade verip elindeki teli Roberto'ya gösterdi.

Roberto'nun tele merakla baktığını gördü ancak bu meraka hayret eşlik etmiyordu. "Onları neden öldürdün?"

"Öylesine," diye cevap verdi. Biraz tereddüt etti, tam "Hoşuma gitti," diye cevap verecekken her nedense kendini tutup, "Çünkü zararlılar. Kertenkelelerin zararlı olduğunu bilmiyor musun?" dedi.

"Hayır," dedi Roberto, "bilmiyordum, neden zararlılar?"

"Üzümleri yiyorlar," diye açıkladı Marcello, "geçen sene, kırsaldaki evde çardağın bütün üzümünü yediler."

"Ama burada üzüm yok ki."

"Hem sonra," diye devam etti Roberto'nun itirazına aldırış etmeyerek, "kötüler... Bir tanesi beni gördüğü gibi kaçmak yerine ağzını kocaman açıp üzerime geldi. Onu tam zamanında durdurmasaydım üstüme atlamıştı." Marcello bir süre sessiz kaldıktan sonra daha içten bir sesle, "Sen hiç kertenkele öldürmedin mi?" diye sordu.

Roberto başını iki yana sallayıp, "Hayır, hiç," diye cevap verdi. Sonra gözlerini yere indirip sıkıntılı bir yüz ifadesiyle, "Hayvanlara kötülük yapmamalıymışız," dedi.

"Kim demiş?"

"Annem."

"Büyükler çok konuşur," dedi Marcello kendinden o kadar emin olmayan bir tavırla. "Sen de denemelisin aptal. Yemin ederim ki çok eğlenceli."

"Hayır, denemeyeceğim."

"Nedenmiş?"

"Çünkü kötü bir şey."

Yapacak bir şey olmadığını düşündü Marcello, bozulmuştu. Farkına varmadan anormalliğini teyit eden arkadaşına öfkelendi. Ama kendini kontrol etmeyi başarıp bir teklifte bulundu.

"Dinle, yarın yine kertenkele avına çıkacağım. Benle ava gelirsen sana Tüccar Panayırda oyununun kâğıt destesini hediye ederim."

Bu önerinin Roberto'ya çekici geleceğini biliyordu; çocuk o desteye sahip olma arzusunu defalarca dile getirmişti. Nitekim Roberto aniden gelen bir ilhamla aydınlanmış gibi, "Ava gelirim ama bir şartla," dedi, "kertenkeleleri canlı yakalarız, onları küçük bir kutuya koyar sonra da serbest bırakırız, sen de bana desteyi verirsin."

"Olmaz," dedi Marcello, "işin en güzel kısmı onlara telle vurmak. Hem bahse girerim sen yapamazsın."

Roberto bir şey demeyince Marcello, "O halde anlaştık, geliyorsun ama sen de kendine bir tel bul," diye devam etti.

"Hayır," dedi Roberto inatla, "gelmeyeceğim."

"Neden ama? O deste yepyeni."

"Hayır, boşuna uğraşma," dedi Roberto, "ben kertenkele öldürmeyeceğim, bana..." bu işi yapmasına değecek bir eşya düşünmeye çalışırken biraz tereddüt etti, "bana tabancanı bile versen olmaz."

Marcello yapacak bir şey olmadığını anlayınca bir süredir içinde giderek büyüyen öfkeye yenilip, "Gelmek istemiyorsun çünkü sen korkaksın," dedi, "çünkü korkuyorsun."

"Neden korkayım ki? Güldürme beni."

"Korkuyorsun," diye tekrar etti Marcello kızgın kızgın, "sen ödleğin tekisin... ödlek." Aniden parmaklıklar arasından elini uzatıp arkadaşını kulağından yakaladı. Roberto'nun kulakları kepçe ve kırmızıydı; Marcello'nun onu kulağından yakalamışlığı vardı ancak hiç bu kadar öfkeyle ve canını acıtma isteğiyle yapmamıştı. "Ödlek olduğunu itiraf et."

"Hayır, bırak beni," diye sızlanmaya başladı Roberto kurtulmaya çalışarak. "Aah... aah..."

"Ödlek olduğunu itiraf et."

"Hayır, bırak beni."

"Ödlek olduğunu itiraf et."

Roberto'nun kulağı sıcaklayıp terlemişti; canı yanan çocuğun mavi gözlerinde yaşlar belirdi ve, "Tamam, peki, ödleğim ben," diye kekeledi.

Marcello onu hemen bıraktı. Roberto parmaklıktan aşağı atlayıp koşarak uzaklaşırken, "Ödlek değilim ben, öyle dedim ama değilim seni kandırdım," diye bağırdı. Roberto gözden kaybolurken gözyaşlarına karışan alaycı sesi de yandaki bahçenin ağaçları arasında uzaklaşıp kayboldu.

Marcello'ya da bu diyalogdan geriye derin bir huzursuzluk hissi kaldı. Roberto hem dayanışma ruhunu hem de Marcello'nun o dayanışma ruhuna bağlı olduğuna inandığı ve istediği bağışlamayı ondan esirgemişti. Dolayısıyla anormallik kuyusuna geri itilmekle kalmayıp oradan çıkmanın onun için ne kadar önemli olduğunu Roberto'ya açık etmiş ve, sonradan fark ettiği üzere, bunun için yalanla şiddete dahi başvurabileceğini göstermişti. Şimdi kertenkeleleri öldürmüş olmanın utancı ve pişmanlığına Roberto'yu suç ortağı olarak istemesinin nedenleri hakkında ona yalan söylemenin ve onu kulağından yakalamak gibi öfkeli bir hareketle kendini ele vermenin utancı ve pişmanlığı eklenmişti. İlk suça yeni bir suç eklenmişti ve Marcello ikisinden de kurtulamıyordu.

Acı verici düşüncelerin arasında ara sıra kertenkele katliamını anımsıyor ve sanki o anıyı her tür pişmanlıktan arınmış halde bulmayı, sıradan bir olay olarak görmeyi umuyordu. Ama her seferinde kertenkelelerin ölmemiş olmasını diliyordu. Aynı zamanda kertenkeleleri avlarken duyduğu o heyecanı ve fiziksel rahatsızlığı canlı ve tamamen nahoşluktan uzak, tam da bundan dolayı daha da tiksindirici bir şey olarak anımsıyordu; öyle güçlü bir duyguydu ki bu, sonraki günlerde aynı şeyi tekrarlama isteğine karşı koyabileceğinden emin değildi.

Bu düşünce onu çok korkuttu; bu durumda anormal olmakla kalmıyor, anormalliği bastırmak bir yana onu kontrol altına bile alamıyordu. Odasında masaya oturup önüne bir kitap açmış akşam yemeğini beklerken bir hışımla yerinden kalktı, yatağın yanındaki küçük halının üzerinde diz çökerek ellerini birleştirdi ve samimi olduğuna inandığı bir tonda yüksek sesle söz verdi:

"Tanrı'nın huzurunda yemin ederim ki bir daha çiçeklere, bitkilere veya hayvanlara dokunmayacağım."

Ancak Roberto'yu suç ortağı yapmak istemesine neden olan bağışlanma ihtiyacı şimdi tam tersine kınanma ihtiyacına dönüşmüştü. Roberto onun yanında yer alarak onu pişmanlıktan kurtarabilirdi ama bu duyguya mantıklı açıklamalar getirip son bir söz söyleyerek zihnindeki karmaşayı çözecek yetkinliğe sahip değildi. O da Marcello gibi bir çocuktu, suç ortağı olabilirdi ama yargıç olarak yetersiz kalıyordu. Roberto onun önerisini reddederken tiksintisine destek olarak annesinin otoritesine başvurmuştu. Marcello da kendi annesine başvurabileceğini düşündü. Bir tek annesi onu kınayabilir veya bağışlayabilir, ya da en azından Marcello'nun yaptıklarını anlamlandırabilirdi. Annesini iyi tanıyan Marcello bu kararı alırken soyut düşünüyor, annesini olduğu gibi değil olması gereken, ideal bir anneymiş gibi değerlendiriyordu. Aslında olumlu sonuç alacağından şüpheliydi. Ama tek bir annesi vardı ve ona başvurma dürtüsü her türlü kuşkusunu bastıracak kadar güçlüydü.

Marcello yattıktan sonra annesinin iyi geceler dilemek üzere odasına gelmesini bekledi. Baş başa kalabildikleri nadir anlardan biriydi bu; yemeklerde ve ender de olsa beraber gezintiye çıktıklarında daima babası da yanlarında olurdu. Marcello'nun içgüdüleri annesine çok güvenmesine engel olsa da onu severdi, hatta belki de sevmekten ziyade, sıradışı alışkanlıklara sahip, tuhaf karakterli bir ablaya duyulan hayranlık gibi şaşkın ve tutkulu bir hayranlık beslerdi. Marcello'nun

annesi çok erken yaşta evlendiğinden ruhen ve bedenen genç kız gibiydi ama sosyetik toplantılara katılmaktan ilgi gösteremediği oğluyla pek bir yakınlığı olmasa da onu kendi hayatının dışında bırakmamıştı. Dolayısıyla Marcello da telaşla girilip çıkılan bir evde, denenip bir kenara fırlatılan elbiselerle, bitmek bilmeyen saçma sapan telefon konuşmalarıyla, terzi ve tedarikçilerle; sinir krizleri, hizmetçiyle kavgalar ve fındık kabuğunu doldurmaz nedenlerden dolayı değişen ruh halleri eşliğinde sürekli bir karmaşa içinde yetişmişti. Marcello annesinin odasına istediği zaman girebilir, içinde kendisine yer olmayan bir mahremiyetin görmezden gelinen meraklı seyircisi olabilirdi. Bazen annesi aniden pişman olup uyuşukluğundan kurtularak kendini oğluna adamaya karar vermiş gibi onu yanında terziye veya modacıya götürürdü. Böyle zamanlarda annesi şapkalar ve elbiseler denerken saatlerce taburede oturmak zorunda kalan çocuk onun her zamanki baş döndürücü kayıtsızlığını neredeyse özlerdi.

Marcello o akşam annesinin her zamankinden daha fazla acelesi olduğunu hemen anladı; nitekim, çocuk daha çekingenliğini yenemeden annesi sırtını dönüp karanlık odanın aralık kapısına yöneldi. Ama Marcello ihtiyacı olan hükmü duymak için bir gün daha bekleyecek durumda değildi. Yatakta doğrulup oturdu ve, "Anne," diye seslendi.

Annesinin kapıda bıkkın bir ifadeyle kendisine döndüğünü gördü. "Ne var Marcello?" diye sordu tekrar çocuğun yatağına yaklaşırken.

Şimdi Marcello'nun yanında ayaktaydı, ışık arkasından vururken siyah dekolte elbisesi içinde solgun ve ince görünüyordu. Siyah saçlarla çevrili zarif, soluk yüzü gölgede kalıyordu ama Marcello yine de bıkkın, aceleci ve sabırsız ifadesini seçebiliyordu. Bir anda, "Anne, sana bir şey söylemem lazım," deyiverdi.

"Peki Marcello ama çabuk ol. Annenin gitmesi gerek... baba bekliyor." Bu arada elleri boynundaki kolyenin klipsiyle meşguldü.

Marcello annesine kertenkele katliamını anlatmak ve yaptığının kötü bir şey olup olmadığını sormak istiyordu ancak telaşlı halini görünce fikrini değiştirdi. Daha doğrusu, zihninde hazırladığı cümleyi değiştirmeye karar verdi. Kertenkeleler aklı başka yerde olan birinin dikkatini çekmek için fazlasıyla küçük ve önemsiz hayvanlar gibi geldi birden. Bu yüzden suçunu büyütecek bir yalan söyledi. Suçunun büyüklüğüyle, vurdumduymaz ve tepkisiz olduğuna inandığı annesini etkilemeyi umuyordu. Kendini de şaşırtan bir özgüvenle, "Anne, ben kedi öldürdüm," dedi.

Kolyesinin uçlarını birleştirmekle uğraşan annesi elleri ensesinde, çenesi göğsüne düşmüş yere bakarken ara sıra sabırsızlıkla topuğunu yere vuruyordu. "Öyle mi?" dedi, ellerinin meşguliyetiyle her türlü odaklanma kabiliyetinden yoksun, hiçbir şeyin farkında olmayan bir sesle. Marcello kendine güvenini biraz kaybetmiş bir sesle, "Onu sapanımla öldürdüm," dedi.

Çocuk annesinin hoşnutsuz bir şekilde başını iki yana sallayıp ellerini ensesinden çektiğini ve bir elinde bir türlü takamadığı kolyesini tuttuğunu gördü. "Lanet olasıca klips," dedi kadın öfkeyle. "Marcello bana bir iyilik yap da kolyemi takmama yardım et." Oğlunun yatağına oturup sabırsızlıkla, "Klipsin tam olarak kapandığından emin ol yoksa yine açılacak," diye ekledi.

Konuşurken beline kadar açık sırtını oğluna dönmüştü, ince omuzları kapıdan sızan ışıkta kâğıt gibi beyaz görünüyordu. Kırmızı ojeli, sivri tırnaklı elleri kolyeyi kıvırcık saçlarıyla kaplı zarif ensesinde tutuyordu. Marcello kolyesi takıldıktan sonra annesinin onu sabırla dinleyeceğini düşündü ve ileri uzanarak kolyenin iki ucunu alıp tek bir hamlede birleştirdi. Ama annesi

hemen ayağa kalktı ve oğlunun yanağına bir öpücük kondurmak için eğilip, "Teşekkür ederim. Şimdi uyu. İyi geceler," dedi. Marcello bir hareketiyle ya da sözüyle onu durduramadan çıkıp gitmişti.

Ertesi gün hava sıcak, gökyüzü bulutluydu. Marcello suskun anne babasının arasında sessizce yemeğini yedikten sonra iskemlesinden hızlıca inip camlı kapıdan bahçeye çıktı. Her zamanki gibi, yediklerini sindirirken huzursuzdu, bu ruh haline şişkinlik ve doygunluk da eşlik ediyordu. Uçuşan böceklerle dolu ağaç gölgelerinde, gıcırtılı çakıltaşlarının üzerinde yavaş yavaş, adeta parmak ucunda yürüyerek bahçe kapısına kadar gidip dışarı baktı. Ezbere bildiği, hafif yokuş sokağa baktı, iki yanındaki karabiber ağaçları yumuşacık bir yeşil tonundaydı; o saatte bomboştu ve gökyüzünü kaplayan alçak siyah bulutlardan dolayı tuhaf bir şekilde karanlıktı. Tam karşıda başka bahçe kapıları, başka bahçeler, onlarınkine benzer başka villalar vardı. Marcello sokağı dikkatle seyrettikten sonra bahçe kapısından ayrıldı, cebinden sapanı çıkarıp yere eğildi. Küçük çakıltaşlarının arasında biraz daha büyük beyaz taşlar da vardı. Marcello ceviz büyüklüğünde bir tanesini aldı, sapanının deri bandına yerleştirdi ve kendi bahçelerini Robertolarınkinden ayıran duvar boyunca gezinmeye başladı. Düşündüğü, daha doğrusu hissettiği şuydu: Madem Roberto'yla savaş halindeydi, duvarı örten sarmaşığı büyük bir dikkatle denetlemeli, en ufak bir hareket gördüğünde sapanındaki taşı fırlatmalıydı. Bu oyunla hem kertenkele katliamında onun suç ortağı olmayı reddeden Roberto'ya kızgınlığını hem de onu katliamı yapmaya iten savaşçı ve zalim içgüdüsünü dışa vurabilecekti. Marcello genellikle o saatte uyuyan Roberto'nun sarmaşığın yapraklarının arkasında onu gözetlemediğini bilse de çocuk oradaymış gibi büyük bir ciddiyet ve dikkatle davranıyordu. Yaşlı ve devasa sarmaşık, demir parmaklıkların tepesine kadar

yükseliyordu; bir kadının huzurlu göğsünü örten dantel fırfırları andıran, üst üste duran, tozlu, koyu, kocaman yaprakları rüzgârsız, bunaltıcı havada kıpırtısız ve sönüktü. Birkaç defa yaprakların hafifçe kıpırdadığını görür gibi oldu, daha doğrusu ona yapraklar kıpırdamış gibi geldi ve büyük bir memnuniyetle sarmaşığın en yoğun olduğu yere hemen bir taş fırlattı.

Fırlattığı her taşın ardından hemen yere eğilip yeni bir tane alıyor ve bacaklar açık, kollar ileri uzanmış, sapan elde, yeniden saldırı duruşuna geçiyordu; hiç belli olmazdı, Roberto yaprakların arkasında onu hedef alıyor olabilirdi, neticede gizlenme avantajına sahipti, Marcello'ysa açıktaydı. Oyunu sürdürerek bahçenin sonuna, sarmaşık yaprakları arasındaki aralığa ulaştı. Durup duvara dikkatle baktı. Hayalinde ev bir şato, sarmaşığın altında saklanan parmaklık müstahkem surlar, geçiş yeri de kolaylıkla aşılabilecek tehlikeli bir gedikti. O an, bu sefer şüpheye yer bırakmayacak şekilde, yaprakların sağdan sola doğru kıpırdadığını gördü. Evet, emindi, yapraklar kıpırdıyordu, onları hareket ettiren biri vardı. Marcello bir saniye içinde hem Roberto'nun orada olmadığını ve bunun bir oyun olduğunu, oyun olduğuna göre de taş atabileceğini hem de Roberto'nun orada olduğunu ve onu öldürmek istemiyorsa taş atmaması gerektiğini düşündü. Derken aniden lastiği gerip taşı yaprakların en yoğun olduğu yere fırlattı. Bununla yetinmeyip yere eğildi, sapanına bir taş daha takıp fırlattı, sonra üçüncü bir taş taktı ve onu da fırlattı. Artık her türlü tereddüdü ve korkuyu bir yana bırakmıştı, Roberto'nun orada olup olmaması önemli değildi, sadece keyifli ve kavgacı bir heyecan duyuyordu. Yaprakları delik deşik ettikten sonra sapanı yere bırakarak duvara tırmandı. Öngördüğü ve umduğu üzere Roberto yoktu. Parmaklıkların arası çok genişti, dolayısıyla yan bahçeye başını uzatması mümkündü. Merakına yenik düşüp başını uzattı ve aşağıya baktı.

Roberto'nun bahçesinde parmaklığı saran bitkiler yoktu, duvarla çakıltaşı patika arasında süsenlerin yetiştiği tarhlar vardı. Marcello duvarla beyaz ve mor süsenlerin arasında yan yatmış iri, gri bir kedi gördü. Korkudan nefesi kesildi çünkü hayvan tuhaf görünüyordu: Yan yatmıştı, patileri öne uzanmış ama gevşekti, yüzü de toprağa değiyordu. Maviye çalan gri, gür tüyleri hem biraz dik ve dağınık hem de bir süre önce mutfaktaki mermer masanın üzerinde gördüğü ölü kuşun tüyleri gibi cansızdı. Korkusu biraz yatışmıştı artık, yere atladı, bir gülün destek aldığı kamışı yerinden çıkarıp yeniden duvara tırmandı ve kolunu demirlerin arasından uzatarak kamışın toprağa bulanmış ucuyla kedinin yan tarafını dürtükledi. Kedi kıpırdamadı. Hayvanı çevreleyen uzun yeşil saplı, beyaz ve mor süsenler Marcello'ya merhametli bir el tarafından cesedin etrafına yerleştirilmiş cenaze çiçekleri gibi geldi. Marcello kamışı fırlatıp attı ve sarmaşığı düzeltmeden tekrar yere atladı.

Şimdi bir sürü korkunun pençesindeydi ve ilk dürtüsü koşup bir dolaba, bir depoya, kendinden kaçabileceği karanlık ve kapalı herhangi bir yere kapanmak oldu. Her şeyden önce kediyi öldürdüğü düşüncesiyle dehşete kapılmıştı, dahası bu ölümü bir önceki akşam annesine ilan ettiği için de korkuyordu: Sanki gizemli ve kaçınılmaz bir şekilde zalim eylemlerini sürdürmeye ve cinayetler işlemeye mahkûm olduğunun kesin bir işaretiydi bu. Ancak kedinin ölümünün ve bu ölümün kehanetinin onda uyandırdığı dehşet, kediyi öldürürken asıl niyetinin Roberto'yu öldürmek olduğu fikri karşısında duyduğu dehşetin yanında hiç kalıyordu. Arkadaşı yerine kedinin ölmesi tamamen tesadüftü. Üstelik anlamsız bir tesadüf de değildi bu. Çiçeklerden kertenkelelere, kertenkelelerden kediye, kediden de Roberto'ya ilerleyen bu süreç yadsınamazdı; Marcello Roberto'yu öldürmeyi düşünmüş ve istemişti, bu eylemi henüz gerçekleştirmemiş olması gerçekleştirmeyeceği anlamına gelmiyordu, belki de

bu kaçınılmazdı. Marcello anormal olduğunu düşünmeden edemiyor, bunu güçlü, fiziksel bir farkındalıkla hissediyordu; yalnız ve tehditkâr bir kadere mahkûm anormal bir insandı ve kimsenin onu durduramayacağı kanlı bir yolda ilerlemeye başlamıştı çoktan. Zihninde bu düşüncelerle evle parmaklıklar arasındaki kısa mesafede telaşla dolanıyor, ara sıra bakışlarını villanın camlarına çevirip sanki annesinin boş ve dalgın ifadesiyle karşılaşmayı umuyordu. Oysa annesi onun için daha önce bir şey yapabilecek olsaydı bile artık hiçbir şey yapamazdı. Marcello aniden umuda kapılıp bahçenin sonuna koştu, duvara tırmandı ve başını demirlerin arasından uzattı. Daha önce cansız kediyi gördüğü yeri boş bulmayı umuyordu. Ama kedi gitmemişti, oradaydı, beyaz ve mor süsenlerden mürekkep cenaze çelenginin ortasında hareketsiz yatıyordu. Patikadan başlayarak hayvanın yüzüne, daha doğrusu gözlerine uzanan bir şerit halindeki siyah karınca sürüsü çürüyen korkunç bir cesede işaret ediyordu. Marcello kediye bakmaya devam etti ve bir an süsenlerin arasında kedi yerine cansız halde Roberto'nun yattığını ve donuk gözleriyle yarı açık ağzına karıncaların girip çıktığını görür gibi oldu. Ürpererek bu korkunç görüntüyü kafasından attı ve aşağı atladı. Bu sefer sarmaşık yapraklarını düzeltip kapı işlevi gören aralığı örttü. Hissettiği pişmanlık ve dehşete, yakalanıp cezalandırılma korkusu eklenmişti.

Cezalandırılmaktan korkmasına rağmen bunu *istediğini* de hissediyordu; en azından kendini eninde sonunda cinayet işlemeye götüreceğine inandığı kaygan yolda ilerlemesi geç kalınmadan durdurulmuş olacaktı. Ama anne babasının onu cezalandırdığını hiç hatırlamıyordu; bunun nedeni cezasız bir eğitim anlayışı değil, ne anlama geldiğini tam kavrayamasa da kayıtsızlıklarıydı. Dolayısıyla cinayet işlemiş olma ve daha da ciddilerini işleyebilme şüphesine, cezalandırılması için kime başvuracağını bilememe hatta cezasının ne olabileceğini dü-

şünememe ıstırabı ekleniyordu. Marcello yaptığının suç olmadığını, herkesin yaptığı bir şey olduğunu duymak umuduyla Roberto'ya suçunu itiraf etmeye zorlayan mekanizmanın onu şimdi de anne babasına aynı itirafta bulunmaya ittiğini belli belirsiz biliyordu ancak bu sefer öncekinin tersine, dehşete kapılmalarını, onun korkunç bir suç işlediğini ve uygun bir biçimde cezalandırılması gerektiğini söylemelerini umuyordu. Roberto'nun affı onu aynı zamanda aynı eylemi tekrarlamaya teşvik edecek, eylemi nedeniyle sert bir cezayla karşı karşıya kalmasıysa işleri değiştirecekti, bu yüzden cezalandırılmayı yeğliyordu. Aslında, kendisinin de fark ettiği üzere, her iki durumda da ne pahasına ve ne şekilde olursa olsun anormalliğin korkunç yalnızlığından kurtulmak istiyordu.

O akşam anne babasına kediyi öldürdüğünü itiraf etmeyi düşünüyordu ki yemek masasındaki hallerini görünce onların durumu zaten bildiklerini hissetti. Nitekim masaya oturur oturmaz, şaşkınlıkla ve hafif bir rahatlamayla, anne babasının saldırgan davrandığını ve keyifsiz olduklarını gördü. Annesi çocuksu yüzünde abartılı vakar bir ifadeyle dimdik oturmuş, küçümseyici bir sessizlik içinde önüne bakıyordu. Onun karşısındaki babası da keyifsizliğini farklı bir şekilde ama bir o kadar açıkça sergiliyordu. Babasının annesinden epey büyük olması, Marcello'da sıklıkla annesiyle aynı çocuksuluğa ve uysallığa sahip olduğu hissi uyandırdığı için onu rahatsız edici bir şekilde annesi değil de ablası gibi görürdü. Babası zayıftı, kuru ve kırışık yüzü nadiren kısa, neşesiz kahkahalarla aydınlanırdı, besbelli birbiriyle bağlantılı iki dikkat çekici özelliği vardı: patlak gözlerindeki ifadesiz, neredeyse metalik ışıltı ve yanağının gergin derisinin altında sık sık kendini belli eden, telaş ve sinirin neden olduğu seğirme. Kesin hareketlere ve kontrollü tavırlara eğilimi orduda geçirdiği uzun yıllardan kaynaklanıyor olabilirdi. Ama Marcello, kızdığı zaman babasının netliğinin

ve kontrolünün abartılı bir hale büründüğünü, hatta en basit hareketlere bile anlam yüklemeye çalışan tuhaf, sınırlı ve anlık bir şiddete dönüştüğünü biliyordu. Marcello o akşam masada babasının en sıradan şeyleri bile ölçüsüzce yaptığını, dikkat çekmeye çalıştığını fark etti. Örneğin bardağını alıp bir yudum içtikten sonra sertçe masaya indiriyor; tuzluğu alıp bir tutam tuz serptikten sonra büyük bir şiddetle masaya koyuyor; ekmeği alıp bir parça kopardıktan sonra vurarak masaya bırakıyordu. Abartılı bir simetri saplantısına teslim olmuşçasına çatal, bıçak ve kaşığı yine sertçe ve uygun açılarda tabağın etrafına yerleştiriyordu. Marcello suçluluğunun bu kadar bilincinde olmasaydı, babasının bu hazin ve manidar hareketlerinin kendisini değil annesini hedef aldığını kolaylıkla anlayabilirdi, nitekim annesi her darbe sonrasında iç geçirip kaşlarını "ya sabır" der gibi vakur bir ifadeyle kaldırarak omuzlarını silkiyordu. Ama Marcello'nun endişesi gözlerini kör ettiği için anne babasının her şeyi bildiğinden emindi, ödlek Roberto onu ihbar etmiş olmalıydı. Marcello cezalandırılmak istemişti ancak şimdi karşısındakilerin bu kadar asık suratlı olduğunu görünce aniden babasının bu gibi durumlarda şiddete başvurabildiğini anımsayıp ürperdi. Annesi nadiren ve tesadüfen sevgi gösterirdi, o da ana şefkatinden ziyade suçluluk duygusundan. Babası da aniden, hiçbir sebep yokken aşırı sert davranırdı, o da eğitme amacından ziyade uzun süreler dikkatini başka şeylere vermiş olmasını telafi etme arzusundan. Karısının veya aşçının şikâyeti üzerine babası aniden bir oğlu olduğunu hatırlayıp bağırır, telaşa kapılarak çocuğa vururdu. Marcello'yu en çok korkutan şey dayak yemekti çünkü babasının serçe parmağındaki yüzüğün iri taşı böyle durumlarda nedense hep avuç içine denk gelir ve zaten aşağılayıcı olan tokada daha da keskin bir acı eklerdi. Marcello babasının yüzüğü mahsus çevirdiğinden şüphelense de bundan emin olamıyordu.

Gözü korkan ve ürken Marcello akla yatkın bir yalan üretmek için canla başla düşünmeye başladı: Kediyi kendisi değil Roberto öldürmüştü, zaten kedi de Roberto'nun bahçesindeydi, Marcello sarmaşıktan duvarın arkasından onu nasıl öldürebilirdi ki? Ama sonra annesine kedinin ölümünü bir gün önceden ilan ettiğini hatırlayınca söyleyeceği her türlü yalanı boşa çıkardığını anladı. Annesi o akşam dalgın olsa bile itirafını babasına aktarmış olmalıydı, o da muhtemelen Marcello'nun itirafıyla Roberto'nun suçlamaları arasında bir bağlantı kurmuştu, dolayısıyla olanları inkâr etmesine imkân yoktu. Bu düşünce üzerine yine bir uçtan diğerine savruldu, bu kez bir an evvel gerçekleşmesi ve kati olması şartıyla daha da büyük bir dürtüyle cezalandırılmayı arzuladı. Peki bu nasıl bir ceza olacaktı? Bir seferinde Roberto anne babaların haylaz çocuklarını cezalandırmak için yatılı okula gönderdiklerinden bahsetmişti; bu cezayı bütün kalbiyle istediğine Marcello kendi de şaştı. Bu arzusu aslında düzensiz ve sevgiden yoksun bir aile hayatının üstünde yarattığı bilinçsiz yorgunluğun tezahürüydü. Keza aynı arzu ebeveynlerinin ceza sayacağı şeye dair Marcello'ya hayal kurdurduğu gibi, cezaya ihtiyacı olduğu yönünde kendini kandırmasına da yol açıyordu çünkü aklındaki sinsi plana göre, alacağı cezayla hem kendi vicdanını yatıştıracak hem içinde bulunduğu durumu düzeltecekti. Yatılı okul düşüncesi cesaret kırıcı olacağı yerde hoşuna giden imgeler getiriyordu aklına: pencerelerinde parmaklıklar bulunan katı, soğuk, gri bir bina; yüksek beyaz duvarlar boyunca sıra sıra yataklarla dolu buz gibi yatakhaneler; en dipte kürsünün yer aldığı, sıralarla dolu, duvarları solmuş sınıflar; çıplak koridorlar, karanlık merdivenler, devasa kapılar, aşılmaz parmaklıklar... Özetle her şey hapishanelerdeki gibiydi ama böylesi anne babasının ona tanıdığı tutarsız, acı verici ve dayanılmaz özgürlükten daha iyiydi. Çizgili kumaştan üniforma giymek ve saçının bazen sokaklarda

rastladığı sıra halinde yürüyen yatılı okul öğrencilerininki gibi tıraş edilmesi fikri, o aşağılayıcı ve neredeyse tiksindirici fikir bile düzene ve normalliğe çaresizce ihtiyaç duyduğundan ona hoş geliyordu.

Marcello bu hayalleri kurarken artık babasına değil açık pencereden ara sıra içeri giren gece böceklerinin lambanın abajuruna çarpıp üzerine düştüğü, beyaz beyaz parlayan masa örtüsüne bakıyordu. Sonra gözlerini kaldırdı ve bir anlığına babasının hemen ardında, pencerenin pervazında bir kedinin siluetini gördü. Marcello daha rengini seçemeden hayvan aşağı atladı, yemek odasını koşarak geçti ve mutfağa doğru gözden kayboldu. Marcello gördüklerinden emin olamamıştı ama birkaç saat önce Roberto'nun bahçesinde, çiçeklerin arasında hareketsiz yatarken gördüğü kedi olabileceğini düşününce kalbi umutla kabardı. Umuduna mutluluk eşlik etti çünkü bu kendi kaderinden çok hayvanın hayatına önem verdiği amlamına geliyordu. "Kedi," dedi yüksek sesle ve peçetesini masanın üzerine fırlatıp bir bacağını sandalyesinden uzattı. "Baba, yemeğim bitti, kalkabilir miyim?"

"Otur oturduğun yerde," dedi babası tehditkâr bir sesle.

Marcello ürkmüş bir sesle şansını yine denedi: "Ama kedi yaşıyor..."

"Sana otur oturduğun yerde dedim," diye tekrar etti babası. Sonra Marcello'nun sözleri kendi uzun sessizliğini de bölmüşçesine karısına dönüp, "Bir şeyler söyle, konuş," dedi.

Kadın abartılı bir ciddiyetle yere bakmaya devam ederek, "Söyleyecek bir şeyim yok," derken küçümseyici bir ifadeyle dudaklarını bükmüştü. Üzerinde siyah dekolte bir gece elbisesi vardı. Marcello zayıf parmaklarının arasında tuttuğu küçük mendili sıklıkla burnuna götürdüğünü fark etti; diğer eliyle de, parmaklarıyla değil bir kuş gibi sadece tırnaklarının ucuyla, bir ekmek parçasını alıp tekrar masaya bırakıyordu.

"Ne söyleyeceksen söyle işte... konuş... lanet olsun."

"Sana söyleyecek bir şeyim yok."

Marcello tam annesiyle babasının keyifsizliğinin kediyi öldürmesiyle ilgili olmadığını anlamaya başlarken bir anda her şey son hızla gelişmeye başladı. Babası bir kez daha, "Konuş, Tanrı aşkına," dedi. Annesi omuz silkince babası tabağının önündeki kadehi alıp, "Konuşacak mısın, konuşmayacak mısın?" diye bağırarak sertçe masaya çarptı. Kadeh kırılmıştı, babası bir küfür savurarak yaralı elini ağzına götürdü, korkuya kapılan annesi de masadan kalkıp hızla kapıya yöneldi. Elindeki kanı adeta şehvetli bir edayla emen babası kaşlarını kaldırıp da karısının gittiğini görünce elini emmeyi bırakıp, "Gitmene izin vermiyorum. Anladın mı?" diye bağırdı. Ama cevap olarak sadece kapının şiddetle çarptığı duyuldu. Adam masadan kalkarak kapıya atıldı. Bu sahne karşısında heyecana kapılan Marcello da onu takip etti.

Babası bir eli tırabzanda, görünürde istifini bozmadan ve acele etmeden merdivenden çıkmaya başladı ama onu izleyen Marcello ilerledikçe basamakları ikişer ikişer, adeta uçarak çıktığını gördü; aklına masallardaki yedi fersahlık çizme giymiş devi getiren babasının bu hesaplı ve tehditkâr çıkışla, dar eteğinden dolayı basamakları birer birer çıkarak kaçmaya çalışan az yukarıdaki annesine yetişeceğinden bir an olsun kuşku duymadı. "Onu öldürecek," diye düşündü Marcello onları takip ederken. Annesi sahanlığa ulaştığında odasına giden birkaç adımlık yolu koşsa da kocasının kapının aralığından odaya girmesini engelleyememişti. Marcello yaşananlara şahit olurken basamakları babası gibi ikişer ikişer ya da annesi gibi telaşla değil kısacık çocuk bacaklarıyla tırmanıyordu. Sahanlığa ulaştığında kovalamacının yarattığı gürültünün yerini tuhaf bir sessizliğe bıraktığını fark etti. Odanın kapısı aralık kalmıştı. Marcello biraz tereddütle de olsa içeri baktı.

Başta, loş odanın sonundaki büyük ve alçak yatağın iki yanında, odanın içindeki cereyandan dolayı tavana doğru uçuşarak tavanın ortasındaki lambaya değdi değecek iki büyük tül perdeden başka bir şey görmedi. Yarı karanlık odanın içinde sessizce dalgalanan beyaz perdeler ıssızlığı çağrıştırıyordu; sanki annesiyle babası birbirlerini takip ederken ardına kadar açık pencerelerden yaz gecesine doğru uçup gitmişlerdi. Daha sonra koridordan yatağa kadar ulaşan ışık huzmesinde nihayet onları seçebildi. Daha doğrusu, sadece babasının sırtını gördü çünkü annesi yastığa dağılmış saçları ve yatağın başlığına uzattığı tek kolu dışında babasının altında kaybolmuştu. Kol çırpınarak başlığa tutunmaya çalışıyor ama başaramıyordu; bu arada babası karısının bedenine çullanırken omuzlarıyla elleri onu boğmaya çalışıyormuş gibi hareket ediyordu. Eşikte duran Marcello, "Onu öldürüyor," diye düşündü. O anda hem kavgacı, zalim ve sıradışı bir heyecan hem de duruma müdahale etmek için güçlü bir arzu hissetti ama babasına mı destek çıkacak yoksa annesini mi savunacaktı bilmiyordu. Öte yandan çok daha ciddi bu suç vesilesiyle kendi işlediğinin suç sayılmama ihtimali ona umut veriyordu: Bir kedinin öldürülmesi bir kadının öldürülmesinin yanında neydi ki? Tam tereddütlerini yenip büyülenmiş ve içi şiddetle dolmuş bir halde eşikten ayrılırken, hiç de boğulmuş gibi görünmeyen annesi yumuşak, yavaş bir sesle, "Bırak beni," dedi. O ana kadar dışarıda kalan, yatağın başlığını yakalamaya çalışan kolunu kocasının ensesine doladı. Şaşıran hatta neredeyse hayal kırıklığına uğrayan Marcello gerileyip koridora çıktı.

Basamaklarda ses çıkarmamaya çalışarak yavaş yavaş zemin kata inip mutfağa yöneldi. Yemek odasında pencereden içeri atlayan kedinin, öldürdüğünü sandığı kedi olup olmadığını bilmek istiyordu. Mutfağın kapısını ittiğinde huzurlu,

evcimen bir tablo gördü: Orta yaşlı aşçı kadınla genç hizmetçi beyaz mutfakta, elektrikli ocakla buzluğun arasında kalan mermer masaya oturmuş yemek yiyorlardı. Kedi de oradaydı, pencerenin altında pembe diliyle bir kâsenin içinden süt içiyordu. Ama Marcello'nun hemen fark ettiği gibi kedi gri değildi, tamamen farklı bir tekirdi.

Mutfağa neden geldiğini nasıl açıklayacağını bilemeyen Marcello kedinin yanına gidip eğilerek sırtını okşadı. Kedi süt içmeyi bırakmadan mırlamaya başladı. Aşçı kadın yerinden kalkıp kapıyı kapadı. Sonra buzdolabından bir tabak çıkardı. Üzerinde bir dilim tatlı olan tabağı masaya bırakıp bir sandalye çekerken Marcello'ya, "Dün akşamdan kalan tatlıdan ister misin? Sana ayırmıştım," dedi. Marcello tek kelime söylemeden kediyi bıraktı ve masaya oturup tatlıyı yemeye başladı. Hizmetçi kız, "Anlamıyorum... Gün boyu o kadar zamanları var, evde de o kadar yer var ama illa masada, çocuğun yanındayken kavga etmeleri gerekiyor," dedi.

Aşçı kadın kısa ve öz, "Madem bakmayacaklar çocuk yapmasınlar," dedi.

Hizmetçi kız kısa bir sessizlikten sonra, "Adam kadının babası olacak yaşta. Anlaşamamaları normal," dedi.

"Tek sorun o olsa..." dedi aşçı kadın Marcello'dan yana anlamlı bir bakış atarak.

"Hem," diye ekledi hizmetçi kız, "bence adam normal değil."

Marcello bu kelimeyi duyunca, tatlısını yavaş yavaş yemeye devam ederek kulaklarını dikti. "Kadın da benim gibi düşünüyor," diye sürdürdü hizmetçi kız. "Geçen gün yatmadan önce soyunmasına yardım ederken bana ne dedi biliyor musun? 'Giacomina, bir gün kocam beni öldürecek...' Ben de ona, 'İyi de hanımefendi, onu neden terk etmiyorsunuz?' diye sordum. O da..."

"Şşşt..." diye lafını böldü aşçı kadın Marcello'yu işaret ederek. Hizmetçi kız anladı ve Marcello'ya, "Annenle baban nerede?" diye sordu.

"Yukarıda, odada," diye cevap verdi Marcello. Sonra da kendini tutamayıp, "Babamın normal olmadığı doğru," dedi. "Ne yaptı, biliyor musunuz?"

"Ne yaptı?"

"Kedi öldürdü," dedi Marcello.

"Kedi mi? Nasıl öldürdü?"

"Benim sapanımla... Onu gördüm, bahçedeydi, duvarın üzerinde yürüyen gri bir kediyi izliyordu. Bir taş alıp sapanımla kediye fırlattı ve onu gözünden vurdu. Kedi Roberto'nun bahçesine düştü, sonra gidip baktım, kedi ölmüş."

Marcello konuşurken heyecanlandı ama tanık olduğu bir olayı tam anlamlandıramamış olsa da içten bir saflıkla anlatan masum çocuk edasını elden bırakmadı. "Bak hele," dedi hizmetçi kız ellerini birleştirerek, "kedi demek... O yaşta bir adam, bir beyefendi, eline sapan alıp kedi öldürüyor. Sonra biz onun anormal olduğunu söyleyemiyoruz."

"Hayvanlara kötü davranan, Hıristiyanlara da kötü davranır," dedi aşçı, "kediyle başlarsın, sonra bir bakmışsın insan öldürmüşsün."

"Neden?" diye sordu Marcello gözlerini tabağından kaldırarak.

"Öyle derler," dedi aşçı kadın çocuğun başını okşayarak. Sonra hizmetçi kıza dönerek, "Gerçi hep öyle değil. Pistoia'da onca insanı öldüren adam var ya... gazetede okudum, şimdi hapishanede ne yapıyormuş biliyor musun? Kanarya yetiştiriyormuş."

Tatlı bitince Marcello masadan kalkıp mutfaktan çıktı.

II

Yazın deniz kıyısındayken, aşçı kadının, "Kediyle başlarsın, sonra bir bakmışsın insan öldürmüşsün," diyerek yalın bir biçimde ortaya koyduğu kaderden duyduğu dehşet yavaş yavaş Marcello'nun zihninden çıktı. Birkaç günlüğüne hayatını ağ gibi saran o gizemli ve acımasız mekanizma çocuğun sık sık aklına gelse de artık onu daha az korkutuyordu. Marcello bunu eskisi gibi kesin bir mahkûmiyet olarak değil daha ziyade bir uyarı gibi görüyordu. Günleri yakıcı güneşin altında, tuzlu sularda, çeşitli eğlence ve keşiflerle mutluluk içinde geçiyordu. Marcello her geçen gün sanki hiçbir zaman kasti olarak doğrudan suç işlemediğine gitgide ikna oluyor; kendine karşı değil de, hiç istememesine rağmen onu çiçekleri yok etmeye, kertenkele katliamına ve sonrasında Roberto'yu öldürme girişiminde bulunmaya kadar götüren, kaderin ve felaketin koyu tonlarına bürünmüş o karanlık, uğursuz, sinsi ve yabancı güce karşı giderek sağlamlaşan bir zafer kazanmış gibi hissediyordu. Artık bu güç her an etkisini gösterecekmiş gibi gelmese de tehditkâr varlığını daima duyumsuyordu. Bazen kâbuslarda canavardan korkulduğunda uyuyor numarası yaparak canavar kandırılmaya çalışılır, oysa aslında hepsi bir rüyadır; işte Marcello da bu gücün yarattığı tehdidi bir türlü kendinden uzaklaştıramadığı için onu bir anlamda uyutmanın daha iyi olacağını düşünüyor

ve bu yüzden, aslında henüz tam olarak başaramasa da, onu unutmuş gibi kaygısız davranmaya çalışıyordu. Marcello o yıl en özgür hatta en mutlu yazlarından birini yaşamıştı ancak bu aynı zamanda büyümek istemeyen bir çocuk olarak geçirdiği son yazdı. Kısmen yaşına göre hareket ettiği, kısmen de kehanetlerin ve kaderin lanetinden ne pahasına olursa olsun kurtulmak istediği için kendini böyle bırakmıştı. Marcello farkında değildi ama onu her sabah on defa denize atlamaya, en vahşi oyun arkadaşlarıyla azgın bir şekilde yarış yapmaya, cayır cayır yanan denizde saatler boyu kürek çekmeye, kısacası plajdaki her etkinliği abartılı bir hevesle yapmaya iten dürtü, aslında kertenkele katliamından sonra Roberto'nun suç ortağı olmasını istemesine, kedinin ölümünden sonra ebeveynlerinin onu cezalandırmasını sağlamaya çalışmasına neden olan dürtüyle aynıydı: Normallik arzusuydu, kabul gören genel bir kurala uyma hevesiydi, farklı olmak suçlu olmak anlamına geldiğine göre başkalarına benzeme isteğiydi. Ama bu davranış tarzının gelip geçici ve yapmacık olduğu, Roberto'nun bahçesindeki beyaz ve mor süsenler arasında cansız yatan kedinin acı verici anısıyla kendini ele veriyordu. O hatıra, senedin sonundaki imzasının hatırası borçlu birini nasıl korkutursa onu da öyle korkutuyordu. Marcello sanki o ölümle, izini kaybettirmek için yerin altına bile saklansa veya okyanusları bile aşsa er geç teslim olmak zorunda kalacağı karanlık ve korkunç bir sorumluluk üstlenmişti. Böyle anlarda aradan bir, iki, üç ay geçtiğini, yakında bir, iki, üç yıl geçeceğini düşünerek teselli bulmaya çalışırdı; en önemlisi, canavarı uyandırmamak ve zamanın geçmesini sağlamaktı. Yazın sonuna doğru, zaten nadiren yaşadığı bu gibi huzursuzluk ve korku anlarının arkası kesildi. Marcello Roma'ya döndüğünde kediden ve öncesindeki olaylardan geriye şeffaf, neredeyse buharlaşmış bir anıdan başka bir şey kalmamıştı. Sanki bu olay bir başka hayatında

yaşanmış ve aklında, sorumluluk hissetmediği önemsiz bir anı olarak kalmıştı.

Bu unutkanlığına okula başlama heyecanı da katkıda bulundu. Marcello o zamana kadar evde eğitim almıştı ve o yıl ilk defa okula gidecekti. Evindeki düzensizlik, kuralsızlık ve yalnızlıktan sonra arkadaşlar, öğretmenler, sınıflar, ders saatleri gibi yenilikler farklılıklarına rağmen düzen, disiplin ve ortak uğraş fikrinin öne çıkması nedeniyle Marcello'nun çok hoşuna gitti. O gün yemek masasındayken hayalini kurduğu yatılı okul gibiydi ama mecburiyetler veya hizmet etmek yoktu, hapishaneyi çağrıştıran tatsız şeyler değil sadece zevkli şeyler vardı. Marcello kısa sürede eğitim hayatından derin bir zevk aldığını fark etti. Sabahları saatin çalmasıyla kalkmak, aceleyle yıkanıp giyinmek, kitap ve defterlerini lastikle tutturulmuş muşamba çantasına koyup hızla okula gitmek hoşuna gidiyordu. Eski lise binasındaki arkadaş kalabalığına dalmaya, pislik içindeki merdivenleri koşa koşa tırmanmaya, köhne ve yankılı koridorlarda koşturmaya ve koşusunu sınıfta, boş kürsünün karşısındaki sıraların arasında sonlandırmaya bayılıyordu. Ders saatlerinin ritüelleri hoşuna gidiyordu: hocanın içeri girişi, yoklama, sözlüler, sorulara cevap vermek için sınıf arkadaşlarıyla yarışmak, bu yarışların sonucunda elde edilen zaferler ve yenilgiler, hocanın sakin ve ruhsuz ses tonu, sınıfın düzeni, müşterek bir öğrenme ihtiyacı içindeki öğrencilerin ders anlatan hocanın karşısındaki sıralarda oturması. Ancak Marcello pek parlak bir öğrenci değildi hatta bazı derslerde en sonlarda yer alıyordu. Okulun en sevdiği yanı dersler değil yeni bir hayat tarzı sunmasıydı, o ana kadarki yaşantısına kıyasla onun zevkine daha uygundu. Burada da onu çeken normallikti; okul hayatı rastlantısal değildi, ruhsal durumlar ve doğal eğilimler tarafından yönetilmiyordu, her şey önceden kararlaştırılmıştı, tarafsızdı, bireysel zevklere kayıtsızdı, tek bir hedefe yönelikti, tartışmasız kurallarla sınırlanmış ve desteklenmişti.

Ama Marcello'nun deneyimsizliği ve içtenliği, hem okulun disiplini hem de çocukların kendi aralarında peşinen kabul ettiği kurallar karşısında tuhaf ve müphem davranışlar sergilemesine neden oluyordu. Bu da normalliğin özelliklerinden biriydi ancak üstesinden gelmesi daha zordu. Marcello yazılı ev ödevini göstermek üzere kürsüye ilk çağrıldığında hissetti bunu. Hoca elinden defteri alıp kürsünün üzerinde açıp okumaya hazırlandığında, o zamana kadar evde ders aldığı öğretmenlerle hep şefkatli ve samimi bir ilişki kurmuş Marcello, değerlendirmeyi tahtanın yanında ayakta beklemek yerine gayet doğal bir şeymiş gibi kolunu öğretmenin omzuna dolamış, ödevi birlikte okumak için yüzünü de onunkine yaklaştırmıştı. Öğretmen hiçbir şaşkınlık belirtisi göstermeden Marcello'nun elini omzundan alıp uzaklaştırmıştı ancak sınıf kahkahayı basınca Marcello öğretmenin gösterdiği hoşgörülü yaklaşım bir yana, aslında hareketinin açıkça tasvip edilmediğini anlamıştı. Daha sonra utancını yenmeyi başardığında o saf hareketiyle, hem disiplinli ve öğretmene saygılı olmasını isteyen okul kuralını hem de yaramaz olmasını ve duygularını gizlemesini isteyen çocukların kuralını ihlal ettiğini düşündü. Asıl tuhaf olan, bu iki kuralın birbiriyle çelişmemesi hatta gizemli bir şekilde birbirini tamamlamasıydı.

Kısa sürede anladığı üzere iyi bir öğrenci olmak kolayken, kurnaz ve umursamaz bir sınıf arkadaşı olmak çok daha zordu. Bu ikinci dönüşümü deneyimsizliği, aile alışkanlıkları hatta fiziksel görünümü engelliyordu. Marcello muntazamlığı ve sevimliliği neredeyse kusursuzca harmanlayan yüz hatlarını annesinden almıştı. Yüzü yuvarlak, yanakları esmer ve narin, burnu küçük, çenesi belirgindi, dudaklarının kenarındaki kıvrım onu kaprisli ve asık suratlı gösteriyordu ve alnının tamamını kaplayan kestane rengi saçlarının altındaki griye çalan mavi gözleri masum, yumuşak, biraz da donuk bakıyordu. Yüzü

adeta bir kızınki gibiydi; buna ek olarak erkek gibi giyinen bir kız olduğunu düşündürecek sıradışı kızarma eğilimi, ruhunun uysallığını yumuşak hareketlerle ifade etme konusundaki karşı konulmaz isteği, yaltakçı ve cilveli olmaya varan kendini beğendirme arzusu gibi bazı kadınsı özellikleri olmasa, kaba saba diğer oğlanlar Marcello'nun yüzünün tatlılığının ve güzelliğinin farkına varmayabilirlerdi. Ama Marcello doğuştan sahip olduğu bu niteliklerin bilincinde değildi ve bunlardan dolayı diğer çocukların gözüne gülünç göründüğünü fark ettiğinde değişmek için artık çok geçti; o özelliklerini bastırmaya ya da sadece kontrol altına almaya kalkışsa bile adı çoktan hanım evladına çıkmıştı.

Çocuklar onu görür görmez hemen alaya alıyordu, sanki kadınsı karakteri artık üstüne yapışmıştı. Numaradan bir ciddiyetle neden kızların yanında oturmadığını, neden etek yerine pantolon giymeye karar verdiğini, evde zamanını nakış yaparak mı yoksa bebeklerle oynayarak mı geçirdiğini, kulaklarında neden küpe deliği olmadığını soruyorlardı. Sırasının altına, kendini adaması gereken faaliyetleri ima etmek amacıyla bazen bir iğne yastığıyla bir iplik yumağı, bazen bir fondöten kutusu, bazen de çocuklardan birinin ablasından yürüttüğü pembe bir sutyen bırakıyorlardı. Başından beri adının sonuna dişi isim ekini getirerek onu Marcellina diye çağırıyorlardı. Marcello bu alaylar karşısında kısmen sinirleniyor kısmen de onurlanıp memnuniyet duyuyordu. Bundan o kadar da rahatsız olmuyordu sanki; ancak alay etme tarzlarından mı yoksa sırf dalga geçmek için bile olsa sınıf arkadaşların ilgisini üzerine çektiği için mi memnun olduğunu bilmiyordu. Ama bir sabah diğerleri arkasından, "Marcellina... Marcellina... kız külotu giydiğin doğru mu?" diye fısıldaşınca, Marcello parmağını kaldırıp konuşma izni aldı ve ayağa kalkıp sınıfa çöken ani sessizliği bozarak, kadın adıyla çağrıldığı için öğretmene şikayet etti.

İriyarı öğretmen ağarmış sakallarının arasından gülümseyerek onu dinleyip, "Demek sana kadın adı taktılar? Ne diyorlar?" diye sordu.

"Marcellina," dedi Marcello.

"Sen de bundan rahatsızsın oluyorsun, öyle mi?"

"Evet çünkü ben erkeğim."

"Gel buraya," dedi öğretmen. Marcello söz dinleyip kürsünün yanına gitti. "Şimdi," diye devam etti adam sevimli bir ifadeyle, "pazılarını sınıfa göster."

Marcello yine söz dinleyerek kolunu yukarı kıvırıp pazılarını şişirdi. Öğretmen kürsüden uzanıp koluna dokundu, başıyla alaycı bir onay işareti yapıp diğer öğrencilere dönerek, "Gördüğünüz gibi Clerici güçlü bir delikanlı ve kadın değil erkek olduğunu göstermeye hazır. Ona meydan okumak isteyen var mı?" diye sordu.

Uzun bir sessizlik oldu. Hoca sınıfa göz gezdirdikten sonra, "Kimse yok. Demek ki ondan korkuyorsunuz, o halde ona Marcellina demeyi bırakın," dedi. Bunun üzerine bütün öğrenciler kahkahalarla gülmeye başladılar. Kıpkırmızı kesilen Marcello yerine döndü. Ama o günden sonra alaylar, kesilmek bir yana iyice arttı; bunun nedeni muhtemelen, Marcello'ya da dedikleri gibi, onun muhbirlik yaparak çocukları birbirine bağlayan sessizlik yeminini ihlal etmiş olmasıydı.

Marcello'nun bu alayların sona ermesi için sınıf arkadaşlarına göründüğü kadar kadınsı olmadığını ispatlaması gerekiyordu ama bunun için öğretmenin önerdiği gibi pazılarını göstermek belli ki yetmeyecekti. Hayal güçlerini etkilemek ve hayranlıklarını kazanmak için daha sıradışı bir şey lazımdı. Peki ama ne? Ne olduğunu tam olarak bilmiyordu ama genel anlamda güç, erkeklik hatta gaddarlık fikri uyandıracak bir eylem veya bir şey bulmalıydı. Sınıf arkadaşlarının, sırf deri boks eldivenleri var diye Avanzini adındaki çocuğa hayran oldukla-

rını fark etmişti. Kendisinden daha küçük, güçsüz, ufak tefek ve sarışın Avanzini o eldivenleri kullanmasını bile bilmiyordu ama yine de kendisine özel bir saygı gösterilmesini sağlamıştı. Pugliese denen çocuk da da rakibini kesinkes yere sereceğini söylediği bir Japon dövüş sanatı hareketini bildiği, daha doğrusu bildiğini iddia ettiği için benzer bir hayranlıktan nasibini alıyordu. Aslında hareketi göstermesi istendiğinde Pugliese bir türlü yapamamıştı ama bu Avanzini örneğinde de olduğu gibi saygı görmesine engel olmuyordu. Marcello bir an önce boks eldiveni gibi bir şeye sahip olması veya Japon dövüşü benzeri bir ustalık göstermesi gerektiğini hissediyordu. Bir yandan da sınıf arkadaşları gibi hafif ve amatör biri olmadığını, hoşuna gitsin gitmesin, hayatı ve sorumluluklarını ciddiye alan insanlardan olduğunu, Avanzini'nin yerinde olsaydı rakiplerinin burnunu, Pugliese'nin yerinde olsaydı da boyunlarını kıracağını düşünüyordu. Marcello etkileyici konuşamadığı ve yüzeysel davranamadığı için muğlak bir güvensizlik hissediyordu, dolayısıyla bir yandan ona saygı duymak için kendisinden güç gösterisi talep eder gibi görünen sınıf arkadaşlarına gücünü göstermek isterken bir yandan da bundan gizemli bir şekilde korkuyordu.

O günlerden birinde onunla en çok alay eden birkaç çocuğun gizli gizli konuştuklarını gördü ve bakışlarından kendisine bir oyun oynamak istediklerini sezdi. Çocuklar arasındaki bakışma ve fısıldaşmalar şüphelerini doğrular nitelikte olsa da ders kazasız belasız geçti. Ders bitiş zili çaldığında Marcello etrafına bakmadan yürüyerek eve doğru yola koyuldu. Kasımın ilk günleriydi, yazdan kalan son sıcaklarla kokular ve sonbaharın henüz belli belirsiz kendini gösteren sertliği rüzgârlı ve yumuşak havada birbirine karışıyordu. Marcello her şeyin kabuğuna çekilmesiyle doğanın çıplak kaldığı bu kargaşa ortamında, aylar önce çiçeklerin başını kesip kertenkeleleri öldürmesine neden olan içgüdüsüne benzer bir yıkım ve ölüm arzusu hissediyor ve

bundan tam anlayamadığı bir heyecan duyuyordu. Yaz hareketsiz, mükemmel, dolu dolu geçmişti; gökyüzü açıktı, ağaçlar yapraklarla dallar da kuşlarla doluydu. Şimdiyse Marcello o mükemmelliği, o doluluğu, o hareketsizliği yırtıp parçalayan, gökyüzünde koyu renk bulutları önüne katan, ağaçların yapraklarını koparıp yerlerde fırıl fırıl döndüren, yapraklarla bulutların arasından düzenli sürüler halinde bir karaltı olarak göç ettikleri görülen kuşları kovan sonbahar rüzgârını zevkle seyrediyordu. Marcello bir köşeyi dönünce beş kişilik bir arkadaş grubunun kendisini takip ettiğini fark etti; onu izlediklerine şüphe yoktu çünkü çocuklardan ikisinin evleri ters yönde kalıyordu. Ancak sonbaharın getirdiği duygulara kapılan Marcello bunun farkına varmamıştı. İki yanında çınar ağaçları sıralı büyük caddeye ulaşmak için acele ediyordu çünkü evine oradan varabilecekti. Marcello caddedeki kaldırımlarda binlerce sarı yaprağın üst üste yığıldığını biliyordu ve ayaklarını o yığınların içinde sürtmenin, o yığınları bozup hışırtılar çıkarmanın vereceği hazzı önceden alabiliyordu. Bu arada izini kaybettirme oyunu oynuyor, bazen bir binanın girişinde bekliyor, bazen kalabalığa karışıyordu. Ama kısa süre sonra beşli grubun onu bulmayı hep başardığını fark etti. Caddeye yakındı artık, ama Marcello ölü yapraklarla eğlenirken görülmekten utanıyordu. Bu yüzden onlarla yüzleşmeye karar verdi ve aniden dönerek, "Neden beni takip ediyorsunuz?" diye sordu. Gruptaki sarı saçlı, sivri suratlı, başı tıraşlanmış çocuk hemen, "Seni takip ettiğimiz yok. Bu sokak herkese ait değil mi?" diye cevap verdi. Marcello bir şey demeden yeniden yola koyuldu.

Nihayet caddeye varmıştı, devasa ama çıplak iki sıra çınar ağacının ve arkalarında pencereleri düz sıralar halinde uzanan evlerin arasındaki altın sarısı ölü yapraklar siyah asfaltın üzerine saçılmış, kümeler halinde banketlerde yığılmıştı. Beşli grup artık görünmüyordu, belki de onu takip etmekten vazgeçmiş-

lerdi. Marcello artık geniş caddenin bomboş kaldırımlarında tek başınaydı. Hiç acele etmeden yolun kenarında birikmiş, dizlerine kadar gelen yaprakların arasına dalıp o hafif, hışır hışır yığının hazzına varmak için ağır ağır yürüdü. Tam havaya fırlatmak üzere bir avuç dolusu yaprak toplamak için eğildiğinde o alaycı sesleri yeniden duydu: "Marcellina... Marcellina... külotunu göster."

O anda Marcello'nun içinde onlara karşı gelme duygusu uyandı ve adeta zevk aldı bundan, yüzü saldırgan bir heyecanla yanmaya başladı. Doğruldu, kararlılıkla yanlarına gidip, "Gider misiniz başımdan?" dedi.

Grup cevap vermek yerine üzerine çullandı. Marcello tarih kitaplarında anlatılan Horatius ve Curiatius kardeşler* gibi yapmayı düşünmüştü: Her biriyle teker teker mücadele edecek, oraya buraya koşup her birine müthiş darbeler indirip onları bu girişimden vazgeçmeye ikna edecekti. Ama bu planının yürümeyeceğini hemen anladı. Beş çocuk tedbirli bir şekilde bir arada üzerine saldırmıştı ve şimdi biri kollarını, biri bacaklarını, ikisi de bedenini tutmuştu. Bu arada Marcello beşincinin bir paketi aceleyle açıp temkinli bir ifadeyle ona yaklaştığını fark etti; elinde küçük kızlara uygun turkuaz rengi pamuklu bir etek vardı. Marcello'yu tutanlar gülmeye başlamıştı; elinde etek olan çocuk, "Hadi Marcellina, izin ver de eteğini giydirelim sonra da annene dönersin," dedi. Bu tam da Marcello'nun öngördüğü türden, yeterince erkeksi olmayan suretini hedef alan bir şakaydı. Yüzü kıpkırmızı oldu, öfke içinde şiddetle debelenmeye başladı ancak diğer beşi ondan güçlüydü ve her ne kadar Marcello birinin yüzünü tırmalamayı, başka birinin

* Efsaneye göre Romalı üçüz Horatius kardeşlerle Albalongalı üçüz Curiatius kardeşler birbirleriyle savaşırken Horatius kardeşlerden ikisi ölür, Curiatius kardeşlerden ikisi de yaralanır. Hayatta kalan Horatius kardeş kaçar gibi yapıp Curiatius kardeşlerin onu izlemesini sağlar, yaralı oldukları için araları açılınca da hepsini birer birer öldürür. –çn

de midesine bir yumruk indirmeyi başardıysa da hareketlerinin giderek kısıtlandığını fark etti. "Bırakın beni geri zekâlılar, bırakın beni," diye inlerken saldırganların ağzından bir zafer çığlığı yükseldi ve etek başından aşağıya inmeye başlarken Marcello'nun itirazları da o çuval gibi şeyin içinde duyulmaz oldu. Marcello mücadeleye devam etse de boşunaydı. Çocuklar büyük bir ustalıkla beline kadar indirdikleri eteği Marcello'nun arkasında tutturmaya giriştiler. Çocuklar, "Sıkı, daha sıkı... hadi, daha sıkı bağla," diye bağırırken, bir ses azarlayıcı değil de daha çok meraklı bir tonla, "Ne yapıyorsunuz siz orada?" diye sordu.

Beş çocuk anında Marcello'yu bırakarak kaçtı. Marcello da kendini yalnız, üstü başı dağılmış, belinde etekle buldu, nefes nefeseydi. Başını kaldırdığında karşısında az önce konuşan adamı gördü. Koyu gri, yakası sımsıkı kapalı bir üniforma giymişti; soluk tenli ve zayıftı, gözleri çukura kaçmıştı, burnu büyüktü, dudaklarında kibirli bir ifade vardı, saçı da fırça gibi dik dikti; ilk bakışta, görünüşünde abartılı bir katılık vardı. Ama ikinci bakışında Marcello tam tersine hiç de katı olmayan bazı özelliklerini fark etti: Bakışları endişeli ve ışıl ışıldı, ağız yapısı yüzüne yumuşak, neredeyse yorgun bir ifade veriyordu, hal ve tavırlarından genel bir güvensizlik yayılıyordu. Adam Marcello'nun debelenirken düşürdüğü kitapları yerden alıp ona uzatırken, "Sana ne yapmak istiyorlardı?" diye sordu.

Yüzü gibi ciddi olan sesinde bastırılmış bir sevimliliğin izleri vardı. Marcello sinirli sinirli, "Bana hep oyunlar oynuyorlar. Çok aptallar..." dedi. Bu arada belinin arkasındaki düğümü çözmeye çalışıyordu. "Dur bir saniye," dedi adam ve eğilip düğümü çözdü. Etek yere düştü, Marcello içinden çıkıp üzerine bastığı eteği bir tekmeyle ölü yaprak yığınına fırlattı. Adam çekingen bir sesle, "Eve mi gidiyordun?" diye sordu. Marcello gözlerini kaldırarak, "Evet," diye cevap verdi.

Adam, "Tamam o zaman, ben seni arabayla götürürüm," derken az ileride kaldırımın yanında duran bir arabayı işaret etti. Marcello arabaya baktı. Bilmediği bir modeldi, belki de yabancıydı; uzun, siyah, eski tarz bir arabaydı. Tuhaf bir şekilde, tam da orada, sadece iki adım uzakta duran o arabanın, bu adamın rasgele gibi görünen davranışının önceden planlandığını gösterdiğini düşündü. Marcello tereddüt edip cevap vermeyince adam, "Hadi, gel... Seni eve götürmeden önce biraz gezeriz, ister misin?" diye ısrar etti.

Marcello onu reddetmek istedi, daha doğrusu reddetmesi gerektiğini hissetti. Ancak buna zamanı olmadı. Adam elinden kitapları alıp, "Bunları ben taşırım," diyerek arabaya yönelmişti. Marcello kendi uysallığından biraz şaşkın onu izledi ama bu durum canını sıkmıyordu. Adam kapıyı açtı, Marcello'yu sürücü koltuğunun yanına oturttu ve kitapları arka koltuğa fırlattı. Sonra direksiyona geçip kapısını kapattı, eldivenlerini taktı ve motoru çalıştırdı.

Araba çok hızlı olmasa da görkemli bir şekilde ve derin bir uğultuyla iki yanı çınar ağaçlı caddede ilerlemeye başladı. Marcello'nun düşündüğü gibi eski tarz bir arabaydı ama mükemmel durumdaydı, büyük bir sevgiyle parlatılmıştı, bütün pirinçleri ve nikelajları ışıl ışıldı. Adam bir eliyle direksiyonu tutarken diğer eliyle başına bir kasket taktı. Kasketi ciddi duruşunu pekiştirmişti, askerlere benziyordu. Marcello utangaç bir edayla, "Bu araba sizin mi?" diye sordu. "Bana sen diyebilirsin," dedi adam ona bakmadan ve sağ eliyle arabanın kendisi gibi antika olan sert sesli klaksonun pompasını sıktı. "Hayır, benim değil bana maaş ödeyen kişinin. Ben şoförüm."

Marcello bir şey demedi. Profilden gördüğü adam arabayı zarif bir ustalık ve soğukkanlılıkla kullanmaya devam ederken, "Arabanın sahibi olmamam seni rahatsız mı etti? Utandın mı?" diye sordu.

Marcello, "Hayır, neden?" diye itiraz etti hemen.

Adam hafifçe gülümseyip gaza bastı. "Şimdi Mario Dağı'na tırmanacağız. İster misin?" dedi.

"Oraya hiç gitmedim," diye cevap verdi Marcello.

Adam, "Çok güzel bir yer, oradan şehri olduğu gibi görebiliriz," dedi. Bir süre sessiz kaldıktan sonra şefkatli bir sesle, "Adın ne?" diye sordu.

"Marcello."

"Doğru ya," dedi adam kendi kendine konuşur gibi, "arkadaşların sana Marcellina diyorlardı. Benim adım Pasquale."

Marcello Pasquale'nin komik bir ad olduğunu düşünmeye fırsat bulamadan adam onun aklından geçenleri okumuş gibi, "Ama Pasquale komik bir ad, o yüzden sen bana Lino de," diye ekledi.

Araba şimdi bir varoşta geniş ve pis caddelerden, sefil binaların arasından geçiyordu. Yolun ortasında oynayan çocuklar koştura koştura kaçışıyor, kaldırımlardaki pejmürde kadınlarla giysileri yırtık pırtık adamlar bu sıradışı arabaya bakıyordu. Marcello onların merakı karşısında utanıp yere baktı. "Burası Trionfale," dedi adam, "ve şu da Mario Dağı." Yoksul mahalleden çıkan araba iki sıra evin arasından geçen yokuş yukarı, virajlı bir caddede tramvayın peşine takıldı. "Saat kaçta evde olman lazım?"

"Daha var," dedi Marcello, "ikiden önce yemeyiz."

"Kim bekliyor seni evde? Annenle baban mı?"

"Evet."

"Kardeşlerin var mı?"

"Hayır."

"Baban ne iş yapıyor?"

"Bir şey yapmıyor," dedi Marcello biraz şüpheyle.

Bir virajda tramvayı solladılar, adam virajı mümkün olduğunca dar alabilmek için vücudunu kıpırdatmadan, büyük bir

ustalık ve zarafetle direksiyona ağırlığını vermişti. Sonra araba otlarla kaplı yüksek duvarlar, villa bahçelerinin kapıları, mürver çalılıkları boyunca yine yokuş yukarı yol almaya devam etti. Venedik tarzı sokak lambalarıyla süslenmiş girişler veya koyu kırmızı bir tabelanın olduğu bir kemer, bir restoranın veya rüstik bir meyhanenin varlığına işaret ediyordu. Lino aniden, "Annenle baban sana hediye verir mi?" diye sordu.

"Evet," diye cevap verdi Marcello biraz tereddüt ederek, "bazen."

"Çok mu, az mı?"

Marcello kendisine çok az hediye verdiklerini hatta bazı özel günlerin hediyesiz geçtiğini itiraf etmek istemediğinden, "Şöyle böyle," demekle yetindi.

"Hediye sever misin?" diye sordu Lino torpido gözünden çıkardığı sarı bir bezle camı silerken.

Marcello ona baktı. Yine profilden gördüğü adam dimdik oturuyordu, kasketinin siperini gözlerine indirmişti. Kaygısız bir edayla, "Evet, severim," dedi.

"Mesela nasıl bir hediye istersin?"

Bu sefer çok daha açık sormuştu ve Marcello gizemli Lino'nun nedense ona gerçekten bir hediye vermek istediğini düşünmeden edemedi. Birdenbire silahları ne kadar çekici bulduğunu hatırladı; aynı zamanda bir keşif yapmış gibi, hakiki bir silaha sahip olarak sınıf arkadaşlarının saygısını kazanacağını düşündü. Biraz şüpheyle, çok fazla şey istediğini bilse de şansını denemeye karar verdi: "Bir tabanca olabilir..."

"Tabanca demek," diye tekrar etti adam, pek şaşırmış görünmüyordu. "Nasıl bir tabanca? Kartuşlu bir tabanca mı yoksa havalı bir tabanca mı?"

"Hayır," dedi Marcello cüretkâr bir edayla, "gerçek tabanca."

"Gerçek tabancayı ne yapacaksın?"

Marcello gerçek nedenini söylememeyi tercih etti. "Hedefe ateş ederim," diye cevap verdi, "hedefi tutturabilecek hale gelinceye kadar."

"Peki ama neden hedefi tutturacak kadar iyi olmak istiyorsun?"

Marcello adamın bu soruları meraktan değil onu konuşturmak için sorduğunu düşündü. Yine de ciddiyetle cevap verdi: "İyi atış yaparsam kendimi herkesten koruyabilirim."

Adam bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Elini yanındaki kapının gözüne sok," dedi.

Marcello merakla adamın söylediğini yaptı ve parmaklarının altında metal bir nesnenin serinliğini hissetti. Adam, "Çıkar onu oradan," dedi.

Bu arada karşıdan karşıya geçen bir köpeğe çarpmamak için direksiyonu aniden kırdı. Marcello metal nesneyi yerinden çıkardı: Otomatik bir tabancaydı bu, siyah ve yassıydı, bir yok etme ve öldürme aracıydı, namlusu mermileri tükürmeye hazır gibi uzanıyordu. Marcello kendinden geçmiş gibi, zevkten titreyen parmaklarla tabancanın kabzasını tuttu. "Bunun gibi bir tabanca mı?" diye sordu Lino.

"Evet," dedi Marcello.

"Tamam," dedi Lino, "bu kadar istiyorsun madem, sana tabanca vereceğim ama bunu değil çünkü bunun arabada durması lazım. Ama aynısından vereceğim."

Marcello bir şey demedi. Sihirli, masalsı bir dünyaya girmişti sanki. Her zamankinden farklı bu dünyada tanımadığı şoförler insanı arabaya davet ediyor, sonra da tabanca hediye ediyordu. Burada her şey olağanüstü derecede kolaydı. Gelgelelim Marcello her nedense bu kadar iştah açıcı olan bu kolaylığın daha sonra ağzında nahoş bir tat bırakacağını düşündü, sanki şu anda göremediği ama eli kulağında bir tehlikeyi barındırıyordu ardında. Marcello ikisinin de birer amacı

olduğunu düşündü duygusuzca: Kendi amacı bir tabancaya sahip olmaktı, Lino'nunki de tabanca karşılığında isteyeceği henüz ne olduğu belli olmayan ve belki de kabul edemeyeceği bir şeydi. Bu alışverişten kimin kârlı çıkacağını görme zamanı gelmişti. Marcello, "Şimdi nereye gidiyoruz?" diye sordu.

Lino, "Oturduğum eve gidiyoruz, tabancayı almaya," diye cevap verdi.

"Peki nerede bu ev?"

"İşte geldik," dedi adam tabancayı Marcello'nun elinden alıp cebine koyarak.

Marcello etrafına baktı. Araba sıradan bir kırsal yola benzeyen, çevresinde ağaçlar, mürver çalılıkları ve çalılıkların ardında tarlalarla gökyüzünün uzandığı bir yerde durmuştu. Biraz aşağıda kapısı yeşil parmaklıklı, iki sütunlu, kemerli bir giriş vardı. "Burada bekle," dedi Lino. Arabadan inip girişe gitti. Marcello onun kapının iki kanadını açışını ve arabaya geri gelişini seyretti. Adam otururken uzun boylu gibi görünse de aslında değildi; bacakları gövdesine göre kısa, kalçaları da genişti.

Lino yeniden arabaya bindi ve arabayla kapıdan içeri girdi. Önlerinde şiddetli rüzgârın sallayıp eziyet ettiği, yaprakları dökülmüş iki sıra küçük servi ağacının arasında uzanan çakıltaşlı bir yol göründü. Yolun sonunda, fırtınalı gökyüzünün loşluğunda bir an beliren güneşle bir şeyler parladı. İki katlı bir binanın gömme verandasının camlarıydı bunlar. "Villa bu," dedi Lino, "ama kimse yok."

"Sahibi kim?" diye sordu Marcello.

"Sahibesi," diye düzeltti Lino, "Amerikalı bir hanım. Ama burada değil, Floransa'da."

Araba avluda durdu. Uzun ve alçak villa kısmen beyaz betondan dörtgen yüzeyler, kısmen kırmızı tuğla yüzeyler, kısmen de pencerelerin ayna gibi yansıyan camlarından olu-

şuyordu ve işlenmemiş taştan dörtgen direklerle çevrili bir girişi vardı. Lino arabanın kapısını açıp, "Hadi inelim," dedi.

Marcello Lino'nun ondan ne istediğini bilmiyor, tahmin de yürütemiyordu. Ama kandırılmaktan korkanların güvensizliğini giderek daha çok hissediyordu. "Peki ya tabanca?" diye sordu yerinden kıpırdamadan.

Lino sabırsız bir tavırla, "İçeride," diye cevap verdi villanın pencerelerini işaret ederek, "gidip onu alalım."

"Onu bana verecek misin?"

"Tabii ki. Güzel, yepyeni bir tabanca vereceğim sana."

Marcello tek kelime söylemeden arabadan indi ve o baş döndürücü, kasvetli, sıcak ve tozlu sonbahar rüzgârına maruz kaldı. Rüzgârla birlikte her nedense bir önseziye kapıldı ve Lino'yu takip ederken dönüp çalılıklar ve zayıf zakkumlarla çevrili, çakıltaşlarıyla kaplı o alana son bir defa baktı. Önünde yürüyen Lino'nun tuniğinin yan cebinde bir şişkinlik olduğunu fark etti; adamın onun elinden aldığı tabancaydı bu. Marcello aniden Lino'nun ondan başka bir tabancası olmadığından emin oldu ve kendi kendine adamın neden yalan söylediğini ve neden şimdi onu villanın içine çekmeye çalıştığını sordu. İçinde kandırıldığına dair bir his vardı ve gözlerini açık tutup bu kandırmacaya izin vermeme isteği giderek büyüyordu. Bu arada geniş bir salona girmişlerdi. İçeride gruplar halinde yerleştirilmiş koltuk ve divanlar, en dipteki duvarda da bacası kırmızı tuğladan bir şömine vardı. Marcello'nun önünde yürümeye devam eden Lino salonu geçip köşedeki mavi kapıya yöneldi. Marcello huzursuzlukla, "Nereye gidiyoruz?" diye sordu.

"Benim odama gidiyoruz," dedi Lino kaygısız bir edayla.

Marcello onun planını çözdüğünü anlasın diye adama karşı koymaya karar verdi. Lino kapıyı açtığında olduğu yerde durup, "Bana hemen tabancayı ver, yoksa buradan giderim," dedi.

"Ama tabanca burada değil ki," dedi Lino yarım dönerek, "odamda."

"Tabanca burada," dedi Marcello, "ceketinin cebinde."

"Ama bu arabanın tabancası."

"Sende başka tabanca yok."

Lino sinirlenir gibi oldu ama kendini tuttu. Zayıf, sert yüzüyle daha yumuşak hatlı ağzı ve endişeli, ıstıraplı, yalvaran gözleri arasındaki tezat bir kez daha Marcello'nun dikkatini çekti. "Sana bunu vereceğim," dedi nihayet, "ama yine de benimle gel. Ne olacak ki? Köylüler bizi görebilir, o kadar çok pencere var ki..."

Marcello, "Görseler ne olacak?" demek isterdi ama demedi çünkü tam adlandıramadığı bir kötülük seziyordu. "Tamam," dedi çocuksu bir sesle, "ama sonra tabancayı bana verecek misin?"

"Evet, rahat ol."

Dar, beyaz bir koridora girdiler ve Lino kapıyı kapadı. Koridorun sonunda bir başka mavi kapı vardı. Bu sefer Lino Marcello'nun önüne geçmeyip yanında yürüdü ve elini beline hafif bir şekilde sararak, "Çok mu istiyorsun tabancayı?" diye sordu.

"Evet," dedi Marcello, o elin varlığından öyle utanmıştı ki başka bir şey söyleyemedi.

Lino elini çekip kapıyı açtı ve Marcello'yu odasına soktu. Küçük, ince uzun, beyaz bir odaydı, sonunda bir pencere vardı. Bir yatak, bir masa, bir dolap ve iki sandalyeden başka bir şey yoktu. Mobilyaların hepsi açık yeşile boyanmıştı. Marcello yatağın baş tarafındaki duvarda en sıradanından bronz bir çarmıh gördü. Komodinin üzerinde siyah ciltli, kenarları kırmızı, kalın bir kitap duruyordu; dua kitabı olmalıydı bu. Hiçbir eşya ya da giysinin bulunmadığı oda son derece temiz görünüyordu. Havada parfümlü sabunu andıran keskin bir koku vardı. Bu kokuyu daha önce nerede duymuştu? Belki de banyoda, sabahları annesi yıkan-

dıktan hemen sonra. Lino kayıtsız bir edayla, "İstersen yatağa otur. Orası daha rahat," dedi ve Marcello sessizce onun sözünü dinledi. Lino odanın içinde gidip geliyordu. Kasketini çıkarıp pencerenin pervazına koydu, yakasını açtı ve bir mendille boynunun terini sildi. Sonra dolabı açıp büyük bir kolonya şişesi çıkardı, mendilini ıslatıp rahatlamış bir ifadeyle yüzünü ve alnını sildi. "Sen de ister misin?" diye sordu Marcello'ya. "Çok serinletici."

Marcello hayır demek isterdi, o şişe ve mendil içinde bir tiksinti uyandırmıştı. Ama Lino'nun serin avuçlarını yüzüne okşarcasına sürmesine izin verdi. Lino kolonyayı dolaba kaldırdıktan sonra gelip yatağa, Marcello'nun karşısına oturdu.

Birbirlerine baktılar. Lino'nun normalde zayıf ve sert olan yüzünde şimdi dokunaklı, yumuşak, yalvaran yeni bir ifade belirmişti. Bir şey söylemeden Marcello'ya bakıyordu. Sabırsızlanan Marcello onu huzursuz eden bu bakışa son vermek için nihayet, "Peki tabanca?" diye sordu.

Lino'nun iç geçirerek silahı isteksizce cebinden çıkardığını gördü. Marcello elini uzattı ama Lino'nun ifadesi sertleşti ve tabancayı geri çekerek aceleyle, "Tabancayı vereceğim ama önce onu hak etmen lazım," dedi.

Marcello bu sözler üzerine adeta rahatladığını hissetti. Demek durum düşündüğü gibiydi, Lino tabanca karşılığında ondan bir şeyler istiyordu. Okulda kalem ucu veya cam bilye değiş tokuşu yaptıkları zamanki gibi, "Karşılığında ne istediğini söyle, anlaşabiliriz," dedi ilgili ve yalandan masum bir sesle.

Lino'nun gözlerini yere indirdiğini, tereddüt ettiğini gördü. Sonra adam yavaşça, "Sen bu tabanca için ne yapmaya hazırsın?" diye sordu.

Marcello, Lino'nun onun önerisinden kaçındığını fark etti: Tabanca karşılığında bir şey vermesi değil onu elde etmek için bir şeyler yapması gerekliydi. Ne yapabileceğini anlayamamış olmasına rağmen yine yalandan masum bir sesle, "Bilmem ki, sen

söyle," dedi. Bir an sessizlik oldu. Lino ansızın sesini yükselterek, "Ne olsa yapar mısın?" diye sordu ve Marcello'nun elini yakaladı.

Lino'nun bu hareketinden ve ses tonundan korktu. Acaba adam hırsızdı da ondan işbirliği yapmasını mı isteyecekti? Bir an düşündükten sonra öyle olmadığına karar verdi. Yine de ihtiyatlı bir tavırla, "Ben ne yapabilirim ki? Ne istediğini söyle de bileyim," dedi.

Şimdi Lino çocuğun eline bakıyor, onu çeviriyor, sıkıyor, sonra gevşek bırakıyordu. Derken kaba bir şekilde elini itip ona bakarak, "Zaten eminim yapmazdın," dedi yavaşça.

"E söyle artık," diye ısrar etti Marcello yarı sıkılmış yarı iyi niyetli bir tavırla.

"Hayır, hayır," dedi Lino. Adamın soluk yüzünde elmacık kemiklerinin üstünde tuhaf, leke leke bir kızarıklık belirdi. Lino konuşmak istiyor ama Marcello'nun da bunu istediğinden emin olmaya çalışıyordu sanki. Marcello niyetini belli etmek için isteyerek ama masum bir tavırla uzanıp adamın elini tuttu. "Hadi ama söyle, neden söylemiyorsun?"

Uzun bir sessizlik oldu. Lino Marcello'nun bir eline bir yüzüne bakıyordu, tereddüt eder gibi bir hali vardı. Sonunda çocuğun elini, bu sefer nazikçe, yine itti ve ayağa kalkıp odada birkaç adım attı. Sonra yine yatağa oturdu ve Marcello'nun elini bir baba veya annenin yapacağı gibi şefkatle tutarak, "Marcello ben kimim, biliyor musun?" diye sordu.

"Hayır."

"Ben görevine son verilmiş bir rahibim," dedi Lino içten, hüzünlü bir sesle. "Onur kırıcı bir davranış yüzünden ders verdiği yatılı okuldan kovulmuş, görevine son verilmiş bir rahibim... ve sen öyle safsın ki, o kadar istediğin bu tabanca karşılığında senden neler isteyebileceğimin farkında bile değilsin. Senin bilgisizliğinden, saflığından, çocuksu açgözlülüğünden istifade etmek üzereydim. Ben buyum işte." Lino büyük bir içtenlikle anlatıyor-

du; sonra ansızın yatağın başına dönerek sesini yükseltmeden, yakınır gibi çarmıha hitaben konuştu: "Sana o kadar dua ettim ama sen beni terk ettin... ve ben tekrar tekrar günah işliyorum. Neden beni terk ettin?" Bu sözler, Lino kendi kendine konuşuyormuş gibi, bir fısıltıya dönüştü. Sonra Lino yataktan kalktı, pencerenin pervazına bıraktığı kasketini aldı ve Marcello'ya, "Hadi kalk gidelim. Seni evine götüreyim," dedi.

Marcello bir şey demedi. Şaşkına dönmüştü ve olup bitenleri değerlendirebilecek durumda değildi. Koridor boyunca Lino'yu takip edip salonu geçti. Dışarı çıktıklarında güneş gitmiş, gökyüzü bulutlanmıştı ve rüzgâr büyük siyah arabanın etrafında esmeye devam ediyordu. Lino arabaya bindi, Marcello da yanına oturdu. Araba hareket etti ve bahçenin girişinden yavaşça yola çıktı. Bir süre konuşmadılar. Lino önceki gibi dimdik oturmuş, kasketinin siperliğini gözlerine indirmiş, eldivenli elleriyle araba kullanıyordu. Bir süre yol aldıktan sonra Marcello'ya bakmadan, "Tabancayı alamadığına üzüldün mü?" diye sordu birden.

Bu soru üzerine Marcello'nun içinde o çok istediği şeyi elde etme umudu yeniden canlandı. Belki de her şey henüz bitmemişti, durum kurtarılabilirdi. İçtenlikle, "Tabii ki üzüldüm," diye cevap verdi.

"O halde," dedi Lino, "sana yarın aynı saatte buluşalım desem, gelir misin?"

"Yarın pazar," dedi Marcello sakin sakin, "ama pazartesi olur, caddede aynı yerde buluşabiliriz."

Lino bir süre sustuktan sonra ağlamaklı bir sesle aniden bağırmaya başladı: "Bir daha benle konuşma, bir daha bana bakma, pazartesi beni o caddede görürsen de sakın bana selam verme, bana uyma. Anladın mı?"

Marcello duruma biraz içerleyerek, "Ne oldu buna?" dedi kendi kendine. Sonra, "Seni görmek isteyen ben değilim, bugün beni evine götüren sendin," diye cevap verdi.

"Evet ama böyle bir şey bir daha olmamalı, asla olmamalı," dedi Lino sözlerinin üzerine basa basa, "ben kendimi biliyorum, bu gece sürekli seni düşüneceğim... pazartesi de seni o caddede bekleyeceğim, bugün başka türlü karar versem bile bu böyle olacak. Ben kendimi biliyorum ama sen bana yüz vermemelisin."

Marcello bir şey demedi. Lino aynı hiddetle sözlerine devam etti: "Bütün gece seni düşüneceğim Marcello. Pazartesi günü de o caddeye geleceğim, tabancayla... ama sen bana yüz vermemelisin." Lino durmadan aynı cümlenin etrafında dolanıyor, aynı şeyleri söylüyordu. Marcello'nun sakin ve masum zihni, Lino'nun aslında onu uyarma bahanesiyle randevu verdiği çıkarımını yapıyordu. Adam kısa bir sessizlikten sonra, "Duydun mu beni?" diye sordu.

"Evet."

"Ne dedim?"

"Pazartesi günü beni o caddede bekleyeceğini."

"Sana başka bir şey daha söyledim," dedi Lino hüzünle.

"Ve," diye devam etti Marcello, "sana yüz vermemem gerektiğini."

"Evet, hem de hiçbir şekilde..." dedi Lino, "sana sesleneceğim, yalvaracağım, seni arabayla takip edeceğim, sana istediğin her şeyi vermeye söz vereceğim ama sen dümdüz yürümeye devam edeceksin, bana yüz vermeyeceksin."

Marcello sabırsızlanarak, "Tamam, anladım," dedi.

"Ama sen daha çocuksun," dedi Lino, sesindeki hiddet yerini yumuşak, sevimli bir tona bırakmıştı. "Bana karşı koyamayacaksın, geleceksin, buna şüphem yok; sen daha çocuksun Marcello."

Marcello alınmıştı. "Ben çocuk değilim, delikanlıyım. Hem sen beni tanımıyorsun."

Lino aniden arabayı durdurdu. Tepeden inen yolda yüksek bir duvarın yanında durmuşlardı ve biraz ileride bir restoranın Venedik tarzı sokak lambalarıyla süslü kemeri görülüyordu. Lino

Marcello'ya dönüp ıstırap dolu bir endişeyle, "Gerçekten benle gelmeyecek misin?" diye sordu.

Artık oyunun kurallarını anlayan Marcello, "Bunu isteyen sen değil miydin?" dedi.

"Evet, doğru," dedi Lino çaresizlikle arabayı yeniden sürmeye koyularak, "evet doğru, haklısın... bunu isteyen benim, deliyim ben, haklısın."

Bunun üzerine Lino sustu ve bir süre sessizlik oldu. Araba yolun sonuna kadar inip varoşların pis sokaklarından geçti. Yine yapraklarını dökmüş, beyaz, yüksek çınarların sıralandığı, pencere dolu fabrikaların yer aldığı, kaldırımları boş caddeye geldiler. Nihayet Marcello'nun yaşadığı küçük villanın bulunduğu mahalledeydiler. Lino ona bakmadan, "Evin nerede?" diye sordu.

"Burada dursan iyi olacak," dedi Marcello, bu suç ortaklığı imasının adamın ne kadar hoşuna gittiğinin farkındaydı, "yoksa beni arabandan inerken görebilirler."

Araba durdu. Marcello araban indi ve Lino arabanın camından ona kitaplarını uzatırken kararlı bir sesle, "O halde pazartesi caddede, yine aynı yerde görüşürüz," dedi.

"Ama ben," dedi Marcello kitapları alırken, "seni görmemiş gibi yapacağım, değil mi?"

Lino'nun tereddüt ettiğini gördü ve bundan neredeyse zalimce bir tatmin duydu. Adamın çukura kaçmış, ışıldayan gözleri şimdi endişeli ve yalvaran bir edayla bakıyordu. Sonra tutku dolu bir sesle, "Nasıl istiyorsan öyle yap; bana nasıl istiyorsan öyle davran," dedi. Sözlerini melodik ve özlem dolu bir yakınma tonuyla bitirdi.

"Yüzüne bile bakmayacağım senin," dedi Marcello son bir defa.

Lino bir el hareketi yaptı, Marcello emin olmasa da bunun çaresiz bir onayı ifade ettiğini düşündü. Sonra araba hareket etti ve caddede ağır ağır yol aldı.

III

Marcello'yu her sabah aynı saatte, ona özel bir şefkat besleyen aşçı kadın uyandırırdı. Kadın karanlıkta odaya elinde kahvaltı tepsisiyle girer, tepsiyi şifonyerin mermer yüzeyine bırakırdı. Sonra Marcello kadının her iki eliyle panjurun ipine asıldığını ve olanca gücüyle iki üç defa çekerek onu yukarı kaldırdığını görürdü. Ardından kadın tepsiyi Marcello'nun dizlerinin üstüne koyar, kahvaltısını bitirmesini ayakta bekler, kahvaltısını bitirir bitirmez de örtüleri kaldırıp onu giyinmeye teşvik ederdi. Marcello'ya giysilerini uzatır, bazen ayakkabılarını giydirmek için yere diz çökerdi. Canlı, neşeli, sağduyulu bir kadındı; memleketinin aksanını ve candan tavırlarını muhafaza etmişti. Marcello pazartesi günü uyandığında, bir önceki akşam uykuya dalarken ya zemin katta ya da anne babasının odasında öfkeli sesler duyduğunu hatırladı. Kahvaltıyı bitirdikten sonra, her zaman olduğu gibi ayakta bekleyen aşçı kadına, "Dün gece ne oldu?" diye sordu kayıtsızca.

Kadın ona yapmacık ve abartılı bir şaşkınlıkla baktı. "Bildiğim kadarıyla herhangi bir şey olmadı."

Marcello yapmacık şaşkınlığından, gözlerindeki muzip ışıltıdan ve tavırlarından dolayı kadının bir şeyler gizlediğini anladı.

"Bağırışlar duydum," dedi Marcello.

"Ha, bağırışlar mı?" dedi kadın, "Normal... Annenle babanın sık sık bağırıştıklarını bilmez misin?"

"Biliyorum," dedi Marcello, "ama bu sefer sesleri daha yüksekti."

Kadın gülümsedi ve ellerini yatağın baş kısmına dayayarak, "En azından o şekilde birbirlerini daha iyi anlamışlardır, öyle değil mi?" dedi.

Kadının âdetlerinden biriydi bu, cevap gerektirmeyen, sadece durumu tasdik eden sorular sorardı.

Marcello, "Peki ama neden bağrışıyorlardı?" diye sordu.

Kadın yine gülümsedi. "İnsanlar niye bağrışır? Anlaşamadıkları için."

"Peki neden anlaşamıyorlar?"

Çocuğun bu soruları üzerine, "Onlar mı?" diye bağırdı kadın neşeyle. "Ah, binlerce nedeni vardır. Bir gün belki annen uyurken cam açık kalsın istemiştir, baban istememiştir; başka bir gün baban erken yatmak isterken annen geç saate kadar yatmamıştır. Hep bir şeyler çıkar, öyle değil mi?"

Marcello büyük bir ciddiyetle ve kararlılıkla, eskiden beri hissettiği bir şeyi ifade eder gibi, "Ben artık burada kalmak istemiyorum," dedi aniden.

"Peki ne yapacaksın?" diye bağırdı kadın giderek artan bir şen şakraklıkla. "Sen daha küçüksün, evden ayrılamazsın ki. Önce büyümen lazım."

"Keşke beni yatılı okula gönderseler," dedi Marcello.

Kadın ona şefkatle bakıp, "Haklısın, en azından orada birileri senle ilgilenirdi... Annenle baban gece neden o kadar bağırıştı biliyor musun?" diye sordu yüksek sesle.

"Hayır, neden?"

"Bekle, göstereceğim." Hızla kapıya yönelip gözden kayboldu. Marcello onun merdivenden hızla inmesini dinlerken bir gece önce ne olmuş olabileceğini düşündü. Derken aşçı kadın

yukarı çıktı ve neşeli bir sırrı varmış gibi içeri girdi. Elinde bir şey tutuyordu, Marcello ne olduğunu hemen anladı: Marcello iki üç yaşlarındayken çekilmiş büyük bir fotoğraftı; uzun saçları beyaz bir kurdeleyle bağlı beyazlar içindeki annesi aynı şekilde beyazlar içindeki oğlunu kucağında tutuyordu. "Bu fotoğrafı görüyor musun?" diye bağırdı kadın neşeyle. "Dün akşam annen tiyatrodan döndüğünde ilk iş piyanonun üzerindeki bu fotoğrafı gördü. Zavallı, az kalsın bayılıyordu. Baksana, baban fotoğrafa ne yapmış!"

Marcello afallamış bir halde fotoğrafa baktı. Bir çakı veya bizin ucuyla annenin de çocuğun da gözlerini delmiş, sonra o dört delikten kanlı gözyaşları akıyormuş gibi göstermek için her ikisinin de gözlerinin altına kırmızı bir kalemle küçük küçük çizgiler çizmişti. Bu tuhaf ve beklenmedik bir şeydi, ayrıca can sıkıcıydı; Marcello bir an ne düşünsün bilemedi. "Bunu baban yaptı," diye bağırdı aşçı kadın, "annen bağırmakta haklıydı."

"Peki ama neden yaptı?"

"Bu bir efsun. Efsun nedir biliyor musun?"

"Hayır."

"Birilerine kötülük yapmak istediğinde... babanın bu yaptığını yaparsın. Bazen gözler yerine göğüs, kalp civarı delinir, sonra da bir şeyler olur."

"Ne olur?"

"O kişi ölür veya başına başka bir felaket gelir; duruma bağlı."

"Ama... ben..." diye kekeledi Marcello, "babama kötülük yapmadım ki."

"Annen bir şey mi yaptı sanki?" diye bağırdı aşçı kadın öfkeyle. "Senin baban deli, anlıyor musun? Deli... Onu nereye gönderecekler biliyor musun? Sant'Onofrio'ya, tımarhaneye... Hadi şimdi giyin bakalım, okula gitme zamanı. Ben de şu fotoğrafı yerine koyayım." Kadın neşeyle odadan çıkıp Marcello'yu yalnız başına bıraktı.

Marcello endişelenmişti, fotoğrafın başına gelenleri anlayamıyordu. Giyinmeye devam etti. Babasına karşı herhangi bir duygu beslemiyordu; babasının, haklı olsun olmasın, bu kadar düşmanca bir tavır sergilemesi onu üzmemişti ancak aşçı kadının efsunun kötü etkileri hakkında söyledikleri yüzünden endişelenmişti. Batıl inançları yoktu ve insanlara kötülük yapmak için fotoğraflarda gözlerini oymanın yeterli olduğuna inanmıyordu ama babasının deliliği, sonsuza dek yatıştığını umduğu eski endişesinin yeniden uyanmasına neden oldu. Yaz boyu saplantı haline getirdiği o kötü kaderin etki alanına girdiği düşüncesiyle duyduğu korku ve acizlik, kanlı gözyaşlarıyla lekelenmiş o fotoğrafın karşısında sanki uğursuz bir çekim gücünün çağrısına uymuş gibi ruhunda her zamankinden daha güçlü bir şekilde uyanmıştı yeniden.

Felaket, açık gökyüzünün maviliğinde belli belirsiz küçük bir siyah noktayken aniden büyüyüp, hayvan leşlerine üşüşen akbabalar gibi bir zavallının üzerine çullanan acımasız bir kuştan başka nedir ki diye sordu kendine. Yoksa insanın haberdar olduğu hatta apaçık gördüğü ama yine de düşmeden edemediği bir tuzak mıydı? Yahut sakarlığın, tedbirsizliğin ve körlüğün kendini insanın hareketlerinde, duyularında, kanında gösterdiği bir lanet miydi? Bu son tanım ona daha uygun geldi, felaketi bir fazilet eksikliğine, fazilet eksikliğini de mahrem, muğlak, doğuştan gelen, gizemli bir kadere dayandırıyordu ve babasının o hareketi, uğursuz bir yolun başındaki tabela gibi, dikkatini yeniden o kadere çekmişti. Marcello bu kaderin ondan öldürmeye devam etmesini istediğini biliyordu ama onu en çok korkutan şey cinayetten ziyade ne yaparsa yapsın ona mahkûm olmasıydı. Başka bir deyişle bu durumun bilincinde olmanın bile cehalet anlamına geldiği ama bu özel aymazlık türünün kimse tarafından, hele hele kendisi tarafından, cehalet sayılamayacağı fikri karşısında dehşete kapıldı.

Ama daha sonra okulda, çocuksu bir uçarılıkla bütün bu önsezilerini unutuverdi. Sıra arkadaşı Turchi ona eziyet çektirenlerden biriydi, sınıfın hem en büyüğü hem de en cahiliydi. Birkaç boks dersi almıştı, profesyonel biçimde yumruk sallamayı bir tek o biliyordu; sert ve köşeli yüzü, fırça saçları, yassı burnu, ince dudakları ve içinde kaybolduğu sporcu eşofmanıyla zaten profesyonel bir boksörü andırıyordu. Turchi Latinceden bir şey anlamazdı ama arkadaşlarıyla okul dışında, sokakta bir araya geldiğinde ağzındaki küçük sigarayı yumru gibi eliyle çekip basık alnını kırış kırış olacak şekilde buruşturarak, "Bence şampiyonada Colucci kazanır," dediği zaman bütün çocuklar karşısında büyük bir saygıyla sessiz kalırdı. Gerektiğinde burnunu iki parmağıyla yana çekip gerçek boksörler gibi kırık olduğunu gösterebilen Turchi boks haricinde top oyunlarıyla ve tüm diğer popüler ve sert sporlarla da ilgilenirdi. Turchi, Marcello'ya eziyet çektirirken iğneleyici bir tavır takınırdı. Dört arkadaşı Marcello'nun başından eteği geçirirken onu kollarından tutan Turchi'ydi; bunu hatırlayan Marcello o sabah Turchi'nin küçümseyici ve elde edilemez saygısını kazanmanın yolunu nihayet bulduğuna inanıyordu.

Marcello coğrafya öğretmeninin sınıfa sırtını dönüp uzun sopasıyla Avrupa haritasına işaret etmesinden faydalanarak bir deftere aceleyle, "Bugün elime gerçek bir tabanca geçecek," diye yazdı ve defteri Turchi'ye doğru itti. Turchi cahilliğine rağmen okuldaki davranışlarıyla örnek bir öğrenciydi. Hep dikkatli ve hareketsizdi, boş ve sıkıcı ciddiyeti adeta kasvetliydi; Marcello Turchi'nin öğretmenin en basit sorularına bile hiçbir zaman cevap verememesine hep hayret eder, onun derslerde ne düşündüğünü ve ders çalışmadığına göre neden bu kadar gayretliymiş gibi davrandığını merak ederdi. Turchi defteri görünce, "Rahat bırak beni. Dersi dinlediğimi görmüyor musun?" der gibi bir hareket yaptı. Ama Marcello dirseğiyle onu dürterek ısrar

etti ve Turchi başını kıpırdatmadan gözlerini deftere çevirip yazıyı okudu. Turchi eline kalemi alıp, "İnanmıyorum," diye yazdı. Buna alınan Marcello hemen, "Şerefim üzerine yemin ederim," yazarak cevapladı. Bu sefer Turchi kuşkuyla, "Ne marka?" diye sordu. Bu soru karşısında telaşa kapılan Marcello bir anlık tereddütten sonra, "Wilson," diye cevap verdi. Ama bu adı Turchi'den bir süre önce duyduğu "Weston"la karıştırmıştı. Turchi hemen, "Hiç duymadım," diye yazdı. Marcello da, "Yarın okula getiririm," diye cevap verdi. Bunun üzerine diyalogları aniden son buldu çünkü öğretmen Turchi'ye dönerek Almanya'nın en büyük nehrini sormuştu. Turchi her zamanki gibi ayağa kalktı ve uzun uzun düşündükten sonra hiç mahcubiyet duymadan, adeta bir sporcu dürüstlüğüyle bilmediğini söyledi. O anda kapı açıldı ve hademe başını içeri uzatarak dersin bittiğini duyurdu.

Marcello daha sonra çınarların olduğu caddeye doğru hızla yürürken Lino'nun ne pahasına olursa olsun sözünü tutup tabancıyı vermesini sağlaması gerektiğini düşündü. Lino'nun ona silahı ancak istediği takdirde vereceğini biliyordu ve amacına ulaşmak için nasıl davranması gerektiğine kafa yordu. Lino'nun huzursuz ruh halinin gerçek nedenini anlayamasa da neredeyse kadınsı, içgüdüsel bir cilveyle o tabancaya sahip olmanın en hızlı yolunun Lino'nun geçen cumartesi önerdiği yol olduğunu hissediyordu. Onunla ilgilenmeyecek, sunduklarını hor görecek, yakarışlarını reddedecek, yani kendini daha değerli kılacak ve son olarak da tabancayı elde ettiğinden emin olmadan o arabaya binmeyecekti. Yine de Marcello adamın neden ona bu kadar değer verdiğine ve kendisinin ona nasıl böyle bir şantaj yapabileceğine anlamıyordu. Lino'ya şantaj yapmayı aklına sokan içgüdüsü, şoförle ilişkisinin ardında gizemli olduğu kadar utanç verici, sıradışı bir duygunun bulunduğunu ona bir şekilde hissettiriyordu. Ama ilk düşüncesi tabancaydı; hem zaten oy-

namak zorunda kaldığı neredeyse kadınsı rolün ve duygunun Marcello'ya tamamıyla nahoş geldiğini de söyleyemezdi. Çınarlı caddeye kan ter içinde ulaştığında, sakınmak istediği tek şeyin ilk görüştükleri gün Lino'nun villanın koridorunda yaptığı gibi onu belinden tutması olduğunu düşündü.

Cumartesi olduğu gibi o gün de rüzgârlı ve bulutluydu; geçtiği her yerden kapıp getirdiği ölü yapraklarla, kâğıtlarla, tüylerle, ipliklerle, dallarla, tozla yüklü sıcak rüzgâr etrafı tarumar etmişti. Tam o anda esip bir kuru yaprak yığınını çok yukarılara, çınar ağaçlarının çıplak dallarının arasına kadar havalandırdı. Marcello fonda kasvetli gökyüzüne, önde havada dönüp duran, parmaklarını iyice açmış sarı elleri andıran yapraklara bakakaldı; gözlerini indirdiğinde rüzgârda anafora kapılmış o altın rengi ellerin arasında kaldırımın kenarındaki uzun, siyah, parlak arabayı gördü. Marcello'nun kalbi her nedense daha hızlı atmaya başlamıştı ama planına sadık kalıp yavaş adımlarla arabaya doğru yürüdü. Yan camların yanından acele etmeden geçerken sanki bir sinyal üzerine kapı açıldı ve Lino kasketsiz başını dışarı uzatıp, "Marcello, binmek ister misin?" diye sordu.

Marcello, Lino'nun ilk görüşmelerinde ona ettirdiği yeminlerden sonra onu böylesine ciddiyetle arabaya davet etmesine şaşırmadan edemedi. Demek ki Lino kendini bayağı iyi tanıyordu; hatta iradesi buna direnmesine rağmen, yapacağını öngördüğü şeyi yaptığını görmek Marcello'ya komik bile gelmişti, onu duymamış gibi yoluna devam etti ve arabanın hareket edip kendisini izlemeye başladığını fark edince tuhaf bir memnuniyet duydu. Düzenli aralıklarla dizilmiş pencereli fabrikalarla çınar ağaçlarının kalın, eğilmiş gövdeleri arasında kalan geniş kaldırım göz alabildiğine boştu. Araba yumuşak bir uğultuyla hemen arkasından onu takip ediyordu; yirmi metre kadar sonra önüne geçip biraz ileride durdu ve yine kapı açıldı. Marcello bakmadan yürümeye devam etti

ve o yalvaran, dokunaklı sesi duydu yeniden: "Marcello, hadi... lütfen. Sana dün söylediklerimi unut... Marcello, beni duyuyor musun?" Marcello bu sesten biraz tiksinmişti: Lino neden böyle yakınıyordu ki? Neyse ki caddede kimse yoktu, öbür türlü Marcello bu durumdan utanırdı. Ancak adamın cesaretini tamamıyla kırmak istemediğinden arabanın yanından geçip gittikten sonra hafifçe dönüp ısrara devam etmesini ister gibi arkasına baktı. Bakışının adeta davetkâr olduğunu fark etti ve aniden iki gün önce sınıf arkadaşlarının üzerine geçirdiği eteğin onda bir anlığına uyandırdığı nahoş olmayan aşağılanma, doğasına aykırı olmayan rol yapma duygusu yeniden ve alenen canlandı. Sanki küçümseyen ve cilve yapan kadın rolünü oynamaktan o kadar da rahatsız olmuyordu, hatta sanki bunun için yaratılmıştı. Bu arada arkasındaki araba hareket etmişti. Marcello boyun eğme anının gelip gelmediğini sorguladı, biraz düşündükten sonra henüz gelmediğine karar verdi. Araba yanından geçerken biraz yavaşlasa da durmadı. Adam, "Marcello..." diye seslendi. Hemen sonrasında motor aniden gümbürdedi ve araba uzaklaştı. Marcello Lino'nun sabrının tükendiğini düşündü, ertesi gün okula eli boş gitme fikriyle dehşete düştü ve, "Lino... Lino, dur Lino," diye bağırarak koşmaya başladı. Ama sözleri rüzgârda duyulmuyor, ölü yapraklarla birlikte havada, ıstıraplı ve gürültülü bir girdapta dağılıyordu. Araba gözden kayboluyordu; belli ki Lino onu duymamıştı. Marcello tabancayı elde edemeyecek, Turchi de onunla yine dalga geçecekti. Derken Marcello iç geçirdi ve yine normal, rahat adımlarla yürümeye koyuldu çünkü hızlanıp uzaklaşan araba ondan kaçmamıştı, ilerideki kavşakta kaldırımı olduğu gibi kapatmış onu bekliyordu.

Marcello onur kırıcı bir korku duymasına yol açtığı için Lino'ya karşı kinlenir gibi oldu ve içinde kabaran zalimlikle bunu ona planlı bir acımasızlıkla ödetmeye karar verdi. Bu arada kavşağa varmıştı. Uzun siyah araba, eski pirinç aksamıyla ve

eski moda gövdesiyle pırıl pırıl parlıyordu. Arabanın etrafından dönecekken hemen kapı açıldı ve Lino başını uzattı.

"Marcello," dedi Lino umutsuzca, "cumartesi söylediklerimi unut artık. Görevini fazlasıyla yerine getirdin. Hadi gel."

Marcello kaputun yanında durdu. Bir adım geri gitti ve adamın yüzüne bakmadan, soğuk bir sesle, "Hayır, gelmeyeceğim ama cumartesi günü bana gelme dediğin için değil... istemediğim için," dedi.

"Peki ama neden istemiyorsun?"

"İstemiyorum işte. Hem neden binecekmişim arabana?"

"Bana iyilik olsun diye."

"Ama ben sana iyilik yapmak istemiyorum."

"Neden? Benden hoşlanmıyor musun?"

"Evet," dedi Marcello gözlerini indirip kapının mandalıyla oynarken. Yüzünü astığının, isteksiz ve soğuk göründüğünün farkındaydı ama rol icabı mı yoksa gerçekten mi böyle davranıyor bilmiyordu. Lino'ya oyun yapıyordu tabii ama eğer bu oyunsa gurur, tiksinti, aşağılanma, zalimlik ve hınç karışımı bir duyguyu neden bu kadar güçlü hissediyordu? Lino'nun hafifçe gülümseyerek, "Peki benden neden hoşlanmıyorsun?" diye sorduğunu duydu.

Marcello bu sefer gözlerini kaldırıp adamın yüzüne baktı. Evet, Lino'dan hoşlanmadığı doğruydu ama nedenini hiç sorgulamamıştı. Adamın aşırı zayıflığından dolayı çilecilerinkine benzeyen suratına baktı ve ondan neden hoşlanmadığını anlayıverdi: Lino ikiyüzlüydü, suratından sahtekârlık akıyordu. Ona bakınca sahtekârlığını özellikle ağzında görür gibi oldu; dudakları ilk bakışta ince, kuru, kibirli ve iffetliydi ama gülümsediğinde açılıp dışarı kıvrılıyorlar ve iç kısımları arzu dolu salyayla parlıyordu. Yüzünde bir gülümsemeyle onun cevabını bekleyen Lino'ya bakarken biraz tereddüt ettikten sonra içtenlikle, "Ağzın ıslak, onun için sevimsiz geliyorsun," dedi.

Lino'nun gülümsemesi kayboldu ve suratı buruştu. "Ne saçmalıyorsun sen?" diye çıkıştı ama hemen sonra kendini toparlayıp şakacı bir kaygısızlıkla, "E, Signor Marcello, arabaya binecek misin?" dedi.

"Binerim," dedi Marcello nihayet kararını vererek, "ama tek bir şartla."

"Neymiş o?"

"Bana tabancayı gerçekten vereceksin."

"Tamamdır. Hadi bin."

"Hayır, hemen şimdi vereceksin," diye ısrar etti Marcello.

"Ama tabancam burada değil ki Marcello," dedi adam içtenlikle, "cumartesi günü odamda bıraktım. Şimdi eve gider onu alırız."

"O zaman gelmiyorum," dedi Marcello, kendinden ummadığı bir şekilde, "hoşça kal." Gidecekmiş gibi bir adım attı ama bu sefer Lino'nun sabrı taştı. "Gel buraya, çocuk gibi davranmayı bırak artık," dedi ve uzanarak Marcello'yu kolundan yakaladığı gibi ön koltuğa, yanına çekti.

"Hemen eve gidelim," diye ekledi, "söz veriyorum sana tabancayı vereceğim." Marcello sonuçta zorla arabaya bindirilmekten memnundu, itiraz etmeyip çocuksu bir edayla küsmüş gibi davranmakla yetindi. Lino hemen kapıyı kapatıp motoru çalıştırdı ve araba hareket etti.

Uzun bir sessizlik oldu. Lino'nun konuşası yoktu sanki, belki de Marcello'nun düşündüğü gibi konuşamayacak kadar mutluydu. Marcello'ya gelince, onun da söyleyecek bir şeyi yoktu: Lino'dan tabancayı alıp evine dönecek ve ertesi gün tabancayı okula götürüp Turchi'ye gösterecekti. Marcello'nun düşünceleri bu basit ve zevkli hayallerden öteye geçmiyordu. Tek korkusu, Lino'nun bir şekilde onu kandırmış olabileceğiydi ama öyle bir durumda da Lino'yu çaresiz bırakıp sözünü tutmaya mecbur edecek bir kurnazlık yapabilirdi.

Kucağında kitaplarıyla kımıldamadan otururken yanlarından geçtikleri çınar ağaçlarına ve yapılara baktı. Araba yokuşu tırmanmaya başladığında Lino uzun uzun düşünüp bir sonuca varmış gibi, "Marcello, bu kadar cilveli olmayı nereden öğrendin?" diye sordu. Bu kelimenin anlamından emin olmayan çocuk cevap vermekte biraz tereddüt etti. Adam onun masum cehaletini sezer gibi oldu ve, "Yani bu kadar kurnaz demek istiyorum," diye ekledi.

"Neden?" diye sordu Marcello.

"Öyle işte."

"Sensin kurnaz," dedi Marcello, "söz verdiğin halde bana tabancayı vermiyorsun."

Lino gülüp Marcello'nun çıplak dizine vurdu. "Biliyor musun Marcello, bugün benle geldiğine çok sevindim. Geçen gün senden bana yüz vermemeni ve benle gelmemeni rica ettiğimi hatırlıyorum da, insan bazen çok aptalca davranabiliyor... hem de çok aptalca. Ama neyse ki sen benden daha akıllı davrandın Marcello."

Marcello bir şey demedi. Lino'nun neden söz ettiğini anlayamıyor, öte yandan elini dizine koymuş olmasından da pek hoşlanmıyordu. Dizini birkaç defa kıpırdatsa da adam elini çekmemişti. Neyse ki bir virajda bir araba üzerlerine gelince Marcello korkuya kapılmış gibi yapıp, "Arabaya dikkat et," diye bağırdı, Lino direksiyonu kırmak için elini çekti ve Marcello da rahat bir nefes aldı.

Duvarlarla çalılıkların arasından geçen kır yolu; yeşil boyalı parmaklığıyla giriş kapısı; girişteki yaprakları dökülmüş küçük servilerin arasından geçen araba yolu ve en sonda da veranda camlarının ışıltısı... Marcello geçen seferki gibi, fırtına yaklaşıyormuşçasına kararmış gökyüzünün altında rüzgârın servileri salladığını gördü. Lino arabayı durdurup indi, Marcello'nun da inmesine yardımcı oldu ve beraber sütunlu girişe yöneldiler.

Lino bu sefer önden gitmiyor, Marcello'nun kaçacağından korkuyormuş gibi onu kolundan sıkıca tutuyordu. Marcello kolunu bu kadar sıkmamasını söylemek istese de fırsat bulamadı. Lino, Marcello'yu kolundan tutmuş neredeyse havaya kaldırarak oturma odasını uçarcasına geçti ve koridora girdi. Aniden onu boynundan sertçe yakalayıp, "Aptal çocuk... aptal! Neden gelmek istemiyordun?" dedi.

Sesi artık şakacı değil, boğuk, çatlak ama ruhsuz bir şekilde şefkatliydi. Şaşkınlığa uğrayan Marcello gözlerini kaldırıp Lino'nun yüzüne bakacak oldu ama o anda büyük bir şiddetle savruldu. Lino Marcello'yu boynundan yakalanmış bir kedi veya bir köpek gibi odanın içine fırlatmıştı. Marcello onun kapıyı kilitleyip anahtarı cebine attığını gördü ve adam yarı sevinçli yarı öfkeli bir coşkuyla ona dönüp, "Artık yeter... Ben ne istersem onu yapacaksın. Yeter Marcello, seni zalim, seni küçük pislik, yeter... Söz dinle, artık tek kelime söyleme," diye bağırdı. Lino bu buyurgan, aşağılayıcı ve üstten sözleri vahşi bir mutlulukla, adeta şehvetle söylüyordu. Marcello kafası karışmış olmasına rağmen bu sözlerin anlamsız olduğunu, bilinçli bir düşüncenin veya iradenin yansıması değil de bir zafer şiirinin mısraları olduğunu düşünmeden edemedi. Şaşırmış ve korkmuştu, Lino'nun o küçük odanın içinde uzun adımlarla gidip gelişini seyretti: Adam başından kasketi çıkarıp pencere pervazına fırlattı, bir iskemlede asılı duran gömleği dürüp bir çekmeceye tıktı, buruşmuş yatak örtüsünü düzeltti; kısacası, sıradan şeyleri muğlak bir öfkeyle yaptı. Sonra Lino yine o anlamsız saldırgan ve amirane sözleri bağırarak yatağın başucunda asılı çarmıha yaklaştı, onu duvardan alıp dolaba yöneldi ve abartılı bir gaddarlıkla bir çekmeceye fırlattı; Marcello'ya göre Lino bu hareketiyle son tereddütlerini de bir kenara bırakmıştı. Adam onun bu korkusunu teyit edercesine komodinin çekmecesinden o çok istediği tabancayı çıkarıp Marcello'ya göstererek, "Bu var ya...

hiçbir zaman senin olmayacak. Benim istediklerimi hediyesiz, tabancasız yapacaksın; istesen de istemesen de," diye bağırdı.

Marcello haklı çıktığını düşündü, tam da korktuğu gibi Lino onu kandırmıştı. Yüzünün öfkeden bembeyaz olduğunu hissetti ve, "Bana o tabancayı ver yoksa buradan giderim," dedi.

"Yok öyle... istesen de istemesen de." Lino boştaki eliyle Marcello'yu bir kolundan tutup yatağın üzerine fırlattı. Marcello oturur pozisyonda düşerken başını duvara çarptı. Lino da ansızın şiddetten şefkate, buyurganlıktan da yalvarmaya geçerek önünde diz çöktü. Bir koluyla çocuğun bacaklarını sardı, tabancayı tutan eliyse yatak örtüsünün üzerindeydi. İnliyor, Marcello'nun adını söylüyordu; inlemeye devam ederken Marcello'nun dizlerine iki eliyle sarıldı. Tabanca yatağın üzerinde kaldı, beyaz örtünün üzerinde simsiyah duruyordu. Marcello önünde diz çökmüş Lino'ya bakıyordu: Adam gözyaşlarıyla ıslanmış, arzuyla kızarmış yalvaran yüzünü bir ona doğru kaldırıyor, bir indirip sadık köpeklerin yaptığı gibi bacaklarına sürüyordu. Marcello birdenbire tabancayı aldığı gibi hızla ayağa kalktı. Lino çocuğun sarılışına karşılık vereceğini sanarak hemen kollarını açıp onu serbest bıraktı. Marcello odanın ortasına doğru bir adım atıp döndü. Daha sonra olanları düşündüğünde, silahın soğuk kabzasına dokunur dokunmaz ruhunda acımasız ve kana susamış bir arzunun doğduğunu hatırlayacaktı, ancak o anda başını duvara vurduğu için şiddetli bir ağrıdan başka bir şey hissetmiyor, bir yandan da Lino'ya büyük bir kızgınlık ve tiksinti duyuyordu. Lino'ysa yatağın yanında dizlerinin üzerindeydi, Marcello'nun bir adım geriye gidip tabancayla onu hedef aldığını görünce yerinden kalkmadan döndü ve kollarını dramatik bir şekilde açarak, "Ateş et Marcello... öldür beni... evet, bir köpek gibi öldür beni," diye bağırdı. Marcello şehvet, katılık, pişmanlık ve arzudan oluşan tiksindirici bir hisse kapılmıştı ve bu yüzden ondan hiç olmadığı kadar nefret

ediyordu şimdi; hem korkuyla hem de bilinçli olarak, adamın isteğini yerine getirmesi gerekiyormuş gibi tabancanın tetiğine bastı. Silah sesi küçük odanın içinde yankılandı; Lino yana düştü, sonra kalkıp sırtını Marcello'ya dönerek yatağın kenarına tutundu. Lino yavaş yavaş kendini yukarı çekti, yanlamasına yatağa düştü ve hareketsiz kaldı. Marcello ona yaklaştı, tabancayı yastığın üzerine bırakıp, "Lino," dedi alçak sesle, sonra da cevap beklemeden kapıya doğru gitti. Ancak kapı kilitliydi, Lino'nun anahtarı cebine attığını hatırladı. Marcello tereddüt etti, ölünün ceplerini karıştırmak ona iğrenç geliyordu; o sırada gözü pencereye takıldı ve zemin katta olduklarını anımsadı. Pencere pervazına tırmanıp etrafa ve sütunlu girişin önündeki arabaya ihtiyatlı, korku dolu uzun bir bakış attı; o anda birisi oradan geçse onu pervazın üzerinde görürdü ama yapacak başka bir şey yoktu. Ortada kimsecikler görünmüyordu ve avluyu çevreleyen tek tük ağacın ötesindeki çorak tepeler de göz alabildiğine boştu. Marcello pervazdan aşağı atladı, arabanın koltuğundan kitaplarını aldı ve acele etmeden bahçe kapısına yöneldi. Bilinci sanki bir aynaydı ve orada kendini, iki yanı servili yolda kolunun altında kitaplarıyla yürüyen kısa pantolonlu çocuğu görüyordu; başına gelecek felaketlerin sezgisiyle afallamış muğlak bir figürdü.

Marcello bir elinde şapkasını taşırken diğeriyle siyah gözlüğünü çıkarıp ceketinin küçük cebine sokarak kütüphaneye girdi ve danışmadaki görevliye gazete arşivlerinin yerini sordu. Sonra mayıs ayının güçlü ışığının sahanlık penceresinden parladığı geniş merdiveni yavaş yavaş çıkmaya başladı. İçi boşmuş gibi hafif hissediyordu kendini, bedenen son derece sağlıklıydı, gençliğin dinçliğine sahipti. Üzerindeki sade kesimli, gri yeni takım da ona, kendi zevkini yansıtan, ciddi ve derli toplu –aynı derecede memnuniyet verici– bir şıklık katıyordu. İkinci katta form doldurduktan sonra okuma salonuna, yaşlı bir görevliyle genç bir kızın durduğu bankoya yöneldi. Sırası gelince formunu teslim edip şehrin başlıca gazetesinin 1920 yılına ait nüshalarını istedi. Bankoya yaslanmış sabırla beklerken okuma salonuna doğru baktı. Salon üzerlerinde birer yeşil camlı lamba bulunan sıra sıra yazı masasıyla doluydu. Marcello çoğunluğu öğrenci az sayıdaki okurun oturduğu masalara baktı ve gözüne salonun en sonunda, sağ tarafta yer alan bir masayı kestirdi. Bu arada görevli kız istediği gazetenin ciltlenmiş nüshalarıyla geri geldi. Marcello cildi alıp masaya gitti.

Dosyayı masanın eğimli yüzeyine koydu ve pantolonunu dizlerinin hemen üstünden hafifçe çekerek oturdu, sonra da sakince sayfaları çevirmeye başladı. Başlıklar eski parlaklığını

kaybetmiş, siyah renkleri yeşile dönmüştü; kâğıt sararmıştı; solmuş fotoğraflar bulanık ve derinliksiz bir hal almıştı. Başlıklar büyük ve geniş oldukları ölçüde abes ve saçma göründüler gözüne: İlan edilen olaylar aynı günün akşamında önemini ve anlamını kaybetmişti; şimdi bütün o anlaşılmaz curcuna hem hafızaya hem de hayal gücüne itici geliyordu. En saçma başlıkların, haberin altında az çok peşin hükümlü yorumlar içerenler olduğunu düşündü; bir yandan çok çekici görünüp diğer yandan herhangi bir etki bırakmakta tamamıyla aciz oldukları için bir delinin insanı rahatsız eden ama etkilemeyen tuhaf dırdırını andırıyorlardı. Marcello bu başlıkların hissettirdiklerini, kendisini ilgilendiren başlıkla karşılaştığında hissedecekleriyle kıyasladı ve aradığı haberin onda aynı saçmalık ve boşluk hissini uyandırıp uyandırmayacağını merak etti. Marcello sayfaları çevirmeye devam ederken, "Geçmiş böyleydi demek," diye geçirdi içinden. Bizzat gazete malzemesinin, yakında un ufak olup toza dönüşecek o sararmış kâğıdın da artık yitip gitmiş bu gürültüye, yatışmış bu hiddete bayağı ve aşağılık bir nitelik kazandırdığını düşünüyordu. Haberleri okurken geçmişin şiddetten, hatalardan, aldatmalardan, saçmalıklardan ve yalanlardan ibaret olduğuna kanaat getirdi: Bunlar insanların günbegün yayımlamayı ve gelecek kuşaklara bırakmayı uygun bulduğu şeylerdi. O sayfalarda derinlikli, normal yaşam eksikti; oysa aslında, bunları düşünürken kendisi de bir cinayetin tanıklığından başka ne arıyordu ki?

Onu ilgilendiren haberin tarihini tam olarak bilmesine ve istese ona bir çırpıda ulaşabilecek olmasına rağmen ağırdan alıyordu. 1920 yılının 22 Ekim, 23 Ekim, 24 Ekim tarihli gazeteleri... Çevirdiği her sayfayla hayatının dönüm noktası olarak gördüğü olaya giderek yaklaşıyordu ama gazetede olay gerçekleşmeden önce yaşananlara dair hiçbir bilgi yoktu. Onu hiçbir şekilde etkilemeyen bunca haber arasında tek ilgilendiği

şey, denizin derinliklerinde süzülerek oltadaki yemi takip eden balık gibi ansızın ortaya çıkacaktı birazdan. Marcello içinden dalga geçmeyi denedi: "Siyasetle alakalı bu manşetler yerine *Marcello Lino'yla tanıştı, Marcello tabancayı istedi, Marcello arabaya binmeyi kabul etti* diye yazmaları gerekirdi." Birden neşesi kaçtı ve ani bir huzursuzlukla nefesi tıkandı: Aradığı tarihe ulaşmıştı. Sayfaları hızla çevirdi ve beklediği üzere suç haberleri sayfasında tek sütunluk haberin üzerindeki başlığı gördü: *Öldüren Kaza.*

Okumaya başlamadan önce izlenmekten korkuyormuş gibi etrafına bakındı. Sonra gözlerini gazeteye indirdi. Haberde şöyle yazıyordu:

> Camilluccia Sokağı, 33 numarada oturan şoför Pasquale Seminara dün tabancasını temizlerken silah ateş aldı. Acil müdahalenin ardından Santo Spirito Hastanesi'ne götürülen Seminara'nın göğsünde, kalbinin yakınında bir yara tespit eden doktorlar yaralının durumunun ümitsiz olduğunu belirtti. Nitekim tüm müdahalelere rağmen Seminara aynı akşam hayatını kaybetti.

Haberi baştan okuyan Marcello olup bitenin bundan daha veciz, daha basmakalıp şekilde anlatılamayacağını düşündü. Çok kullanılan, en sıradan gazetecilik formüllerine rağmen iki önemli şey gayet netti. Birincisi, Lino gerçekten ölmüştü, Marcello bundan emindi ama daha önce doğrulamaya cesaret edememişti; ikincisi, bu ölüm bizzat ölenin neden olduğu bir kazaya bağlanmıştı. Dolayısıyla Marcello bu olay yüzünden hiçbir şekilde tehlikede değildi: Lino ölmüştü ve Marcello hiçbir zaman bu ölümden suçlanmayacaktı. Ama Marcello'nun yıllar önce olup bitmiş bir şeyi nihayet kütüphanede araştırmaya karar vermiş olmasının sebebi kendini rahatlatmak değildi. Onca yıl-

dır bir türlü yatışmayan huzursuzluğu, gerçekleştirdiği eylemin getireceği pratik sonuçları tartmamıştı. O gün kütüphanenin eşiğini aşmıştı çünkü Lino'nun ölümünün teyidi karşısında neler hissedeceğini görmek istiyordu. Hissettiklerine dayanarak, hâlâ bir zamanlar kaçınılmaz anormalliğini saplantı haline getirmiş o çocuk mu, yoksa sonradan olmak istediği ve olduğuna inandığı tamamıyla normal bir adam mı olduğuna karar verecekti.

On yedi yıl öncesinin sararmış kâğıtlarında basılı haberin kendisini elle tutulur bir şekilde etkilemediğini görünce sıradışı bir rahatlama, hatta rahatlamadan ziyade şaşkınlık hissetti. Derin yarası çok uzun süre bandajlı kalan ve bandajını çıkardığında altında ufak da olsa bir iz bulacağını düşünürken cildinin gayet sağlam ve pürüzsüz olduğunu hayretle gören birine benzetti kendini. Gazetede o haberi aramak bandajı açmak gibi oldu, diye düşündü yeniden; herhangi bir şey hissetmediğini keşfetmek de iyileştiğini keşfetmek gibiydi. Nasıl iyileştiğini tarif etmesine imkân yoktu. Ama bunun sebebi sadece zaman değildi, o kadarından emindi. Hem kendine hem de o uzun yıllar boyunca anormallikten uzaklaşıp başkalarına benzeme konusunda gösterdiği iradeye çok şey borçluydu.

Sonra sanki kendinden kuşkulanarak, gözlerini gazeteden kaldırıp boşluğa dikti ve o zamandan beri hep kaçınmasına rağmen doğrudan Lino'nun ölümünü düşünmeye çalıştı. Haber geleneksel gazetecilik diliyle yazılmıştı, kayıtsızlığının ve hissizliğinin nedeni bu da olabilirdi; oysa olayları hatırlamak güçlü ve duygusal bir etki yaratacağından, ruhunda o eski korkularından eğer bir zerre dahi kaldıysa onları uyandırabilirdi. Böylece acımasız ve tarafsız bir rehber gibi onu zamanda geriye götüren anılarını izleyerek çocukluğuna döndü: Lino'yla caddede ilk karşılaşması, bir tabancaya sahip olma isteği, adamın verdiği söz, villa ziyareti, Lino'yla ikinci buluşması, adamın sübyancı arzuları, tabancayı ona doğrultması, yatağın yanında diz

çökmüş adamın kollarını açarak dramatik bir tavırla, "Öldür beni Marcello... bir köpek gibi öldür beni..." diye bağırması, adeta Lino'ya itaat ederek onu vurması, adamın yatağa doğru düşmesi, kendini yukarı çekmesi, sonra yan yatarak hareketsiz kalması... Bütün bu ayrıntıların tek tek üstünden geçerken gazete haberi karşısındaki hissizliğini daha kesin teyit edebileceğini fark etti. Nitekim hiçbir şekilde pişmanlık hissetmediği gibi, uzun zamandır bu anıdan ayrı olamayacağını düşündüğü merhamet, nefret ve tiksinti duyguları bilincinin hareketsiz yüzeyine yaklaşmamıştı bile. Hiçbir şey hissetmiyordu yani; çok gerilerde kalmış o olay karşısında Marcello'nun ruhu, bir kadının arzu uyandıran çıplak bedeninin yanına uzanmış iktidarsız bir adamdan daha tepkisizdi. Marcello kayıtsızlığından mutlu oldu; ona göre, o zamanki çocukla şimdiki genç arasında, bırakın gizli, dolaylı ya da bastırılmış bir bağlantıyı, hiçbir bağlantı kalmadığının kesin bir işaretiydi bu. Cildi yavaşça kapatıp masadan kalkarken artık bambaşka biri olduğunu düşündü; o uzak ekim ayında yaşananlar gayriihtiyari hafızasında canlansa da aslında en küçük hücresine varıncaya kadar olanları unutmuştu artık.

Acele etmeden bankoya döndü ve cildi kütüphaneciye iade etti. Sonra da üstün bir özelliği olarak gördüğü son derece ölçülü ve güçlü, kendine hâkim tavrıyla okuma salonundan çıkıp hole indi. Apaydınlık sokağa çıkarken o haberin ve sonrasında Lino'nun ölümünü hatırlamanın ruhunda hiçbir yankı uyandırmadığının doğru olduğunu geçirdi aklından, ancak demin sandığı kadar rahatlamadığını da fark etti. Eski gazetenin sayfalarını çevirirken hissettiği, bir yaranın üzerindeki bandajı kaldırıp da tamamıyla iyileşmiş olduğunu görünce hissedilene yakın şaşkınlığı anımsayınca, o eski enfeksiyonun sapasağlam derinin altında hâlâ kapalı ve görünmez bir apse olarak için için işliyor olabileceği geldi aklına. Lino'nun ölümüne kayıtsız kaldığını keşfettiği anda duyduğu rahatlığın geçiciliği bir yana,

tasavvurla gerçeklik arasına şeffaf bir tül gibi giren kasvetli melankoli de onun şüphesini teyit ediyordu. Zamanın yakıcı etkisiyle eriyip gitmiş olmasına rağmen, Lino'yla yaşadıklarının anısı Marcello'nun düşünceleriyle duygularının üzerine tarifsiz bir gölge düşürüyordu sanki.

Marcello kalabalık ve güneşli sokaklarda aheste aheste yürürken on yedi yıl önceki haliyle şimdiki halini kıyaslamaya çalıştı. On üç yaşındayken çekingen ve biraz kadınsı, hassas, düzensiz, hayalperest, fevri ve heyecanlıydı. Şimdiyse, yani otuz yaşındayken hiç de çekingen değildi, hatta kendinden son derece emindi. Beğenileri ve tavırları tamamen erkeksiydi, sakin, fazlasıyla düzenli, hayal gücünden neredeyse hepten yoksun, kontrollü ve soğuktu. Ayrıca o zamanlar içinde curcunalı, muğlak bir zenginliğin olduğunu da hatırlar gibiydi. Şimdiyse içindeki her şey apaçık, belki biraz sıkıcıydı, o cömert ve karmaşık bolluğun yerini de görüş ve inanç kıtlığıyla katılığı almıştı. O zamanlar samimi, açık yürekli, neşeliydi. Şimdi daha kapalıydı, ruh hali hiç değişmiyordu, tam olarak hüzünlü olmasa da neşesiz, sessizdi. Gelgelelim on yedi yılda karakterine etki eden en radikal değişiklik, içindeki sıradışı hatta anormal içgüdülerin sürekli hareket halinde olmasından kaynaklanan aşırı canlılığının kaybolmasıydı, o canlılık yerini soğukkanlı, gri bir normalliğe bırakmış gibiydi. Bir kere daha, Lino'nun arzusuna şans eseri boyun eğmediğini düşündü; şoföre cilveli ve kadınsı bir zalimlik göstermesine çocuksu doyumsuzluğunun yanı sıra istemsiz ve bulanık şehevi bir eğilim de katkıda bulunmuş olmalıydı. Ama şimdi gerçekten başka erkeklerden hiçbir farkı yoktu. Bir mağazanın aynasının önünde durup, hoşnutluk duyarak değil nesnel bir kayıtsızlıkla uzun uzun kendini inceledi: Evet, gri elbisesi, sade kravatı, uzun boyu, orantılı vücudu, esmer ve yuvarlak yüzü, taranmış saçları ve siyah gözlüğüyle diğer erkeklerden hiçbir farkı yoktu. Üniversitedeyken kendisi

gibi giyinen, konuşan ve davranan en az bin genç olduğunu bir nevi sevinçle keşfetmişti ansızın. Şimdi o sayı muhtemelen bir milyonla çarpılabilirdi. Marcello mağrur ve buruk bir hoşnutlukla, hiç şüphesiz normal bir adam olduğunu ama bunun nasıl gerçekleştiğini bilmediğini geçirdi aklından.

O sırada sigarasının bittiğini hatırlayıverdi ve Colonna Meydanı'ndaki tütün dükkânına girdi. Tezgâha yaklaşıp en sevdiği sigaradan istedi; o anda üç kişi daha gelip aynı sigaradan istedi ve tütüncü tezgâhın üzerine, para uzatan dört elin önüne birbirinin aynı dört paket koydu ve dört el aynı şekilde paketleri aldı. Marcello paketi alırken, yeterince yumuşak olup olmadığını anlamaya çalışır gibi yoklarken ve ambalajını yırtıp atarken diğer üçü gibi davrandığını fark etti. Ayrıca diğer ikisinin paketlerini kendisi gibi ceketlerinin küçük iç cebine koyduğunu gördü. Biri de dükkândan çıkar çıkmaz durup sigarasını kendisininkine çok benzeyen bir çakmakla yaktı. Gördüklerinden adeta şehvetli bir keyif aldı Marcello. Evet, başkalarıyla aynıydı, herkes gibiydi. Aynı marka sigara alanlar gibiydi, onlar gibi davranıyordu; yanlarından geçen kadının ince kırmızı elbisesinin altında titreyen dolgun kalçalarını görmek için arkasından bakanlarla aynı tavrı sergiliyordu. Aslında bu sonuncu örnekteki benzerlik, onun durumunda, aynı zevklere sahip olmaktan değil de onları bile isteye taklit etmesinden ileri geliyordu.

Kolunun altında bir deste gazete taşıyan ve bir tanesini sallarken sadece ZAFER ve İSPANYA kelimelerinin seçilebildiği bir cümleyi haykıran, bağırmaktan yüzü kızarmış, kısa boylu ve vücudu biçimsiz bir gazete satıcısı ona doğru geliyordu. Marcello bir gazete alıp manşeti kaplayan başlığı dikkatle okudu: İspanya savaşında Francocular yine zafer kazanmıştı. Haberi okurken inkâr edilemez bir memnuniyet hissedince, bunun da tamamıyla normal olduğunun bir başka göstergesi olduğunu düşündü. Marcello "İspanya'da neler oluyor?" şeklindeki ilk

ikiyüzlü başlıktan itibaren savaşın doğuşunu görmüştü. Sonra savaş giderek büyümüş, devasa bir hal almış, hem silahlar hem de fikirler arası bir mücadeleye dönüşmüştü. Marcello siyasi ve ahlaki görüşlerden uzak (gerçi bu tür düşünceler zihninde sık sık beliriyordu), bir futbol takımı taraftarının coşkusuna benzeyen sıradışı bir duyguyla savaşı izler olmuştu. Başından beri hararetle değil sağlam ve derin bir duyguyla Franco'nun kazanmasını istemişti; sanki bu zaferle beğenileriyle siyasi tercihinin yanı sıra diğer alanlardaki fikirlerinin de ne kadar doğru ve haklı olduğu teyit edilecekti. Franco'nun kazanmasını belki de, tıpkı evini aynı tarz mobilyalarla süslemeye önem veren biri gibi, simetri düşkünlüğünden dolayı istemişti ve halen istiyordu. Son yıllardaki gelişmeler bu simetrinin giderek netleştiğini ve önem kazandığını gösteriyor gibiydi: Önce İtalya'ya, sonra Almanya'ya faşizm gelmiş, ardından Etiyopya, sonra da İspanya savaşı başlamıştı. Nedense bu süreç hoşuna gidiyordu, belki de altındaki beşeri mantık kolayca görülebildiğinden ve bunu görmek güven ve onay telkin ettiğinden. Gazeteyi katlayıp cebine yerleştirirken, Franco'nun davasının haklılığına kanaat getirmesinin siyaset veya propagandayla alakası olmadığını düşündü. Cahil ve sıradan insanlara olduğu gibi hiç yoktan nedenlerle kanaat edinmişti, havada bir fikir olduğu söylenir ya, o da bu duyguyu havadan kapmıştı. İspanya hakkında pek bir şey ya da hiçbir şey bilmeyen, gazetelerin ancak başlıklarını okuyan, kültürsüz, tamamıyla sıradan sayısız insan gibi o da Franco'yu tutuyordu. Yani Franco'ya fazla düşünmeden, mantıktan uzak, akılcı olmayan bir sempati besliyordu. Böyle bir sempatinin havadan geldiğini söylemek ancak metafor olabilirdi; havada çiçek poleni, evlerden çıkan duman, toz ve ışık olur ama fikir yoktur. O halde bu sempati daha derinlerden besleniyor ve Marcello'nun normalliğinin yüzeysel olmadığını, tartışmaya açık nedenler ve güdülerle akılcı ve istemli bir

şekilde tasarlanmadığını; içgüdüsel ve neredeyse fizyolojik bir şarta, onun milyonlarca başka insanla paylaştığı bir inanca bağlı olduğunu bir kez daha kanıtlıyordu. Marcello parçası olduğu toplum ve halkla aynı şeyi yapıyordu; yalnız anormal veya deli olmamakla kalmıyordu, onlardan biriydi, kardeşleri, yurttaşları, yoldaşlarıydı; Lino'yu öldürmesinin onu insanlığın geri kalanından ayırabileceğinden o kadar korktuktan sonra bu duygu çok teselli ediciydi.

Marcello'ya göre, arada bir bağlantı, bir köprü, ortak bir unsur olduktan sonra Franco'ymuş bir başkasıymış fark etmezdi uzun vadede. Ama sözkonusu kişinin başkası değil de Franco olması, İspanya savaşı konusundaki duygusallığının, bir ortaklık ve birlik unsuru olmanın yanı sıra, hakiki ve adil olduğunu da gösteriyordu. Zaten hakikat, herkes açısından bariz olan, herkesin inandığı ve tartışmasız olduğunu düşündüğü bir şey değil de neydi? Böylece zincir aralıksız devam ediyordu, tüm halkaları birbirine sıkıca bağlıydı ve onun her türlü düşünceden önce gelen sempatisinden bu sempatiyi milyonlarca insanın paylaştığı bilincine; bu bilinçten haklı olduğu inancına; haklı olduğu inancından eyleme geçmeye uzanıyordu. Çünkü hakikate sahip olmak eyleme geçmeye izin vermekle kalmıyor, insana bunu dayatıyordu da. Var olması için sürekli derinleştirilmesi, tekrarlanması ve kanıtlanması gereken normalliğinin kendisi ve başkalarının gözünde teyit edilmesi anlamına geliyordu.

Gideceği yere varmıştı. Sokağın karşı tarafında, hareket halindeki iki sıra araba ve otobüsün ötesinde bakanlığın büyük kapısı açık duruyordu. Biraz bekledikten sonra kapıya yönelen büyük, siyah bir arabanın peşine takıldı. Arabanın ardından içeri girdi, kapıdaki görevliye görüşmek istediği memurun adını verdi, sonra da bekleme salonunda oturdu ve diğerleri gibi, diğerleriyle birlikte beklemek hoşuna gitti. Acelesi yoktu, sabırsızlanmıyordu, bakanlığın düzeninden ve kurallarından

rahatsız olmuyordu. Tam tersine o düzen ve kurallar, seve seve uyduğu daha büyük bir düzenin ve daha fazla kuralın göstergesi olduğu için hoşuna gidiyordu. Tamamıyla sakindi; biraz hüzünlü olabilirdi ama bu da yeni bir şey sayılmazdı. Bu gizemli hüznü karakterinin ayrılmaz bir parçası görüyordu. Kendini bildi bileli hüzünlüydü, daha doğrusu neşeden yoksundu; çok yüksek bir dağın güneş ışığını engellemesiyle suları kararan ve melankolikleşen göller gibiydi. O dağ oradan alınabilseydi güneşin suları şenlendireceği bilinirdi ama dağ daima oradaydı ve göl de hüzünlüydü. Marcello da o göller gibi hüzünlüydü ama dağ neydi bilmiyordu.

Resepsiyona bitişik küçük bekleme salonu, eğlence düşkünü ve şık memurlarıyla nam salmış böyle bir bakanlıkta karşılaşılması beklenilmeyen tuhaf insanlarla doluydu. Muhbir veya sivil polis olması muhtemel, ahlaksız ve uğursuz görünümlü üç kişi sigara tüttürüp kısık sesle konuşuyordu; yanlarında siyah saçlı, beyaz tenli, yüzü kızarmış genç bir kadın vardı, cart makyajı ve giysileriyle en düşüğünden bir fahişeyi andırıyordu. Kadının yanında yaşlı bir adam oturuyordu, yoksul ama temiz görünümlüydü, üzerinde siyah bir takım vardı, sakalıyla bıyıkları beyazdı; belki de bir öğretmendi. Onun yanında saçı ağarmış, zayıf, ufak tefek bir kadın vardı, gergin ve endişeli duruyordu; belki de bir anneydi. Onun yanında da Marcello oturuyordu.

Marcello hepsini gözucuyla tiksinerek seyretti. Hep böyle oluyordu: Kalabalığı soyut olarak, aynı duyguları, aynı fikirleri, aynı hedefleri paylaşan büyük, olumlu bir ordu olarak düşündüğünde kendini hep diğerlerine benzeyen, normal biri gibi görüyor, o kalabalığın parçası olmak onu teselli ediyordu. Ancak kalabalığın içinden bireyler ortaya çıkmaya başlar başlamaz normallik yanılsaması bu farklılıklarla çarpışıyor, Marcello kendini onlarla bir tutamıyor, onlardan tiksiniyor, onlardan kopuk olduğunu hissediyordu. O uğursuz ve adi tiplerle, o sokak

kadınıyla, o beyaz saçlı yaşlı adamla, o nefes nefese ve pejmürde anneyle ortak neyi olabilirdi? Hiçbir şey, sadece bu iğrenme ve acıma hissi vardı.

"Clerici," diye bağırdı görevli. Marcello irkildi ve ayağa kalktı. "Sağdaki ilk merdivenden." Marcello arkasına bakmadan gideceği yere yöneldi.

Ortasında kırmızı bir halının yılan gibi kıvrıldığı çok geniş bir merdiveni çıktı, ikinci merdivenden sonra iki kanatlı üç büyük kapının bulunduğu geniş bir sahanlığa ulaştı. Ortadakine yaklaştı, kapıyı açtı ve kendini loş bir salonda buldu. Burada uzun bir masif masa, masanın ortasında da bir dünya küresi vardı. Marcello kapalı panjurlardan ve duvar boyunca dizilmiş divanların üzerindeki örtülerden anlaşıldığı üzere muhtemelen kullanılmayan salonda bir süre dolaştı, sonra salondaki sayısız kapıdan birini açarak cam rafların sıralandığı dar, karanlık bir koridora çıktı. Koridorun sonundaki yarı aralık kapıdan ışık sızıyordu. Marcello buraya yönelip kısa bir tereddütten sonra kapıyı biraz itti. Onu çeken merak değil, aradığı odanın yerini sorabileceği bir görevli bulma arzusuydu. Kapının aralığından usulca içeri bakınca yanlış odaya geldiğinden emin oldu. Burası sarı bir perdenin asılı olduğu pencereden gelen yumuşak ışıkla aydınlanan uzun, dar bir odaydı. Pencerenin önünde bir masa vardı ve masanın ardında geniş, tombul suratlı, iriyarı genç bir adam sırtı pencereye dönük oturuyordu. Masanın yanında sırtı Marcello'ya dönük bir kadın ayakta duruyordu; üstünde beyaz üzerine büyük siyah çiçekli ince bir elbise, başında da dantelli ve tüllü geniş bir siyah şapka vardı. Uzun boylu, ince belli, geniş omuzlu ve kalçalı, uzun bacaklı, ince bilekliydi. Masaya eğilmiş, adamla konuşuyordu; adam da oturduğu yerde kıpırdamadan dinliyor ve kadına değil masanın üzerinde kalemle oynayan kendi eline bakıyordu. Sonra kadın koltuğun yanına geçip adama yaklaştı ve arkasını masaya dayayıp yüzünü pencereye çevirerek

adamla daha samimi bir tavırla konuşmaya başladı; gözlerinin üzerine indirdiği siyah şapkası yüzünden Marcello yüzünü seçemiyordu. Kadın biraz tereddüt ettikten sonra çeşmeden su içermiş gibi bir bacağını havaya kaldırıp yana eğildi ve dudaklarını adamın dudaklarına götürdü. Adam hiç kıpırdamadan öpücüğü kabul etti, bundan zevk alıp almadığı belli olmuyordu. Kadın biraz daha eğilince şapkası hem kendi yüzünü hem de adamınkini gizledi; derken kadın sendeledi ve tam dengesini kaybedecekken adam koluyla beline sarıldı. Artık ayaktaydı, sandalyedeki adamı bedeniyle saklıyordu, belki de başını okşuyordu. Adamın kadının belinde duran kolu biraz gevşedi ve geniş, küt parmaklı eli ağırlığından dolayı aşağı çekilmiş gibi kadının kalçasına kayıp burada kaldı; açık duran parmakları, tutunması zor, pürüzsüz, yuvarlak bir yüzeyde duran bir yengeci veya örümceği andırıyordu. Marcello kapıyı çekti.

Koridordan dünya küresinin olduğu salona döndü. Gördükleri, bakanın çapkın namını haklı çıkarıyordu zira masanın ardında oturan adam bakandı, Marcello onu hemen tanımıştı; ahlakçılığına rağmen şahit olduğu şey ilkelerini sarsmadı. Eğlence düşkünü ve zampara bakana sempati duymuyor, hatta ondan hiç hazzetmiyordu; aşk hayatıyla ofis hayatının iç içe geçmesi ona son derece uygunsuz geliyordu. Ama bunlar Marcello'nun siyasi görüşlerini azıcık bile etkilemiyordu. Bazen güvenilir insanlardan kimi ileri gelenlerin hırsızlıklarına, yetersizliklerine ve siyasi güçlerini kişisel çıkarları için kullandıklarına dair bir şeyler duyardı. Marcello anlatılanları kayıtsızlıkla, sıkılarak, onu ilgilendirmeyen şeylermiş gibi dinlerdi çünkü o seçimini yapmıştı ve bundan caymaya hiç niyeti yoktu. Böyle şeylere şaşırmamasının bir sebebi de, insanın sevimsiz özelliklerine vaktinden önce vakıf olarak, çocukluğundan itibaren tanıklık etmiş olmasıydı. Her şeyden önce, kendi davranışlarının temelini oluşturan katı mı katı ahlakçılıkla rejime bağlılığı arasında

herhangi bir bağlantı olamayacağını düşünüyordu. Bağlılığının kökleri bütün ahlaki kriterlerden daha derine uzanıyordu; ne devlet dairesinde bir kadının kalçasını okşayan el ne hırsızlık ne de herhangi başka bir suç ve hata o kökleri sarsabilirdi. Bağlılığının köklerinin nerelere uzandığını tam olarak söyleyemezdi; onlarla düşünceleri arasına inatçı melankolisinin ışık geçirmez soluk perdesi giriyordu.

Marcello kayıtsız, sakin, sabırlı bir edayla salondaki bir diğer kapıya gitti, bir başka koridora açıldığını görünce kapıyı kapadı. Üçüncü kapıyı açtığında nihayet aradığı bekleme salonunu buldu. Duvarlar boyunca sıralanmış kanepelerde oturanlar vardı, kapıların yanında da kolları şeritli üniformaları içinde görevliler dikiliyordu. Marcello görevlilerden birine kısık sesle görmek istediği müdürün adını verip kanepelerden birine oturdu. Zaman öldürmek için gazetesini açtı. İspanya'daki zaferin haberi tüm sütunları kaplıyordu, Marcello bu yavan abartının canını sıktığını fark etti. Zaferin ilan edildiği kalın başlığı yeniden okuduktan sonra altındaki uzun habere başladı ama hemen vazgeçti çünkü muhabirin yapmacık ve inandırıcı olmayan savaşçı tutumundan rahatsız oldu. Bir an haberi kendisinin nasıl yazabileceğini düşündü; ona kalsa hem İspanya makalesinin hem de en önemsizinden en göze çarpanına kadar rejimin diğer yönlerinin bambaşka olacağını fark edince şaşırdı. Aslında rejimin hiçbir yönünü tamamıyla tasvip etmiyordu ancak bu yolu seçmişti ve ona bağlı kalacaktı. Yine gazetesini açtı ve propaganda amaçlı vatansever makalelerden kaçınıp birkaç habere daha göz gezdirdikten sonra gözlerini gazeteden kaldırıp etrafa bakındı.

Salonda yaşlı bir adamdan başka kimse kalmamıştı. Adamın yuvarlak başındaki saçı bembeyazdı, neşeli yüzünde hem küstah hem açgözlü hem de kurnaz bir ifade vardı; açık renk giyinmişti, üzerinde gençlerin giydiği türden sırtı yırtmaçlı spor

bir ceket, ayaklarında lastik tabanlı kocaman ayakkabılar vardı ve rengârenk bir kravat takmıştı. Bakanlıkta evindeymiş gibi davranan adam salonda bir ileri bir geri yürüyor ve kapı eşiklerinde aşırı saygılı bir tavırla dikilen görevlilerle kayıtsız, şakacı, sabırsız bir edayla konuşuyordu. O sırada kapılardan biri açıldı ve içeriden orta yaşlı, kel, kocaman göbeği dışında zayıf, yüzü sararıp çökmüş, gözleri derin ve mor çukurlarında kaybolmuş, keskin yüz hatlarında tetikte, kuşkucu ve canlı bir ifade olan bir adam çıktı. Yaşlı adam şakadan çıkışır gibi hemen ona yönelince, beriki saygılı ve resmi bir şekilde selamladı onu. Yaşlı adam sarı yüzlü adamı büyük bir samimiyetle, kolundan değil de kadınmış gibi belinden tuttu ve salonda onunla beraber yürümeye başlayarak çok kısık ama çok ciddi bir sesle konuşmaya koyuldu. Marcello onları umursamaz bir tavırla izlerken her nedense yaşlı adama karşı şiddetli bir nefret beslediğini fark etti birdenbire. Marcello herhangi bir anda ve en olmayacak nedenlerle, durgun bir denizden çıkan canavar gibi beklenmedik şekilde, her zamanki hissizliğinin hareketsiz yüzeyine böylesi aşırı bir nefretin çıkabileceğinden habersiz değildi. Yine de her defasında sanki karakterinin bildiği, emin olduğu yönlerini yalanlayan tanımadığı bir özelliğiyle karşılaşmış gibi şaşırırdı. Mesela bu yaşlı adamı kolaylıkla öldürebileceğini veya öldürtebileceğini, daha doğrusu onu öldürmek istediğini hissetti. Peki ama neden? Belki de en nefret ettiği şey olan kuşkuculuk adamın al yanaklı yüzünden apaçık okunduğu için. Yahut belki de ceketinin arkasındaki yırtmaç yüzünden; adam elini cebinde tutarak ceketinin bir ucunu kaldırdıkça pantolonunun epey sarkık ve geniş arka kısmı ortaya çıktığından bu haliyle iğrenç bir terzi mankenini andırdığı için. Her halükârda Marcello o kadar yoğun ve dayanılmaz bir nefret besliyordu ki nihayet gözlerini gazeteye indirmeyi tercih etti. Bakışlarını yeniden kaldırdığında iki adam kaybolmuştu, salon boştu.

Bir süre sonra görevlilerden biri yanına gelip içeri geçebileceğini fısıldayınca Marcello ayağa kalkıp onu izledi. Görevli kapılardan birini açıp geçmesine izin verdi. Tavanıyla duvarları fresklerle kaplı geniş bir odadaydı şimdi. Üstü kâğıt dolu bir masanın ardında demin gördüğü sarı suratlı adam, yanında da Marcello'nun çok iyi tanıdığı istihbarat servisindeki müdürü vardı. Marcello içeri girince bakanın sekreterlerinden biri olan sarı yüzlü adam ayağa kalktı; diğeri de yerinden kalkmadan başıyla selam verdi. Marcello asker görünümlü, sert hatlı kırmızı suratı simsiyah gür bıyıklarından dolayı bir maskeyi andıran bu zayıf yaşlı adamın sekreterle tam bir tezat oluşturduğunu geçirdi aklından. Kurallara bağlı, katı, dürüst bir adamdı; emirleri sorgulamazdı, görevi olduğuna inandığı şeylere her şeyden, kendi vicdanından bile çok önem verirdi. Marcello'nun hatırladığı kadarıyla sekreter göreve yeni gelmişti ve kumaşı farklı bir adamdı: Hırslı ve kuşkucuydu, eğlence düşkünüydü, tüm mesleki sorumluluklarını ve vicdanının sınırlarını aşan barbarca bir entrika saplantısı vardı. Marcello yaşlı adama büyük bir yakınlık besliyor, yıpranmış kırmızı suratında ona da sık sık eziyet eden muğlak melankoliyi gördüğüne inanıyordu. Belki Albay Baudino da tıpkı kendisi gibi, hiçbir şekilde mantığa sığmayan, adeta bir büyünün etkisindeymiş gibi duyulan sarsılmaz sadakatle çoğunlukla acınacak haldeki gündelik gerçeklik arasındaki tezadın bilincindeydi. Yaşlı adama bakarken, bunun bir yanılmasa da olabileceğini düşündü, belki de böyle hisseden tek kişi olmamak için bu duyguları amirine yakıştırıyordu.

Albay, Marcello'ya da sekretere de bakmadan, "Bu, bir süre önce size sözünü ettiğim Dottor* Clerici," dedi soğuk bir

* (İt.) *Dottore* veya *dottor,* İtalya'da tüm üniversite mezunları için kullanılan bir hitap şeklidir. –çn

sesle. Sekreter alay edercesine abartılı bir resmiyetle masanın üzerinden elini uzatıp oturmasını söyledi. Marcello oturdu. Sekreter de oturdu ve sigara kutusunu alarak önce albaya ikram etti ama albay istemedi. Kendisine sunulunca Marcello sigarayı kabul etti. Sekreter de bir sigara yakıp, "Clerici, sizinle tanıştığıma çok memnun oldum. Albay sizden hep büyük övgüyle söz eder. Duyduğuma göre, hani derler ya, birinci sınıf bir adammışsınız," dedi. "Hani derler ya" kısmını gülümseyerek vurgulamıştı. "Bakanla birlikte planınızı inceledik ve mükemmel bulduk. Siz Quadri'yi yakından mı tanırsınız?"

"Evet," dedi Marcello, "üniversitede hocamdı."

"Peki Quadri'nin nerede görevli olduğunuzu bilmediğinden emin misiniz?"

"Öyle sanıyorum."

"Siyasi tarafınızı değiştirmiş gibi yapıp güvenlerini kazanarak aralarına katılma ve İtalya'da size bir görev vermelerini sağlama fikriniz," diye devam etti sekreter gözlerini masaya, önündeki bir noktaya indirerek, "çok iyi. Bakan da böyle bir şeyin zaman kaybetmeden denenmesi gerektiği konusunda hemfikir. Ne zaman yola çıkmak istersiniz Clerici?"

"Gerektiği anda çıkarım."

"Çok güzel," dedi sekreter, başka bir cevap bekliyormuş gibi biraz şaşırmıştı sanki, "çok güzel. Ama bir noktayı netleştirmemiz lazım. Doğruyu söylemek gerekirse, oldukça hassas ve tehlikeli bir görevi yerine getirmeye hazırlanıyorsunuz. Göze batmamak için Paris'e gidişinizi inanılır kılacak bir bahane bulmanız, icat etmeniz, yaratmanız gerektiğini düşündük albayla. Kim olduğunuzu biliyorlar veya keşfedebilirler demiyorum ama ihtiyat iyidir. Üstelik Quadri, raporunuzda da belirttiğiniz gibi, o zamanlar rejime bağlılığınızdan habersiz değilmiş."

"O zamanki hislerim olmasaydı," dedi Marcello soğuk bir tavırla, "zaten siyaseten taraf da değiştiremezdim."

"Doğru, çok doğru ama Quadri'ye işte geldim demek için Paris'e gidilmez. Paris'e özel bir nedenle, yani siyasi olmayan bir nedenle gitmiş ve fırsattan istifade Quadri'ye içinden geçtiğiniz ruhsal krizi anlatıyor gibi görünmeniz lazım. Aslına bakarsanız," diye devam etti sekreter gözlerini Marcello'ya dikerek, "görevinizi resmi olmayan, şahsi bir şeylerle birleştirmeniz lazım." Sekreter albaya dönüp, "Öyle değil mi albayım?" diye ekledi.

"Bence de," dedi albay gözlerini kaldırmadan. Hemen sonra, "Ama kendisine en uygun bahaneyi ancak Dottor Clerici bulabilir," diye ekledi.

Marcello başını eğdi ama bir şey düşünmedi. Şimdilik verilebilecek bir cevap yok gibi geliyordu çünkü böyle bir bahane bulmak için acele etmemek lazımdı. "Bana iki üç gün verin, düşüneceğim," diyecekken neredeyse gayriihtiyari, "gelecek hafta evleniyorum. Görevi balayı seyahatimle birleştirebilirim," dedi aniden.

Bu sefer sekreterin şaşkınlığı, büyük bir coşkuyla gizlemeye çalışsa da, apaçık görülüyordu. Öte yandan albay, Marcello hiç konuşmamış gibi, hiçbir tepki vermedi. "Çok güzel, harika," dedi sekreter şaşkınlıkla, "evleniyorsunuz. Bundan daha iyi bir bahane olamazdı. Paris'te klasik bir balayı..."

"Evet," dedi Marcello gülümsemeden, "Paris'te klasik bir balayı."

Sekreter Marcello'yu kırdığını düşündü. "Yani Paris balayı için en uygun yer demek istedim. Ne yazık ki evli değilim ama evlenecek olsam herhalde Paris'e giderdim."

Marcello bir şey demedi. Hoşlanmadığı insanlara sık sık bu şekilde, tek kelime söylemeden cevap verdiği olurdu. Sekreter biraz cesaret bulmak için albaya döndü: "Haklıymışsınız albayım, böyle bir bahaneyi ancak Dottor Clerici bulabilirmiş. Bizim aklımıza gelse bile bunu kendisine öneremezdik."

Marcello yarı ciddi bir tavırla söylenmiş bu cümlenin iki anlamı olabileceğini düşündü: "Aman Tanrım, bu nasıl bir fanatizm!" gibi biraz alaycı gerçek bir övgü ya da, "Bu nasıl bir yalakalıktır. Kendi evliliğine bile saygısı yok," gibi aptalca bir küçümseme. Muhtemelen iki anlamı da içeriyordu çünkü sekreter açısından fanatizmle yalakalık arasında kesin bir sınır olmadığı belliydi; amacına ulaşmak için duruma göre her iki araçtan da yararlanmasını bilirdi. Marcello albayın, sekreterin bu çift anlamlı cümle karşılığında beklediği o gülümsemeyi esirgediğini görünce memnun oldu.

Bir süre sessizlik oldu. Marcello gözlerini, özellikle rahatsız edici olmasına dikkat ederek hiç kıpırdamadan sekreterin gözlerine dikmişti. Nitekim sekreter bakışlarına dayanamadı ve aniden ellerini masaya dayayarak ayağa kalktı.

"Güzel... O halde siz albayım, görevin ayrıntılarını Dottor Clerici'yle kararlaştırırsınız. Siz de," dedi ve Marcello'ya dönerek, "bakanlığın ve şahsımın arkanızda olduğumuzu bilmelisiniz. Hatta," diye ekledi yapmacık bir kayıtsızlıkla, "Bakan Bey de sizinle bizzat tanışmak istediğini ifade etti."

Marcello yine ağzını açmadı, sadece ayağa kalkıp saygıyla hafifçe eğildi. Minnet dolu sözler bekleyen sekreter yine bir şaşkınlık yaşadı ama hemen toparlanıp, "Bekleyin Clerici... Bakan Bey sizi doğrudan ona götürmemi buyurdu," dedi.

Albay ayağa kalkarak, "Clerici, beni nerede bulacağınızı biliyorsunuz," dedi. Elini sekretere uzattı ama sekreter ilgili, aşırı saygılı, resmi bir edayla albayı mutlaka kapıya kadar geçirmek istedi. Marcello tokalaştıklarını gördü. Albay gidince sekreter Marcello'ya yönelip, "Gelin Clerici... Bakan çok meşgul ama yine de sizi görmek ve memnuniyetini ifade etmek istedi. Bakanla ilk defa tanışacaksınız, öyle değil mi?" dedi. Sekreter konuşurken odadan çıkmış hemen yandaki küçük bir bekleme salonundan geçiyorlardı. Sekreter gidip bir kapıyı açtı, Marcello'ya bekle-

mesini işaret ederek içeri girdi, hemen ardından tekrar görünüp kendisini takip etmesini işaret etti.

Marcello biraz evvel kapı aralığından izlediği uzun, dar odadaydı; odayı karşıdan görüyordu ve masa önündeydi. Masanın ardında büyük, siyah şapkalı kadının öpücüğüne izin veren geniş, tombul suratlı iriyarı adam oturuyordu. Ayna gibi parlayan masanın üstünde büyük bir bronz mürekkep hokkası ve koyu deriden bir evrak çantası dışında hiçbir şey yoktu. Sekreter, "Efendim, sizi Dottor Clerici'yle tanıştırayım," diyerek söze başladı.

Bakan ayağa kalktı ve sekreterinkinden daha belirgin, ilgili ama sıcakkanlı olmaktan uzak, daha doğrusu epey resmi bir samimiyetle elini Marcello'ya uzattı. "Nasılsınız Clerici?" Konuşurken kelimeleri dikkatle ve ağır ağır, her biri özel bir anlama sahipmiş gibi amirane bir şekilde telaffuz ediyordu. "Sizden büyük övgüyle söz ettiler. Rejimin sizin gibi adamlara ihtiyacı var." Yeniden yerine oturan bakan cebinden bir mendil çıkarmış, sekreterin uzattığı kâğıtlara bakarken burnunu siliyordu. Marcello nezaketen odanın en uzak köşesine çekildi. Sekreter kulağına bir şeyler fısıldarken bakan önce kâğıtlara, sonra mendiline göz attı; Marcello beyaz keten mendilde kırmızı lekeler görünce, içeri girdiğinde bakanın ağzının normalden daha kırmızı göründüğünü hatırladı; o kırmızılığın nedeni siyah şapkalı kadının ruju olmalıydı. Bakan bir yandan sekreterin gösterdiği kâğıtlara bakıp bir yandan istifini bozmadan veya izlendiğine aldırmadan ağzını mendille kuvvetlice ovuşturmaya başladı ve ara sıra rujdan eser kalıp kalmadığını kontrol etti. Derken kâğıtların da mendilin de incelenmesi aynı anda sona erdi ve bakan ayağa kalkarak elini yeniden Marcello'ya uzattı. "Güle güle Clerici, sekreterim de size söylemiştir, girişmek üzere olduğunuz göreve kayıtsız şartsız tam destek veriyorum."

Marcello eğildi, kendisine uzatılan küt parmaklı eli sıktı ve sekreterin peşinden dışarı çıktı.

Sekreterin odasına döndüler. Sekreter bakanın incelediği kâğıtları masaya bıraktıktan sonra Marcello'yu geçirdi. "O halde iyi şanslar Clerici," dedi gülümseyerek, "ve evliliğiniz için de en iyi dileklerimi sunarım." Marcello başıyla, hafifçe eğilerek ve belli belirsiz bir şeyler mırıldanarak ona teşekkür etti. Sekreter son bir defa gülümseyerek elini sıktı. Sonra kapı kapandı.

II

Saat epey ilerlemişti. Marcello bakanlıktan çıkar çıkmaz adımlarını hızlandırdı. Otobüs durağında öğle vakti karnı aç ve gergin kalabalığın arasında kuyruğa girdi ve tıkış tıkış otobüse binmek için sırasını bekledi. Yolun bir kısmını otobüsün basamağında asılarak geçirdi, binbir güçlükle platforma geçmeyi başardıktan sonra da şehir merkezinden banliyölere doğru sarsılarak ve gümbürdeyerek yokuş yukarı tırmanan otobüste dört bir taraftan onu sıkıştıran yolcuların arasında yola devam etti. Ancak bu gibi zorluklar onu sinirlendirmiyor, tam tersine pek çok kişiyle paylaştığı ortak bir unsur olduğu ve az da olsa başkalarına benzemesine katkıda bulunduğu için bunları faydalı buluyordu. Öte yandan Marcello ne kadar tatsız veya rahatsız olursa olsun kalabalıklarla temastan zevk alıyor ve bireylerle temasa tercih ediyordu. Daha rahat nefes alabilmek için platformda ayak ucuna yükselirken, her tür kalabalıkta, otobüsteki sıkışıklıktan siyasi mitinglerdeki vatanseverlik coşkusuna kadar çoklu bir ortaklığın huzurunu duyduğunu düşündü; halbuki bireyler, tıpkı o sabah bakanlıktayken olduğu gibi, hem kendisi hem de başkaları hakkında şüpheler uyandırıyordu içinde.

Mesela balayı seyahatini bu görevle birleştirmeyi önerdikten hemen sonra neden hem gereksiz bir yalakalık hem de aptalca bir fanatizm sergilemiş gibi canı sıkılmıştı? Çünkü bu öneriyi o

kuşkucu, entrikacı, ahlaksız adama, o rezil ve sevimsiz sekretere yapmıştı. O adam, sırf mevcudiyetiyle bile, Marcello'nun son derece içten ve hiçbir çıkar gözetmeyen bu hareketinden dolayı kendinden utanmasına neden olmuştu. Otobüs bir duraktan diğerine sürüklenirken Marcello karşısında o adam gibi sadakat, bağlılık veya fedakârlıktan bihaber, hesapçı, ihtiyatlı ve çıkarcı biri olmasaydı utanç hissetmeyeceğini düşünerek içini rahatlattı. Aslında Marcello'nun önerisi zihinsel bir muhakemeden değil ruhunun muğlak derinliklerinden doğmuştu, bu da onun toplumsal ve siyasi normalliğin hakiki bir parçası olduğunun kesin göstergesiydi. Başka biri, örneğin sekreterin kendisi, ancak uzun ve sinsi düşüncelerin sonucunda böyle bir öneride bulunurdu; Marcello'ysa doğaçlama yapmıştı. Balayı seyahatini siyasi bir görevle birleştirmenin uygunsuzluğu konusuna gelince, böyle bir şeyi düşünerek zaman kaybetmeye bile gerek yoktu. O böyle biriydi ve yaptığı her şey kendisine uyduğu sürece doğruydu.

Marcello aklında bu düşüncelerle otobüsten inip, kenarında beyaz ve pembe zakkumlar dikili kaldırımda, devlet memurlarının yaşadığı mahalleye doğru yürümeye koyuldu. Memurların oturduğu yıkık dökük, devasa binaların kocaman kapıları bu kaldırıma açılıyordu, kapıların ardında geniş ve sefil avlular görülüyordu. Bu kapıların arasında Marcello'nun artık iyi bildiği mütevazı dükkânlar yer alıyordu: tütüncü, fırın, manav, kasap, bakkal... Öğleydi ve kimlere ait olduğu bilinmeyen bu yapıların arasında işe ara verilmesinin ve ailelerle bir araya gelmenin belli belirsiz, kısa süreli sevinci farklı farklı tezahür ediyordu: zemin katlardaki aralık pencerelerden gelen yemek kokuları, kötü giyimli erkeklerin kapılardan neredeyse koşar adım girmesi, radyo ve gramofondan yükselen sesler. Bir binanın girişindeki küçük, kapalı bahçenin parmaklıklarına sarılı güller Marcello'yu keskin, tozlu bir kokuyla selamladı. Marcello adımlarını sıklaştırdı ve on dokuz numaralı kapıda

iki üç memura katılıp acelelerini memnuniyetle taklit ederek içeri girdi.

Kasvetli gölgelerle sahanlıkların büyük pencerelerinden gelen parlak ışığın birbirini izlediği geniş merdivenden çıkmaya başladı. İkinci kata vardığında bir şeyler unuttuğunu fark etti: Nişanlısının evine öğle yemeğine giderken yanında daima çiçek götürürdü. Bunu zamanında hatırlamaktan memnun, merdiveni hızla inerek sokağa çıktı ve doğruca binanın köşesinde bir taburede oturup mevsimlik çiçek satan kadının yanına gitti. Kadının elindeki en güzel güller arasından dimdik duran, uzun saplı ve koyu kırmızılardan aceleyle yarım düzine seçti. Çiçekleri burnuna tutup kokuyu içine çekerek yeniden binaya girdi ve son kata çıktı. Sahanlığa açılan tek bir kapı vardı; daha dar başka bir merdivenden, terası aydınlatan güçlü ışığın sızdığı küçük, rüstik bir kapıya ulaşılıyordu. Marcello zili çalarken, "Umarım kapıyı annesi açmaz," diye düşündü çünkü müstakbel kayınvalidesi onu çok utandıran, neredeyse arzu dolu sevgi gösterilerinde bulunurdu. Birkaç saniye sonra kapı açıldı ve Marcello girişin loşluğunda üstüne epey büyük gelen beyaz önlüğü ve solgun yüzünü çevreleyen iki siyah saç örgüsüyle neredeyse çocuk sayılabilecek hizmetçi kızı görünce rahatladı. Kız başını çıkarıp sahanlığa merakla bakındıktan sonra kapıyı kapadı, Marcello da içeriyi kaplamış yoğun yemek kokusunu içine çekerek salona geçti.

Salonun penceresi sıcak ve ışık girmesin diye kapatılmış olsa da odadaki çakma Rönesans tarzı koyu renk mobilyalar seçilebiliyordu. Bu ağır, ciddi, oymalı mobilyalar rafların ve masanın üzerindeki zevksiz ve sıradan süs eşyalarıyla tuhaf bir tezat oluşturuyordu: bir küllüğün kenarında diz çökmüş küçük bir çıplak kadın, mavi seramikten yapılmış akordeon çalan denizci, siyah ve beyaz renklerde birkaç köpek, çiçek şeklinde iki üç lamba. Metal ve porselen bir sürü küllük de vardı; bun-

ların aslında nişanlısının kız arkadaşları ve akrabalarından gelen, içinde bir zamanlar nikâh şekeri ya da konfeti bulunan şeyler olduğunu biliyordu. Damasko taklidi kırmızı kumaşla kaplı duvarlarda siyah çerçeveli, capcanlı renklerde peyzajlar ve natürmortlar asılıydı. Marcello yazlık örtü serilmiş divana oturdu ve etrafına memnuniyetle baktı. Bir kez daha buranın tam bir burjuva evi olduğunu düşündü, son derece geleneksel ve mütevazı bir orta sınıf eviydi, her bakımdan hem o binadaki hem de o mahalledeki diğer evlere benziyordu. En çok bundan memnundu zaten; gayet sıradan hatta ucuz olmasına rağmen huzur veren bir şeylere bakmaktan heyecan duyuyordu. Böyle düşününce evin çirkinliğinden adeta utanç verici bir keyif aldığını fark etti. Marcello çok güzel, şık bir evde büyümüştü ve çevresindeki her şeyin telafi edilemez derecede çirkin olduğunu çok iyi biliyordu ancak onun ihtiyacını hissettiği şey de buydu, benzerleriyle bir ortak noktası da bu anonim çirkinlikti. Evlendikten sonra parasızlıktan birkaç yıl bu evde yaşamak zorunda kalacaklarını hatırlayınca yoksulluğundan mutluluk duydu neredeyse. Yalnız olsa ve kendi zevkine göre hareket etse bu kadar çirkin, bu kadar sıradan bir ev döşeyemezdi hayatta. Bu salon yakında onun olacaktı, keza müstakbel kayınvalidesinin merhum kocasıyla otuz yıl boyunca uyuduğu *liberty* tarzı yatak odası ve Giulia'yla anne babasının hayatları boyunca günde iki öğün yemek yedikleri maun yemek odası da. Giulia'nın babası bir bakanlıkta üst düzey bir memur olarak çalışmıştı ve onun gençlik döneminin zevklerini yansıtan ev, acıklı bir şekilde saygınlık ve normallik denen iki ilahın onuruna dikilmiş bir tapınağı andırıyordu. Marcello açgözlü ve arzu dolu ama aynı zamanda hüzünlü bir sevinçle, kendisinin de yakında bu normalliğe ve saygınlığa dahil olmaya hak kazanacağını düşündü.

Kapı açıldı ve koridordaki biriyle, belki de hizmetçiyle konuşan Giulia hızla içeri girdi. Konuşmasını bitirip kapıyı kapadı

ve hemen nişanlısına yöneldi. Giulia yirmi yaşındaydı ama hatları otuz yaşındaki bir kadınınki gibi dolgundu; yontulmamış hatta alelade olmasına rağmen taze ve diri endamı, hem gençliğini hem de meçhul, şehevi bir hayali ve zevki ortaya çıkarıyordu. Bembeyaz bir teni, durgun bir berraklığa sahip koyu renk kocaman gözleri, kestane rengi gür saçları, dolgun ve kırmızı dudakları vardı. Dolgun hatları ince kumaşlı erkeksi kesim elbisesinden taşacak gibi görünen nişanlısı yaklaşırken Marcello kendini çok rahat hissettiği bu salon gibi normal, tamamıyla sıradan bir kızla evleneceğini düşünmekten kendini alamayıp mutlu oldu. O şen ve yavaş tonlamasını, lehçesini duyunca da benzer bir rahatlama, neredeyse bir ferahlık hissetti. "Ne kadar güzel güller. Ama ne zahmet ettin? Daha önce de söylemiştim. Öğle yemeğine ilk defa gelmiyorsun ki." Bu sırada odanın köşesindeki sarı mermer sütunun üzerinde duran mavi vazoya yönelmiş ve gülleri yerleştirmişti. "Sana çiçek getirmek hoşuma gidiyor," dedi Marcello.

Giulia mutlulukla iç geçirerek kendini divana, Marcello'nun yanına bıraktı. Marcello ona baktı, kızın biraz önceki coşkulu kaygısızlığının yerini bir mahcubiyet almıştı ki bu birazdan tahrik olacağının kesin işaretiydi. Giulia aniden ona dönüp boynuna sarılarak, "Öp beni," diye mırıldandı.

Marcello belini sarıp onu dudaklarından öptü. Giulia şehvetliydi ve hemen hemen hep kendisinin istediği, Marcello'nunsa isteksiz olduğu bu öpüşmelerde Giulia'nın şehvetinin saldırganlaştığı bir an gelir ve nişanlı olarak ilişkilerinin beklenen, iffetli doğasını değiştirirdi. Bu sefer de öyle oldu ve tam dudakları ayrılmak üzereyken Giulia arzularına teslim olmuş gibi aniden kolunu Marcello'nun boynuna dolayarak dudaklarını zorla onunkilere bastırdı. Marcello onun dilinin dudaklarının arasından yol bulduğunu, sonra da ağzının içinde hızla kıvrılıp büküldüğünün hissetti. Bu arada Marcello'nun bir elini

yakalayıp göğsüne götürmüş, sol memesini sıkması için onu yönlendiriyordu. Kız burun deliklerinden soluyor, hayvani, masum ve tatmin olmaz bir sesle iç geçiriyordu.

Marcello âşık değildi ama nişanlısından hoşlanırdı ve bu şehvetli sarılmalar onu hep heyecanlandırırdı. Yine de bu ateşli sarılmalara karşılık vermek gelmezdi içinden; nişanlısıyla ilişkisinin geleneksel sınırlar içinde kalmasını isterdi. Samimiyet artarsa sürekli dışarıda tutmaya uğraştığı o düzensizlik ve anormallik hayatına geri gelecekmiş gibi hissederdi. Bir süre sonra elini Giulia'nın göğsünden çekip kızı hafifçe itti.

"Ne kadar soğuksun," dedi Giulia geri çekilirken, sonra gülümseyerek, "Bazen beni sevmediğini düşünüyorum," diye ekledi.

"Seni sevdiğimi biliyorsun."

Kız uçarı bir tavırla, "Öyle mutluyum ki... Hiç bu kadar mutlu olduğumu hatırlamıyorum. Biliyor musun, annem bu sabah da onun yatak odasına yerleşmemiz için ısrar etti. Kendisi koridorun sonundaki küçük odaya çekilecek. Ne diyorsun? Kabul edelim mi?" dedi.

"Bence," dedi Marcello, "hayır dersek üzülür."

"Ben de öyle düşünüyorum. Küçükken günün birinde öyle bir odada uyuyacağımı hayal ederdim, oysa şimdi o kadar hoşuma gittiğinden emin değilim... senin hoşuna gidiyor mu?" diye sordu Giulia. Marcello'nun onun zevkini nasıl bulacağını bilemediği için, zevkinin onaylanmasını istercesine hem şüpheci hem de memnun çıkmıştı sesi. Marcello hemen, "Çok hoşuma gidiyor, çok güzel bir oda," diye cevap verdi. Sözleri Giulia'da gözle görünür bir memnuniyet yaratmıştı.

Giulia sevinçle Marcello'yu dudaklarından öpüp sözlerine devam etti: "Bu sabah Bayan Persico'yla karşılaştım, onu da kokteyle davet ettim. Evleneceğimden haberi yokmuş. Bana bir sürü soru sordu. Senin kim olduğunu söyleyince anneni tanıdığından bahsetti, birkaç yıl önce bir sayfiye yerinde tanışmışlar."

Marcello bir şey demedi. Yıllardır yanında yaşamadığı ve nadiren gördüğü annesinden söz etmekten hiç hoşlanmazdı. Neyse ki Giulia, Marcello'nun sıkıntılı halinin farkına varmadan, sırf uçarılığından konuyu yine değiştirdi. "Kokteyl demişken... davetli listesini hazırladık. Görmek ister misin?"

"Tabii, göster."

Kız cebinden bir kâğıt çıkarıp uzattı. Marcello kâğıdı alıp baktı. Liste uzundu, davetliler aile bağlarına göre gruplandırılmıştı: babalar, anneler, çocuklar. Erkekler sadece ad ve soyadıyla değil, mesleki unvanlarıyla yazılmıştı: doktorlar, avukatlar, mühendisler, profesörler. Onursal unvanları olanlara *commendatore*'ler, *grande ufficiale*'ler, *cavaliere*'ler de eklenmişti. Giulia işi sağlama almak için her ailenin yanına kaç kişilik olduğunu yazmıştı: üç, beş, iki, dört. Adların hemen hiçbiri tanıdık gelmese de Marcello onları uzun zamandır biliyormuş gibiydi: Hepsi ya orta sınıf ya da alt orta sınıf ailelerdi, erkekler ya esnaf ya devlet memuruydu; hiç şüphesiz hepsi böyle evlerde yaşıyordu, böyle salonları, böyle mobilyaları vardı; evlenme çağındaki kızları da Giulia gibiydi ve onları Marcello'ya benzeyen (o öyle umuyordu) genç üniversite mezunlarıyla veya memurlarla evlendiriyorlardı. Marcello uzun listedeki daha sıradan isimlerin üzerinde dururken her zamanki soğuk ve sabit melankolisiyle karışık derin bir hoşnutluk duydu. "Peki Arcangeli kim?" diye sordu rasgele. "Commendator Giuseppe Arcangeli ile karısı Iole, kızları Silvana ve Beatrice, oğulları Doktor Gino?"

"Sen tanımazsın. Arcangeli zavallı babacığımın bakanlıktan bir arkadaşıydı."

"Nerede oturuyor?"

"Çok yakında, Porpora Caddesi'nde."

"Peki salonu nasıl?"

"Senin şu tuhaf soruların yok mu!" dedi Giulia gülerek. "Nasıl olsun ki? Bunun gibi, başka birçok salon gibi işte...

Neden Arcangeli'nin salonunun neye benzediğini öğrenmek istiyorsun ki?"

"Kızları nişanlı mı peki?"

"Beatrice nişanlı, neden?"

"Nişanlısı nasıl biri?"

"Amaan, nişanlısını da mı merak ediyorsun? Peki tamam, nişanlısının tuhaf bir adı var. Schirinzi, noterde çalışıyor."

Marcello, Giulia'nın cevaplarından davetlilerin nasıl insanlar olduğunu çıkaramayacağını anladı. Muhtemelen Giulia'nın zihninde bu insanlar, kâğıt üzerindeki hallerinden farklı bir karakter taşımıyordu: saygın, birbirinden ayırt edilemeyecek, normal insanlara ait isimler. Marcello yine listeyi inceledi ve rasgele başka bir ad seçti: "Peki Doktor Cesare Spadoni, karısı Livia ve kardeşi Avukat Tullio?"

"Adam çocuk doktoru, karısı da okuldan arkadaşım. Onunla tanıştın galiba; çok şirin, esmer, ufak tefek, solgun yüzlü. Kardeşi yakışıklı bir genç, ikizler zaten."

"Peki Cavaliere Luigi Pace, karısı Teresa ve dört oğlu Maurizio, Giovanni, Vittorio, Riccardo?"

"Zavallı babamın bir başka arkadaşı. Oğullarının hepsi öğrenci, Riccardo hâlâ lisede."

Marcello listedeki insanlar hakkında ayrıntılı sorular sormaya devam etmenin işe yaramadığına karar verdi. Giulia listede yazanlardan fazlasını anlatamazdı ona. Zaten bu insanların karakterlerini ve hayatlarını ayrıntılı bir şekilde anlatsa bile, aktardığı bilgiler onun ziyadesiyle sınırlı değerlendirme yetisini ve zekâsını aşamazdı. Marcello evliliği sayesinde bu kadar sıradan bir topluluğa dahil olmaktan duyduğu, neredeyse tutkulu ama neşesiz memnuniyetin farkındaydı. Dilinin ucunda bir soru vardı ve bir anlık tereddütten sonra sormaya karar verdi: "Söylesene, ben davetlilerine benziyor muyum?"

"Ne demek istiyorsun, fiziksel olarak mı?"

"Hayır... yani sence... onlarla benzer yanlarım var mı? Davranışlarım, görünüşüm onlara benziyor muyum?"

"Bence hepsinden iyisin," dedi Giulia coşkuyla, "ama diğer açılardan, onlar gibisin. Kibarsın, ciddisin, zarifsin... Yani senin de onlar gibi düzgün bir insan olduğun belli. Peki ama neden soruyorsun bunu?"

"Hiç, öylesine."

"Ne kadar tuhafsın," dedi Giulia ona ilgiyle bakarak, "çoğu insan herkesten farklı olmak ister, senin içinse herkes gibi olmak önemli sanki."

Marcello bir şey demedi, listeyi ona geri uzatırken, "Zaten birini bile tanımıyorum," diye mırıldandı.

"Ben hepsini tanıyor muyum sanıyorsun?" dedi Giulia neşeyle. "Çoğunun kim olduğunu sadece annem biliyor. Hem kokteyl hemen bitecek; bir saat ya da biraz daha fazla sürer, sonra hiçbirini bir daha görmezsin."

"Ben onları görmek istemiyor değilim," dedi Marcello.

"Öylesine söyledim... Şimdi otelin menüsü okuyayım, sevip sevmediğini söylersin." Giulia cebinden bir kâğıt daha çıkardı ve yüksek sesle okumaya başladı:

Soğuklar
Dil mönyer
Süprem soslu pilavlı piliç
Mevsim salatası
Muhtelif peynirler
Krem şantili dondurma
Meyve
Kahve ve likörler

"E, ne diyorsun?" diye sordu Giulia, biraz önce annesinin yatak odasından söz ederken olduğu gibi aynı anda hem şüpheci hem de memnun çıkmıştı sesi. "Sence menü iyi mi? Yeterli olur mu?"

"Gayet güzel ve yeterli bence," dedi Marcello.

"Şampanya olarak İtalyan şampanyası seçtik, Fransız şampanyası kadar iyi değil ama kadeh kaldırmaya uygun." Giulia bir an sustu, sonra her zamanki uçarılığıyla, "Rahip Lattanzi ne dedi biliyor musun? Evlenmek istiyorsan komünyon lazımmış, komünyon için de günah çıkarman gerekiyormuş; yoksa evlenemezmişiz," diye ekledi.

Marcello şaşkınlıktan ne diyeceğini bilemedi. İnançlı değildi ve belki de on yıldır kiliseden içeri adımını atmamıştı. Ayrıca kiliseyle ilgili her şeyden şiddetle tiksindiğinden daima emindi. Şimdiyse günah çıkarma ve komünyon fikrinin onu rahatsız etmek şöyle dursun, nikâh daveti, tanımadığı davetliler, Giulia'yla evlenmek ve başka kızlara benzeyen, onlar gibi sıradan Giulia kadar hoşuna gittiğini hayretle fark etti. Aslında hayatın tehlikeli ve güvenilmez sığlıklarına demir atmak için faydalanmaya çalıştığı normallik zincirinin bir başka halkasıydı din, üstelik diğerlerine göre daha asil, daha dayanıklı metalden bir halka. Nasıl olmuştu da daha önce gelmemişti aklına? Bunu görmemesini içine doğduğu ve kiliseye gitmemesine rağmen daima ait olduğuna inandığı dinin katı ve değişmez niteliğine atfetti. Yine de Giulia'nın ne cevap vereceğini merak ettiğinden, "Ama ben inançlı değilim," dedi.

"Hangimiz inançlı ki?" dedi Giulia sakin sakin. "Kiliseye gidenlerin yüzde doksanı inançlı mı sence? Ya rahiplere ne demeli?"

"Peki sen inançlı mısın?"

Giulia eliyle bir işaret yaptı. "Şöyle böyle, bir dereceye kadar... Rahip Lattanzi'ye de ara sıra söylüyorum, siz rahipler o hikâyelerle beni büyüleyemiyorsunuz diyorum. İnançlıyım da, değilim de. Daha doğrusu," diye ekledi içtenlikle, "kendime göre bir dinim var diyelim, rahiplerinkinden farklı bir din."

"Kendine göre bir dine sahip olmak da neyin nesi acaba?" diye düşündü Marcello. Ama Giulia çoğunlukla ne dediğini bilmeden

konuştuğu için konuyu eşelemedi. "Benim durumum daha vahim. Benim hiç inancım yok, dinim de yok," dedi.

Giulia eliyle şen, kaygısız bir hareket yaptı. "Aman ne olacak ki? Sen yine de git, onlar için çok önemli bu, bir şey kaybetmezsin."

"Tamam ama yalan söylemek zorunda kalacağım."

"Hepsi laf... hem sonra iyi niyetli bir yalan olacak. Rahip Lattanzi ne diyor biliyor musun? İnsan bazı şeylere inanmasa da inanır gibi yapmalıymış... iman sonra gelirmiş."

Marcello bir süre sustuktan sonra, "Tamam, önce günah çıkarır, ardından komünyon yaparım," dedi. Bunu söylerken, az önce davetli listesinin içinde uyandırdığı o hüzünlü zevk ürpertisini yeniden hissetti. "O halde," diye ekledi, "Rahip Lattanzi'ye gidip günah çıkaracağım."

"Ona gitmene gerek yok ki," dedi Giulia, "istediğin kilisede, istediğin rahibe gidebilirsin."

"Ya komünyon için?"

"Rahip Lattanzi nikâh günü yapar onu, hatta beraber komünyon yaparız. Ne zamandır günah çıkarmıyorsun?"

"Şey... galiba ilk komünyondan beri günah çıkarmadım, yani sekiz yaşımdan beri," dedi Marcello biraz mahcup, "bir daha hiç yapmadım."

"Düşünsene," dedi Giulia neşeyle, "kim bilir itiraf etmen gereken kaç günah işledin."

"Ya beni bağışlamazlarsa?"

"Elbette bağışlarlar," dedi Giulia şefkatle yüzünü okşayarak, "neticede nasıl günahlar işlemiş olabilirsin ki? Sen iyi kalplisin, sevecensin, hayatın boyunca kimseye kötülüğün dokunmadı. Seni hemen bağışlarlar."

"Evlenmek karmaşık işmiş," dedi Marcello kayıtsız bir edayla.

"Halbuki ben bu karmaşayı, bütün bu hazırlıkları çok seviyorum. Hem sonra hayat boyu beraber olacağız, öyle değil mi? Peki balayı seyahatini ne yapacağız?"

Marcello her zamanki hoşgörüsü ve sağduyulu şefkatinin yanı sıra ilk defa Giulia'ya merhamet duydu. Planından vazgeçmek için zamanı vardı hâlâ, Paris yerine başka bir yerde balayına çıkabilirlerdi. Bakana görevi reddettiğini söyleyebilirdi. Ama aynı zamanda bunun imkânsız olduğunun da farkındaydı. Bu görev, mutlak normalliğe giden yolda atacağı muhtemelen en kararlı, en bağlayıcı ve en belirleyici adımdı; Giulia'yla evlenmek, davet, dini törenler, günah çıkarma ve komünyon da aynı doğrultuda atılan ama o kadar önemli olmayan adımlardı.

Karanlık ve meşum derinliğini gözardı edemediği bu düşüncelere fazla takılmadan aceleyle, "Aslında Paris'e gidebiliriz diye düşünmüştüm," diye cevap verdi.

Giulia sevinçle ellerini çırptı. "Ah, ne güzel... Paris... hayalimdeki şehir!" Marcello'nun boynuna sarılıp dudaklarını coşkuyla öptü. "Nasıl sevindiğimi bilemezsin. Paris'e gitmeyi ne kadar istediğimi sana söylemek istememiştim, çok pahalıya mal olur diye korktum."

"Masrafı başka yerlerle aşağı yukarı aynı olur," dedi Marcello, "ama parayı düşünme sen, bir şekilde hallederiz."

Giulia kendinden geçmişti. "Nasıl sevindim," dedi tekrar. Bedenini tutkuyla Marcello'ya bastırıp, "Beni seviyor musun? Beni neden öpmüyorsun?" diye sordu yumuşak bir sesle. Böylece Giulia yine kollarını Marcello'nun boynuna dolayıp dudaklarını dudaklarına yapıştırdı. Bu sefer öpücüğünün tutkusu minnettarlığıyla ikiye katlanmış gibiydi. Giulia iç geçiriyordu, bedeni kıvranıyor, Marcello'nun eliyle kendi memesini sıkıyor, dilini onun ağzının içinde hızla dolandırıyordu. Tahrik olan Marcello, "İstesem şimdi şuracıkta, şu divanın üzerinde benim olabilir," diye düşündü ve normallik adını verdiği şeyin kırılganlığını bir kez daha hissetti. Sonra nihayet ayrıldılar ve Marcello gülümseyerek, "Neyse ki yakında evleniyoruz, yoksa bugün yarın birbirimizin olabilirdik," dedi.

Öpüşmekten yüzü pembeleşen Giulia omuzlarını silkerek, atılgan ve saf bir arsızlıkla, "Seni o kadar seviyorum ki, daha iyisini hayal edemem," diye cevap verdi.

"Gerçekten mi?" diye sordu Marcello.

"Hem de hemen," dedi Giulia cesurca, "burada, şimdi..." Marcello'nun elini tutmuş yavaşça öpüyor, duygu dolu pırıl pırıl gözlerle ona bakıyordu. Derken kapı açıldı ve Giulia geri çekildi. İçeri annesi girdi.

Marcello kendisine doğru yaklaşan kadının, kendisini kurtaracak normalliği ararken hayatına giren sayısız karakterden biri olduğunu düşündü. Yüreği şiddetli ve arzu dolu bir şefkatle dolup taşan bu duygusal kadınla arasında, sağlam ve oturmuş bir insan topluluğuna kalıcı olarak derinden bağlanma arzusu dışında hiçbir ortak nokta yoktu. Giulia'nın annesi Bayan Delia Ginami şişman bir kadındı ve olgun yaşına mahsus çökkünlüğü hem bedeninin hem de ruhunun çürüyüşünde kendini gösterir gibiydi: Bedeni kemikten yoksun, titrek bir şişmanlıktan mustaripken, ruhu duygusallığın neden olduğu psikolojik taşkınlıklara eğilimliydi. Bayan Delia her adım attığında, şekilsiz giysilerinin altındaki şişkin bedeninin her yanı sanki yoldan çıkıp kendi başına hareket ederdi; en ufak bir olay karşısında kendine hâkim olma yetisi endişeli bir heyecana teslim olur, mavi gözleri yaşlarla dolar, kadın ellerini kendinden geçmiş gibi birleştirirdi. Hele o aralar tek kızının yaklaşan nikâhı Bayan Delia'nın sürekli duygulanmasına neden oluyordu: Kadın kendi tabiriyle mutluluktan ağlayıp duruyor ve sürekli Giulia'ya veya şimdiden oğlu gibi sevdiğini söylediği müstakbel damadına sarılma ihtiyacı hissediyordu. Marcello bir yandan bu duygu gösterilerinden rahatsız oluyor, bir yandan da bunların dahil olmak istediği gerçekliğin parçası olduğunu anlıyordu. Evdeki çirkin mobilyaların, Giulia'nın konuşmasının, evlilik kutlamalarının ve Rahip Lattanzi'nin dayattığı ritüellerin ruhunda

uyandırdığı o hafiften hüzünlü memnuniyetin aynısını hisse-derek bu gösterilere katlanıyor, hatta onları takdir ediyordu.

Ama bu sefer Bayan Delia duygulu değil kızgındı. Ayağa kalkan Marcello'yu selamladıktan sonra elindeki kâğıdı sallayarak, "İmzasız bir mektup geldi. Ama önce içeri geçelim, yemek hazır," dedi.

"İmzasız mektup mu?" diye bağırdı Giulia annesinin peşinden koşarak.

"Evet, imzasız bir mektup... bazı insanlar çok mide bulandırıcı."

Marcello yemek salonuna girerken mendiliyle yüzünü saklamaya çalıştı. İmzasız mektup haberi onu altüst etmişti ve iki kadının onun bu halini görmesini istemiyordu. Giulia'nın annesinin, "İmzasız bir mektup," diye ilan etmesiyle "Birileri Lino olayını yazmış olmalı," diye düşünmesi bir olmuştu. Bunun üzerine yüzündeki kan çekilmiş, nefesi kesilmiş, birdenbire Lino'nun anısının henüz taze olduğu ilk ergenlik yıllarından sonra bir daha hissetmediği o tarifsiz dehşet, utanç ve korkunun saldırısına uğramıştı. Marcello'dan daha güçlüydü bu duygular; kendine hâkim olma yetisi, kalabalığı durdurmaya çalışan ince polis kordonunun paniğe kapılan insanların ayaklarının altında kalıp sürüklenmesi gibi ansızın yerle bir olmuştu. Marcello masaya yaklaşırken dudaklarını kanatacak kadar ısırdı. Demek kütüphanede cinayetin haberlerini ararken o eski yaranın tamamıyla kapandığına ikna olduğunda yanılmıştı: Yara hem kapanmamıştı hem de sandığından çok daha derindi. Neyse ki masada sırtı pencereye dönük oturacağından yüzüne ışık vurmayacaktı. Sessizce, gergin bir şekilde masanın başına geçti, sağında Giulia, solunda Bayan Ginami vardı.

İmzasız mektup masa örtüsünün üzerinde, Giulia'nın annesinin tabağının yanındaydı. Bu arada küçük hizmetçi kız iki eliyle tuttuğu makarna dolu bir tabakla odaya girmişti. Mar-

cello servis çatalını kırmızı ve yağlı yumağa batırıp tabağına biraz spagetti aldı. İki kadın hemen, "O çok az. Aç kalırsın öyle. Hadi biraz daha al," diye itiraz etti. Bayan Ginami, "Siz çalışıyorsunuz, daha fazla yemelisiniz," diye eklerken, Giulia da nişanlısının tabağına biraz daha spagetti ekledi. "Aç değilim," dedi Marcello, kendisine son derece donuk ve endişeli gelen bir sesle. Giulia kendi tabağına da spagetti koyarken üzerine basa basa, "Yedikçe iştah açılır," dedi. Hizmetçi kız boşalan makarna tabağını götürmek için odadan çıkar çıkmaz Giulia'nın annesi, "Aslında mektubu göstermek istemedim, değmez diye düşündüm. Nasıl bir dünyada yaşıyoruz..." dedi.

Marcello bir şey demeden yüzünü tabağa eğip ağzını spagettiyle doldurdu. Zihni imkânsız olduğunu söylese de mektubun Lino olayıyla bağlantılı olabileceği korkusu geçmemişti. Her tür düşünceden daha güçlü olan bu korkuyu bastıramıyordu. Giulia, "İyi de mektupta ne yazıyor?" diye sordu.

"Her şeyden önce, bu mektupta bundan bin kat daha kötü şeyler yazıyor olsaydı bile ona duyduğum sevginin değişmeyeceğinden emin olması gerektiğini söylemek istiyorum Marcello'ya. Siz benim oğlum gibisiniz Marcello ve bir annenin oğluna duyduğu sevginin her türlü imadan daha güçlü olduğunu biliyorsunuz," diye cevap verdi annesi. Aniden gözleri doldu. "Oğlum gibisiniz," diye tekrarladıktan sonra Marcello'nun elini yakaladığı gibi kalbine götürüp, "Sevgili Marcello," dedi. Ne yapacağını, ne diyeceğini bilemeyen Marcello kıpırdamadan, sessizce bu duygu selinin sona ermesini bekledi. Bayan Ginami şefkat dolu gözlerle ona bakarak, "Benim gibi yaşlı bir kadını mazur görmelisiniz Marcello," diye ekledi

"Anne ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? Sen yaşlı değilsin ki," dedi Giulia, annesinin duygulanmasına fazlasıyla alışkın olduğundan onu pek ciddiye almamış ve şaşırmamıştı.

"Evet yaşlıyım, şurada birkaç yılım kaldı," diye cevap verdi Bayan Delia. Yaklaşan ölüm en sevdiği konulardan biriydi, muhtemelen kendisinin yanı sıra başkalarını da duygulandırdığına inanıyordu. "Yakında öleceğim, bu yüzden kızımı sizin gibi iyi kalpli bir adama bırakacağım için çok mutluyum."

Bayan Delia elini kalbine bastırdığından kolu spagetti tabağının üzerinde rahatsız bir şekilde duran Marcello çok hafif bir sabırsızlık hareketi yapmaktan kendini alıkoyamadı; bunu fark eden yaşlı kadın, onun bu abartılı övgülere itiraz ettiğini sanarak, "Öyle, öyle," dedi, "siz iyi birisiniz, hem de çok iyi. Bazen Giulia'ya bu kadar iyi bir adam bulduğu için şanslı olduğunu söylüyorum. Bugünlerde iyi kalplilik moda değil biliyorum Marcello. Sizden çok daha yaşlı olan bu kadına kulak verin: Dünyada iyilikten başka bir şey yok. Neyse ki siz de çok ama çok iyisiniz."

Marcello kaşlarını çattı ama bir şey demedi. "Bırak yemeğini yesin zavallı," dedi Giulia, "gömleğinin koluna sos bulaştığını görmüyor musun?"

Bayan Ginami, Marcello'nun elini bıraktı ve mektubu alıp, "Daktiloda yazılmış," dedi, "üzerinde Roma mührü var, iş arkadaşlarınızdan biri yazdıysa hiç şaşırmam Marcello."

"Hadi ama anne, mektupta ne yazdığını söyleyecek misin söylemeyecek misin?"

"İşte," dedi annesi mektubu kızına uzatarak, "içinden oku. O çirkin şeyleri duymak istemiyorum. Sonra da Marcello'ya ver."

Marcello biraz endişeyle nişanlısının mektubu okumasını seyretti.

Giulia mektubu okuduktan sonra dudaklarını büküp, "İğrenç," dedi ve mektubu Marcello'ya uzattı. Daktiloda, mürekkebi solmuş bir şeritle pelür kâğıdına yazılmış mektupta sadece birkaç satır vardı: "Hanımefendi, kızınızın Dottor Clerici'yle evlenmesine izin vererek hem hata yapıyor hem suç işliyorsunuz.

Dottor Clerici'nin babası frengi kaynaklı bir akıl hastalığından mustarip olduğundan yıllardır bir akıl hastanesinde yatmaktadır ve bildiğiniz üzere bu kalıtsal bir hastalıktır. Ama henüz geç değil, evliliğe engel olun. Bir dost."

"Demek buymuş," diye düşündü Marcello, hayal kırıklığına uğramıştı. Hayal kırıklığı rahatlama duygusundan bile güçlüydü; sanki birilerinin çocukken yaşadığı trajediyi öğrenip onu bu yükten kısmen kurtarmasını ummuştu. Bu arada, "bildiğiniz üzere bu kalıtsal bir hastalıktır" cümlesi dikkatini çekmişti. Marcello babasının deliliğinin frengi kaynaklı olmadığından ve kendisinin de bir gün babası gibi delirme ihtimali olmadığından emindi. Ancak tehditkâr fesatlığıyla o cümle başka bir deliliği, gerçekten kalıtsal olabilecek bir deliliği ima ediyormuş gibi geldi. Marcello zihnini belli belirsiz yoklayan bu düşünceyi hemen savuşturdu. Sonra da mektubu Giulia'nın annesine iade ederken sakin bir tavırla, "Hiçbir gerçeklik payı yok," dedi.

"Gerçeklik payı olmadığını ben de biliyorum," dedi kadın gücenmiş bir sesle. "Bildiğim bir şey varsa o da kızımın iyi, zeki, dürüst, ciddi bir adamla evleneceğidir," dedi ve, "üstelik de yakışıklı bir genç," diye ekledi cilveli bir edayla.

"Her şeyden önce yakışıklı bir genç, bunu yüksek sesle söyleyebiliriz," dedi Giulia, "zaten mektubu yazan kişi de bu yüzden Marcello'nun kusurlu olduğunu ima ediyor. Bu kadar yakışıklı bir adamın kesin bir kusuru var sanmıştır... Geri zekâlı."

"On üç yaşındayken neredeyse cinsel ilişkiye girmek üzere olduğum bir adamı öldürdüğümü bilseler ne derler acaba?" diye düşünmeden edemedi Marcello. Mektubun yarattığı korkunun yerini her zamanki melankolik hissizliğin aldığını fark etti. Nişanlısına ve Bayan Ginami'ye bakarak, "Muhtemelen umurlarında olmazdı. Normal insanlar vurdumduymaz olur," diye düşündü. Bu iki kadına bir kez daha, bu sefer "vurdumduymazlık"larına imrendiğini fark etti.

Marcello birdenbire, "Tam da bugün babamı görmeye gidecektim," dedi.

"Annenle mi?"

"Evet."

Makarnaları bitmişti; hizmetçi kız tabakları değiştirip masaya et ve sebze dolu bir tabak bıraktı. Giulia'nın annesi mektubu alıp tekrar inceledi ve hizmetçi çıkar çıkmaz, "Bu mektubu kimin yazdığını bilmeyi çok isterdim," dedi.

"Anne," dedi Giulia abartılı bir ciddiyetle, "o mektubu bir versene."

Zarfı alıp dikkatle inceledi, sonra içindeki kâğıdı çıkarıp kaşlarını çatarak onu da inceledi ve nihayet öfkeyle, "Bu mektubu kimin yazdığını biliyorum, hiç kuşkum kalmadı. Ne rezil biriymiş meğer," dedi.

"Kim peki?"

"Zavallının teki," diye cevap verdi Giulia bakışlarını masaya indirerek.

Marcello bir şey demedi. Giulia bir avukatlık bürosunda sekreterlik yapıyordu ve mektup muhtemelen oradaki bir asistan tarafından yazılmıştı.

Annesi, "Kıskanç birileri olmalı, Marcello'nun otuz yaşında ulaştığı konuma yaşça ondan büyük birçok adam sahip olmak isterdi," dedi.

Marcello hiç merak etmemesine rağmen usulen, "Mektubu kimin yazdığını biliyorsan neden söylemiyorsun?" diye sordu nişanlısına.

"Söyleyemem," dedi Giulia, artık kızgın değil düşünceliydi, "ama sana dediğim gibi o zavallının teki." Mektubu annesine geri verdi ve hizmetçi kızın uzattığı tabaktan yemek aldı. Bir süre konuşmadılar. Anne olup bitene inanamadığını gösteren aynı samimi edayla tekrar konuşmaya başladı, "Ama Marcello gibi biri hakkında böyle laflar eden bir mektup yazacak

kadar kötü kalpli birinin var olduğuna inanamıyorum," diye lafa girdi.

"Herkes onu bizim gibi sevemez ki anne," dedi Giulia.

"Peki ama kim bu?" diye sordu annesi kelimelerin üstüne basa basa. "Kim Marcello'muzu sevmeyebilir ki?"

"Annem senin hakkında ne diyor biliyor musun?" diye sordu her zamanki neşesine ve uçarılığına dönmüş görünen Giulia. "Senin insan değil, melek olduğunu söylüyor. Günün birinde evimize kapıdan değil pencereden uçarak girecek diyor." Kahkahasını tutarak devam etti, "Günah çıkarmaya gittiğinde rahip senin melek olduğunu keşfedince çok sevinecek, bir meleğin itirafını dinlediği pek yoktur herhalde."

"Bak yine benle dalga geçiyorsun," dedi annesi, "ama abartmıyorum. Bana göre Marcello bir melek." Kadın Marcello'ya yoğun, abartılı bir şefkatle baktı ve gözleri hemen yaşla doldu. "Ben hayatımda Marcello kadar iyi kalpli tek bir adam tanıdım... o da babandı Giulia."

Bu konu açılınca Giulia ciddiyetini takınıp tabağına baktı. Bu arada annesinin yüzü giderek değişiyordu: Gözlerinden yaşlar boşanırken, dağılmış buklelerin çevrelediği yumuşak ve şişkin yüzü içler acısı bir şekilde buruşuyor, yüzündeki renklerle çizgiler, üzerinden bol miktarda su akan bir camdan bakarken olduğu gibi birbirine karışıp siliniyordu. Kadın telaşla mendilini aradı ve gözlerine götürüp, "Çok iyi bir adamdı... gerçek bir melekti... üçümüz birlikte o kadar iyiydik ki... ama öldü, artık yok," diye kekeledi. "Marcello iyiliğiyle bana babanı hatırlatıyor, bu yüzden onu çok seviyorum... o iyi kalpli adamın öldüğünü düşününce kalbim parçalanıyor." Kadının son sözleri mendilinin ardında kayboldu.

Giulia sakin sakin, "Anne yemeğini ye," dedi.

"Hayır hayır, aç değilim," dedi annesi hıçkırıklara boğularak, "kusura bakmayın. Siz mutlusunuz, yaşlı bir kadının hüznü

mutluluğunuzu bozmasın." Kadın aniden yerinden kalkıp kapıya yöneldi ve odadan çıktı.

"Altı yıl oldu, düşün" dedi Giulia kapıya bakarak, "ama hâlâ ilk günkü gibi."

Marcello bir şey demedi. Bir sigara yakmış, başını indirmiş sigarasını içiyordu. Giulia uzanıp onun elini tuttu. "Ne düşünüyorsun?" diye sordu yalvarır gibi.

Giulia ne düşündüğünü sorardı sık sık; Marcello'nun yüzündeki ciddi ve anlaşılmaz ifade merakını çeker, hatta bazen onu korkuturdu.

"Anneni düşünüyordum. İltifatları beni mahcup ediyor; iyi kalpli olduğumu söyleyecek kadar iyi tanımıyor beni," diye cevap verdi Marcello.

Giulia onun elini sıkarak, "İltifat etmiyor ki... sen burada yokken de senin ne kadar iyi olduğundan bahsediyor," dedi.

"Peki ama bunu nereden biliyor?"

"Böyle şeyler belli olur." Giulia yerinden kalkıp Marcello'nun yanına geldi, yuvarlak kalçasıyla onun omzuna yaslanıp elini saçlarının arasından geçirdi. "Neden? İyi kalpli olduğunun düşünülmesini istemiyor musun?"

"Onu kastetmedim," dedi Marcello, "gerçek olmayabilir diyorum."

Giulia başını iki yana salladı. "Senin kusurun fazla mütevazı olman. Dinle bak, ben herkesin iyi kalpli olmasını isteyen annem gibi değilim. Bence iyiler de var, kötüler de. Sense hayatımda rastladığım en iyi insanlardan birisin. Bunu nişanlı olduğumuz ve seni sevdiğim için değil gerçek olduğu için söylüyorum."

"Peki ama bu iyilik nasıl anlaşılıyor?"

"Dedim sana, belli olur böyle şeyler. Bir kadının güzel olduğu neden söylenir? Çünkü güzel olduğu gözle görülür... senin de iyi kalpli olduğun belli."

"Olabilir," dedi Marcello başını indirerek. Bu iki kadının onun iyi olduğuna dair inancı yeni bir şey olmasa da onu daima derinden rahatsız ederdi. Neydi bu iyilik? O gerçekten iyi miydi? Yoksa Giulia'yla annesinin iyilik adını verdiği şey onun anormalliği, yani kopukluğu, sıradan hayattan uzak durması mıydı? "Normal insanlar iyi değil," diye düşündü yine, çünkü normalliğin bilinçli olsun olmasın duyarsızlık, aptallık, korkaklık hatta canilik gibi hepsi olumsuz çeşitli suç ortaklıkları yoluyla daima ağır bir bedeli oluyordu. Giulia'nın, "Bu arada gelinlik geldi. Sana göstermek istiyordum. Bekle getireyim," demesiyle düşüncelerinden sıyrıldı.

Giulia odadan hızla çıkarken Marcello masadan kalktı ve gidip pencereyi açtı. Pencere sokağa baksa da daire en üst katta, epey geniş bir çıkıntının üstünde yer aldığından aşağıda pek bir şey görünmüyordu. Ama boşluğun diğer yanında karşıki binanın en üst katı uzanıyordu ve panjurları açık bir dizi pencereden odaların içleri görülebiliyordu. Karşıki daire Giulialarınkine çok benziyordu: yatakların henüz toplanmadığı bir yatak odası; taklit koyu renk mobilyalarla dolu "güzel" bir misafir odası; ikisi erkek biri kadın üç kişinin masada oturduğu bir yemek odası. Sokak geniş olmadığından odalarla arasındaki mesafe çok azdı, Marcello yemek odasında yemek yiyenleri açık seçik görebiliyordu: bembeyaz saçlı, tıknaz, yaşlı bir adam; daha genç, zayıf ve esmer bir adam ve sarışın, olgun, epey gösterişli bir kadın. Marcello'nun biraz önce oturduğuna benzeyen bir masada, Marcello'nun durduğu odadakinden çok farklı olmayan bir avizenin altında oturmuş sakince yemek yiyorlardı. Ancak o kadar yakından görmesine ve konuşmalarını duyar gibi olmasına rağmen hepsi, belki de çıkıntının yarattığı uçurum hissinden dolayı hem mesafe hem de zaman olarak çok uzakta kalıyordu. Marcello normalliğin o odalar olduğunu düşünmeden edemedi: Odaları görüyordu, sesini biraz yükseltse

o insanlarla konuşabilirdi, yine de hem madden hem manen o odaların dışındaydı. Giulia içinse öyle bir uzaklık, öyle bir dışlanmışlık yoktu, bunlar sadece fiziksel olgulardı ve o, odaların içindeydi, hep orada olmuştu. Marcello sorsa Giulia orada yaşayanlar hakkında sahip olduğu tüm bilgileri, biraz önce tören davetlileri konusunda yaptığı gibi, kayıtsız bir edayla verirdi. Kayıtsızlığı aşinalığına değil dikkatsizliğine işaret ediyordu. Giulia aslında gırtlağına kadar normalliğin içinde olduğundan onu adlandırmıyordu, şayet konuşsalar hayvanların da ayrılmaz bir parçası oldukları doğayı muhtemelen adlandıramayacağı gibi. Marcello normalliğin dışında kalmıştı; normalliği normallik olarak adlandırmasının nedeni oradan dışlanmış olmasıydı, normalliği kendi anormalliğiyle tezat içinde olduğundan hissediyordu. Giulia'ya benzemek için ya o şekilde doğmuş olmak lazımdı ya da...

Kapı açılınca Marcello döndü. Beyaz ipek gelinliğiyle Giulia karşısında duruyor, Marcello'nun gelinliği rahat görmesi için başından aşağı dökülen duvağı iki eliyle yanda tutuyordu. Coşkuyla, "Güzel değil mi? Baksana şuna!" dedi. Nişanlısı gelinliğinin her yanını görsün diye açtığı duvağı tutmaya devam ederek pencereyle masa arasındaki boşlukta döndü. Marcello'ya göre herhangi bir gelinliğe benziyordu üstündeki ama Giulia'nın kendinden önceki milyonlarca başka kadın gibi bu kadar sıradan bir gelinlikten memnun olması hoşuna gitti. Dolgun ve kıvrımlı bedenini parlak, beyaz ipeğin altında hantal bir şekilde belli oluyordu. Giulia birdenbire Marcello'ya yaklaştı ve duvağı geriye atıp yüzünü uzatarak, "Şimdi bana bir öpücük ver. Ama sakın bana dokunma, yoksa gelinlik buruşur," dedi. O anda kızın sırtı pencereye dönüktü. Marcello dudaklarını Giulia'nın dudaklarına yaklaştırırken karşıdaki dairede beyaz saçlı adamın masadan kalkıp odadan çıktığını, sonra da zayıf ve esmer genç adamla sarışın kadının neredeyse aynı anda ayağa

kalkıp öpüştüklerini gördü. Manzara hoşuna gitti, biraz önce aralarında aşılamaz bir mesafe olduğuna inandığı o ikisiyle aynı şekilde davranıyordu.

Giulia da aynı anda sabırsızlıkla, "Gelinliğin canı cehenneme," dedi ve panjurları kapattı. Bedenini Marcello'ya yaslayıp kollarını boynuna doladı. Karanlıkta, duvaktan dolayı birbirlerine dolanmış halde öpüştüler. Nişanlısı ona sarılmış kımıldanıp iç geçirerek onu öperken Marcello Giulia'nın davranışının masum olduğunu, bu sarılışıyla gelinlik arasında herhangi bir çelişki bulmadığını düşündü yine: Bu da normal insanlar için, bu normallikle rahat davranmanın tamamıyla meşru olduğunu gösteriyordu. Ayrıldıklarında nefes nefeseydiler ve Giulia, "Sabretmeliyiz. Birkaç gün kaldı, sonra istersen beni sokakta bile öpebilirsin," diye fısıldadı.

"Gitmem lazım," dedi Marcello mendiliyle ağzını silerken.

"Seni geçireyim."

Yemek odasından el yordamıyla çıkıp hole geçtiler.

"Akşam yemekten sonra görüşürüz," dedi Giulia. Kapı pervazına dayanmış şefkatle, aşkla bakıyordu nişanlısına. Öpüşürlerken duvağı bozulup yana kaymıştı. Marcello yaklaşıp duvağını düzelterek, "Böyle daha iyi," dedi. O anda alt kattan sesler geldi. Giulia utanarak geri kaçtı, parmak uçlarıyla ona bir öpücük gönderdi ve kapıyı hızla kapadı.

III

Günah çıkarma meselesi Marcello'yu rahatsız ediyordu. İcraatta dindar değildi, hiçbir dini ritüele katılmamıştı; gerçi doğal eğilimleri bağlamında da dindar olduğundan emin değildi. Rahip Lattanzi'nin şart koştuğu günah çıkarmayı, normalliğe kesin olarak demir atmak için giriştiği sayısız sıradan eylemden biri olarak görmeye hazırdı ama günah çıkarma, farklı nedenlerle itiraf edemeyeceği iki şeyin açıklanmasını gerektiriyordu: çocukluğunda yaşadığı trajedi ve Paris görevi. Marcello bu ikisinin birbiriyle bağlantılı olduğunu hissediyordu belli belirsiz ama bu bağlantıyı neyin oluşturduğunu tam olarak açıklayamıyordu kendine. Öte yandan, pek çok kural arasında Hıristiyanlığın öldürmeyi yasaklayan kuralını değil, ondan tamamen farklı olan, çok daha yakın bir döneme ait ve kan dökülmesinden çekinmeyen siyasi bir kuralı benimsemişti. Özetle yüzlerce papası, sayısız kilisesi, azizleri ve şehitleriyle Hıristiyanlığın, Lino'yla yaşananlar yüzünden diğer insanlarla kuramadığı o bağı, düşünce ortaklığını yeniden kurmasını sağlayacak güce sahip olduğuna inanmıyordu; oysa dudaklarına ruj bulaşmış iriyarı bakan, şüpheci sekreter, Gizli Servis'teki müdürler bu güce sahipti. Marcello bunları düşünmekten ziyade belli belirsiz hissediyor ve bütün yollar kapalı olduğundan tek bir kaçış yolu gören ama onu da istemeyen biri gibi, melankolisi giderek artıyordu.

"Ama bir karar vermem gerekecek," diye düşündü Santa Maria Maggiore'ye giden tramvaya binerken, "bir tercih yapmam gerekecek; ya Hıristiyanlığın kuralları doğrultusunda gerçek anlamda günah çıkaracağım ya da Giulia'nın gönlü olsun diye öylesine bir günah çıkarmayla yetineceğim." Ne kiliseye gitmesine ne de inançlı olmasına rağmen ilk seçeneği tercih etmeye meyilliydi; günah çıkararak, kaderini değiştiremese de sanki ona biraz daha uyum sağlamayı umuyordu. Tramvay ilerlerken bu meseleyi her zamanki gibi titiz ve sıkıcı bir ciddiyetle ele aldı. Lino konusunda içi rahat sayılırdı: Olayı olduğu gibi anlatabilirdi, rahip de rutin incelemeler ve tavsiyelerin ardından onu bağışlamamazlık edemezdi. Ama sahtekârlıkla ihanetin iç içe geçtiği, muhtemelen bir adamın ölümüne sebep olacak göreviyse apayrı bir konuydu. Burada mesele onay almak değil görevden söz edebilmekti. Marcello bunu yapabileceğinden emin değildi; ondan söz etmek demek, bir kural uğruna başka bir kuraldan vazgeçmek, o güne kadar dinden apayrı gördüğü bir konuyu Hıristiyanlığın değerlendirmelerine tabi kılmak, zımni sessizlik ve gizlilik sözünü bozmak, normalliğe dahil olmak için çabalayıp oluşturduğu yapıyı tehlikeye atmak demekti. Yine de denemeye değerdi, en azından son bir sınavla bu yapının sağlamlığından biraz daha emin olabilecekti.

Ancak Marcello seçenekleri düşünürken büyük bir heyecan hissetmediğini, olaya adeta bir izleyici gibi soğuk ve kayıtsız baktığını fark etti; sanki tercihini yapmış ve, nasıl veya ne zaman olduğunu bilmese de, gerçekleşecek her şeyi önceden görmüştü. İçinde o kadar az şüphe vardı ki sokağın ışığından, gürültüsünden ve sıcağından sonra gölgesi, sessizliği ve serinliği teselli veren devasa kiliseye girdiğinde günah çıkarma işini unuttu ve avare bir turist gibi ıssız kilisede neften nefe geçip gezinmeye başladı. Kiliseler hep hoşuna giderdi; durmadan

değişen dünyada güvenilir yerlerdi. Belli bir niyetle inşa edilmiş bu yapılar onun aradığı düzeni, normları, kuralları heybetli ve görkemli bir şekilde yansıtıyordu. Roma'daki kiliselere sık sık gider, bir sırada dua etmeden oturur, şartlar farklı olsaydı yapmış olabileceği şeyleri düşünürdü. Ona göre kiliselerin baştan çıkarıcı yanı, kilisenin önerdiği ama onun asla kabul etmeyeceği çözümlerden ziyade, takdir edip hayran kalmaktan kendini alamadığı sonuçtu. Hepsini beğenirdi beğenmesine ama heybetleri ve görkemleri arttıkça, yani bir anlamda dine uzaklaştıkça, daha fazla hoşuna giderdi; dinin buharlaşıp haşmetli ve düzenli bir dünyeviliğe dönüştüğü böyle kiliselerde naif bir dini inançtan olgun ama varlığını hâlâ o kadim inanca borçlu bir topluma geçişi hisseder gibi olurdu.

O saatte kilise bomboştu. Marcello sunağa kadar gitti, sonra sağdaki nefin sütunlarından birine yaklaşıp, yer seviyesinden zeminin tamamına baktığını hayal etmeye çalıştı. Kendisini karınca gibi hissetti, bu açıdan bakınca zemin adeta büyük bir ova kadardı, baş döndürücüydü. Sonra gözlerini kaldırdı, zayıf ışığın, devasa mermer sütunların bombeli yüzeyindeki hafif yansımalarını izleyen bakışları sütundan sütuna geçip girişe kadar ulaştı. O anda kapıdaki muşamba kalktı ve bir anlığına parlayan güçlü beyaz ışıkta biri girdi içeri; kilisenin en ucunda, eşikte duran mümin ne kadar da küçük görünüyordu. Marcello sunağın arkasına geçip apsisteki mozaiklere baktı. Dört azizin arasındaki İsa figürü dikkatini çekti: İsa'yı bu şekilde tasvir eden kişinin neyin anormal, neyin normal olduğunu çok iyi bildiğini düşündü. Sağ nefteki günah çıkarma hücresine giderken başını eğdi. Başka bir dönemde, başka şartlarda doğmadığına eseflenmenin boşuna olduğunu düşündü: Onu o yapan şey içinde bulunduğu dönemin, bu kilisenin yapılmasını sağlayan dönemin koşullarından farklı oluşuydu, yapacakları da şimdiki gerçekliğin içinde tezahür edecekti.

Bazilikanın içinde devasa kalan, koyu renk ahşaptan yontulmuş günah çıkarma hücresine yaklaştı, içeride oturan rahibin perdeyi çekerek kendini gizlediğini gözucuyla gördü. Diz çökmeden önce, her zamanki gibi buruşmasın diye pantolonunu dizlerinden tutup çekti, sonra da alçak sesle, "Günah çıkarmak istiyorum," dedi.

Diğer taraftan rahip kısık ama kati ve sert bir sesle elbette günah çıkarabileceğini söyledi. Tekdüze, kalın, derin bir sesti, yoğun bir Güney İtalya aksanına sahip olgun bir adamın sesi. Marcello elinde olmadan yüzü siyah sakal kaplı, kalın kaşlı, büyük burunlu, kulakları ve burun delikleri kıl dolu, keşiş gibi birini hayal etti. "Günah çıkarma hücresinin ağır ve masif malzemesinden yontulmuş, ima da incelik de bilmeyen bir adam," diye düşündü Marcello. Beklediği üzere rahip ne zamandır günah çıkarmadığını sordu, Marcello da çocukluğundan beri yapmadığını, şimdi de evleneceği için günah çıkardığını söyledi. Rahip bir süre sessiz kaldıktan sonra gayet kayıtsız bir sesle, "Bu çok kötü oğlum..." dedi. "Peki kaç yaşındasın?"

"Otuz," dedi Marcello.

"Otuz yıldır günah içinde yaşıyorsun," dedi rahip, bilançonun zarar gösterdiğini açıklayan bir muhasebeci edasıyla. Biraz sonra da, "Otuz yıldır insan gibi değil, hayvan gibi yaşamışsın," dedi.

Marcello dudaklarını ısırdı. Rahibin daha yaptıklarının ayrıntılarını bilmeden onu böyle aceleci ve laubali biçimde yargılama yetkisini kabul edilemez ve sinir bozucu buldu. Gerçi muhtemelen görevini titizlikle yerine getiren ve iyi bir adam olan rahipten, bu yerden veya bu ritüelden hoşlanmamış değildi, buna rağmen, hiçbir şeyden hoşlanmadığı bakanlıkta apaçık ve tartışmasız biçimde hissettiği otoriteyi burada hissetmiyor, aksine içgüdüsel bir isyan arzusu duyuyordu. "Bütün günahları işledim, en ciddi olanlarını bile," dedi güç bela.

"Hepsini mi?"

Marcello, "Şimdi birini öldürdüğümü açıklayacağım, bakalım nasıl bir etki yaratacak," diye düşündü. Biraz tereddüt ettikten sonra kendini zorlayarak açık ve kararlı bir sesle, "Evet hepsini. Cinayet bile işledim," dedi.

Rahip kızıp şaşırmadan ama heyecanla, "Cinayet işledin ama günah çıkarma ihtiyacı hissetmedin," diye cevap verdi hemen.

Marcello rahibin tam da söylemesi gereken şeyi söylediğini düşündü: Dehşete kapılmamış, şaşırmamıştı; tek derdi, bu kadar ciddi bir günahı zamanında itiraf etmediği için makamına saygı duymamış olmasıydı. Marcello bundan dolayı rahibe minnettardı; aynı itiraf karşısında zaman kaybetmeden onu hemen tutuklayacak bir polis memuruna da minnettarlık besleyebilirdi. Herkesin üstüne düşen rolü oynaması lazımdı, dünya ancak bu şekilde var olmaya devam edebilirdi. Trajedisini anlatırken fazla bir şey hissetmemişti; Giulia'nın annesi imzasız bir mektup aldığını açıkladığında duyduğu büyük rahatsızlığa karşın bu kayıtsızlığına şaşırdı. Sakin bir sesle, "Cinayet işlediğimde on üç yaşındaydım. Kendimi koruyordum, neredeyse istemeden oldu."

"Neler olduğunu anlat."

Marcello dizleri uyuştuğu için pozisyonunu biraz değiştirdikten sonra lafa girdi: "Bir sabah okuldan çıktığımda bir adam bir bahaneyle yanıma geldi. O sıralar tabancam olsun istiyordum... oyuncak değil gerçek bir tabanca. Adam bana tabanca vereceğine söz verip beni arabasına bindirdi. Yabancı bir kadının şoförüydü ve kadın yurtdışında olduğu için arabayı bütün gün kullanabiliyordu. O zaman çok saftım ve adam bana bazı önerilerde bulunduğunda ne kastettiğini anlamamıştım."

"Ne gibi öneriler?"

"Cinsellikle ilgili şeyler," dedi Marcello ağırbaşlılıkla, "cinsellik, sevişmek nedir bilmiyordum... ne normal olanını ne de

anormal olanını. Arabasına bindim, o da beni patronunun villasına götürdü."

"Orada ne oldu?"

"Hiçbir şey, hemen hemen hiçbir şey. O bir şeyler yapmayı denedi, sonra pişman oldu ve beni yine arabasına çağırırsa ona aldırmamam için bana söz verdirdi."

"Hemen hemen hiçbir şey ne demek? Seni öptü mü?"

"Hayır," dedi Marcello biraz şaşırarak, "koridorda bir anlığına belime sarılmıştı."

"Devam et."

"Ama o beni unutamayacağını biliyordu. Nitekim ertesi gün yine okul çıkışında beni bekliyordu. Bu sefer de tabancayı vereceğini söyledi, ben de tabancam olmasını çok istediğim için bana yalvarsın diye biraz bekledim, sonra da arabasına binmeyi kabul ettim."

"Peki nereye gittiniz?"

"Yine villaya, onun odasına..."

"Adam bu sefer nasıl davrandı?"

"Çok farklıydı," dedi Marcello, "aklını kaçırmış gibiydi... Bana tabancayı vermeyeceğini, istesem de istemesem de onun istediklerini yapacağımı söyledi. Bunları söylerken tabanca elindeydi, sonra beni kolumdan tuttuğu gibi yatağın üzerine fırlattı, başımı duvara çarptım. Bu arada tabanca yatağa düşmüştü, adam diz çöküp bacaklarıma sarılmıştı... Tabancayı alıp yataktan kalktım, birkaç adım geri gittim; kollarını açarak, 'Öldür beni, bir köpek gibi öldür beni,' diye bağırdı... Ben de adeta ona itaat ederek ateş ettim, yatağın üzerine düştü... sonra ben kaçtım ve bu konuda bir daha hiç haber almadım... Yıllar önce oldu bu. Birkaç gün önce o dönemin gazetelerine baktım ve adamın o akşam hastanede öldüğünü öğrendim."

Marcello hikâyesini acele etmeden, özenle seçtiği kelimelerin üzerine basa basa anlatmıştı. Anlatırken, her yaptığı ve

her dediği şeyde kendisine eşlik eden o soğuk, kayıtsız hüzün haricinde yine hiçbir şey hissetmemişti. Rahip yorum yapmadan hemen, "Hakikatin tamamını anlattığından emin misin?" diye sordu.

"Evet, tabii ki," dedi Marcello şaşırarak.

Rahip aniden telaşlanarak, "Hakikati veya bir kısmını söylemediğin veya çarpıttığın takdirde," diye devam etti, "itirafının geçerli sayılmayacağını ve büyük bir günaha gireceğini biliyor musun? İkinci sefer bu adamla aranda ne oldu aslında?"

"Şey... dediğim gibi oldu."

"Aranızda fiziksel bir şeyler yaşanmadı mı? Sana tecavüz etmedi mi?"

Marcello, anlaşılan adamı öldürmüş olmam, oğlancılık günahı kadar önemli sayılmıyor diye geçirdi aklından. "Söylediklerimden başka bir şey olmadı," dedi tekrar.

Rahip kararlı bir şekilde, "Sanki sana yaptığı bir şeyin intikamını almak için öldürmüşsün onu..." dedi.

"Adam bana hiçbir şey yapmadı."

Rahibin pek de gizlemediği kuşkuculuğundan ötürü kısa bir sessizlik yaşandı. Sonra rahip damdan düşer gibi, "Peki bir daha erkeklerle ilişkin oldu mu?" diye sordu.

"Hayır, gayet normal bir cinsel hayatım oldu, hâlâ da öyle."

"Normal cinsel hayattan kastın nedir?"

"Ben bir erkeğim ve diğer erkeklerden farkım yok... kadınlarla ilk kez on yedi yaşında, bir genelevde tanıştım, sonrasında da sadece kadınlarla ilişkim oldu."

"Sen buna normal mi diyorsun?"

"Evet, neden?"

"Ama bu da normal değil ki," dedi rahip heyecanla, "günah... Sana söylemediler mi zavallı oğlum? Normal olan evlenmen, çocuk sahibi olmak için karınla ilişkiye girmendir."

"Ben de böyle yapmak üzereyim," dedi Marcello.

"Aferin ama yetmez. Ellerin kana bulaşmışken sunağa yaklaşamazsın."

"Nihayet," diye düşünmeden edemedi Marcello çünkü bir an rahibin itirafın asıl amacını hepten unuttuğunu düşünmüştü. Alabildiğine mütevazı bir sesle, "Ne yapmam gerektiğini söyleyin bana," dedi.

"Tövbe etmelisin," dedi rahip, "yaptığın kötülüğü ancak içten bir tövbe telafi edebilir..."

"Ben zaten tövbe ettim," dedi Marcello düşünceli bir edayla, "tövbe etmek bazı şeyleri yapmamış olmayı çok arzulamak demekse ben tabii ki tövbe ettim." Ardından, "Ancak tövbe yetmedi... yetemezdi," diye eklemek istedi ama kendini tuttu. Rahip aceleyle, "Benim görevim, şu anda söylediklerin doğru değilse seni bağışlamamın hiçbir değerinin olmadığına dair seni uyarmak. Eğer beni kandırıyorsan başına ne geleceğini biliyor musun?"

"Ne gelecek?"

"Lanetleneceksin."

Rahip bu kelimeyi büyük bir memnuniyetle söyledi. Marcello kelimenin ne çağrıştırdığını görmek için hayal gücünü yokladı ama bir şey bulamadı, cehennem alevleri gibi eski bir imge bile canlanmadı zihninde. Ama aynı zamanda bu kelimenin rahibin kastettiğinden daha büyük bir anlamı olduğunu da hissetti. Tövbe etsin etmesin, lanetlenmenin mümkün olduğunu ve rahibin onu bundan kurtarma gücüne sahip olmadığını anlamış gibi acıyla ürperdi. "Ben gerçekten tövbe ettim," diye tekrar etti buruk bir sesle.

"Söyleyecek başka bir şeyin var mı?"

Marcello cevap vermeden önce bir süre sustu. Kınanabilecek, daha doğrusu geçmişte Hıristiyanlığın kurallarına göre kınanmış eylemleri içeren görevinden söz etme zamanı gelmişti. Bu anı önceden görmüş ve görevini açıklama yetisine

haklı olarak büyük önem vermişti. Derken, ağzını açtığı anda bir şeyin konuşmasına engel olacağını sakin ve kederli bir şekilde fark etti. Bu ne tiksintiydi ne utançtı ne de suçluluk duygusuydu; suçlulukla hiç ilgisi olmayan, apayrı bir şeydi. Derin bir suç ortaklığının ve sadakatin dayattığı mutlak bir engeldi. Görevinden söz etmemeliydi, o kadar: Rahibe bir adam öldürdüğünü söylerken sessiz ve pasif kalan vicdanı buyuruyordu bunu. Yine de tam emin olmadığı için bir kez daha konuşmaya çalıştı ama anahtar döndüğünde harekete geçen kilit gibi, dili direnip sözlerini engelledi. Böylece bakanlıktaki o aşağılık bakanla bir o kadar aşağılık sekreterinin temsil ettiği otoritenin gücünü bir kez daha ve bu sefer çok daha şiddetli hissetti. Bütün otoriteler gibi gizemli bu otoritenin kökleri belli ki ruhunun en derinlerine ulaşırken, görünürde daha otoriter olan Kilise ruhunun ancak yüzeyine dokunuyordu.

Marcello ilk defa yalan söyleyerek, "Size anlattıklarımı evlenmeden önce nişanlıma da anlatmalı mıyım?" diye sordu.

"Ona bugüne kadar bir şey söylemedin mi?"

"Hayır, ilk kez bahsetmiş olacağım."

"Gerekli olduğunu sanmıyorum," dedi rahip, "onu boşu boşuna endişelendirirsin... ve ailenin huzurunu da tehlikeye atarsın."

"Haklısınız," dedi Marcello.

Yine sessizlik oldu. Sonra rahip asıl can alıcı soruyu soracakmış gibi şöyle dedi: "Peki oğlum, şimdi söyle bana, hiç bölücü bir gruba veya mezhebe üye oldun mu yahut şu anda üye misin?"

Marcello hiç beklemediği bu soru karşısında bir an şaşakalıp sustu. Belli ki üstleri, inananların siyasi eğilimlerini öğrenmesini emretmişti rahibe. Yine de bu soruyu sormuş olması anlamlıydı: Rahip, daha önce Hıristiyanlığın ritüellerine, parçası olmak istediği toplumun görünürdeki törenleri olarak

bakan Marcello'dan topluma tavır almamasını istiyordu. Kendine tavır alsa da topluma almamalıydı.

Marcello, "Hayır, bölücüleri avlayan bir grubun üyesiyim," diye cevap vermek istese de bu muzip isteğini bastırıp, "Aslına bakarsanız devlet memuruyum," dedi sadece.

Cevabı rahibin hoşuna gitmiş olmalı ki adam kısa bir sessizlikten sonra sakin sakin, "Şimdi dua edeceğine dair bana söz vermelisin. Sadece birkaç gün, birkaç ay veya birkaç yıl değil... hayatın boyunca dua etmelisin... hem kendi ruhun hem de o adamın ruhu için. Ayrıca karına ve çocukların olursa onlara da dua ettirmelisin. Tanrı'nın dikkatini çekmenin ve merhametini elde etmenin tek yolu duadır, anladın mı? Şimdi topla kendini ve benimle birlikte dua et."

Marcello gayriihtiyari yüzünü indirdi. Kafesin diğer tarafında rahip alçak sesle acele acele Latince bir dua okumaya koyuldu. Dua bitince daha yüksek sesle Latince bağışlanma sözcüklerini söyledi ve Marcello günah çıkarma hücresinde ayağa kalktı.

Hücreden çıktığında perde açıldı ve rahip ona durmasını işaret etti. Marcello rahibin tam da hayal ettiği gibi olduğunu görünce şaşırdı. Biraz kilolu ve keldi, alnı geniş, kaşları gürdü, yuvarlak, kahverengi gözleri ciddiyse de zeki bakmıyordu, ayrıca ağzı ıslaktı. Marcello onun kırsaldan gelmiş bir rahip, dilenci bir keşiş olduğunu düşündü. Adam kapağında renkli bir resim olan ince bir kitapçığı sessizce uzattı: Katolik Gençlik için Aziz Ignatius de Loyola'nın Hayatı.

"Teşekkür ederim," dedi Marcello kitapçığa bakarak.

Rahip önemli değil der gibi bir işaret yapıp perdeyi çekti. Marcello kapıya yöneldi.

Dışarı çıkmadan önce sıra sıra sütunları, süslemeli tavanı, bomboş zemini ve sunağıyla kiliseye şöyle bir baktı ve arzuladığı ama artık var olamayacağını bildiği bir dünyadan geriye kalmış

bu kadim imgeyle sonsuza kadar vedalaşıyormuş gibi geldi. Bir serap tersine yaşanıyordu sanki, Marcello geri çevrilemez bir geçmişte duruyor ve adımları onu giderek uzaklaştırıyordu. Sonra kapıdaki muşambayı kaldırıp dışarıya, bulutsuz gökyüzünün parlak ışığına, arkada kime ait olduğu bilinmeyen yapılarla dükkânların bulunduğu, tramvay gürültüsüyle dolu meydana adım attı.

IV

Marcello annesinin oturduğu mahallede otobüsten indiğinde bir adamın biraz uzaktan onu takip ettiğini neredeyse anında fark etti. Boş yolda bahçe duvarları boyunca yavaş yavaş yürürken gözucuyla adama baktı. Orta boylu, biraz yapılı bir adamdı, köşeli yüzünde dürüst, iyi niyetli bir ifade vardı ama genelde köylülerde rastlanan gizli bir kurnazlık da yok değildi. Üzerinde kahverengiyle mor arası, solmuş bir takım elbise, başında açık gri bir şapka vardı, kafasına iyice geçirdiği şapkasının ön kısmını tam da köylülerin yaptığı gibi yukarı kıvırmıştı. Marcello onu bir mahalle meydanındaki pazarda görse köylü sanırdı. Adam onunla aynı otobüste gelmiş, aynı durakta inmişti, şimdi de onu karşı kaldırımdan takip ediyor, kendini pek gizlemeye çalışmadan adımlarını Marcello'ya göre ayarlayıp onu bir an olsun gözden kaçırmıyordu. Ama Marcello'ya sabitlediği gözlerinde kararsız bir ifade vardı, sanki onun Marcello olup olmadığından tam emin değilmiş gibi yanına gelmeden önce iyice inceliyordu.

Böylece o sessiz ve sıcak öğle sonrasında yokuşu beraberce tırmandılar. Parmaklıkların ardındaki bahçelerde ve uzun sokak boyunca karabiber ağaçlarının oluşturduğu yeşil geçitlerin altında kimsecikler yoktu. Marcello bu ıssızlığın ve sessizliğin sürpriz bir saldırı için elverişli olabileceğini ve onu takip eden

adam tarafından özellikle seçildiğini düşündü. Ani bir kararla kaldırımdan inip karşıya geçerek adama yöneldi. Aralarında birkaç adım kaldığında, "Beni mi arıyordunuz?" diye sordu.

Adam da durmuştu; Marcello'nun sorusu üzerine korkmuş gibi, "Kusura bakmayın," dedi alçak sesle, "sizi izledim çünkü belki ikimiz de aynı yere gidiyoruzdur dedim... yoksa böyle bir şeye asla cüret etmezdim. Pardon, siz Dottor Clerici değil misiniz?"

"Evet benim," dedi Marcello, "siz kimsiniz?"

"Özel ajan Orlando," dedi adam asker selamına benzer bir selam vererek, "beni Albay Baudino gönderdi. Kullandığınız iki adresi verdi... biri kaldığınız pansiyon, diğeri de bu. Pansiyonda bulamadım, buraya bakmaya geldim, şans eseri aynı otobüsteymişiz. Acil bir durum var."

"Buyurun, benimle gelin," dedi Marcello annesinin villasının bahçe kapısına yönelerek. Kapıyı cebinden çıkardığı anahtarla açıp adama içeri geçmesini işaret etti. Ajan kendisine söyleneni yaparken saygıyla şapkasını çıkardı ve seyrek siyah saçlarıyla yusyuvarlak başı ortaya çıktı; başının ortasındaki beyaz kel daireyle tepesi tıraşlı keşişleri andırıyordu. Marcello ajanın önüne geçip, bir çardağın altında demir bir masayla iki iskemlenin bulunduğu bahçenin sonuna yöneldi. Yürürken bahçenin bakımsızlığını fark etti yine. Çocukken üstünde bir aşağı bir yukarı koşturup eğlendiği beyaz, temiz çakıltaşları yıllar önce ya toprağın altında kalmış ya da dağılıp gitmişti; üzerinde otlar bitmiş patika, artık biçimsizleşmiş, yer yer kırılmış iki küçük mersin ağacı sayesinde seçilebiliyordu. Çalılıkların yanındaki çiçek tarhları da gür yabani otlarla kaplıydı; güllerle diğer çiçeklerin yerini iç içe geçmiş dikenli otlar almıştı. Ağaçların gölgesinde, orada burada çöp yığınları, parçalanmış ambalajlar, kırık şişeler ve genelde tavan arasından çıkmış çeşit çeşit şey vardı. Marcello tiksinti uyandıran

bu manzaradan gözlerini ayırıp, bir kez daha, öfkeyle ve merakla, "Neden buraları toparlamıyorlar? Bu o kadar basit bir iş ki. Neden?" diye sordu kendi kendine. Daha ileride patika, villanın duvarıyla –küçükken komşunun oğlu Roberto'yla konuştukları– sarmaşık kaplı bahçe duvarı arasında devam ediyordu. Marcello önden giderek çardaktaki demir sandalyeye oturdu, ajana da oturmasını işaret etti. Ama ajan saygılı bir tavırla ayakta kaldı. "Dottore," dedi aceleyle, "çok kısa bir şey ileteceğim. Albay benden, Paris'e giderken S. şehrinde durup," ajan sınırdan uzak olmayan bir şehrin adını söylemişti, "Glicini Sokak, 3 Numara'daki Bay Gabrio'yla görüşmenizi söylememi istedi."

"Programda değişiklik oldu," diye düşündü Marcello. Gizli Servis'in sorumlulukları dağıtmak ve izleri gizlemek adına planları son anda değiştirme huyu olduğunu biliyordu. "Glicini Sokak'ta ne var peki?" diye sormadan edemedi. "Bir daire mi?"

"Aslına bakarsanız hayır," dedi ajan yarı mahcup, yarı muzip bir sırıtışla, "bir genelev var. Enrichetta Parodi adında bir kadın işletiyor ama siz Bay Gabrio'yu isteyeceksiniz. Burası da diğer genelevler gibi gece yarısına kadar açık. Ancak siz dottore, sabah erkenden, kimse yokken giderseniz daha iyi olur. Ben de orada olacağım." Ajan bir an sustu, sonra Marcello'nun ifadesiz yüzünü okuyamadığı için, "Güvenlik önlemlerinden dolayı dottore," dedi mahcup mahcup.

Marcello tek kelime söylemeden gözlerini ajana çevirip onu bir süre inceledi. Artık gitmesine izin verebilirdi ama her nedense, belki de adamın geniş, köşeli yüzündeki dürüst ve samimi ifadeden dolayı, resmi olmayan, samimi olduğunu gösterecek bir şeyler eklemek istedi. Sonra gelişigüzel, "Ne kadar zamandır Gizli Servis'tesiniz Orlando?"

"1925'ten beri dottore."

"Hep İtalya'da mıydınız?"

"İtalya'da hiç bulundunuz mu demek istediniz herhalde dottore," diye cevap verdi ajan iç geçirerek, belli ki içini dökmeye hazırdı. "Ah dottore, hayatımın nasıl geçtiğini, neler yaşadığımı bir bilseniz... Hep hareket halindeyim. Türkiye, Fransa, Almanya, Kenya, Tunus... Hiç durmam."

Bir an susup gözlerini Marcello'ya dikti; sonra tumturaklı ama samimi bir vurguyla, "Her şey aile ve vatan uğruna dottore," diye ekledi.

Marcello gözlerini kaldırıp karşısında şapkası elinde, dimdik, adeta hazır olda bekleyen ajana baktı, sonra bir el hareketi yapıp, "Pekâlâ Orlando," dedi, "Albaya isteği üzerine S.'de duracağımı söyleyebilirsiniz."

"Tamam dottore." Ajan onu selamladı ve villanın duvarı boyunca ilerleyerek gözden kayboldu.

Yalnız kalan Marcello gözlerini önündeki boşluğa dikti. Çardağın altı sıcaktı, Amerikan sarmaşığının yaprakları ve dalları arasından süzülen göz kamaştırıcı güneş ışıkları yüzünü leke leke yakıyordu. Bir zamanlar bembeyaz olan vernikli demir masa şimdi kirli beyazdı, verniğin soyulduğu yerler siyah ve paslıydı. Çardağın dışında, bahçe duvarının üzerinde, Roberto'yla görüşmek için sarmaşıkta açtığı geçiş yerinin olduğu noktayı gördü. Sarmaşık hâlâ oradaydı ve yan bahçeye bakmak yine mümkündü ama komşu villada artık Roberto'nun ailesi değil, orayı muayenehane olarak kullanan bir diş doktoru vardı. Aniden Amerikan sarmaşığının gövdesinden aşağı bir kertenkele indi ve korkmadan masanın üzerinde ilerlemeye başladı. En yaygın olarak görülenlerdendi, yeşil sırtlı, beyaz karınlı, büyük bir kertenkele. Masanın sarımsı verniğinin üzerinde karnı inip kalkıyordu. Kertenkele ufak, hızlı adımlarla Marcello'ya yaklaştı, sonra durup sivri başını ona doğru kaldırdı ve küçük siyah gözlerini ileriye dikti. Marcello ona şefkatle bakıp, korkmasın diye yerinden kıpırdamadı. Küçükken öldürdüğü kertenkeleler,

sonra da pişmanlığını hafifletmek için ürkek Roberto'yu nasıl da suç ortağı yapmaya, onun desteğini almaya çalıştığı geldi aklına. O zaman vicdanını rahatlatacak kimseyi bulamamıştı. Kertenkelelerin ölümüyle baş başa kalmış ve o yalnızlık içinde işlediği suçu açık etmişti. Ama artık yalnız değildi ve asla yalnız kalmayacaktı. Suç işleyecek olursa, tabii bu suçu belirli bir dava uğruna işlediği takdirde, devlet, devlete bağlı siyasi, toplumsal ve askeri kurumlar, onun gibi düşünen büyük kitleler, diğer devletler ve milyonlarca başka insan onun yanında yer alacaktı. Ama yapmak üzere olduğu şey birkaç kertenkele öldürmekten çok daha kötüydü; yine de iyi bir adam olan, evli ve beş çocuk babası ajan Orlando dahil birçok insan onun yanındaydı. "Her şey aile ve vatan uğruna." Bu tumturaklı ama samimi ifade güneşli bir günde bandonun ezgileri eşliğinde askerler geçiş yaparken neşeli bir esintiyle dalgalanan açık renk güzel bir bayrağı andırıyor, kulağa heyecan verici ve kederli, hüzünle umudun bir karışımı gibi geliyordu. "Her şey aile ve vatan uğruna," diye düşündü, "Orlando'ya yettikten sonra niye bana da yetmesin bu?"

Bahçede, kapıya yakın bir yerde bir motor sesi duydu ve aniden ayağa kalkınca kertenkeleyi kaçırdı. Marcello acele etmeden çardaktan çıkıp girişe yöneldi. Açık bahçe kapısının biraz ilerisindeki garaj yolunda eski, siyah bir araba vardı. Kenarları mavi bordürlü beyaz bir üniforma giymiş bir şoför bahçe kapısını kapatırken Marcello'yu gördü ve durup kasketini kaldırdı.

"Alberi," dedi Marcello alabildiğine sakin bir sesle, "bugün kliniğe gidiyoruz, arabayı garaja koymanıza gerek yok."

"Tamam Bay Marcello," dedi şoför. Marcello gözucuyla ona baktı. Alberi esmer bir gençti, gözleri kömür karası, gözlerinin akıysa porselen gibi bembeyazdı. Yüz hatları çok düzgün, dişleri beyaz, saçları siyah ve briyantinliydi. Uzun boylu olmamasına rağmen elleriyle ayakları çok küçük olduğundan yapılıymış

gibi görünüyordu. Marcello'yla yaşıtsa da muhtemelen tüm hatlarında kendini belli eden ve ileride şişmanlığa dönüşeceğe benzer, Doğululara has yumuşaklığından dolayı daha büyük gösteriyordu. Adam bahçe kapısını kapatırken Marcello şiddetli bir iğrenme hissiyle yine baktı ona, sonra villaya yöneldi.

Camlı kapıyı açan Marcello neredeyse kapkaranlık salona girdi. Odanın kötü kokusu çarptı burnuna, gerçi buranın kokusu annesinin on pekin köpeğinin serbestçe dolandığı diğer odalarınkine göre yine hafifti ama çok nadiren girdikleri halde kokuları buraya da sinmişti. Marcello pencereyi açtı ve salona giren ışıkta gri örtülerle kaplı mobilyaları, rulo yapılıp köşelere dikilmiş halıları, iğnelerle tutturulmuş çarşaflara sarılmış piyanoyu gördü. Oturma odasını ve yemek odasını geçip hole girdi, merdiveni çıkmaya başladı. Yarı yolda, mermer basamaklardan birinde (halı çok yıprandığı için kaldırılmış ve yerine yenisi konmamıştı) köpek dışkısı vardı, Marcello ona basmamak için etrafını dolaştı. Sahanlığa ulaştığında annesinin odasına yönelip kapıyı açtı. Ama daha kapıyı doğru dürüst açamadan, uzun zamandır zapt edilen bir nehrin aniden taşması gibi pekin köpekleri birden bacaklarının arasından geçip sahanlığa ve merdivenlere dağıldılar. Marcello ne yapacağını bilmez bir halde, sorguç şeklindeki kuyrukları ve kedilerinkini andıran asık suratlarıyla şirin köpeklerin arkasından bıkkın bıkkın baktı. Sonra loş odadan annesinin sesi duydu: "Sen misin Marcello?"

"Evet anne, benim... ama bu köpekler?"

"Bırak gitsinler. Zavallılar çok sabırlı, bütün sabah kapalı kaldılar. Bırak gitsinler."

Marcello kızgınlığını belli etmek için kaşlarını çattı ve içeri girdi. Odanın havası solunacak gibi değildi. Pencereler kapalı olduğu için uyku, köpek ve parfüm kokusu dışarı çıkamayıp birbirine karışmış, panjurların ardındaki güneşin sıcaklığıyla da sanki ekşimeye başlamıştı. Marcello gergindi, o kokuların

üzerine sineceğinden, onu kirleteceğinden korkuyormuş gibi temkinle hareket ederek yatağa gidip kenarına oturdu ve ellerini dizlerine koydu.

Gözleri loşluğa alıştıkça odanın tamamını görmeye başladı. Pencerenin altında, oraya buraya dağılmış iç çamaşırlarıyla aynı yumuşak malzemeden yapılmış gibi görünen sararmış perdelerden odaya süzülen ışıkta köpeklerin alüminyum mama kapları duruyordu. Yere ayakkabılar ve çoraplar saçılmıştı; banyo kapısının yanındaki loş köşede duran sandalyede pembe bir sabahlık vardı, belli ki önceki akşam oraya fırlatılmış sabahlığın yarısı yerdeydi, bir kolu da sarkmıştı. Marcello tiksinti dolu, soğuk bakışlarını annesinin yatağına çevirdi. Annesi her zamanki gibi, odaya oğlu girdiği halde örtünmeyi akıl edememiş, yarı çıplak uzanıyordu. Yatağın yıpranıp kararmış ipek kaplı başlığına dayanmış, kollarını kaldırıp ellerini başının arkasında birleştirmiş, sessizce oğluna bakıyordu. Büyük kanatlar şeklinde iki yana dağılmış kahverengi saçlarının arasında kalan üçgen suratı zayıf ve kuruydu, gözleri gölgenin etkisiyle ölülerinki kadar kocaman ve karanlık görünüyordu. Üstünde bacaklarının üst kısmını güç bela örten, şeffaf, yeşilimtırak bir kombinezon vardı; Marcello annesinin bu haliyle olgun bir kadından ziyade yaşlanmış, kurumuş bir kızı andırdığını düşündü bir kez daha. Cılız göğsündeki küçük ve sivri kemikleri bulaşıklık demiri gibi duruyordu; büzüşmüş memeleri kombinezonunun altında koyu ve yuvarlak lekeler gibiydi. Ama Marcello'da en çok merhamet ve tiksinti uyandıran şey bacaklarının üst kısmıydı; zayıf, etsiz, henüz kadınsı hatlara sahip olmayan on iki yaşlarındaki bir kızın bacakları gibiydi. Cildindeki çatlaklar ve kimisi maviye kimisi mora çalan nedeni belirsiz lekelerle kaplı teninin soğuk beyazlığı annesinin yaşını belli ediyordu. "Dayak yemiş," diye düşündü Marcello, "ya da Alberi onu ısırmış." Ama dizin altından itibaren bacakları mükemmeldi, ayakları

küçük, parmakları muntazamdı. Marcello rahatsızlığını annesine belli etmek istemezdi ama yine kendini tutamayıp, "Sana defalarca beni böyle yarı çıplak karşılamamanı söyledim," dedi sinirli sinirli ona bakmadan. Annesi de hiç gücenmeden, "Ay, oğlum ne kadar da ağırbaşlıymış," diye cevap verdi hemen ve örtüyü kenarından tutup üzerine çekti. Sesindeki boğukluk da Marcello'yu rahatsız etmişti. Bir zamanlar annesinin sesi şarkılar gibi tatlı ve berrakken, artık alkolün ve aşırıya kaçmaların etkisiyle boğuklaşmıştı.

Marcello birkaç saniye sonra, "Bugün kliniğe gidiyoruz, biliyorsun," dedi.

"Gidelim bakalım," dedi annesi doğrulup yatak başlığının ardında bir şeyler arayarak, "ama ben çok kötüyüm, ziyaretimizin o zavallıya bir yararı dokunacağı da yok."

"O yine de senin kocan, benim de babam," dedi Marcello başını ellerinin arasına alıp yere bakarak.

"Evet, öyle tabii," dedi annesi. Işığın düğmesini bulmuştu. Komodinin üzerindeki, bir kadın gömleğiyle sarılı gibi görünen lamba zayıf bir ışık veriyordu. "Ama," diye devam etti doğrulup ayaklarını yere koyarken, "doğruyu söylemem gerekirse, bazen ölmesini diliyorum. Zaten ölüden farkı yok. Böylece ben de kliniğe para ödemekten kurtulurum." Ardından dertli bir sesle, "O kadar az param kaldı ki," dedi, "biliyor musun, belki de arabayı satmam gerekecek."

"E, ne olacak ki?"

"Şöyle ki," dedi annesi, çocuksu bir alınganlık ve küstahlıkla, "araba, Alberi'yi yanımda tutup istediğim zaman görme bahanem benim, araba giderse bahanem de kalmaz."

"Anne, bana sevgililerinden söz etme," dedi Marcello sakin bir sesle, tırnaklarını diğer elinin avucuna bastırarak.

"Sevgililerimmiş... O benim tek sevgilim. Sen bana nişanlın olacak o aptal kızdan söz edersen, benim de ondan söz etmeye

hakkım var, zavallı sevgilim senin nişanlından daha hoş ve daha zeki."

İşin tuhafı, Giulia'ya tahammül edemeyen annesinin yönelttiği bu hakaretler Marcello'yu rahatsız etmiyordu. "Evet doğru," diye düşündü Marcello, "biraz aptal olabilir ama ben onu böyle seviyorum." Daha kibar bir ses tonuyla, "Giyinir misin lütfen? Kliniğe gideceksek yola çıkmamız lazım," dedi.

"Tamam tamam, hemen hazırlanıyorum." Annesi bir gölge kadar hafif, ayak ucunda odanın diğer tarafına geçerken sandalyenin üzerindeki pembe sabahlığını alıp omzuna attı, banyonun kapısını açtı ve gözden kayboldu.

Annesi odadan çıkar çıkmaz Marcello pencereye gidip ardına kadar açtı. Dışarıda hava sıcak ve durgun olmasına rağmen Marcello bunaltıcı bir bahçeye değil de bir buzula bakıyormuş gibi rahatladı. Aynı anda odanın içindeki ekşi parfüm ve hayvan kokularından oluşan o ağır havanın arkasında harekete geçtiğini ve mikroplu evin ağzından dışarı taşan devasa bir kusmuk gibi, yavaş yavaş pencereden çıkıp dağıldığını hisseder gibi oldu. Uzun uzun aşağıya, dallarıyla pencereyi örten salkım ağacının sık yapraklarına baktıktan sonra odaya döndü. Gördüğü dağınıklık ve pespayelik karşısında tiksinmedi bu sefer, hüzünlendi. Annesinin genç halini hatırladı birden; onu o zamanki genç kızdan şimdiki kadına dönüştüren çöküş ve çürümeye karşı kuvvetli, derin bir isyan duygusu uyandı içinde. Bu dönüşümün temelinde anlaşılmaz, telafisi imkânsız bir şeyler yatıyordu; mesele yaş, tutkular, mali çöküş, kıt zekâ veya başka bir somut sebep değildi; açıklayamadığı, sadece hisleriyle kavradığı bu şey o hayatla bir gibiydi; annesinin bir zamanlar en önemli niteliği olan şey gizemli bir dönüşüm sonucunda ölümcül kusuru haline gelmişti. Marcello pencereden ayrılıp bir sürü ıvır zıvırın arasında annesinin gençlik fotoğrafının durduğu şifonyere yaklaştı. O ince yüzüne, masum gözlerine ve güzel dudaklarına bakıp,

dehşet içinde onun neden artık eskisi gibi olmadığını sordu kendi kendine. Bu soruyla yeniden yüzeye çıkan o her tür çöküşe ve çürümeye karşı beslediği tiksinti, evlat olarak hissettiği buruk pişmanlık ve ıstırapla daha da katlanılmaz hale gelmişti: Belki de annesinin bu duruma düşmesi onun suçuydu; annesini daha fazla veya farklı bir şekilde sevmiş olsaydı kadın bu kadar sefil ve geri dönüşü olmayan bir biçimde kendini bırakmazdı. Annesinin fotoğrafı bulanıklaştı, gözleri yaşarmıştı, Marcello başını şiddetle salladı. O anda banyonun kapısı açıldı, annesi üzerinde sabahlıkla eşikte göründü ve hemen koluyla gözlerini örterek, "Kapat o pencereyi, kapat. Bu kadar ışığa nasıl tahammül edebiliyorsun?" dedi.

Marcello hemen gidip panjuru kapattı, sonra annesine yaklaşıp onu kolundan tutarak yatağın kenarına, yanına oturttu ve tatlı bir sesle, "Peki sen anne, bu dağınıklığa nasıl tahammül edebiliyorsun?" diye sordu.

Annesi tereddütlü ve mahcup bir ifadeyle baktı. "Nasıl oluyor bilmiyorum... bir şeyi kullandıktan sonra yerine kaldırmam gerekir... ama nasıl oluyorsa hiç aklıma gelmiyor."

"Anne," dedi Marcello aniden, "her yaşın kendince bir ağırlığı vardır. Sen neden kendini böyle bıraktın?"

Marcello annesinin elini tutmuştu, kadının diğer elinde elbisesi vardı. Marcello bir an annesinin çocuksu bir hüzün taşıyan kocaman gözlerinde adeta bilinçli bir ıstırap gördü. Dudakları hafifçe titriyordu. Derken diğer duygularını silen hain bir ifade beliriverdi yüzünde. "Yaptıklarımdan da benden de hazzetmiyorsun biliyorum. Köpeklerime, giysilerime, alışkanlıklarıma tahammül edemiyorsun. Ama ben hâlâ gencim canım. Hayatın tadını çıkarmak istiyorum. Şimdi bırak elimi," dedi elini sertçe çekerek, "yoksa giyinemeyeceğim."

Marcello bir şey demedi. Annesi bir köşede sabahlığını çıkarıp yere bıraktı, sonra dolabı açıp dolap kapağındaki aynanın

önünde elbisesini giydi. Giyinikken sivri kalçaları, kamburlaşmış omuzları ve göğsünün aşırı zayıflığı daha da belli oluyordu. Kadın aynada kendine bakıp saçını düzeltti, sonra sekerek yerdeki sayısız ayakkabıdan bir çifti giydi. "Gidebiliriz," dedi şifonyerden bir çanta alıp kapıya yönelerek.

"Şapka takmayacak mısın?"

"Neden ki? Gerek yok."

Merdivenden inmeye başladılar. Annesi, "Nikâhından söz etmedin," dedi.

"Yarından sonraki gün evleniyorum."

"Peki balayına nereye gidiyorsunuz?"

"Paris'e."

"Çok klasik bir balayı seyahati," dedi annesi. Hole indiklerinde mutfağın kapısına kadar gidip aşçı kadına, "Matilde akşam olmadan köpekleri eve almayı unutmayın sakın," dedi.

Bahçeye çıktılar. Mat siyah araba ağaçların arkasında, garaj yolunda bekliyordu. Annesi, "Demek gelip benle birlikte oturmamakta kararlısın. Karından pek hoşlanmasam da senin için bu fedakârlığı yapabilirdim. Hem sonra o kadar yerim var ki," dedi.

"Hayır anne," diye cevap verdi Marcello.

"Kayınvalidenle oturmayı," dedi annesi kaygısızca, "o korkunç, dört oda bir mutfak dairede yaşamayı tercih ediyorsun." Kadın yerden bir ot koparmak için eğilince sendeledi, Marcello onu kolundan tutmasa yere düşecekti. Parmaklarının altındaki zayıf ve yumuşak etli kolun bir sopaya bağlı bez gibi kemiğin çevresinde hareket ettiğini hissetti ve yine annesine acıdı. Alberi kasketi elinde, kapıyı tutuyordu. Marcello'yla annesi arabaya bindi. Alberi direksiyona geçip arabayı bahçe kapısının dışına kadar sürdü. Alberi'nin bahçe kapısını kapatmak için arabadan inmesini fırsat bilen Marcello, "Seve seve gelip sende kalırdım ama Alberi'yi işten çıkarman ve hayatına biraz çekidüzen vermen... bir de o iğneleri bırakman şartıyla," dedi.

Kadın anlamayan gözlerle yan yan baktı ona. Keskin hatlı burnundaki titreme küçük, pörsümüş ağzına yayılınca solgun ve çarpık bir gülümseme belirdi yüzünde. "Doktor ne diyor biliyor musun? Her an ölebilirmişim."

"O halde neden bırakmıyorsun?"

"Neden bırakacakmışım, sen söyle."

Alberi yeniden arabaya binip siyah gözlüğünü düzeltti. Annesi öne eğilip bir elini adamın omzuna koydu. Gergin teni tendonları ortaya çıkarıyordu, zayıf ve şeffaf eli kırmızı ve mavimsi lekelerle kaplıydı, tırnaklarında da koyu kırmızı lekeler vardı. Marcello bakmamak isterdi ama kendini alamadı. Annesinin elinin şoförün kulağını hafifçe okşadığını gördü. "Kliniğe gidiyoruz," dedi kadın.

"Tamam hanımefendi," dedi Alberi dönmeden.

Annesi aradaki camı kapattıktan sonra kendini yastıkların üzerine bıraktı. Oğluna yan yan bakıp, çocuksu, umutsuz ve biraz titrek bir tebessümle, "Alberi'yi okşadığım için kızdın değil mi?" diye sordu.

Annesinin bunu sezmiş olmasına çok şaşırmıştı. Marcello yüzündeki tiksinti ifadesini değiştiremedi. "Kızmadım ama görmesem daha iyi oldurdu," dedi.

Annesi ona bakmadan, "Sen bir kadın için artık genç olmamanın ne anlama geldiğini bilemezsin... ölümden daha kötü," dedi.

Marcello sustu. Araba karabiber ağaçları arasından sessizce geçiyor, tüye benzeyen dallar camlara sürtünüyordu. Annesi biraz sonra, "Bazen keşke hemen yaşlansam diyorum. Ufak tefek, temiz bir yaşlı kadın olurdum," dedi ve bu hayale dalıp mutlulukla gülümsedi. "Bir kitabın sayfaları arasında saklanan kuru bir çiçek gibi..." Elini Marcello'nun koluna koyup, "Annenin böyle iyice olgunlaşmış, naftalinlerin içine yatırılmış gibi iyi muhafaza olmuş yaşlı bir kadın olmasını istemez miydin?" diye sordu.

Marcello ona bakıp, "Bir gün zaten öyle olacaksın," dedi bıkkınlıkla.

Annesi ağırbaşlı bir ifade takınıp hüzünle gülümseyerek, "Buna gerçekten inanıyor musun? Bense bir sabah o çok nefret ettiğin odada ölümü bulacaksın diye düşünüyorum," dedi.

"Peki ama neden anne?" diye sordu Marcello. Ancak annesinin ciddi konuştuğunu ve hatta haklı olabileceğini fark etti. "Daha gençsin, yaşamalısın."

"Ama bu erken yaşta ölmeyeceğim anlamına gelmiyor, böyle olacağını biliyorum, yıldız falımda yazıyor." Derken aniden elini Marcello'nun suratına uzatıp, "Yüzüğümü beğendin mi?" diye sordu.

Kenarları işli, ortasında süt rengi sert bir taş olan büyük bir yüzüktü. "Evet," dedi Marcello taşa kısa bir bakış atıp, "güzelmiş."

"Biliyor musun," dedi annesi, "bazen her şeyinle babana çektiğini düşünüyorum. O da aklı hâlâ yerindeyken hiçbir şeyi sevmez, güzel şeylerden anlamazdı. Sırf siyaset düşünürdü senin gibi."

Bu sefer Marcello sinirlerine hâkim olamadı. "Bence," dedi, "babama hiç benzemiyorum. Ben son derece makul bir insanım, normalim yani... o ise, hatırladığım kadarıyla, daha kliniğe yatmadan önce bile... ki sen de bunu hep teyit ettin... nasıl desem, biraz sinirliydi."

"Evet ama bazı ortak yönleriniz var. Mesela eğlenmeyi bilmiyorsunuz ve başkalarının da eğlenmesini istemiyorsunuz." Annesi bir süre camdan dışarı baktıktan sonra, "Nikâhına gelmeyeceğim. Sakın alınma... biliyorsun, artık hiçbir yere gitmiyorum. Tabii oğlum olduğuna göre sana bir hediye vermem lazım. Ne istersin?" diye ekledi.

"Hiçbir şey anne," dedi Marcello kayıtsızca.

"Tüh," dedi annesi cilveli cilveli, "bir şey istemediğini bilseydim para harcamazdım ama iş işten geçti. Al bakalım."

Kadın çantasını karıştırıp içinden etrafına lastik sarılmış beyaz bir kutu çıkardı. "Tabaka... sigara paketini cebine koyduğunu fark ettim de." Kutuyu açtı, içinden üstüne sık çizgiler işlenmiş yassı, gümüş bir tabaka çıkardı ve kapağını açıp oğluna uzattı. Tabakanın içi Orientali marka* sigaralarla doluydu, kadın durumdan istifade edip bir tane alarak Marcello'ya yaktırdı. Biraz mahcup olan Marcello annesinin dizlerinin üstünde açık duran tabakaya bakıp, "Çok güzel, nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum anne... benim için fazlasıyla güzel," dedi.

"Aman," dedi annesi, "ne kadar sıkıcısın." Tabakayı kapatıp bıkkın ama zarif bir şekilde Marcello'nun ceketinin cebine tıktı. Araba virajı biraz hızlı dönünce annesi Marcello'nun üzerine düştü. Kadın bunu fırsat bilip iki elini birden Marcello'nun omuzlarına koydu ve başını biraz geri atıp, "Hediyemin karşılığında bana bir öpücük verebilirsin, öyle değil mi?" dedi.

Marcello eğilip dudaklarını annesinin yanağına değdirdi. Kadın kendini koltuğa bırakıp iç geçirdi ve elini göğsüne götürerek, "Bu ne sıcaklık? Küçükken senden öpücük istemek zorunda kalmazdım... çok şefkatli bir çocuktun," dedi.

"Anne, babamın hastalandığı kışı hatırlıyor musun?" diye sordu Marcello pat diye.

"Hatırlamaz olur muyum?" dedi annesi hemen. "Korkunç bir kıştı. Benden ayrılmak, seni de yanında götürmek istiyordu. Çoktan delirmişti. Neyse ki, yani senin şansına, hepten delirdi de seni yanımda tutmak istemekle benim ne kadar haklı olduğum anlaşıldı. Hayırdır, neden sordun?"

"Çünkü, " dedi Marcello annesine bakmaktan kaçınarak, "o kış benim hayalim sizden ayrı yaşamaktı, beni yatılı okula göndermenizi istiyordum... ama bu seni sevmekten alıkoymadı beni. Bu

* 20. yüzyıl başlarından İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Avrupa'da rağbet gören, tütünü Osmanlı İmparatorluğu'ndan gelen sigara markası. –çn

yüzden, sonradan çok değiştiğimi söylerken haksızsın. O zaman nasılsam şimdi de öyleyim... o zaman da dağınıklığa, karışıklığa tahammül edemezdim, şimdi de edemiyorum... hepsi bu."

Duygusuzca hatta sert konuşmuştu ancak annesinin yüzündeki incinmiş ifadeyi görünce pişman oldu. Yine de sözlerini geri aldığını hissettirecek bir şey demek istemedi; hakikati söylemişti ve ne yazık ki hakikati dile getirmeden edemiyordu. Ancak aynı zamanda evlatlara mahsus bir merhametten yoksun olduğunun tatsız bilinciyle yeniden uyanan o tanıdık hüznün baskısını daha da fazla hissetti. Annesi durumu kabullenmiş gibi, "Belki de sen haklısın," dedi. Araba durmuştu.

İnip kliniğin bahçe kapısına yöneldiler. Klinik, sakin bir mahallede, eski bir kraliyet konağına yakın kısa bir sokaktaydı: Bir tarafta kısmen ağaçların gizlediği beş altı eski konak vardı, diğer taraftaysa kliniğin bahçesini çevreleyen parmaklıklar uzanıyordu. En sonda kraliyet parkının eski duvarı ve sık bitki örtüsü görüşü engelliyordu. Marcello yıllardır babasını ayda en az bir kez ziyaret etse de hâlâ bu ziyaretlere alışamamıştı; her defasında morali bozuluyor, canı sıkılıyordu. Çocukluğunu ve ergenliğini geçirdiği villada annesini ziyarete gittiğinde hissettiğinden çok daha güçlü bir şeydi bu; annesinin aklının dağınıklığına ve çöküşüne hâlâ çare bulunabilirmiş gibi geliyordu ama babasının deliliğine çare bulunamazdı, görünüşe göre babasının deliliği daha genel ve tedavi edilemez bir dağınıklığa işaret ediyordu. Dolayısıyla annesiyle birlikte kliniğe ilerlerken bir kere daha kalbinde korkunç bir ağırlık hissetti, dizlerinin bağı çözülecek gibi oldu. Yüzünün solduğunu anladı ve parmaklıkların siyah sivri uçlarına bakarken bir anlığına kendini kaybedip ziyaretten vazgeçmek ve bir bahaneyle oradan uzaklaşmak istedi. Yaşadığı huzursuzluktan bihaber annesi küçük siyah kapının önünde porselen zile basarken, "Son takıntısı ne biliyor musun?" diye sordu.

"Ne?"

"Kendini Mussolini'nin bakanlarından biri sanıyor. Bir ay önce başladı, gazeteleri okumasına izin verdikleri için oluyor herhalde."

Marcello kaşlarını çattı ama bir şey demedi. Kapıyı iriyarı, uzun boylu, sarışın, saçları kazınmış, suratı beyaz ve şiş, beyaz önlüklü genç bir hastabakıcı açtı. "Günaydın Franz," dedi annesi cana yakın bir edayla, "nasıl gidiyor?"

"Bugün dünden iyiyiz," dedi hastabakıcı sert Alman aksanıyla, "dün çok kötüydük."

"Çok mu kötü?"

"Deli gömleğini giymek zorunda kaldık," dedi hastabakıcı, dadıların çocuklardan söz ederken yaptığı gibi yapmacık bir şekilde çoğul konuşmaya devam ederek.

"Deli gömleği mi? Bu korkunç." Bu esnada bahçeye girmiş, bahçe duvarıyla klinik binası arasındaki ince patikada yürüyorlardı. "Deli gömleğini görmen lazım. Aslında gömlek değil, kollarını kıpırdatmasına engel olan iki uzun yeni var. Ne olduğunu görmeden önce gerçekten gömlek, daha doğrusu gecelik olduğunu sanıyordum, hani kenarı işlemeli olanlardan. Onu öyle kolları bağlı görmek üzüyor insanı." Annesi kaygısız, neredeyse neşeli bir tavırla konuşmaya devam etti. Kliniğin çevresini dönüp ön cephedeki açıklığa geldiler. Üç katlı klinik, pencerelerini karanlıkta bırakan demirler olmasa normal bir eve benziyordu. Taşlıktaki merdiveni hızla çıkan hastabakıcı, "Profesör sizi bekliyor Bayan Clerici," dedi. Önden giderek iki ziyaretçiyi boş, yarı karanlık bir hole götürdü, vernikli tabelasında "Müdüriyet" yazan kapıyı tıklattı.

Kapı hemen açıldı ve kliniğin müdürü Profesör Ermini uzun, iriyarı bedeninin tüm taşkınlığıyla ziyaretçilerine doğru atıldı. "Hanımefendi, saygılar. Günaydın Dottor Clerici." Gürleyen sesi kliniğin çıplak duvarları arasındaki buz gibi sessizlikte

bronz gong gibi çınladı. Profesör beyaz önlüklü kocaman bedenini eğerek, Marcello'nun annesinin uzattığı eli tutup kibarca öptü; Marcello'ysa ölçülü bir selam verdi. Profesör kocaman, yuvarlak gözleri, iri gaga burnu ve gürültücü, geniş ağzının üzerindeki gür bıyıklarıyla baykuşu andırıyordu ancak yüzünde melankolik gece kuşunun ifadesinden eser yoktu, yapmacık ve soğuk bir feraset sergilese de neşeliydi. Profesör önde, Marcello'yla annesi arkada merdiveni çıkmaya başladılar. Merdiveni yarıladıklarında, sahanlıktan son hızla fırlatılan metalik bir şey basamaklardan aşağı sıçraya sıçraya yuvarlandı. Aynı anda çok tiz bir çığlık yükseldi, hemen ardından da bir kahkaha. Profesör eğilip yerdeki şeyi aldı, alüminyum bir tabaktı. "Donegalli olmalı," dedi ziyaretçilerine dönerek, "korkacak bir şey yok. Genelde son derece sakin, yaşlı bir hanımdır ama bazen eline ne geçirirse fırlatmaya başlıyor, bıraksak bocce şampiyonu olabilir, hah hah." Profesör tabağı bir hastabakıcıya verdi. İki yanında kapıların sıralandığı bir koridorda ilerlemeye başladıklarında, "Hanımefendi, nasıl oluyor da Roma'dasınız hâlâ? Ben çoktan dağlara veya deniz kıyısına gitmişsinizdir diye düşünmüştüm," dedi.

"Gelecek ay gideceğim," dedi annesi. "Ama nereye bilmiyorum, yine Venedik'e gitmek istemiyorum."

"Size benden bir tavsiye hanımefendi," dedi profesör koridorun köşesini dönerken, "Ischia'ya gidin. Geçen gün Ischia gezisine katıldım, harika bir yer. Carminiello diye birinin restoranına gittik, bir balık çorbası içtik ki şiir gibiydi." Profesör hafifçe dönüp iki parmağını ağzının köşesine götürerek kaba ama anlamlı bir el hareketi yaptı: "Şiir gibiydi gerçekten. İçinde bu kadar bu kadar balıklar ve az az her şeyden vardı... ahtapot, iskorpit, köpek balıkçığı, istiridye, karides, mürekkep balığı... hepsi sarımsak, zeytinyağı, domates ve kırmızı biberli bir sosla servis edildi. Daha da bir şey söylemiyorum." Profesör balık

çorbasını yapmacık ve neşeli bir Napoli aksanıyla tarif etmişti, sonra yine kendi Roma aksanına dönüp, "Karıma ne dedim biliyor musunuz? Bir bakarsın Ischia'da minik bir evimiz olur!" diyerek bitirdi lafını.

Marcello'nun annesi, "Capri'yi tercih ederim," dedi.

Profesör kendini kaptırıp, "Ama orası edebiyatçılarla nonoşların mekânı," dedi nezaketsiz bir şekilde. O anda bir hücreden çok tiz bir çığlık geldi. Profesör hücrenin kapısına yaklaşıp gözetleme deliğini açtı ve bir süre baktıktan sonra yanlarına dönüp lafını tamamladı: "Ischia, sevgili hanımefendi... Ischia'ya gidin. Balık çorbası, deniz, güneş, açık havada hayat. Ischia gibisi yoktur."

Birkaç adım önden giden hastabakıcı Franz kapılardan birinin yanında durmuş bekliyordu, koridorun sonundaki pencereden süzülen loş ışık iriyarı cüssesinin hatlarını çiziyordu. "İlacını aldı mı?" diye sordu profesör kısık sesle. Hastabakıcı başını salladı. Profesör kapıyı açıp içeri girdi, Marcello'yla annesi de onu takip etti.

Küçük, çıplak bir odaydı; duvara sabitlenmiş bir yatak, parmaklıklı pencerenin önünde de beyaz, ahşap bir küçük masa vardı. Marcello tiksintiyle ürpererek, masada, sırtı kapıya dönük oturmuş yazı yazan babasını gördü. Çizgili, kaba kumaştan ceketinin geniş yakasından uzanan incecik ensesinin üzerinde, başındaki gür beyaz saçlar görülüyordu. Biraz eğri büğrü oturuyordu, ayaklarında keçeden, kocaman iki terlik vardı, dirsekleriyle dizleri iki yana çıkık, başı yana eğikti. Marcello ipleri kopuk bir kuklaya benzetti onu. Ziyaretçileri içeri girdiğinde dönüp bakmamakla kalmayıp sanki yazma işine daha da odaklandı. Profesör pencereyle masanın arasına geçip yapmacık bir neşeyle, "Bugün nasıl gidiyor binbaşı, nasıl gidiyor ha?" diye sordu.

Deli adam cevap vermek yerine, "Bir dakika, meşgul olduğumu görmüyor musunuz?" dercesine elini kaldırdı. Profesör,

Marcello'nun annesine imalı bir bakış atıp, "Yine o talimatlar değil mi binbaşı? Biraz fazla uzun değil mi? Duce'nin* çok uzun şeyler okumaya zamanı yok ki... kendisi de daima az ve öz konuşur; az ve öz, binbaşı," dedi.

Deli, kemikli eliyle yine aynı hareketi yaptı, sonra da kendisine has tuhaf bir hışımla, masaya eğdiği başının üzerinden bir kâğıt fırlattı. Marcello eğilip odanın ortasına düşen kâğıdı aldı, süslü bir elyazısıyla yazılmış, altı çizili birkaç anlaşılmaz kelimeden başka bir şey yoktu kâğıtta. Belki de kelime bile değillerdi. Marcello kâğıdı incelerken deli adam yine çok meşgul olduğunu gösterir gibi hışımla başka kâğıtlar fırlatmaya başladı. Kâğıtlar beyaz başının üzerinden odanın dört bir tarafına dağılıyordu. Kâğıtları giderek artan bir şiddetle fırlatıyordu, çok geçmeden odanın her tarafı kareli kâğıtlarla doldu. Marcello'nun annesi, "Bir tanem benim... yazı yazmayı hep çok sevmiştir," dedi.

Profesör deliye doğru biraz eğilip, "Binbaşı, karınızla oğlunuz geldi. Onları görmek istemez misiniz?" diye sordu.

Önemli bir işi yaparken ara vermek zorunda kalmış gibi aceleci, alçak ve bıkkın bir sesle, "Yarın gelsinler, tabii somut önerileri yoksa. Bekleme odasının ne kadar kalabalık olduğunu, hepsini kabul etmeye zamanım olmadığını görmüyor musunuz?" diye homurdandı nihayet.

"Bakan olduğunu sanıyor," diye fısıldadı annesi Marcello'ya.

"Dışişleri Bakanı," diye açıkladı profesör.

"Macaristan meselesi," dedi deli kısık sesle, hızlı hızlı, nefes nefese, bir yandan yazmaya devam ederek. "Macaristan meselesi... Prag'daki o başbakan... Londra'da ne yapıyorlar? Peki Fransızlar neden anlamıyor? Neden anlayamıyorlar? Neden? Neden? Neden?" Delinin ağzından çıkan her "neden", bir öncekinden daha yüksekti, sonuncusunda bağırıp sandalyesinden

* (İt.) Mussolini için kullanılan, lider anlamına gelen lakap. –çn

fırlayarak ziyaretçilerine döndü. Marcello gözlerini kaldırıp ona baktı. Düz beyaz saçlarının altındaki derin kırışıklıklarla kaplı zayıf, yıpranmış, esmer yüzünde hayalindeki görkemli, resmi söyleve odaklanmaya çalışmaktan dolayı ıstırap çekiyormuş gibi sıkıntılı ve vakur bir ifade vardı. Deli göz hizasında tuttuğu kâğıtlardan birini tuhaf bir sesle nefes nefese okumaya başladı: "Duce, kahramanların lideri, yeryüzünün, denizin ve gökyüzünün kralı, prens, papa, imparator, komutan ve asker..." lafını yarım bırakıp "vesaire vesaire" der gibi, sabırsızlığını gösteren, yine de bir miktar resmiyet içeren bir el hareketi yaptı, "Duce, burada..." durup "bunları atlıyorum, önemsiz şeyler bunlar" anlamında bir hareket yapıp devam etti, "burada size en baştan..." ziyaretçilerine baktı "en sonuna kadar okumanızı rica edeceğim talimatlar yazdım. İlişiktedir."

Bu girizgâhın ardından kâğıdı havaya fırlatıp masasına döndü ve başka bir kâğıt alıp talimatları okumaya koyuldu. Bu sefer Marcello tek bir kelime anlayamadı. Deli son derece net ve yüksek sesle okumasına rağmen çok acele ettiği için kelimelerin hepsi birbirine karışıyordu, sanki koca söylev eşi görülmemiş uzunlukta tek bir kelimeden oluşuyordu.

Kelimelerin o konuşmaya başlamadan önce dilinin üzerinde eriyip gittiğini düşündü Marcello, sanki deliliğinin her şeyi tüketen ateşi kelimeleri mum gibi eritip yumuşak, şekilsiz, akıp giden, ayırt edilemez tek bir hitabet malzemesine dönüştürüyordu. Okudukça her şey iç içe geçiyor, kısalıp birbirine yapışıyordu, bizzat deli bile çığ gibi akan kelimeler karşısında şaşırmış gibiydi. Birkaç satır okuyup kâğıtları fırlatmaya başladı, sonra okumayı tamamen bıraktı, şaşırtıcı bir çeviklikle yatağın üstüne sıçrayıp baş ucundaki köşeye çekilip ayakta sanki bir söyleve başladı.

Marcello onun söylev verdiğini, öncekiler gibi bağlantısız ve anlamsız kelimelerden değil hareketlerinden anladı: Hayali bir

balkondan konuşan bir hatip gibi bazen kollarını yukarı kaldırıyor, bazen bir ayrıntıdan bahseder gibi eğilip bir elini uzatıyor, bazen yumruğunu sıkıp tehditler yağdırıyor, bazen de avuçlarını açıp yüzüne yaklaştırıyordu. Bir ara delinin hitap ettiği hayali kalabalık onu alkışlamış olmalıydı çünkü avcunu yere çevirip sanki onları susturmak istedi. Ama belli ki alkışlar dinmemiş hatta daha da artmıştı; deli aynı hareketle sessiz olmalarını rica ettikten sonra yataktan atlayıp profesörün yanına koştu ve onu önlüğünün yeninden yakalayarak ağlamaklı bir sesle, "Susturun onları... alkışları ne yapayım ben... bu bir savaş ilanı... alkışlarıyla konuşmamı engellerlerse nasıl savaş ilan edeyim?" dedi.

"Savaşı yarın ilan ederiz binbaşı," dedi uzun boylu profesör deliye tepeden bakarak.

"Yarın, yarın, yarın," diye bağırdı deli bıkkınlık ve umutsuzluğun eşlik ettiği bir öfkeyle, "her şey yarın... savaşı hemen ilan etmek lazım."

"Peki ama neden binbaşı? Bize ne? Üstelik hava bu kadar sıcakken? O zavallı askerler bu sıcakta mı savaşsınlar istiyorsunuz?" Profesör kurnaz bir tavırla omuz silkti. Deli ona hayretle baktı, belli ki bu itiraz karşısında afallamıştı. Sonra da, "Askerler dondurma yesin... yazın dondurma yenir değil mi?" diye bağırdı.

"Evet," dedi profesör, "yazın dondurma yenir."

"O halde," dedi deli coşkuyla, "dondurma, bir sürü dondurma, herkese dondurma lazım." Homurdanarak masasına döndü ve oturmadan son bir kâğıda aceleyle birkaç kelime yazıp doktora uzattı. "İşte size savaş ilanı... ben artık dayanamayacağım... kime götürmek gerekiyorsa siz götürün... bu çanlar yok mu, ah bu çanlar..." Kâğıdı doktora verdikten sonra korkuya kapılmış bir hayvan gibi yere, yatağın yanında bir köşeye çöktü. Başını ellerinin arasına almış, acı dolu bir sesle, "Bu çanlar... bu çanlar bir an olsun durmaz mı?" diye tekrar ediyordu.

Doktor kâğıda bir göz atıp Marcello'ya uzattı. Başında "Felaket ve hüzün", altında da "Savaş ilan edildi" yazıyordu yine kocaman ve süslü bir elyazısıyla. Doktor, "Felaket ve hüzün onun sloganı... Kâğıtların hepsinde aynı şeyin yazılı olduğunu göreceksiniz, o iki kelimeye takılıp kaldı," diye açıkladı.

"Çanlar," diye inliyordu deli.

"Çanları gerçekten duyuyor mu?" diye sordu Marcello'nun annesi şaşkınlıkla.

"Öyle muhtemelen. İşitsel bir yanılsama... deminki alkışlar gibi. Hastalar çeşitli sesler duyabiliyor. Bir şeyler söyleyen sesler, hayvan sesleri, motor gürültüsü... mesela motosiklet sesi."

"Çanlar," diye bağırdı deli ürkütücü bir sesle. Annesi geri geri kapıya giderken, "Ama bu korkunç bir şey olmalı," diye mırıldandı. "Ah canım benim, kim bilir nasıl acı çekiyor. Ben bile çanlar çaldığı sırada kulenin altından geçerken çıldıracak gibi oluyorum."

"Acı çekiyor mu?" diye sordu Marcello.

"Saatler boyunca kulağınızın dibinde kocaman çanların çaldığını duysanız siz ne hissedersiniz?" Profesör hastaya dönüp, "O çanları sustururuz şimdi. Zangocu uyutalım artık. Size bir şeyler vereceğiz, çanları duymayacaksınız," dedi. Başıyla işaret ettiği hastabakıcı hemen odadan çıktı. Profesör Marcello'ya dönerek, "Bunlar çok ciddi hastalıklar. Hasta hezeyanlı bir öfori halinden derin bir depresyona geçiyor. Biraz önce okurken heyecanlıydı, şimdi depresyonda. Ona bir şeyler söylemek ister misiniz?"

Marcello, başı ellerinin arasında, acınası bir şekilde inlemeye devam eden babasına baktı ve soğuk bir sesle, "Hayır, bir şey söylemeyeceğim, hem zaten neye yarar? Beni anlayamaz," dedi.

"Bazen anlıyorlar," dedi profesör, "sandığımızdan daha fazlasını anlıyorlar, insanları tanıyorlar, biz doktorları da kandırıyorlar... hah hah... o kadar basit değil."

Marcello'nun annesi deliye yaklaşıp şefkatli bir sesle, "Antonio, beni tanıdın mı? Bu Marcello, oğlun. Öbür gün evleniyor. Anladın mı? Evleniyor."

Deli gözlerini kaldırıp, nesi olduğu sorulan yaralı bir köpeğin sahibine baktığı gibi Marcello'nun annesine neredeyse umutla baktı. Doktor Marcello'ya dönüp, "Evleniyor musunuz? Sevgili dottore, bilmiyordum. Gönülden tebrik ediyorum sizi, ömür boyu mutluluklar dilerim," dedi.

"Teşekkür ederim," dedi Marcello soğuk bir sesle.

Annesi kapıya yönelirken saf saf, " Ah zavallım benim... Anlasaydı mutsuz olurdu, benden daha mutsuz olurdu," dedi.

"Anne, lütfen yapma."

"Ne var bunda, karın başkalarının değil senin hoşuna gitmeli," dedi annesi uzlaşmak ister gibi. Sonra deli kocasına döndü. "Hoşça kal Antonio."

"Çanlar," diye inledi deli.

Koridora çıktıklarında elinde sakinleştirici ilaçla dönen Franz'la karşılaştılar. Profesör kapıyı kapatırken, "İlginçtir ki akıl hastaları güncel olayları takip eder. Toplumu etkileyen her şeye duyarlıdırlar. Şimdi faşizm var, Duce var ve babanız gibi birçok hasta ikisini saplantı haline getiriyor. Savaş sırasında kendini general sanan hatta Cadorna veya Diazà'nın yerine başkalarının atanmasını isteyen hastalar saymakla bitmezdi. Daha yakın bir zamandaysa, Nobile Kuzey Kutbu'na uçtuğunda, en az üç hastam şu meşhur kırmızı çadırın nerede olduğunu bildiklerine inanıyordu ve kazazedelere yardım ulaştırmak için özel bir araç icat etmişlerdi. Deliler güncel olayları daima takip eder, sonuçta hastalıklarına rağmen toplumsal hayatın bir parçası olmaya devam ediyorlar ve delilik de onun parçası olmak için başvurdukları araç haline geliyor... ama tabii deli yurttaşlar olarak." Yaptığı espriden memnun kalan doktor soğuk bir tavırla güldü. Marcello'nun annesine dönerek, "Ama Duce'ye gelince, hepimiz

kocanız gibi deliyiz, öyle değil mi hanımefendi? Hepimiz deliyiz, bize deli gömleği geçirmeliler, bizi soğuk duşun altına sokmalılar... İtalya koca bir tımarhaneden başka bir şey değil, hah hah hah," dedi, bunu Marcello'ya yaranmak için söylediği çok açıktı.

"Oğlumun bu açıdan deli olduğu kesin," dedi Marcello'nun annesi fark etmeden doktorun yaltaklanmasını onaylayarak. "Hatta buraya gelirken zavallı babasıyla bazı ortak noktaları olduğunu Marcello'ya da söyledim."

Marcello onları duymamak için adımlarını yavaşlattı ve konuşa konuşa koridorun sonundaki köşeyi dönüp gözden kaybolmalarını seyretti. Sonra durdu, babasının savaş ilanını yazdığı kâğıt hâlâ elindeydi. Biraz duraksadıktan sonra cebinden cüzdanını çıkarıp kâğıdı içine koydu ve adımlarını sıklaştırıp zemin katta doktorla annesine yetişti.

"O halde... hoşça kalın profesör," diyordu annesi, "peki zavallıyı iyileştirmenin hiçbir yolu yok mu?"

"Şimdilik bilimin eli kolu bağlı," dedi doktor eskimiş, basmakalıp bir düsturu tekrar eder gibi.

"Hoşça kalın profesör," dedi Marcello.

"Hoşça kalın dottore, en içten dileklerimi sunarım."

Marcello'yla annesi çakıltaşlı patikadan sokağa çıkıp arabaya yöneldiler. Alberi açık kapının yanında, kasketi elinde bekliyordu. Tek kelime etmeden bindiler ve araba hareket etti. Bir sürelik suskunluğun ardından Marcello annesine, "Anne sana bir şey sormak istiyorum... seninle açık konuşabilirim, öyle değil mi?" dedi.

Pudra kutusunun aynasında makyajını tazeleyen annesi, "Ne soracaksın?" dedi annesi dalgın dalgın.

"Benim baba dediğim, demin ziyaret ettiğimiz adam gerçekten babam mı?"

Annesi gülmeye başladı. "Bazen sahiden çok tuhaf davranıyorsun. Neden baban olmayabileceğini düşünüyorsun ki?"

"Anne, senin o zaman da," Marcello biraz tereddüt etti, "sevgililerin vardı... belki de..."

"Hayır, belki de diye bir şey yok," dedi annesi sakin, alaycı bir sesle, "babanı aldatmaya ilk karar verdiğimde sen iki yaşındaydın. İşin tuhafı, babanın deliliği de senin başkasının çocuğu olduğunu düşünmesiyle başladı. Öz oğlu olmayabileceğin fikrini takıntı haline getirdi. Hatta bir gün ne yaptı biliyor musun? Sen çocukken çekilmiş bir fotoğrafımızı alıp..."

"İkimizin de gözlerini oydu," diye tamamladı Marcello.

"Demek biliyordun," dedi annesi şaşkınlıkla, "neyse, deliliği öyle başladı işte. Senin o zamanlar ara sıra görüştüğüm birinin oğlu olduğun fikrine kafayı takmıştı ama bu külliyen hayaldi tabii. Zaten senin onun oğlu olduğunu anlamak için sana bakmak yeterli."

"Aslında ben ondan ziyade sana benziyorum," demekten kendini alamadı Marcello.

"İkimize de benziyorsun," diye cevap verdi annesi. Pudra kutusunu çantasına geri koyup devam etti: "Söyledim sana, ikiniz de siyaset konusunda saplantılısınız. Ama o deli, seninse, çok şükür, aklın başında."

Marcello bir şey demeden yüzünü cama çevirdi. Babasına benzediği fikri onu çok rahatsız ediyordu. Kan bağına ve bedensel benzerliğe dayanan akrabalık ilişkilerinden hep tiksinirdi, ona göre insanı ahlaksız ve haksız bir biçimde tanımlıyordu bu ilişkiler. Ancak annesinin ima ettiği benzerlik onu tiksindirmenin ötesinde içten içe korkutuyordu. Babasının deliliğiyle kendi gizli kişiliği arasında nasıl bir bağlantı vardı? Babasının kâğıda yazdığı "felaket ve hüzün" sözlerini hatırlayıp ürperdi. Hüzün hep onunlaydı, gerçek derisinden daha duyarlı ikinci derisi gibiydi; felakete gelince...

Araba günbatımının sahte mavi ışığında şehir merkezinin sokaklarından geçiyordu. Marcello annesine, "Ben burada ine-

yim," dedi ve Alberi'ye haber vermek için eğilip ara camı tıklattı. Annesi, "O halde sen döndüğünde görüşürüz," diyerek nikâha gelmeyeceğini ima etti. Marcello da onun bu konuda başka bir şey dememesine minnettar oldu; kaygısızlık ve alaycılık en azından bu işe yarıyordu. Arabadan inip kapıyı sertçe kapattı ve kalabalığa karıştı.

Tren hareket eder etmez Marcello kayınvalidesiyle konuştuğu, daha doğrusu onu dinlediği pencerenin yanından ayrılıp kompartımana geçti. Giulia'ysa pencerede kaldı; Marcello onun pencereden sarkmış mendil salladığını görebiliyordu, genç kadının mendili endişeyle sallaması bu sıradan hareketi hazin kılıyordu. Giulia'nın, bankta oturan annesini gözden tamamen yitireceği en son ana kadar mendil sallayacağını düşündü Marcello; onu hayal meyal göreceği son an, genç kızlık hayatına sonsuza dek veda ettiğinin en açık göstergesi olacaktı. Giulia'nın hem korktuğu hem de arzuladığı o veda, kendisi trenle yola çıkıp da annesini geride bırakırken acı verici derecede somut bir hal alacaktı. Marcello, açık renk giysisi kolu hareket ettikçe bedeninin kıvrımlarına göre şekillenen karısına bir süre daha baktıktan sonra kendini minderin üzerine bırakıp gözlerini yumdu. Birkaç dakika sonra gözlerini açtığında karısı artık koridorda değildi ve tren kırsalda, yeşil gökyüzünün altında günbatımının alacakaranlığına bürünmüş, ağaçsız, çorak bir ovada hızla yol alıyordu. Ara sıra zemin yükseliyor, çıplak tepeler ve tepelerin arasında da vadiler beliriyordu; bu vadilerde hiç ev ve insan olmamasına şaşırdı. Tepelerdeki birkaç tuğladan harabe bu ıssızlığı pekiştiriyordu. Marcello bunun insanı hayal kurmaya teşvik eden dinlendirici bir manzara olduğunu düşündü. Bu

arada ovanın sonunda, ufukta yuvarlak, kan kırmızısı bir ay doğmuştu, sağında da parlak, beyaz bir yıldız vardı.

Karısı ortalıkta yoktu ve Marcello birkaç dakikalığına dönmemesini diledi; biraz düşünmek ve son bir defa kendini yalnız hissetmek istiyordu. Son günlerde yaptıklarını hatırlayınca kati ve derin bir memnuniyet duydu. Harekete geçmenin, zaman ve uzamda hareket etmenin insanın kendini ve hayatını değiştirmesinin tek yolu olduğunu geçirdi aklından. Normal, her halükârda öngörülebilir dünyayla bağlantısını teyit eden şeyler çok hoşuna gidiyordu her zamanki gibi. Nikâh sabahı ipek gelinliğiyle hışırtılar çıkararak oradan oraya neşeyle koşuşturan Giulia; eldivenli elinde bir buket inci çiçeğiyle asansöre binen kendisi; görür görmez hıçkırıklar içinde ona sarılan kayınvalidesi; rahat rahat öpüşebilmek için onu kapı arkalarına çeken Giulia; Giulia'nın nikâh şahitliğini yapacak biri doktor, diğeri avukat iki arkadaşı ile kendisinin bakanlıktan iki arkadaşının gelişi; pencerelerden ve kaldırımdan onları seyredenlerin bakışları eşliğinde kiliseye gitmek üzere evden üç arabayla yola çıkışları gözlerinin önüne geldi. İlk arabada Giulia'yla kendisi, ikincisinde nikâh şahitleri, üçüncüsünde kayınvalidesi ve iki arkadaşı vardı. Yolda tuhaf bir olay yaşanmıştı: Araba bir trafik ışığında durduğunda camda ansızın kırmızı suratlı, sakallı, alnı açık, büyük burunlu bir adam belirmişti. Dilenciydi ama para istemek yerine boğuk bir sesle, "Bana konfeti verir misiniz yeni evliler?" diye sorup elini içeri uzatmıştı. Pencerede aniden bir yüzün belirmesi ve elin patavatsız bir şekilde Giulia'ya uzanması Marcello'yu rahatsız edince, belki aşırıya kaçan bir sertlikle, "Git, defol buradan, konfeti monfeti yok," diye cevap vermişti. Muhtemelen sarhoş olan adam da olanca sesiyle, "Lanet olsun sana," diye bağırıp kaybolmuştu. Dehşete kapılan Giulia Marcello'ya sarılıp, "Bize uğursuzluk getirecek!" deyince beriki omuzlarını silkerek, "Saçmalama... adam

sarhoş," demişti. Araba hareket eder etmez bu olay zihninden çıkıp gitmişti.

Kilisede her şey normal yani huzurlu, vakur, âdetlere uygun ve resmi bir şekilde gerçekleşmişti. Büyük sunağın önündeki ilk sıralarda akrabalardan ve arkadaşlardan oluşan küçük bir kalabalık toplanmıştı; erkekler koyu renk takım, kadınlarsa açık renk bahar elbisesi giymişti. Son derece zengin süslemelere sahip kilise bir Karşı Reform azizine adanmıştı. Büyük sunağın arkasında yaldızlı bronzdan bir baldakenin altında azizin gri mermerden, gerçek boyuna denk büyük bir heykeli vardı, gözleri göğe dönük, elleri açıktı. Heykelin ardındaki apsis baştan başa Barok tarzında, aşırı süslü ve rengârenk fresklerle kaplıydı. Marcello'yla Giulia mermer tırabzanın önünde, kırmızı kadife yastıkların üzerine diz çökmüştü. Şahitleri arkalarında ayakta duruyordu. Tören uzun sürmüştü çünkü Giulia'nın ailesi, olabilecek en ağırbaşlı töreni istemişti. En başından itibaren anıtsal girişin üzerindeki balkonda org çalmaya başlamış, bir daha susmamıştı, bazen arka planda horulduyor, bazen gürültülü notaları tonozlarda coşkuyla yankılanıyordu. Rahip o kadar ağır hareket etmişti ki Marcello, aynen hayal ettiği ve istediği gibi gerçekleşen törenin her ayrıntısını zevkle izledikten ve kendilerinden önce milyonlarca gelinle damadın yüzlerce yıldır yaptıkları şeyin aynısını yaptığına ikna olduktan sonra dalıp kiliseyi incelemeye başlamıştı. Kilise çok güzel olmasa da çok genişti, bütün Cizvit kiliseleri gibi dramatik bir ağırbaşlılık etkisi yaratmak amacıyla tasarlanmış ve inşa edilmişti. Baldakenin altında vecd içinde diz çökmüş dev aziz heykeli üzeri gümüş şamdanlar, çiçek dolu vazolar, biblolar ve bronz mumluklarla dolu, mermeri andıracak şekilde boyanmış sunağın ardında yükseliyordu. Baldakenin ardındaki eğimli apsise o dönemin bir ressamı tarafından bir fresk yapılmıştı: Görünmeyen güneşten yayılan ışınların kılıç gibi kestiği mavi gökyüzünde bir

opera sahnesinde görülecek türden hafif ve şişkin bulutlar vardı; bulutların üzerinde maneviyatı aksettirmekten çok süsleme amacıyla gelişigüzel boyanmış kutsal karakterler oturuyordu. Aralarında en göze çarpanıysa, hepsinin üzerinde duran Ebedi Baba figürüydü; Marcello haleyle çevrili o sakallı yüzü, biraz önce arabanın camında görünüp konfeti isteyen sonra da onu lanetleyen dilenciye benzetmekten kendini alamadı. O sırada org daha yüksek, adeta hiçbir tatlılığa yer bırakmayan, tehditkâr, sert bir sesle çalınmaya başladı; başka koşullarda Marcello'yu gülümsetecek bu benzerlik (dilenci kılığındaki Ebedi Baba araba camından içeri uzanıp konfeti ister), Lino olayından birkaç yıl sonra Kitabı Mukaddes'i açtığında karşısına çıkan Kabil'le ilgili ayeti hatırlatmıştı nedense: "'Ne yaptın sen? Kardeşinin kanı topraktan bana sesleniyor. Döktüğün kardeş kanını içmek için ağzını açan toprağın laneti üzerinde artık. İşlediğin toprak bundan böyle sana ürün vermeyecek. Yeryüzünde aylak aylak dolaşacaksın.' Kabil Tanrı'ya, 'Cezam kaldıramayacağım kadar ağır,' diye karşılık verdi. 'Bugün beni bu topraklardan kovdun. Artık huzurundan uzak kalacak, yeryüzünde aylak aylak dolaşacağım. Kim bulsa öldürecek beni.' Bunun üzerine Tanrı, 'Hayır, öyle olmayacak. Seni kim öldürürse ondan yedi kez öç alınacak,' dedi. Ve Tanrı kimse bulup onu öldürmesin diye Kabil'in üzerine bir nişan koydu." O gün okuduğunda bu ayet kendisi için yazılmış gibi gelmişti; Marcello hem istemeden işlediği suçtan dolayı lanetliydi hem de o lanetten dolayı kutsal ve dokunulmazdı. O sabah kilisede freskteki figüre bakarken aklına gelen bu ayet yine kendi durumuna uygun görünmüştü. Tören devam ederken Marcello soğukkanlılıkla ama düşünce trenini analojiler ve anlamlar açısından bereketli bir alana yönlendirdiğinin kasvetli inancıyla, "Eğer gerçekten bir lanet sözkonusuysa, neden bana savruldu?" diye düşündü. Kendine bu soruyu sorduğunda, yolunu kaybeden ve yolunu kaybetmemek

gibi bir seçeneği olmadığını bilen biri gibiydi; tam kavrayamasa da en azından içgüdüsel olarak lanetlenmiş olduğunu biliyordu. Ancak bunun nedeni Lino'yu öldürmüş olması değil, geçmişte kalan o suçun pişmanlık, yozlaşma ve anormallik yükünden dinin ve dini ritüellerin dışında kalarak kurtulmaya çalışmış olması ve hâlâ da öyle yapmasıydı. Elinden ne gelirdi ki, o böyleydi ve kendini değiştirmek onun elinde değildi. İçinde kötü niyet yoktu, sadece içine doğduğu şartları, içinde yaşadığı dünyayı dürüstçe kabul ediyordu. Dine uzak şartlar ve dini başka şeylerle ikame etmiş gibi görünen bir dünya. Hayatını Hıristiyanlığın kadim ve şefkatli karakterlerine, adil Tanrı'ya, anaç Meryem'e, merhametli İsa'ya emanet etmeyi yeğlerdi tabii. Ancak bu arzuyu duyar duymaz bu hayatın kendine ait olmadığını ve istediğine emanet edemeyeceğini anladı; o dinin dışındaydı ve arınmak, normale dönmek için tekrar içine giremezdi. Normallik artık başka yerlerdeydi veya belki de henüz gelmemişti ve zorlukla, kuşkuyla, kanla yeniden inşa edilmesi gerekiyordu.

O anda bu düşüncelerini teyit eder gibi, yanında duran ve birkaç dakika içinde karısı olacak Giulia'ya baktı. Giulia diz çöküp ellerini birleştirmiş, gözlerini sunağa çevirmiş, sevinç ve umut dolu bir vecd içinde gibiydi. Marcello baktığında, elinin dokunuşunu hissetmişçesine hemen dönüp dudakları ve bakışlarıyla gülümsemişti: Adeta hayvanların saflığına sahip şefkatli, mütevazı ve minnettar bir gülümsemeydi bu. Aynı açıklıkla değilse de Marcello da ona gülümsemiş, sonra sanki o gülümsemeden dolayı, Giulia'yı tanıdığından beri ilk defa, tam olarak aşk olmasa da en azından merhamet ve şefkat karışımı derin bir duygu hissetmişti. Bir anlığına, tuhaf bir şekilde onu bakışlarıyla soymuş, kırmızı kadife yastığın üzerinde gelinliği ve iç çamaşırları olmadan çırılçıplak diz çökmüş, ellerini birleştirmiş, iri memeli, biraz göbekli, sağlıklı bir genç kadın olarak görür gibi olmuştu. Kendisi de onun gibi çıplaktı; hiçbir kutsa-

ma ritüeline dahil olmadan, ormanda hayvanlar nasıl çiftleşirse onlar da öyle birleşmek üzereydi; Marcello bir parçası olduğu bu ritüele inansın inanmasın, bu birleşme gerçekten yaşanacak ve bundan umut ettiği üzere çocuklar doğacaktı. Böyle düşününce hayatında ilk defa ayaklarını yere sağlam basıyor gibi gelmiş, "Giulia birazdan karım olacak. Ona sahip olacağım ve hamile kalacak. Şimdilik daha iyisi olmadığına göre, normalliğin hareket noktası bu olacak," diye geçirmişti içinden. Derken müstakbel karısının dua ederken dudaklarını kıpırdattığını görmüş ve ağzının o içten hareketiyle birlikte Giulia mucizevi bir şekilde yeniden gelinliğini giymişti; onun birleşmelerini kutsayan ritüele kalpten inandığını anlayan Marcello bundan rahatsız olmamış, tam tersine neredeyse rahatlamıştı. Marcello'nun aksine, Giulia için normallik bulunması veya yeniden inşa edilmesi gereken bir şey değildi, zaten vardı; Giulia normalliğin içindeydi ve ne olursa olsun onun dışına çıkmayacaktı.

Böylece tören sona ererken Marcello da bir miktar duygulanıp şefkat hissetmişti; Marcello'nun şimdiye dek hissetmekten aciz olduğunu sandığı bu duyguların müsebbibi mekân ve ritüel değildi, tamamıyla kendine ait derin sebepleri vardı. Her şey geleneksel kurallar doğrultusunda, hem bu kurallara inanan diğerlerini hem inanmayan ama inanırmış gibi hareket etmek isteyen kendisini memnun edecek şekilde gerçekleşmişti. Karısıyla kol kola kilisenin heybetli girişinden çıkıp merdivenin başında durduklarında Giulia'nın annesinin bir arkadaşına, "O kadar ama o kadar iyi kalpli ki... Gördün mü nasıl duygulandı? Onu çok seviyor. Giulia ondan daha iyisini bulamazdı," dediğini işitip böyle bir yanılgı yaratabildiğine memnun olmuştu.

Tüm bu düşüncelerin ardından, kocalık rolünü, nikâh töreninden sonra bıraktığı yerden yeniden üstlenmek için yakıcı ve coşkulu bir sabırsızlık hissediyordu. Gecenin çökmesiyle birlikte yalnızca hafif ışıltıların görüldüğü karanlık pencereden

gözlerini ayırıp koridorda Giulia'yı aradı. Yokluğuna neredeyse sinirlenmişti ki bu memnuniyet vericiydi zira rolünü artık ne kadar doğal oynadığını gösteriyordu bu. Acaba Giulia'ya vagonun rahatsız yatağında mı sahip olsaydı, yoksa yolculuklarının ilk aşamasının biteceği S.'ye varmayı mı bekleseydi? Aklında beliren bu soru üzerine güçlü bir arzu duydu ve ona trende sahip olmaya karar verdi. Balayında böyle yapılıyor olmalıydı, hem bedensel açlığını doyurmak hem de koca rolüne sadık olmak için harekete geçmeye hazırdı zaten. Ama Giulia bakireydi, Marcello bundan emindi ve ona sahip olmak kolay olmayacaktı. Giulia'nın bakireliğini burada bozmayı başaramaz da S.'deki oteli ve çift kişilik yatağın rahatlığını beklemesi gerekirse bundan memnun olabilirdi. Yeni evlilerin başına böyle şeyler gelirdi; saçma olmasına rağmen normaldi bu ve Marcello iktidarsız görünme riskine rağmen en normali neyse onu yaşamak istiyordu.

Marcello koridora çıkmak üzereydi ki kapı açıldı ve Giulia girdi içeri. Üzerinde sadece etek bluz vardı, ceketini çıkarmış kolunda tutuyordu. İri memeleri beyaz keten bluzunu coşkuyla zorlayarak kumaşa çıplak teninin pembemsi, hafif rengini katıyordu; yüzü mutlulukla ışıldasa da her zamankinden daha büyük, yorgun ve durgun gözlerinden arzulu bir telaş hatta korku dolu bir heyecan okunuyordu. Marcello gördüklerinden memnundu; Giulia kendini ilk defa vermeye hazırlanan bir gelindi gerçekten. Genç kız kapıyı kapatıp perdeyi çekmek için beceriksizce (Marcello onun hep biraz beceriksizce hareket ettiğini düşündü, sevimli bir sakarlıktı onunki, sağlıklı, masum bir hayvanınki gibi) döndü, sonra Marcello'nun önünde durarak ceketini bagaj rafının altındaki kancaya takmaya çalıştı. Derken hızla giden tren aniden makas değiştirince vagon yan yatacak gibi oldu ve Giulia Marcello'nun üzerine düştü. Biraz muzipçe, durumdan faydalanıp Marcello'nun dizlerine oturdu ve boynuna sarıldı. Marcello zayıf bacaklarında Giulia'nın

ağırlığını hissetti ve hemen beline sarıldı. Giulia alçak sesle, "Beni seviyor musun?" diye sorarken yüzünü eğip dudaklarıyla onun dudaklarını aradı. Uzun uzun öpüşürlerken tren son hız ilerlemeye devam ediyordu; her sarsıntıda dişleri birbirine çarpıyor, Giulia'nın burnu sanki Marcello'nun yüzüne girmeye çalışıyordu. Nihayet ayrıldıklarında Giulia Marcello'nun dizlerinden kalkmadan onun dudaklarını özenle silip, "Dudaklarında en az bir kilo ruj var," dedi. Bacakları yorulan Marcello trenin sarsıntısını fırsat bilip genç kızın ağır bedenini koltuğa kaydırınca Giulia, "Ne kadar kötüsün, beni istemiyor musun?" diye sordu.

"Daha gelip yatakları hazırlayacaklar," dedi Marcello biraz mahcup.

"Biliyor musun," diye devam etti Giulia etrafına bakınarak, "yataklı vagonda ilk yolculuğum bu."

Marcello Giulia'nın sesindeki saflığa gülümsemeden edemedi. "Sevdin mi?"

"Evet, çok sevdim," dedi Giulia yine etrafına bakınarak. "Yatakları hazırlamaya ne zaman gelirler?"

"Birazdan."

Sustular. Marcello karısına baktığında onun da kendisine baktığını fark etti; deminki heyecanlı ve mutlu ifadesine mahcubiyet ve endişe eklenmişti. Giulia Marcello'yla göz göze gelince özür diler gibi gülümsedi ve hiçbir şey demeden elini ellerinin arasına aldı. Şefkatle bakan gözleri dolmuş, iki damla yaş düşmüştü, ardından iki damla daha geldi. Giulia ona bakarken bir yandan ağlıyor, bir yandan da merhamet uyandıracak bir şekilde gözyaşları arasından gülümsemeye çalışıyordu. Derken aniden başını eğip Marcello'nun elini öpmeye başladı coşkuyla. Marcello şaşırmıştı çünkü neşeli bir karaktere sahip, pek duygusal olmayan Giulia'yı ilk defa ağlarken görüyordu. Marcello daha bunu tartamadan, Giulia başını kaldırarak hemen, "Ağ-

ladığım için kusura bakma... ama düşündüm de, sen benden çok daha iyisin, seni hak etmiyorum," dedi.

"Annen gibi konuşuyorsun," dedi Marcello gülümseyerek.

Giulia burnunu silip sakince, "Hayır, annem bir şey bilmeden konuşuyor ama benim böyle dememin bir nedeni var," diye cevap verdi.

"Nedir o?"

Giulia bir süre Marcello'ya baktıktan sonra, "Sana bir şey söylemem lazım... belki sonrasında beni sevmeyeceksin ama sana söylemem lazım."

"Nedir?"

Giulia ağır ağır cevap verirken, korktuğu o küçümseme ifadesini Marcello'nun yüzünde belirdiği anda yakalamak istercesine ona dikkatle bakıyordu. "Ben senin sandığın gibi biri değilim."

"Ne demek o?"

"Ben... ben bakire değilim."

Marcello birden o ana kadar karısına atfettiği normalliğin aslında var olmadığını gördü. Bu itirafın altında ne var bilmiyordu ama artık Giulia'nın, kendi tabiriyle, sandığı gibi biri olmadığını anlamıştı. Duymak üzere olduğu şeylere karnı tokmuş gibi hissediyor, hepsini peşinen reddetmek geliyordu içinden. Ama her şeyden önce onu teskin etmeliydi; orası kolaydı çünkü o anlı şanlı bakirelik hiç umurunda değildi aslında.

"Endişe etme. Ben seni sevdiğim için seninle evlendim, bakire olduğun için değil," dedi şefkatle.

Giulia başını sallayarak, "Senin modern bir zihniyete sahip olduğunu, buna önem vermeyeceğini biliyordum... ama yine de sana söylemem lazımdı," dedi.

Marcello adeta eğlenerek, "Modern zihniyet," diye geçirdi içinden. Tam da Giulialık bir laftı bu, kaybettiği bekâretini bu şekilde telafi ediyordu. Masum bir cümleydi ama masu-

miyeti Marcello'nun düşündüğünden farklıydı. Marcello genç kızın elini tutarak, "Hadi, bunu düşünmeyelim artık," dedi ve gülümsedi.

Giulia da gülümsedi ancak yine gözleri dolmuştu.

Marcello, "Hadi ama. Ne oldu şimdi? Benim için önemli değil demedim mi?" diye itiraz etti.

Giulia tuhaf bir şekilde kollarını boynuna dolayıp yüzünü Marcello'nun göremeyeceği şekilde aşağıya, göğsüne çevirdi. "Sana her şeyi anlatmalıyım."

"Neyi?"

"Olanları."

"Ama önemli değil ki."

"Lütfen... Bu benim bir zayıflığım olabilir ama bunları sana anlatmazsam senden bir şeyler gizliyormuşum gibi hissedeceğim."

"Neden ama?" dedi Marcello onun saçlarını okşayarak. "Bir sevgilin olmuştur, onu sevdiğini sanmışsındır veya onu gerçekten sevmişsindir... Neden benim bilmem lazım?"

Giulia hemen, "Hayır, onu sevmiyordum," dedi adeta hınçla, "onu sevdiğimi de düşünmedim asla. Seninle nişanlandığım güne kadar sevgiliydik. Senin gibi genç değildi. Altmış yaşındaydı, iğrençti, acımasızdı, kötü kalpliydi, çok şey istiyordu. Bir aile dostu, sen de tanıyorsun."

"Kimmiş o?"

"Avukat Fenizio," dedi Giulia kısaca.

Marcello şaşırdı. "Ama şahitlerden biriydi o."

"Evet. Zorla şahit olmak istedi. Ben istemiyordum ama reddedemedim. Evlenmeme izin vermiş olması bile şaşırtıcı."

Marcello, Giulia'nın evinde sıklıkla karşılaştığı Avukat Fenizio'dan hiç hoşlanmadığını hatırladı. Ufak tefek bir adamdı, açık tenli ve keldi, altın çerçeveli gözlükler takıyordu, sivri burnu güldüğü zaman kırışırdı, dudakları yok gibiydi. Aklında çok sakin ve soğuk bir adam olarak yer etmişti, ama o sakinliğin ve

soğukluğun altında nahoş bir saldırganlıkla aksilik yatıyordu. Güçlü kuvvetli de bir adamdı; bir gün ceketini çıkarıp kollarını sıvamış ve kalın beyaz kollarındaki kasları göstermişti.

Marcello, "Peki ama onda ne buldun ki?" diye sormadan edemedi.

"Bende bir şey bulan o oldu... hem de erkenden. Ben onunla bir ay veya bir yıl değil, tam altı yıl sevgili kaldım."

Marcello hızlı bir hesap yapmaya çalıştı; Giulia şimdi yirmi bir yaşını biraz geçtiğine göre diye düşündü... Şaşkınlıkla, "Altı yıl," diye tekrar etti.

"Evet, altı yıl. On beş yaşındaydım. Neden bahsettiğimi anlıyor musun şimdi?" Giulia belli ki onu üzen şeylerden söz ediyor olmasına rağmen, ipe sapa gelmez dedikoduları verdiği zamanki gibi tasasız bir sesle, kelimeleri uzatarak konuşuyordu. "Zavallı babamın öldüğü gün benden istifade etti... o gün olmasa bile o haftaydı. Aslına bakarsan sana tam tarihini verebilirim: Babamın cenazesinden sekiz gün sonraydı. Üstelik babamın en yakın arkadaşı ve en güvendiği insandı." Giulia adamın zalimliğinin üzerinde durmak ister gibi bir süre sustuktan sonra devam etti: "Annem ağlamaktan ve kiliseye gitmekten başka bir şey yapmıyordu o günlerde. Bir akşam ben evde yalnızken geldi. Annem çıkmıştı, hizmetçi de mutfaktaydı. Odamda ödevimi yapıyordum. Lise beşinci sınıftaydım, mezuniyete hazırlanıyordum. Parmak ucunda içeri girip arkama gelmiş, başını eğip ev ödevime baktı, ne yaptığımı sordu. Ben de kafamı çevirmeden cevap verdim; hiçbir şeyden kuşkulanmadım, inan bana iki yaşındaki bir çocuk gibi saftım, benim için akraba sayılırdı o. Amca diyordum ona, düşünsene... Latince ödevini yaptığımı söyledim, peki o ne yaptı biliyor musun? Saçlarımı tek eliyle, güçlü bir şekilde kavradı. Zaten sık sık şakasına bunu yapardı, saçlarım çok güzeldi, uzun ve dalgalıydı, o da eline hâkim olamadığını söylerdi. Saçımı çektiğini hissedince yine şaka yapıyor

sandım ve, 'Bırak, canımı acıtıyorsun' dedim. Saçlarımı bırakmak yerine beni ayağa kalkmaya zorladı ve kolunu dümdüz uzatarak odamda hâlâ aynı yerde, kapının yanında, köşede duran yatağa götürdü. O kadar saftım ki hâlâ anlamamıştım. 'Bırak beni, ödevimi yapmalıyım,' dediğimi hatırlıyorum. O an saçımı bıraktı... ama hayır, sana bunları anlatamam..."

Marcello onun utandığını düşünerek devam etmesini isteyecekti ki sadece hikâyenin etkisini artırmak için duraklayan Giulia kaldığı yerden anlatmayı sürdürdü: "Daha on beşime basmamış olmama rağmen çok gelişmiştim, kadın vücudu gibiydi vücudum... Sana bunları anlatmak istemiyordum çünkü sırf sözünü etmek bile canımı acıtıyor hâlâ. Saçımı bırakıp memelerimi yakaladı, o kadar güçlü sıktı ki bağıramadım bile, neredeyse kendimden geçtim... belki de gerçekten bayıldım. Beni o şekilde zapt ettikten sonra ne oldu kavrayamadım bile. Yataktaydım, o üzerimdeydi, işte o zaman her şeyi anladım. Bütün takatim kesilmişti, ellerinin arasında bir oyuncak gibiydim, tepki veremiyor, kıpırdayamıyordum, irademi kaybetmiştim. Ne isterse yaptı bana, sonra ağlamaya başladım, teselli etmek için beni sevdiğini, bana deli olduğunu söyledi. Bu sözlere kanmama ihtimalimi de düşünüp, olanları anneme anlatırsam bizi mahvedeceğini söyledi. Dediğine göre son yıllarda babamın bazı işleri kötü gitmişti, mali durumumuz artık ona bağlıydı. O günden sonra defalarca uğradı yanıma; aklına estiğinde, beklemediğim bir anda gelirdi hep. Odama girer, üzerime eğilir, sert bir sesle, 'Ödevini yaptın mı? Yapmadın mı? O halde gel beraber yapalım...' der, sonra yine saçımdan tuttuğu gibi kolunu dümdüz uzatarak beni yatağa çekiştirirdi. Saçlarımı takıntı haline getirmişti." Eski âşığının bu alışkanlığını hatırlayınca, birinin kendine mahsus bir sevimliliğine güler gibi adeta içtenlikle güldü. "Aşağı yukarı bir yıl sürdü bu, beni sevdiğini söyleyip yeminler ediyor, karısı ve çocukları olmasa benimle

evleneceğini söylüyordu. Samimi değildi demiyorum ama gerçekten sevdiyse bunu göstermesinin tek yolu vardı, o da beni rahat bırakmak. Neyse, bir yıl sonra umutsuzca kurtulmayı denedim. Onu sevmediğimi, asla da sevmeyeceğimi, böyle devam edemeyeceğimi anlattım; artık hiçbir şey yapamıyordum, bütün çabalarıma rağmen mezun olamamıştım. Beni bırakmazsa eğitimimi yarıda kesmek zorunda kalacağımı söyledim. Peki o ne yaptı biliyor musun? Anneme mizacımın eğitime uygun olmadığını gördüğünü, on altı yaşına geldiğime göre çalışmaya başlayabileceğimi ve ofisinde sekreterlik yapabileceğimi söyledi. Düşünebiliyor musun? Ben tabii mümkün olduğunca direndim ama zavallı annem beni nankörlükle suçladı, onun bize çok iyiliği dokunduğunu, böyle bir fırsatı kaçırmamam gerektiğini söyledi, ben de sonunda kabul etmek zorunda kaldım. Bütün gün aynı ofisteyken, tahmin edebilirsin ki, bu işe son vermeme imkân yoktu, dolayısıyla yeniden başladık ve sonuçta alışkanlık haline geldi, ben de direnmeyi bıraktım. Nasıldır bilirsin, artık hiç umut yokmuş gibi geliyordu, kaderime razı olmuştum. Ancak sen bir yıl önce beni sevdiğini söylediğinde gidip ona bu sefer gerçekten bittiğini bildirdim. Aşağılık ve korkak olduğundan sana her şeyi anlatmakla tehdit etti beni. Bunun üzerine ne yaptım biliyor musun? Yazı masasının üzerindeki keskin mektup açacağını alıp boğazına dayadım ve, 'Böyle bir şey yaparsan seni öldürürüm,' dedim. 'O ilişkimizi öğrenecek, doğrusu da bu ama bunu ben söyleyeceğim, sen değil. Bugünden itibaren benim için yoksun. Aramıza girmeye çalışırsan seni öldürürüm; hapse girmek pahasına seni öldürürüm.' Bunları öyle bir tonda söylemiştim ki ciddi olduğumu anladı, bir daha tek kelime etmedi. Tabii intikam için babandan bahseden o imzasız mektubu yazdı."

"Ha, demek oydu," demeden edemedi Marcello.

"E tabii. Kâğıdı ve daktiloyu tanıdım." Giulia bir süre sustu,

sonra birdenbire endişeli bir ifadeyle Marcello'nun elini tutarak, "Her şeyi anlattım, kendimi daha iyi hissediyorum ama belki de sana bunları anlatmamam gerekirdi, belki artık bana katlanamaz, benden nefret edersin."

Marcello cevap vermedi. Duyduklarından sonra, ne karısını istismar eden adama karşı nefret ne de istismara uğrayan karısına karşı merhamet uyanmıştı içinde. Giulia'nın tiksinti veya küçümseme ifadelerinde bile başvurduğu kayıtsız ve makul ses tonu yüzünden, nefret veya merhamet gibi belirgin duygulara kapılmamıştı. Hatta o tonun etkisi altında, Giulia'nınkine benzer, hoşgörü ve kabullenme karışımı bir bakış açısına meyletmişti. Daha doğrusu, her türlü yargıdan bağımsız olarak, ansızın boşluğa düşmüş gibi, bariz bir şaşkınlık içindeydi. Giulia'nın istisna teşkil ettiğini umduğu bir yozlaşma normunun bu beklenmedik teyidi karşısında hüznü keskinleşti bir anlığına. İşin tuhafı, Giulia'nın son derece normal karakterine duyduğu inanç sarsılmamıştı. Marcello normalliğin belirli deneyimlerden uzak olmaya değil, o deneyimleri değerlendirme şekline bağlı olduğunu anladı. Kader kendisinin de Giulia'nın da hayatında gizlenmesi, dolayısıyla da itiraf edilmesi gereken bir şeyler olmasını istemişti. Ancak Marcello Lino'dan söz etmeyi imkânsız bulurken Giulia avukatla ilişkisini anlatmakta tereddüt etmemiş ve bunu yapmayı evlilik sonrasına bırakmayı uygun görmüştü çünkü ona göre evlilik geçmişi yok etmeli ve yepyeni bir yaşantının kapılarını açmalıydı. Marcello bundan memnun oldu çünkü her şeye rağmen Giulia'nın normal olduğunu, din ve sevgi gibi eskiden beri var olan, alışılageldik araçlarla kendini kurtarabildiğini gösteriyordu. Marcello gözlerini pencereye çevirmiş bunları düşünürken, sessizliğinin karısını korkuttuğunu fark etmemişti. Giulia'nın ona sarılmaya çalıştığını hissedip sesini duydu: "Bir şey söylemiyorsun. Demek doğru; benden iğreniyorsun. Doğruyu söyle, bana tahammül edemiyor, benden tiksiniyorsun, değil mi?"

Marcello onu teskin etmek için dönüp sarılmak istedi ama tren sarsılınca yanlışlıkla dirseğini yüzüne çarptı. Giulia bu gayriihtiyari hareketi reddedildiğini gösteren bir tepki olarak yorumlayıp hemen ayağa kalktı. O anda tren uzun, acıklı bir ıslık sesiyle tünele girdi ve pencerelerin ardındaki karanlık daha da yoğunlaştı. Marcello tünelde yankılanarak ikiye katlanan gürültüde, Giulia'nın kollarını öne uzatmış sendeleyip tökezleyerek kompartımanın kapısına yönelirken ağladığını duyar gibi oldu. Yerinden kalkmadan, "Giulia," diye seslendi ama karısı ıstırap içinde sendeleyerek kapıyı açıp koridorda kayboldu.

Marcello bir an olduğu yerde kaldı, sonra aniden korkuya kapılarak kalktı ve kompartımandan çıktı. Kompartımanları vagonun ortalarındaydı ve Marcello karısının boş koridorun sonuna, çıkış kapısına yöneldiğini gördü. Giulia kalın, yumuşak halının üzerinde, maun duvarların arasında hızla ilerlerken, Marcello'nun aklına eski âşığına, "Konuşursan seni öldürürüm," dediği geldi ve şu ana kadar onun bir yönünü belki de görmezden geldiğini, iyi huylu, uyumlu karakteri yüzünden onu uysal ve korkak olarak değerlendirdiğini düşündü. Derken genç kızın eğilmiş kapının mandalıyla uğraştığını gördü. Hemen fırlayıp onu kollarından tutarak ayağa kaldırdı.

"Ne yapıyorsun Giulia?" diye sordu trenin gürültüsüne rağmen kısık sesle. "Ne sandın? Sarsıntıdan dolayı oldu, sana dönmek isterken istemeden canını acıttım."

Giulia Marcello'nun kollarının arasında kaskatı kesilmiş, sanki ona karşı koymaya hazırlanıyordu. Ama Marcello'nun sakin ve gerçekten şaşkın sesi karşısında hemen yatıştı. Bir süre sonra başını eğerek, "Özür dilerim, belki de yanıldım, ama benden nefret ettiğini düşündüm, her şeyi bitirmek istedim... Öylesine bir hareket değil, sen gelmeseydin gerçekten yapacaktım," dedi.

"Peki ama neden? Böyle bir şeyi nasıl düşünebildin?"

Giulia omuz silkti. "Öyle işte... daha fazla uğraşmamak

için. Benim için evlilik, senin sandığından çok daha önemli. Gördüm ki... bana tahammül edemediğini düşününce artık daha fazla dayanamayacağım dedim." Giulia yine omuz silkti ve kafasını kaldırıp Marcello'ya gülümseyerek, "Düşünsene, evlenir evlenmez dul kalacaktın," dedi.

Marcello bir an konuşmadan ona baktı. Giulia'nın samimi olduğu aşikârdı; evliliğe gerçekten de onun hayal edebileceğinden çok daha fazla önem veriyordu. O mütevazı durumun, nikâh töreninde daha derin ve karmaşık bir ortaklığa işaret ettiğini ve kendisinin aksine, o törenin Giulia için daha fazlası veya daha azı değil, ne ise ve ne olması gerekiyorsa o olduğunu anladı hayretle. Dolayısıyla, kendini evliliğe böyle tutkuyla adamışken, ilk hayal kırıklığında intiharı düşünmüş olması gayet normaldi. Marcello bunun şantaj gibi bir şey olduğunu düşündü: Ya beni affedersin ya kendimi öldürürüm. Onun tam da arzuladığı kadın olduğunu görünce bir kez daha büyük bir rahatlama duydu. Giulia yüzünü çevirmişti, camdan bakıyordu sanki. Marcello beline sarılıp kulağına, "Seni sevdiğimi biliyorsun," diye mırıldandı.

Giulia anında dönüp onu öyle bir tutkuyla öptü ki Marcello irkildi. Kiliselerde bazı dindar kadınların heykellerin ayaklarını, haçları, kutsal emanetleri böyle öptüğü geldi aklına. Tünelde ki gürültünün yerini açık havada hızla yol alan tekerleklerin tıngırtısı almıştı. Marcello ve Giulia birbirlerinden ayrıldılar.

Camın önünde yan yana, el ele gecenin karanlığını seyre daldılar. "Bak," dedi bir süre sonra Giulia normal bir sesle, "oraya bak. O ne acaba? Ateş mi?"

Gerçekten de karanlık camın ortasında kırmızı bir çiçeği andıran bir ateş yandığı görülüyordu. Marcello, "Kim bilir," dedi ve camı indirdi. Gecenin karanlığında camın ışıltılı yansıması kayboldu, hızla yol alan trenin yarattığı soğuk rüzgâr çarptı yüzlerine, ama kırmızı çiçek olduğu gibi kaldı; uzak mı,

yakın mı, yukarıda mı, aşağıda mı anlaşılmıyordu, esrarengiz bir şekilde karanlıkta asılı duruyordu. Marcello hareket edip titreyen o dört beş ateşten yaprağa uzun uzun baktıktan sonra trenin zayıf ışıklarıyla kendi gölgelerinin kayıp gittiği, demiryolunun yanındaki yamaca baktı ve hayrete düştü. Neden o trendeydi? Peki yanındaki bu kadın kimdi? Nereye gidiyordu? Peki ya kendi, o kimdi? Nereden geliyordu? Ama bu şaşkınlık onu rahatsız etmedi, aksine hoşuna gitti, aşina olduğu bir duyguymuş, varlığının en mahrem temelini teşkil ediyormuş gibi. "İşte," diye düşündü soğukkanlılıkla, "ben gecenin karanlığında yanan o ateş gibiyim; bir süre yanacağım, sonra hiç sebep yokken sönüp hiçbir etki yaratmayacağım... karanlıkta asılı duran bir miktar yıkımım, o kadar."

Giulia, "Baksana, yatakları hazırladılar galiba," deyince irkildi ve kendisi uzaklardaki o ateşi düşünmeye dalmışken Giulia'nın aklındaki tek şeyin aşkları, daha doğrusu bedenlerinin birleşmesi olduğunu anladı; yani o anda ne yapıyorsa oydu, başka hiçbir şey değildi. Giulia sabırsızlığına hâkim olmaya çalışarak kompartımana yönelmişti, Marcello da biraz geriden onu takip etti. Kontrolörün çıkması için eşikte biraz oyalandı, sonra içeri girdi. Giulia aynanın önünde, kapının açık olduğuna bakmadan, bluzunun düğmelerini aşağıdan yukarıya doğru açmaya başlamıştı. Dönmeden, "Sen üstteki, ben de alttaki yatağı alayım," dedi.

Marcello kapıyı kapadıktan sonra üstteki yatağa tırmanıp soyunmaya başladı ve giysilerini çıkardıkça bagaj rafına yerleştirdi. Sonra yatakta çıplak halde oturup dizlerini kollarıyla sararak beklemeye koyuldu. Giulia'nın hareket ettiğini, metal rafta bir bardağın şıngırdadığını, yerdeki halıya bir ayakkabının düştüğünü ve başka başka sesleri duydu. Bir çıt sesiyle en parlak ışığı veren lamba söndü ve geriye gece lambasının mora çalan loşluğu kaldı.

Giulia, "Gelecek misin?" diye sordu.

Marcello bacaklarını dışarı uzattı, döndü, bir ayağını alttaki yatağın kenarına koydu ve içeri girmek için biraz eğildi. Giulia çıplak halde sırtüstü yatıyordu, bir koluyla gözlerini örtmüş, bacaklarını açık bir şekilde uzatmıştı. Suni ışığın loşluğunda Giulia'nın bedeni sedef gibi donuk beyaz görünüyordu, bir tek kasıklarında ve koltuk altlarında siyah lekeler vardı, memeleri de koyu pembeydi. Ölü kadar solgun olmasının yanı sıra, tastamam hareketsiz kalabildiği için de cansızmış gibi duruyordu. Ama Marcello üstüne çıktığı anda Giulia kendine geldi ve açıldığı gibi kapanan bir tuzak misali şiddetle onu kendine çekip boynuna sarıldı ve bacaklarını açıp ayaklarını Marcello'nun sırtında birleştirdi. Sonrasında Marcello'yu sertçe itip duvara döndü ve bacaklarını kendine çekerek alnını dizlerine dayadı. Yanında yatan Marcello, Giulia'nın ondan bu kadar hiddetle alıp kendi karnına kapanıp bu kadar kıskançlıkla koruduğu şeyin artık kendisine ait olmadığını, Giulia'nın içinde büyüyeceğini anladı. Bunu en azından bir kere olsun, "Bütün diğer erkeklere benzeyen bir erkeğim... sevdim, bir kadınla birleştim ve başka bir insanı yarattım," diyebilmek için yaptığını düşündü.

II

Marcello Giulia'nın uykuya daldığına kanaat getirir getirmez doğruldu, ayağa kalkıp giyinmeye başladı. Gökyüzünü ve denizi canlandıran güzel haziran ışığı odaya serin, şeffaf bir loşluk veriyordu. Yüksek tavanlı, çiçek, sap ve yaprak şeklinde beyaz alçı süslemelerle kaplı, Liguria bölgesindeki bir otel odasındaydı. Odanın açık renk ahşap mobilyalarında alçı süslemelerle aynı tarzda çiçekli desenler vardı; bir köşede büyük, yeşil bir palmiye duruyordu. Marcello giyindiği gibi parmaklarının ucunda pencereye yöneldi, panjurları hafifçe açarak dışarı baktı. Ufkun kusursuz berraklığı, hemen önünde uzanan ve gülümseyen, neredeyse çiğ bir maviliğe sahip denizi daha geniş gösteriyordu; en ufak bir esintiyle çıkan her dalgada sanki güneş ışınlarından minik, parıltılı çiçekler doğuyordu. Marcello bakışlarını aşağıdaki gezinti yerine çevirdi. Etraf bomboştu; ne palmiyelerin gölgesinde kalan denize nazır banklarda oturan birileri vardı ne de gri ve temiz asfaltta yürüyen birileri. Bu manzarayı bir süre seyrettikten sonra panjurları kapatıp yatakta çıplak uyuyan Giulia'ya baktı. Yan yattığı için soluk kalçasının geniş yuvarlağı daha yüksek duruyordu, gövdesinin üst kısmıysa bir vazonun içindeki solmuş bir bitki gibi cansız, sarkmıştı. Marcello o bedenin sert ve gergin tek kısmının sırtı ve yanları olduğunu biliyordu; o sırada göremiyor olsa da yatağa sarkan kat kat

karnının ve ağırlıklarından dolayı aşağı çekilmiş memelerinin yumuşaklığı zihninde canlanıyordu. Başı omzunun ardında kaldığı için görünmüyordu; Marcello karısına birkaç dakika önce sahip olduğunu hatırlayınca birdenbire bir insana değil de güzel ve sevimli ama yontulmamış, sadece ve sadece aşk için üretilmiş, etten bir makineye baktığı izlenimine kapıldı. Giulia, Marcello'nun acımasız bakışlarından dolayı uyanmış gibi aniden hareket edip derin bir nefes aldı, sonra da berrak bir sesle, "Marcello," dedi. Marcello hemen yaklaşıp sevgiyle, "Buradayım," diye cevap verdi. Giulia kadınsı bedenini ağır ağır çevirerek döndü ve gözlerini açmadan kollarını uzatıp Marcello'nun kalçalarını sardı. Saçları yüzünü örtüyordu, burnuyla ağzını ağır ağır, ısrarcı bir tavırla Marcello'ya sürterek kasıklarını aradı. Kasıklarını sakin ama arzulu bir şekilde öptükten sonra bir an ona sarılmış halde hareketsiz kaldı, ardından uykuya teslim olup, yüzü yine saçıyla kaplı geriye, yatağa düştü. Yeniden uykuya dalmıştı, pozisyonu deminki gibiydi ama bu sefer sağına değil soluna yatmıştı. Marcello askıdan montunu alıp parmak ucunda kapıya gitti ve koridora çıktı.

Seslerin yankılandığı geniş merdivenden inip otelin kapısından gezinti yerine çıktı. Karşıdan parlak ışıltılar halinde yansıyan deniz bir anlığına gözlerini kamaştırınca Marcello gözlerini yumdu ve sanki duyuları karanlıkta uyanmış gibi, at idrarının keskin kokusunu aldı. Faytonlar otelin arkasındaki incecik bir gölgenin düştüğü alanda bekliyordu, arka arkaya üç dört tane sıralanmıştı, faytoncular önde kendi koltuklarında uyuyordu, arka koltukların üzerinde de beyaz örtüler vardı. Marcello ilk faytona yönelip bindi ve yüksek selse, "Glicini Sokağı," dedi. Faytoncu ona kısa, anlamlı bir bakış attıktan sonra tek kelime etmeden atı kırbaçladı.

Bir süre kıyı boyunca yol aldıktan sonra iki yanında villalarla bahçelerin bulunduğu dar bir sokağa saptılar. Sokağın

sonunda Liguria'nın bağlarla süslü, ışıl ışıl tepeleri yükseliyordu; tepelerde yer yer kurşuni zeytin ağaçları ve yamaçlarda dimdik, yeşil pencereli, kırmızıya boyalı birkaç ev vardı. Sokak bir yamaca uzanıyordu, kaldırım ve asfalt yerini ot kaplı toprak bir yola bıraktı birden. Fayton durdu ve Marcello gözlerini kaldırınca bir bahçenin sonunda çatısı siyah arduvazdan ve pencereleri mansart şeklinde üç katlı, gri bir ev gördü. Faytoncu sertçe, "Burası," dedi ve parasını alır almaz atını döndürdü. Marcello bahçe kapısını iterken, faytoncunun onu buraya getirmek zorunda kaldığı için sinirlenmiş olabileceğini düşündü, belki de kendi duyduğu tiksintiyi adama atfetmişti.

Tozlu iki sıra çalının arasındaki patikayı izleyip renkli camlı bir kapıya vardı. Daima nefret ettiği bu gibi evlere ergenken iki üç defa gitmiş, ayrılırken de yapmaması gereken rezil bir şey yapmış gibi hep pişmanlık ve tiksinti hissetmişti. Yüreğinde bir sıkıntıyla iki üç basamağı çıktı, camlı kapıyı itti, kapı açılırken geveze bir zil çaldı. İçeri girdiğinde kendini Pompei'yi andıran bir holde, ahşap tırabzanlı bir merdivenin önünde buldu. Yüz pudrası, ter ve meni karışımı o mide bulandırıcı şekerli kokuyu tanıdı; ev bir yaz öğle sonrasının sessizliğine ve uyuşukluğuna bürünmüştü. Marcello etrafına bakınırken, nereden geldiğini görmediği, ufak tefek, çevik, sivri gelincik yüzünde gözleri ışıl ışıl parlayan, üzerinde siyah elbise ve belinde beyaz önlük olan, hizmetçiyi andıran biri önüne çıkıp tiz, neşeli bir sesle, "Günaydın," dedi. "Evsahibesiyle konuşmam lazım," dedi Marcello, şapkasını muhtemelen abartılı bir kibarlıkla çıkararak. "Tabii yakışıklım, konuşabilirsin onunla," dedi kadın yerel lehçeyle, "ama şimdi salona git. Evsahibesi gelecek... sen şuraya gir." Marcello hizmetçinin senli benli konuşmasına ve niyetini yanlış anlamasına sinirlense de kadının onu aralık bir kapıya yönlendirmesine izin verdi. Loş ışıkta uzun ve dörtgen bekleme salonunu gördü, duvarlar boyunca sıralı kırmızı kumaş divanlar

dışında içerisi boştu. Zemin, istasyonlardaki bekleme salonlarının zemini kadar tozluydu; divanların yıpranmış, pis kumaşı evin mahremiyetinin ve gizliliğinin ardında halka açık bir yerin sefaletini yansıtıyordu. Marcello biraz tereddüt ettikten sonra divanlardan birine oturdu. Derken evde, uzun süre hareketsiz kalan bağırsakların içindeki yükten ansızın kurtulduğunda olduğu gibi bir boşalma, bir tangırtı oldu ve bir sürü ayak ahşap merdivenden aşağı telaşla indi. Sonra da Marcello'nun korktuğu oldu. Kapı açıldı ve hizmetçi ukala sesiyle, "İşte küçükhanımlar geldi, hepsi senin için," diye ilan etti.

İçeriye miskin, isteksiz, bazıları yarı çıplak, bazıları biraz giyinik, iki esmer ve üç sarışın kadın girdi, üçü orta boylu, biri çok ufak tefek, biri de dev gibiydi. Sonuncusu gelip Marcello'nun yanına otururken yorgun ama memnun bir iç çekişle divanın üzerine bütün ağırlığını bıraktı. Marcello önce yüzünü yana çevirdiyse de sonra büyülenmiş gibi dönüp bakmaktan kendini alamadı. Kadın gerçekten dev gibiydi, piramide benziyordu, omuzları kafasından daha geniş, beli omuzlarından daha geniş, kalçaları belinden daha genişti; kafası ufak tefekti, yüzü sivriydi ve alnı siyah bir saç örgüsüyle çevriliydi. Tombul, sarkık memeleri sarı ipekten bir sutyenin içindeydi; göbek deliğinin altında kırmızı eteği bir tiyatro perdesi gibi açılmış, siyah kasıkları ve dev gibi beyaz bacakları ortaya çıkmıştı. Marcello'nun kendisine baktığını gören kadın, karşıki divana oturmuş bir arkadaşına imalı imalı gülümsedi, iç geçirdi, sonra sıcaktan bacaklarını açmak ister gibi elini aralarından geçirdi. Bu miskin arsızlıktan rahatsız olan Marcello karnının altını ovuşturup duran kadının elini oradan çekip almak isteği duydu ama kıpırdamaya takati yoktu. Bu dişi hayvan sürüsünde ilgisini en çok çeken şey telafi edilemez çöküşleriydi; onu annesinin çıplaklığı ve babasının deliliği karşısında dehşete düşüren, düzen, sükûnet, tertiplilik ve itidali adeta çılgınca arzulamasına sebep olan şeyin aynısıydı bu.

Derken kadın ona dönerek müşfik, şakacı bir sesle, "Ee haremimizi beğenmedin mi? Karar veremedin mi?" diye sordu. Marcello şiddetli bir tiksintiyle hemen yerinden kalkıp, kadınların kahkahaları ve kendi lehçelerinde söyledikleri müstehcen – belki de ona öyle gelmişti– laflar eşliğinde, salondan hızla çıktı. Üst kata çıkıp evin sahibesini aramak üzere öfkeyle merdivene yöneldiği sırada arkasındaki kapıda zilin çınladığını duydu. O tarafa dönünce kendisine şaşkınlıkla bakan ve o anda babacan görünen Orlando'yu gördü.

"Günaydın dottore, nereye gidiyorsunuz?" dedi ajan hemen. "Gitmeniz gereken yer yukarıda değil."

"Aslına bakarsanız," dedi Marcello durup sakinleşerek, "beni galiba müşteri sandılar."

"Aptal kadınlar," dedi ajan başını iki yana sallayarak, "sizi ben götürürüm dottore, benimle gelin; sizi bekliyor."

Ajan önden gitti ve camlı kapıdan bahçeye çıktılar. Arka arkaya yürüyerek çalılıklarla çevrili patikayı katedip villanın arkasına geçtiler. Güneşin yaktığı bahçenin bu tarafında kuru, tozlu bir sıcak ve yabanileşmiş bir bitki örtüsü vardı. Marcello villada kimse yaşamıyormuş gibi bütün panjurların kapalı olduğunu fark etti; ot kaplı bahçe de terk edilmiş gibi duruyordu. Ajan bahçenin sonunun tamamını kaplayan alçak, beyaz bir yapıya doğru ilerliyordu. Marcello yazlık yerlerdeki benzer bahçelerin sonunda ve villaların arkasında bunun gibi küçük evler gördüğünü hatırladı: Yazın villalar kiraya verilir, sahipleri de o kazanç uğruna buraya çekilir, bir iki odaya sığışırdı. Ajan kapıyı tıklatmadan doğrudan açtı ve içeri bakarak, "İşte Dottor Clerici," diye ilan etti.

Marcello içeri girince kendini basit bir ofis olarak döşenmiş küçük bir odada buldu. Oda duman altıydı; bir masada ellerini birleştirmiş oturan bir adam ona bakıyordu. Adam albinoydu; sumermeri gibi parlak ve pembemsi şeffaflıktaki yüzünde sarı

çiller vardı, gözleri çok parlak, neredeyse kırmızıya çalan mavi renkteydi, beyaz kirpikleri de kutuplarda yaşayan vahşi hayvanlarınkine benziyordu. Gizli servisteki birçok meslektaşının sık sık yerine getirdiği acımasız görevlerle şaşırtıcı bir şekilde çelişen manasız bürokratik üsluba alışık olan Marcello, en azından bu adamın görevine tam olarak yakıştığını düşünmeden edemedi. Hayaleti andıran yüzünde zalimlikten de fazlası, asker görünümünün bilindik katılığının dizginlediği acımasız bir hiddet vardı. Huzursuz edici bir sessizliğin ardından adam birden ayağa kalktı ve ne kadar ufak tefek olduğu ortaya çıktı. "Ben Gabrio," dedikten sonra hemen oturdu ve alaycı bir edayla, "nihayet gelebildiniz Dottor Clerici," diye ekledi. Kulak tırmalayan bir sesi vardı.

Marcello oturması için işaret edilmesini beklemeden oturup, "Bu sabah geldim," dedi.

"Ben de sizi bu sabah bekliyordum."

Marcello tereddüt etti: Acaba ona balayında olduğunu söylemeli miydi? Söylememeye karar verdi ve sakin bir sesle, "Daha önce gelmem mümkün değildi," dedi.

"Farkındayım," dedi adam. Tabakayı Marcello'ya doğru iterken soğuk bir tavırla, "Sigara içiyor musunuz?" diye sordu, sonra başını eğip masanın üzerindeki bir kâğıda bakıp okumaya başladı: "Beni buraya, bu eve getirip bıraktılar, burası rahat ama gizli olmadığı kesin, hiçbir bilgi vermediler, talimat vermediler, hemen hiç para da vermediler... hah, burası." Kâğıdı uzun uzun okudu, ardından başını kaldırıp, "Roma'da gelip beni görmenizi söylediler değil mi?" dedi.

"Evet, beni size getiren ajan yolculuğuma ara verip size gelmem gerektiğini söylemişti."

"Evet, öyle." Gabrio sigarayı ağzından alıp dikkatle küllüğün kenarına yerleştirdi. "Görünen o ki son anda fikir değiştirmişler. Programda değişiklik var."

Marcello istifini bozmadı ama içinde nereden geldiğini bilmediği bir rahatlama ve umut dalgasının kabardığını hissetti; belki de yolculuğu gizli nedeninden kurtulup, görünürdeki nedene, yani Paris'e balayı yolculuğuna dönüşecekti. Yine de net bir sesle, "Yani?" diye sordu.

"Yani plan değişti, dolayısıyla sizin göreviniz de değişti," diye devam etti Gabrio. "Bahsi geçen Quadri takip edilecekti, onunla temas kurup güvenini kazanacak hatta size görevler vermesini sağlamaya çalışacaktınız. Ama Roma'dan gelen son talimata göre Quadri ortadan kaldırılması gereken sakıncalı biri olarak tanımlanmış." Gabrio sigarasını yeniden eline aldı, bir nefes çekti, sonra yine küllüğe bıraktı. "Temelde göreviniz neredeyse hiçe indirgendi," diye devam etti daha merasimsiz bir tonda, "zaten tanıyor olmanızdan yararlanarak Quadri'yle sadece temas kurup, Paris'e gidecek Orlando'ya Quadri'nin kim olduğunu göstereceksiniz... Orlando'nun da bulunacağı halka açık bir yere, mesela bir kafeye, restorana davet edebilirsiniz. Böylece Orlando onun kim olduğunu görecek. Sizden istenen sadece bu. Sonra balayı seyahatinize istediğiniz gibi devam edebilirsiniz."

"Demek Gabrio da balayından haberdar," diye düşündü Marcello şaşkınlıkla. Hemen sonrasındaysa bunu sırf içindeki rahatsızlığı kendinden gizlemek, maskelemek için düşündüğünü fark etti. Aslında Gabrio ona balayı yolculuğunda olduğunu bildiğinden daha önemli bir şey açıklamıştı, o da Quadri'yi ortadan kaldırma kararıydı. Büyük çaba gösterip, bu olağanüstü ve meşum haberi tarafsız gözle incelemeye zorladı kendini. Ardından hemen basit bir sonuca vardı: Quadri'yi ortadan kaldırmak için kendisinin Paris'e gitmesine gerek yoktu, Orlando kurbanını pekâlâ kendi başına bulabilirdi. Aslında gerekli olmadığı halde onu işbirliğine, bu işe kesinkes, tamamıyla dahil olmaya mecbur bırakmak istiyorlardı. Plan değişikliğine gelince, bunun sadece

görünürde değişiklik olduğuna şüphe yoktu. Demin Gabrio'nun açıkladığı plan, Marcello bakanlığa gittiğinde zaten en ufak ayrıntısına kadar belirlenmişti ve görünürdeki bu değişikliğin amacı sorumlulukları bölüp karıştırmaktı. Kendisine ve muhtemelen Gabrio'ya da yazılı emir verilmemişti; böylelikle olumsuz gelişmeler yaşandığı takdirde bakanlık bu işle bir ilgisi olmadığını ilan edebilecek ve cinayetten kendisi, Gabrio, Orlando ve emirleri yerine getiren diğerleri sorumlu tutulacaktı.

Marcello biraz tereddüt etti, sonra zaman kazanmak için, "Orlando'nun Quadri'yi bulmak için bana ihtiyacı yok diye düşünüyorum, hatta zannedersem Quadri telefon rehberinde bile var," dedi.

"Emirler böyle," diye cevap verdi Gabrio anında, bu itirazı bekliyormuş gibi.

Marcello başını indirdi. Bir tür tuzağa çekildiğinin farkındaydı; o elini vermişti ve şimdi yapılan hile yüzünden kolunu da kaptırmak üzereydi ama işin tuhafı, ilk şaşkınlık anı geçtikten sonra bu değişikliğe isyan etmek gelmedi içinden; değiştirilemez ve kaçınılmaz olduğundan daha da tatsızlaşan bir görev karşısında hissedeceği türden sıkıcı ve melankolik bir teslimiyet duygusu vardı içinde sadece. Orlando muhtemelen bu görevin altındaki çarkların farkında değildi, kendisiyse farkındaydı ama aradaki tek fark buydu. İkisi de Gabrio'nun "emirler" diye tabir ettiği şeyden kaçamazdı; "emirler" aslında birilerinin aldığı şahsi kararlardan ibaretti ve ikisi için de bunun dışında kaos ve keyfilikten başka bir anlamı yoktu. Marcello nihayet başını kaldırıp, "Peki o halde Orlando'yu Paris'te nasıl bulacağım?" dedi.

Gabrio masanın üzerindeki kâğıda bir göz atıp, "Siz kalacağınız yerin adresini verin. Orlando sizi bulacak," diye cevap verdi.

Marcello kendisine tamamıyla güvenmedikleri için Orlando'nun Paris'teki adresini vermeyi uygun bulmadıklarını düşündü. Kalacağı otelin adını söyledi, Gabrio kâğıdın kenarına

yazdı. Sonra ziyaretin resmi kısmının sona erdiğini göstermek istercesine, "Paris'e gitmiş miydiniz daha önce?" diye sordu.

"Hayır, bu ilk olacak."

"Ben bu deliğe düşmeden önce iki yıl orada kaldım," dedi Gabrio bürokratik bir buruklukla, "bir kez Paris'e gittiniz mi, bırakın burayı, Roma bile köy gibi görünür gözünüze." Elindeki sigarayı söndürüp yeni bir tane yaktı ve böbürlenerek, "Paris'teyken rahatım yerindeydi. Dairem, arabam, dostlarım, kadın arkadaşlarım vardı. Biliyorsunuz, Paris bu açıdan idealdir," diye ekledi.

Marcello Gabrio'dan tiksinse de onun nezaketine karşılık vermesi gerektiğini hissetti. "Ama hemen yanı başınızda böyle bir ev olduğu için çok da sıkılmıyorsunuzdur herhalde."

Gabrio başını salladı. "Peh, kilosu bilmem ne kadara satılan, sırf acemi erlere yaraşır o pis et yığınlarıyla nasıl eğlenebilirsiniz ki? Buradaki tek eğlence kaynağı kumarhane. Siz kumar oynar mısınız?"

"Hayır, oynamam."

"Halbuki ilginç bir şeydir," dedi Gabrio ziyaretin bittiğini söylemek istercesine sandalyesini geri iterek. "Şans herkese gülebilir, bana da, size de... Zaten onun için kadınlara benzetilir. Önemli olan onu zamanında yakalamaktır." Gabrio ayağa kalkıp kapıya gitti ve kapıyı açtı. Marcello onu süzdü, kısa bacakları ve askeri kesim, yeşil, kaba kumaştan ceketin içinde dimdik duran göğsüyle cidden ufak tefek bir adamdı. Gabrio parlak ve pembe cildinin şeffaflığını daha da belli eden güneşte bir an durup Marcello'ya baktı ve, "Bir daha görüşeceğimizi sanmıyorum. Paris'ten sonra doğruca Roma'ya dönün," dedi.

"Evet, büyük ihtimal öyle olacak."

"Bir şeye ihtiyacınız var mı?" diye sordu Gabrio isteksizce. "Size finansman sağladılar mı? Bende burada çok yok ama bir şeye ihtiyacınız varsa..."

"Hayır, teşekkür ederim, bir şeye ihtiyacım yok."

"O halde iyi şanslar, işiniz rast gitsin."

Tokalaştılar ve Gabrio küçük evin kapısını hemen kapadı. Marcello bahçe kapısına yöneldi.

Çalılık patikaya girer girmez, bekleme salonundan çabucak ayrılma telaşıyla şapkasını orada unuttuğunu fark etti. Bir an tereddüt etti çünkü ayakkabı, pudra ve ter kokan o salona girme fikri midesini bulandırıyordu, ayrıca kadınların nükteli sözlerinden ve yaltaklanmalarından çekiniyordu. Sonunda kararını verdi, geri dönüp kapıyı itti ve aynı zil yine çınladı.

Bu sefer ne gelincik suratlı hizmetçi ne de kızlar göründü, etrafta kimse yoktu. Ancak bekleme odasının açık duran kapısından duyduğu Orlando'nun o tanıdık kalın ve ılımlı sesinden cesaret alarak salonun eşiğinde durdu. Salon boştu; ajan kapının köşesinde, Marcello'nun karşısına çıkan kadınlar arasında görmediği bir kadının yanında oturuyordu. Beceriksizce bir samimiyetle kolunu kadının beline dolamıştı. Marcello'yu görünce istifini bozmadı. Marcello biraz mahcup, biraz bıkkın bir edayla gözlerini Orlando'dan kadına çevirdi.

Kadın yanındaki adamı reddetmek veya en azından uzaklaştırmak istermiş gibi gergin görünüyordu. Kestane rengi saçları, açık ve beyaz bir alnı, açık renk gözleri, uzun ve zayıf bir yüzü, koyu renk rujlu büyük bir ağzı ve kibirli sayılabilecek bir ifadesi vardı. Dekolte, kolsuz, beyaz ipekten, gayet normal bir elbise giymişti. Fahişe olduğunu belli eden tek şey, belinin hemen altından başlayıp karnını ve üst üste attığı, dansçılarınki gibi iffetli bir güzelliğe sahip ince, uzun zarif bacaklarını ortaya çıkaran yırtmacıydı. Parmaklarının arasında yanan bir sigara tutuyor ama içmiyordu; elini divanın kolçağına uzatmıştı, duman havada yükseliyordu. Diğer eli ajanın bir dizinin üzerindeydi, Marcello bunu büyük, sadık bir köpeğin başının üzerine konmuş bir ele benzetti. Ama ilgisini en çok çeken

şey kadının beyaz, sıradanlıktan uzak ve gözlerindeki keskin ifadeyle gizemli bir şekilde aydınlanmış gibi duran alnıydı: Işığın saflığı, ona kadınların bir zamanlar balolarda başlarına taktıkları elmas taçları hatırlattı. Marcello kadına şaşkın şaşkın bakmaya devam ederken acı verici bir kedere ve hınca kapıldı. Bu arada onun ısrarcı bakışlarından rahatsız olan Orlando ayağa kalkmıştı.

"Şapkam," dedi Marcello.

Kadın yerinden kalkmadan, aldırmaz bir ifadeyle baktı ona. Ajan salonun karşı tarafındaki divanın üzerinde duran şapkayı almak için hemen atıldı. Marcello aniden bu kadının neden ruhunda acı verici bir keder uyandırdığını anladı: Onun ajana zevk yaşatmasını istemiyordu ve adamın sarılışına teslim olduğunu görmek, tahammül edilmez bir saygısızlığa tanık olmuş gibi, canını acıtmıştı. Kadın alnının saçtığı ışığın farkında değildi tabii; güzellik nasıl güzel olana ait değilse, bu ışık da ona ait değildi. Marcello kadının o aydınlık alnını Orlando'nun cinsel kaprislerini memnun etmek için eğmesini engellemesi gerektiğini hissetti. Bir an kadını o salondan alıp götürmek için yetkisini kullanmak geldi aklına: Biraz sohbet ederlerdi, ajanın kendine başka bir kadın seçtiğinden emin olduktan sonra Marcello oradan ayrılırdı. Kendini iyice kaptırıp, kadını o randevu evinden alıp bambaşka bir hayata başlatmayı bile düşündü. Bunların hayalden başka bir şey olmadığının farkındaydı; kadın da diğer arkadaşları gibi telafisiz bir şekilde arızalı ve yolunu kaybetmiş olmalıydı. Derken birisinin koluna dokunduğunu hissetti: Orlando ona şapkasını uzatıyordu. Marcello hemen şapkayı aldı.

Ama ajanın bu esnada, Marcello'nun sıradışı bakışını düşünecek zamanı olmuştu. Bir adım yaklaşıp, önemli bir ziyaretçiye bir yiyecek veya bir içecek gösterir gibi kadını işaret ederek, "Dottore istiyorsanız... bundan hoşlandıysanız... ben bekleyebilirim," dedi.

Marcello ilk anda adamın ne demek istediğini anlamadı. Sonra Orlando'nun hem saygılı hem de muzip bir tavırla gülümsediğini gördü ve kulaklarına kadar kızardığını hissetti. Demek Orlando kadından vazgeçmiyordu, sadece nezaketen veya ast üst ilişkisinden dolayı, bir barda ya da büfedeymişler gibi, yerini ona veriyordu.

Marcello aceleyle, "Siz delisiniz Orlando. Ne yapmak istiyorsanız onu yapın, benim gitmem lazım," dedi.

"Pekâlâ dottore," dedi ajan gülümseyerek. Marcello o sırada ajanın, kadına gelmesini işaret edişini, uzun boylu kadının o işaret üzerine yerinden kalkıp alnındaki ışıktan taçla dimdik bir şekilde, tereddüt veya itiraz etmeden, yalın bir profesyonellikle Orlando'ya doğru yürümesini acıyla izledi. Ajan, Marcello'ya, "Dottore, yakında görüşürüz," dedikten sonra kadın geçsin diye geri çekildi. Marcello da ister istemez geri çekildi. Kadın elinde sigarasıyla ikisinin arasından acele etmeden geçerken Marcello'nun önünde durup, "Beni istersen, adım Luisa," dedi. Sesi tam da Marcello'nun korktuğu gibi, kalın, boğuk ve kabaydı. Luisa bu sözlere kışkırtıcı bir hareket eklemesi gerektiğini düşünerek dilini çıkarıp üstdudağını yaladı. Bu sözler ve o hareket sayesinde Marcello, kadının Orlando'yla gitmesine engel olmadığı için hissettiği pişmanlıktan kısmen kurtuldu. Bu arada ikisi merdivene ulaşmıştı. Luisa sigarasını yere atıp ayağıyla ezdi ve eteğini tutup hızla merdiveni çıkmaya başladı, Orlando da bir basamak geriden onu takip etti. Sahanlığın köşesinden kayboldular. O sırada merdivenden sohbet ederek inen birilerini duydu, muhtemelen kızlardan biriyle bir müşterisiydi. Marcello hızla evden çıktı.

III

Marcello resepsiyon görevlisinden Quadri'nin numarasını aramasını isteyip lobide bir köşeye oturdu. Burası büyük bir oteldi ve tonozları taşıyan sütunların, koltuk takımlarının, lüks eşyaların sergilendiği camekânların, sehpalarla yazı masalarının bulunduğu lobi çok genişti. Girişle kafesli asansör, kapıcı bankosuyla resepsiyon, restoranın kapısıyla sütunların ötesindeki salonlar arasında bir sürü insan gidip geliyordu. Marcello beklerken lobinin bu neşeli ve kalabalık manzarasını izleyerek aklını dağıtmak isterdi ama içinde bulunduğu endişeli durum onu hafızasının derinliklerine çekiyordu; yıllar önce Quadri'ye yaptığı o tek ziyarete döndü istemeden.

O zamanlar Marcello öğrenci, Quadri hocasıydı ve Marcello mezuniyet tezini görüşmek için Quadri'nin istasyon yakınlarındaki eski, kırmızı bir binada bulunan dairesine gitmişti. İçeri girer girmez, dairenin her tarafında yığınlar halinde duran çok sayıdaki kitap ilgisini çekmişti. Holden itibaren arkalarındaki kapıları gizlemek amacıyla asılmış gibi duran perdeler olduğunu görmüş, birini biraz çektiğinde duvarların girintilerindeki sıra sıra kitapları keşfetmişti. Hizmetçi onu, binanın avlusu boyunca kıvrıldığını düşündüğü çok uzun ve dolambaçlı bir koridordan götürmüştü ve bu koridorun da her iki yanında kitaplar ve kâğıtlarla dolu raflar vardı. Nihayet Quadri'nin

çalışma odasına girdiklerinde Marcello kendini, silme kitap dolu dört duvar arasında bulmuştu. Çalışma masasının üstünde de düzenli kitap yığınları vardı ve hocasının sakallı yüzü bir mazgaldan bakar gibi bu yığınların arasından ona bakıyordu. Quadri'nin yüzü ilginç bir şekilde yassı ve asimetrikti; gözleri kırmızı kalemle çizilmiş, üçgen burunlu, alt kısmına gelişigüzel bir sakal ve yalandan bir bıyık yapıştırılmış kâğıt hamurundan bir maskeye benziyordu. Alnındaki fazla siyah, ıslak saçları da başına kötü yerleştirilmiş bir peruk gibi duruyordu. Her ikisi de kuşku uyandıracak kadar siyah fırça bıyıklarıyla süpürge sakalı arasındaki kıpkırmızı dudakları şekilsizdi; Marcello oraya buraya dağılmış bütün o kılların, mesela olmayan bir çene veya korkunç bir yara izi gibi bir deformasyonu gizlediğini düşünmeden edemedi. Özetle, hiçbir şeyi kesin veya hakiki olmayan, her şeyiyle sahte bir yüz, bir maskeydi. Marcello'yu karşılamak için yerinden kalkınca ortaya çıkan kısa boyu ve kamburu, daha doğrusu sol omzunun çarpıklığı son derece tatlı ve şefkatli tavrına acıklı bir hava kattı. Quadri kitapların arasından Marcello'nun elini sıkarken, miyopların yaptığı gibi kalın merceklerinin üzerinden ziyaretçisine bakınca Marcello bir an iki değil dört göz tarafından incelendiğini sandı. Quadri'nin eski tarz kıyafetlerini de fark etmişti; üzerinde kenarları ipekten siyah bir ceket, çizgili siyah bir pantolon, yakası ve manşetleri kolalı beyaz bir gömlek ve yeleğinin üzerinde altın bir zincir vardı. Marcello Quadri'den pek hoşlanmazdı; onun faşizm karşıtı olduğunu bilirdi ve Quadri'nin faşizm karşıtlığı, zayıf, sağlıksız ve pis görünümü, kültürü, kitapları, kısaca her şeyi, zihnindeki, parti propagandasının sürekli hakir görmeye teşvik ettiği o mutat olumsuz ve aciz entelektüel imajına katkıda bulunuyordu. Öte yandan hocasının sıradışı nezaketini sahte buluyordu, ona göre bu kadar tatlı bir insanın sahtekâr ve art niyetli olmaması imkânsızdı.

Quadri Marcello'yu her zamanki abartılı şefkat gösterileriyle karşılamıştı. Aralara bol bol "oğlum", "sevgili oğlum", "canım oğlum" laflarını sokup küçük beyaz ellerini kitapların üzerinden sallayarak Marcello'nun önce ailesi, sonra da kendisi hakkında bir sürü soru sormuştu. Marcello'nun babasının akıl hastanesinde yattığını duyunca, "Ah zavallı oğlum, bilmiyordum. Bu ne talihsizlik, bu ne korkunç talihsizlik... Bilim aklı yeniden başına gelsin diye hiçbir şey yapamıyor mu peki?" demişti. Ancak Marcello'nun cevabını dinlemeden hemen başka bir konuya geçmişti. Genizden çıkan melodik ve ahenkli sesinde tatlı, ilgili ve endişeli bir ton vardı. Marcello bir kâğıttaki filigranı görmüş gibi, Quadri'nin bu haddinden fazla duygusal ilgisinin aslında boş olduğunu anlamıştı; muhtemelen adam onunla gerçekten ilgilenmek şöyle dursun onu fark etmiyordu bile. Ayrıca Quadri'nin ses tonunda herhangi bir nüans veya iniş çıkış da yoktu; konu ne olursa olsun, hep aynı tekdüze şefkatli ve duygulu ses tonuyla konuşuyordu. Quadri sorduğu sayısız soruyla Marcello'nun faşist olup olmadığını öğrenmeye çalışmış, öyle olduğunu anladıktan sonra da ses tonunu değiştirmeden ve herhangi bir tepki vermeden, faşizm karşıtlığıyla tanınan kendisi için faşist bir rejim altında felsefe ve tarih gibi konularda ders vermeye devam etmenin ne kadar zor olduğunu vurdumduymaz bir tavırla anlatmıştı. Bu noktada Marcello çekine çekine konuşmayı tekrar ziyaretinin nedenine getirmeye çalışmış ama Quadri hemen sözünü kesmişti: "Belki de bunca şeyi ne demeye anlattığımı soruyorsunuzdur kendinize. Sevgili oğlum, laf olsun diye veya içimi dökmek için anlatmıyorum bunları, çalışmaya ayırmanız gereken zamanın bu şekilde heba olmasını istemem asla. Size bunları anlatmamın nedeni, lafı tezinizle ya da sizinle ilgilenemeyeceğim gerçeğine getirmek. Artık ders vermeyeceğim."

"Artık ders vermeyecek misiniz?" diye tekrar etmişti Marcello, bunu hiç beklemiyordu.

"Evet", demişti Quadri âdeti olduğu üzere bir eliyle ağzını ve bıyıklarını ovuşturarak. "Ama üzüntü duyuyorum, gerçekten üzüntü duyuyorum çünkü bugüne kadar hayatımı öğrencilerime adamıştım ancak istifa etmek zorundayım." Bir süre sonra Quadri kaygısız bir tavırla, iç geçirerek, "Evet, düşünceden eyleme geçmeye karar verdim. Bu cümleyi ilk defa duymuyorsunuzdur belki, ama içinde bulunduğum durumu tam olarak yansıtıyor," diye eklemişti.

Marcello gülümseyecek olmuştu. Profesör Quadri'nin, siyah ceketli bu ufak tefek, kambur, miyop, sakallı adamın koltuğunda oturmuş, kitap yığınları arasından düşünceden eyleme geçmeye karar verdiğini söylemesi komik gelmişti. Tabii bu dediğinin anlamı çok açıktı: Yıllardır pasif bir muhalif olan, düşüncelerine ve mesleğine odaklanmış Quadri aktif siyasete atılmaya hatta belki bir komploya katılmaya karar vermişti. Marcello ansızın içinde kabaran nefreti bastıramayıp onu sakince tehdit etmişti: "Bunları bana söylemekle hata ediyorsunuz. Ben faşistim ve sizi ihbar edebilirim."

Oysa Quadri, Marcello'ya hitabında "siz"den "sen"e geçerek büyük bir nezaketle, "Senin iyi biri olduğunu biliyorum sevgili oğlum, iyi ve dürüstsün. Böyle bir şeyi asla yapmazsın," demişti.

"Şeytan alsın onu," diye düşünmüştü Marcello sinirlenerek. Sonra da içtenlikle, "Yapabilirim... biz faşistler için dürüstlük, sizin gibileri ihbar edip birilerine zarar vermenizi engellemek anlamına gelir," demişti.

Profesör başını iki yana sallamıştı: "Sevgili oğlum, daha ağzından çıkarken bile bu söylediklerinin doğru olmadığını biliyorsun. Sen, daha doğrusu kalbin bunu biliyor, nitekim dürüst bir genç olduğun için beni uyarmak istedin. Gerçek bir muhbir ne yapardı biliyor musun? Beni onaylar gibi yapar, sonra da ben ihtiyatsız sözlerle kendimi ele verince beni ihbar ederdi. Ama sen beni uyardın."

Marcello sertçe, "Sizi uyardım çünkü bahsettiğiniz gibi bir eylem içinde olabileceğinizi sanmıyorum," diye cevap vermişti. "Neden hocalık yapmakla yetinmiyorsunuz? Ne eyleminden söz ediyorsunuz?"

"Ne olduğu önemli değil..." diye cevap vermişti Quadri gözlerini Marcello'ya dikerek. Bunun üzerine Marcello gözlerini kaldırıp duvarlara, kitap dolu raflara baktı. Marcello'nun bakışını fark eden Quadri yine tatlılıkla, "Eylemden söz etmem sana tuhaf geliyor değil mi? Bu kadar kitabın arasında," diye eklemişti. "Sen şu anda, 'Bu ufak tefek, kambur, eğri büğrü, miyop, sakallı adam ne eyleminden söz ediyor böyle?' diye düşünüyorsun. Doğruyu söyle, böyle düşünüyorsun değil mi? Senin partinin dergileri, broşürleri eyleme geçemeyen, eyleme nasıl geçileceğini bile bilmeyen insanları, aydınları defalarca tasvir etti, sen de beni o imajla özdeşleştirdin ve bana merhametle gülümsüyorsun. Doğru değil mi?"

Adamın keskin zekâsı karşısında şaşıran Marcello, "Peki ama nasıl anladınız?" demişti.

"Ah sevgili oğlum," demişti Quadri ayağa kalkarak, "sevgili oğlum, hemen anladım. Hiçbir yerde, eyleme geçmek için insanın beresinin üzerinde altın bir kartal, manşetlerinde de şeritler olmasına gerek olduğu yazmaz ki... Hoşça kal, her halükârda hoşça kal, şansın bol, yolun açık olsun." Profesör böyle diyerek Marcello'yu kibar ve kararlı bir şekilde kapıya yönlendirmişti.

Şimdi düşününce, kambur, sakallı ve ukala Quadri'yi öyle çabuk küçümsemesinin büyük ölçüde gençliğin sabırsızlığı ve deneyimsizliğinden ileri geldiğini fark etti. Zaten Marcello'nun ne kadar hatalı olduğunu Quadri'nin hem kendisi hem de eylemleri kanıtlamıştı: O sohbetten birkaç ay sonra adam Paris'e kaçmış, faşizm karşıtı hareketin en becerikli, en hazırlıklı, en saldırgan liderlerinden biri haline gelmişti. Hareketin fikirlerini

yaymaktan sorumlu olduğu belliydi. Öğretmenlik deneyiminin ve gençlerin kafasının nasıl işlediğine dair bilgisinin yardımıyla meseleye ilgisiz hatta karşıt görüşteki gençleri ikna ediyor, sonra da onları cüretkâr, tehlikeli ve ilham kaynağı olan, kendi açısından olmasa da icracıları açısından hemen her zaman felaketle sonuçlanan girişimlerde bulunmaya yönlendirmeyi başarıyordu. Ancak Quadri destekçilerini mücadelenin ortasına atarken, karakterinden dolayı kendisine atfedilebilecek insancıl endişelere sahip gibi görünmüyordu; tam tersine onları, ancak çok uzun süreli planlar dahilinde meşru sayılabilecek, insan hayatına acımasız bir kayıtsızlık duyulmasını gerektiren korkunç eylemlere rahatlıkla kurban ediyordu. Yani Quadri hakiki devlet adamlarının veya en azından belirli bir kısmının ender rastlanır özelliklerinden bazılarına sahipti: Hem akıllı hem ateşli, hem entelektüel hem faal, hem samimi hem kuşkucu ve hem düşünceli hem de ihtiyatsızdı. Marcello polis raporlarında çok tehlikeli olarak tanımlanan Quadri'yle görev icabı sık sık ilgilenmiş, bu adamın onca çelişkili özelliği derin ve muğlak tek bir karakterde toplama maharetini daima ilginç bulmuştu. Böylece uzaktan ve çok da ayrıntılı olmayan haberler yoluyla öğrenebildiği bilgilerden dolayı başlangıçta hissettiği küçümseme zamanla hırçın bir saygıya dönüşmüştü. Ancak Quadri'ye en başından beri duyduğu nefret sönmemişti çünkü Marcello onun tüm bu özelliklerine rağmen cesaretten yoksun olduğuna inanıyor ve müritlerini ölümcül tehlikelere atarken kendisinin hiç riske girmeyişinin bunu kanıtladığını düşünüyordu.

Lobiden hızla geçen bir otel görevlisinin yüksek sesle adını söylemesi üzerine irkilerek düşüncelerinden sıyrıldı. Görevlinin Fransız aksanından dolayı duyduğu adın başkasına ait olduğunu sandı bir an. Ama "Mösyö Clarisi" kendisiydi ve onu bir başkasıymış gibi düşünüp yüzünü, şeklini şemailini, giysilerini zihninde canlandırdığında kendinden tiksindi. Bu arada görevli

adını bağırmaya devam ederek yazı odasına yöneldi. Marcello kalkıp doğrudan telefon kabinine gitti.

Rafın üzerindeki ahizeyi kulağına götürdü. Berrak ve melodik bir kadın sesi ona Fransızca kim olduğunu sordu. Marcello aynı dilde, "Ben İtalyanım... Clerici, Marcello Clerici... Profesör Quadri'yle konuşabilir miyim?" diye cevap verdi.

"Profesör Quadri çok meşgul. Telefona gelebilir mi bilmiyorum? Adınız Clerici miydi?"

"Evet, Clerici."

"Bir dakika bekleyin."

Marcello ahizenin masaya bırakıldığını, sonra da uzaklaşan adımları duydu, ardından sessizlik oldu. Marcello uzun süre kadının dönüşünü veya profesörün gelişini bildiren ayak sesleri duymayı bekledi. Ama o derin sessizlikte aniden, herhangi bir uyarı olmadan Quadri'nin sesi duyuldu: "Alo, ben Quadri. Kimsiniz?"

Marcello aceleyle, "Ben Marcello Clerici. Roma'da ders verdiğiniz sıralarda öğrencinizdim. Sizinle görüşmek isterim," diye yanıtladı.

"Clerici..." dedi Quadri kuşkuyla. Sonra da kararlılıkla, "Clerici... hayır hatırlamıyorum," diye ekledi.

"Ama Profesör Quadri," diye ısrarla devam etti Marcello, "siz ders vermeyi bırakmadan birkaç gün önce sizi görmeye, tez projemi sunmaya gelmiştim."

"Bir dakika Clerici," dedi Quadri, "adınızı hatırlamıyorum ama bu haklı olmadığınız anlamına gelmez. Beni görmek mi istiyordunuz?"

"Evet."

"Neden?"

"Belirli bir nedeni yok," dedi Marcello, "bir zamanlar öğrencinizdim ve son zamanlarda adınızdan çok söz edildiğini duyduğum için sizi görmek istedim o kadar."

"Peki o halde," dedi Quadri teslim olduğunu belli eden bir sesle, "o zaman evime gelin."

"Ne zaman?"

"Bugün olabilir isterseniz; öğleden sonra. Öğle yemeğinden sonra kahve içmeye gelin, üçe doğru."

"Yalnız ben balayı seyahatindeyim," dedi Marcello, "karımı da getirebilir miyim?"

"Elbette, tabii ki. Görüşmek üzere."

Telefon kapandı ve Marcello da bir an duraksadıktan sonra ahizeyi yerine koydu. Ama kabinden çıkamadı çünkü biraz önce adını bağıran görevli yine görünüp, "Telefonunuz var," dedi.

"Konuştum," dedi Marcello ve kabinden çıkacak oldu.

"Hayır, başka biri sizinle görüşmek istiyor."

Marcello kabine girip ahizeyi kaldırdı yeniden. Kalın, neşeli ve arkadaşça bir ses, "Siz misiniz Dottor Clerici?" diye bağırdı kulağına.

Marcello Orlando'nun sesini tanıdı ve sakin sakin, "Evet, benim," diye cevap verdi.

"Yolculuğunuz iyi geçti mi dottore?"

"Evet, çok iyi."

"Hanımefendi iyiler mi?"

"Evet, çok iyi."

"Ee, Paris'i nasıl buldunuz?"

"Daha otelden çıkmadım bile," dedi Marcello bu aşırı samimiyete biraz sinirlenerek.

"Göreceksiniz, Paris eşsizdir. Ne dersiniz dottore, buluşalım mı?"

"Tabii ki Orlando. Nerede?"

"Paris'i bilmediğiniz için size kolay bir yer söyleyeceğim. Madeleine Meydanı'nın köşesindeki kafeye gelin. Rue Royale'dan gelirken solda. Bütün masaları dışarıdadır ama ben sizi içeride bekleyeceğim, içeride kimse olmaz."

"Tamam. Kaçta?"

"Ben kafedeyim zaten. İstediğiniz zaman gelin."

"Yarım saat sonra orada olurum."

"Harika, dottore. Yarım saat sonra görüşürüz."

Marcello kabinden çıkıp asansöre yöneldi. Tam asansöre binerken görevlinin adını üçüncü defa söylediğini duydu ve bu sefer gerçekten hayrete düştü. İnsanüstü bir müdahalenin geleceğini, bir kâhinin telefonun siyah ahizesinden hayatı hakkında belirleyici bir şeyler söyleyeceğini sandı. Kalbi duracak gibiydi, geri dönüp telefon kabinine üçüncü defa girdi.

"Sen misin Marcello?" dedi karısı yumuşak, durgun bir sesle.

"Ha, sen misin?" dedi Marcello, hayal kırıklığına mı uğradı yoksa rahatladı mı kendi de bilmiyordu.

"E tabii, başka kim olabilir?"

"Birinden telefon bekliyordum da."

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Giulia dokunaklı, şefkatli bir sesle.

"Hiç. Yukarı gelip sana haber verecektim, çıkıyorum, bir saat içinde dönerim."

"Yok, yukarı gelme, banyoya gireceğim. Bir saat sonra lobide buluşuruz."

"Bir buçuk saat de sürebilir."

"Tamam, bir buçuk saat, ama daha geç olmasın lütfen."

"Beklemeyesin diye öyle dedim, bir saati geçmez herhalde."

Giulia, Marcello'nun gitmesinden korkar gibi aceleyle, "Beni seviyor musun?" diye sordu.

"E herhalde, neden sordun ki bunu?"

"Öyle işte. Şimdi yanımda olsaydın beni öper miydin?"

"Tabii ki. Yukarı geleyim mi?"

"Hayır hayır, gelme. Bir şey daha..."

"Ne?"

"Dün gece hoşuna gitti mi?"

"Ama Giulia ne biçim sorular bunlar," dedi Marcello biraz mahcup.

Giulia hemen toparladı: "Özür dilerim. Ne dediğimi ben de bilmiyorum. Beni seviyorsun değil mi?"

"Evet dedim ya zaten."

"Özür dilerim. O halde anlaştık, bir buçuk saat sonra görüşürüz. Hoşça kal sevgilim."

Marcello ahizeyi yerine koyarken artık başka telefon gelmemesini diledi. Kapıya gitti, maun ve camdan döner kapıyı iterek sokağa çıktı.

Otel, Sen Nehri'nin kıyısındaki cadde üzerindeydi. Marcello kapıdan çıkar çıkmaz şehrin canlı görüntüsü ve havanın güzelliği karşısında bir an şaşakaldı. Nehir kıyısı boyunca göz alabildiğine uzanan kaldırımlarda dalları bahar yapraklarıyla kaplı heybetli ağaçlar yükseliyordu. Marcello aşina değildi bu ağaçlara; at kestanesi olabilirler miydi acaba? Güneşin yansıdığı yapraklar aydınlık, güler yüzlü bir yeşillik oluşturuyordu. Korkuluk boyunca sıralanmış sahaf tezgâhları ikinci el kitaplar ve bir yığın matbu malzemeyle doluydu; güneşle gölgelerin muzipçe oynaştığı ağaçların altında, huzurlu bir pazar gezisine çıkmış insanlar sakin sakin tezgâhları dolaşıyordu. Marcello caddenin karşısına geçip iki tezgâhın arasından korkuluğa yanaştı. Nehrin karşı kıyısında mansart çatılı gri binalar, daha uzakta Notre-Dame'ın kuleleri, daha da uzakta başka kiliselerin çan kuleleri, büyük yapıların yan cepheleri, çatılar ve bacalar görünüyordu. Marcello gökyüzünün İtalya'ya göre daha açık renk ve daha geniş olduğunu fark etti; sanki altında uzanan bu devasa şehrin dolup taşan, görünmez varlığı onda yankısını buluyordu. Marcello gözlerini nehre indirdi: Eğimli büyük taş duvarlar arasında kalan, iki kıyısı boyunca temiz, düzenli setlerin uzandığı nehir o noktada daha çok bir kanalı andırıyordu; yağlı, bulanık

yeşil suyu en yakındaki köprünün beyaz ayaklarının etrafında ışıltılı anaforlar oluşturuyordu. Kesif suyun üzerinde sarı siyah bir mavna hızla, köpük çıkarmadan kayıp giderken bacasından kısa aralıklarla yoğun bir duman ve küçük pofurtular yükseliyordu; pruvasında biri mavi gömlekli, diğeri beyaz atletli iki adam sohbet ediyordu. Şişman bir serçe gayet rahat bir şekilde korkuluğa, Marcello'nun kolunun yanına kondu ve ona bir şeyler söylemek ister gibi öttükten sonra köprüye doğru uçup gitti. Zayıf bir genç Marcello'nun dikkatini çekti; muhtemelen öğrenciydi, kötü giyimliydi, başında bere, kolunun altında bir kitap vardı, acele etmeden Notre Dame yönünde gidiyor, ara sıra durup kitaplara ve diğer matbu şeylere bakıyordu. Marcello onu izlerken, canını sıkan tüm sorumluluklarına rağmen kendi özgürlük hissine takılıp kaldı: İstese o genç gibi olabilirdi ve o zaman nehrin, gökyüzünün, ağaçların ve bütün Paris'in anlamı hepten değişirdi. Derken yolda ağır ağır ilerleyen bir taksi gördü ve kendini de şaşırtan bir hareketle, hiç düşünmeden durdurdu. Arabaya binip Orlando'nun beklediği kafenin adresini söyledi.

Hareket ettiklerinde Marcello arkasına yaslanıp Paris sokaklarını seyretmeye koyuldu. Şehrin neşesi çarptı gözüne; o kadar gri ve eski olmasına rağmen sevimli ve canlıydı, kültür fışkıran tatlılığı sanki rüzgârla birlikte camdan içeri giriyordu. Nedense kavşakta dikilen kolcular hoşuna gitti; yuvarlak, sert kasketleri, kısa pelerinleri ve ince bacaklarıyla gayet şık görünüyorlardı. İçlerinden biri, enerjik ama soluk yüzlü, sarı saçlı, düdüğünü dişlerinin arasına sıkıştırmış, elinde trafiği durdurmak için kullandığı beyaz sopa olan bir adam cama yaklaşıp şoföre bir şeyler söyledi. Dalları, eski gri binaların cephelerindeki parıltılı camlara uzanan büyük at kestaneleri; kahverengi veya şarap rengi fonları beyaz harflerle süslenmiş eski tarz mağaza tabelaları; hatta taksilerin ve kaputları, yerleri koklayarak ilerleyen köpeklere benzeyen otobüslerin estetikten uzak görüntüsü de

Marcello'nun hoşuna gitti. Taksi kısa bir duraklamadan sonra bir tapınağı andıran Neoklasik parlamento binasının önünden geçip köprüye girdi ve büyük bir hızla Concorde Meydanı'ndaki dikilitaşa yöneldi. "Demek burası, yok edilmesi gereken o Fransa'nın başkenti," diye düşündü, bir ucu geçit töreni için sıralanmış gibi duran revaklarla çevrili devasa askeri meydana bakarken. Gözlerinin önünde uzayıp giden şehri sanki çok uzun süredir, onu ilk gördüğü anın çok öncesinden beridir seviyor gibiydi. Ancak şehrin görkemli, nazik ve neşeli güzelliğine duyduğu hayranlık, yerine getirmesi gereken görevden duyduğu kasveti de teyit ediyordu. Paris bu kadar güzel olmasaydı, belki bu görevden kaçıp kaderinden kurtulabilirdi. Ama şehrin güzelliği, Marcello'nun uğruna mücadele ettiği davanın sayısız tiksindirici yönü gibi, oynaması gereken düşmanca ve olumsuz rolü de teyit ediyordu. Aklından bunlar geçerken, aslında içinde bulunduğu saçma durumu kendine açıklamaya çalıştığını fark etti. Durumu bu şekilde açıklamaya çalışıyordu çünkü onu anlamlandırıp özgür ve bilinçli bir şekilde kabullenmenin başka bir yolu yoktu.

Taksi kafenin önünde durdu ve Marcello indi. Kaldırımın üzerindeki sıra sıra masalar ajanın dediği gibi son derece kalabalıktı; kafeye girince içerinin bomboş olduğunu gördü. Bir pencere girintisindeki küçük bir masada oturan Orlando, Marcello'yu görür görmez ayağa kalkarak eliyle gelmesini işaret etti.

Marcello yavaş yavaş masaya gidip ajanın karşısına oturdu. Pencereden dışardaki ağaçların gölgesinde oturanların sırtı ve daha ileride, Madeleine Kilisesi'nin sütunlarının ve üçgen alınlığının bir kısmı görünüyordu. Marcello bir kahve söyledi. Orlando garsonun uzaklaşmasını bekledikten sonra, "Dottore, İtalya'daki gibi bir *espresso* getirecekler sanıyorsunuz ama yanılıyorsunuz. Paris'te bizim kahvelerimiz kadar güzel kahve yapmazlar. Birazdan nasıl bir bulaşık suyu getireceklerini göreceksiniz," dedi.

Orlando her zamanki saygılı, ılımlı, sakin tavrıyla konuşuyordu. "Dürüst bir çehresi var," diye düşündü Marcello iç geçirerek burun kıvrılan kahveden bir yudum alırken, "bir köylünün, bir ortakçının veya küçük bir arazi sahibinin çehresini andırıyor." Orlando'nun da kahvesini içmesini bekleyip, "Nerelisiniz Orlando?" diye sordu.

"Ben mi? Palermoluyum dottore."

Marcello, herhangi bir sebebi olmadan, Orlando'nun Orta İtalya'dan, Umbria veya Marche bölgesinden olduğunu düşünmüştü. Şimdi daha dikkatli bakınca, ajanın köylüleri andıran bodur sureti yüzünden yanıldığını anladı. Umbria'nın yumuşaklığından veya Marche'nin durgunluğundan hiç iz taşımayan yüzü dürüst ve arkadaşçayken, yorgun siyah gözleri, o bölgelerde görülmeyen, kadınsı ve adeta Doğulu bir ciddiyet taşıyordu; küçük, şekilsiz burnunun altındaki dudaksız, geniş ağzındaki gülümseme de yumuşak veya durgun değildi. Marcello alçak sesle, "Hiç aklıma gelmezdi," dedi.

"Nereli olduğumu sanıyordunuz?" diye sordu Orlando daha büyük bir şevkle.

"Orta İtalya'dan."

Orlando bir an bu cevabı düşünür gibi göründü, sonra saygılı ama dürüst bir şekilde, "Bahse girerim siz de herkesle aynı önyargıyı taşıyorsunuz," dedi.

"Hangi önyargı?"

"İtalya'nın kuzeyinin, güney ve özellikle de Sicilya hakkındaki önyargısı. Siz böyle olduğunu kabul etmek istemiyorsunuz dottore, ama durum bu." Orlando hüzünle başını iki yana salladı. Marcello "Aslına bakarsanız hiç de öyle düşünmemiştim. Fiziksel görünümünüzden dolayı Orta İtalya'dansınız sandım," diye itiraz etti.

Ama Orlando artık onu dinlemiyordu. "Size bir şey söyleyeyim mi? Fasılasız bir zulüm bu," dedi kelimelerin üzerine basa

basa; sıradışı bir kelime kullanmaktan mutlu olduğu belliydi. "Sokakta, evde, her yerde, işte bile... Kuzeyli bazı meslektaşlarımız bizi makarnadan dolayı bile suçluyor; ben de diyorum ki, her şeyden önce makarnayı artık siz de yiyorsunuz, üstelik bizden çok; hem sonra mısır irmiğiniz ne kadar da tatlı!"

Marcello bir şey demedi. Orlando'nun görev dışındaki konulardan söz etmesi hoşuna gitmiyor değildi; sonuçta bu, Marcello'nun tahammül edemediği korkunç bir meselede laubalileşmekten kaçınmanın bir yoluydu. Orlando birdenbire yüksek sesle, "Sicilya her zaman iftiraya uğrar. Misal, mafya. O konuda bizim için neler derler bir bilseniz... Onlara göre mafyaya üye olmayan Sicilyalı yoktur. Kaldı ki mafya hakkında bir şey de bilmezler."

Marcello, "Artık mafya diye bir şey yok," dedi.

"Tabii, artık yok," dedi Orlando, ama bundan emin değilmiş gibiydi, "ama mafya var olmaya devam etseydi, inanın bana, kuzeydeki benzer oluşumlar, Milano'daki çeteciler, Torino'daki *barabba*'lar kadar kötü olmazdı. Bunlar korkak, kadınları sömürüyor, hırsızlık yapıyor, zayıfları eziyorlar... mafya en azından bir cesaret okuluydu."

"Affedersiniz Orlando," dedi Marcello soğuk bir sesle, "mafyanın nasıl cesaret okulu olduğunu bana bir anlatır mısınız?"

Bu soru, Marcello'nun ses tonundaki neredeyse bürokratik soğukluktan değil de konunun kısa ve kapsamlı bir cevapla halledilemeyecek kadar karmaşık olmasından dolayı Orlando'yu şaşırtmış göründü. "Ah, dottore," dedi iç geçirerek, "bu soruya cevap vermek hiç kolay değil. Sicilya'da cesaret, onurlu bir adamın bir numaralı özelliğidir ve mafya kendine onurlu cemiyet der. Nasıl anlatayım size? Kendi gözlerinizle görmedikçe anlaması biraz zordur. Dottore, bir kafe, restoran yahut meyhane düşünün, orada mafya üyesine düşman bir grup silahlı adam

toplanmış olsun. Peki mafya üyesi ne yapar? Jandarmadan yardım istemez, köyden ayrılmaz. Tam tersine, en güzel giysilerini giyer, tıraşını olur ve tek başına, silahsız oraya gelir ve hürmeten birkaç kelime söyler. Sonra ne olur biliyor musunuz? Herkesin, düşmanlarının, dostlarının, bütün köyün gözü onun üzerindedir. O da bunun farkındadır ve korktuğunu gösterdiği takdirde, yani sesi yeterince sakin çıkmazsa, bakışları yeterince emin ve yüzü yeterince rahat görünmezse işinin biteceğini bilir. Bu yüzden tek amacı bu sınavı aşmaktır; bakışları kararlı, sesi sakin, hareketleri ölçülü, yüzünün rengi normal olmalıdır. Bunları söylemesi kolay, ama aslında ne kadar zor olduğunu anlamak için orada olmak gerekir. İşte mafyanın cesaret okuluna bir örnektir bu dottore."

Konuşurken kendini kaptıran Orlando bu noktada, "Ama yanılmıyorsam, biz buraya mafyadan söz etmeye gelmedik," dercesine soğuk ve meraklı bir bakış attı Marcello'ya. Bakışı yakalayan Marcello abartılı bir tavırla kol saatine göz attı. "Şimdi biraz da kendi meselelerimizi konuşalım Orlando," dedi otoriter bir şekilde, "bugün Profesör Quadri'yle buluşacağım. Talimatlara göre profesörü size göstermem gerekiyor. Benim rolüm bu, öyle değil mi?"

"Evet dottore."

"Tamam, Profesör Quadri'yi bu akşam bir lokantaya veya kafeye davet edeceğim. Neresi olur henüz bilmiyorum. Bu akşam yediye doğru beni otelden ararsanız size yeri bildiririm. Profesör Quadri'ye gelince, onu size nasıl göstereceğimi şimdiden kararlaştıralım. Mesela Profesör Quadri kafeye veya lokantaya girdiğimde elini sıkacağım ilk kişi olacak, tamam mı?"

"Tamamdır dottore."

"Şimdi gitmem lazım," dedi Marcello yine saatine bakarak. Kahvelerin parasını masaya bırakıp kalktı ve peşinde Orlando'yla kafeden çıktı.

Orlando kaldırımda durup, arabaların iki karşı istikamette kağnı gibi gittiği caddenin yoğun trafiğine baktı ve anlamlı bir edayla, "Paris," dedi.

"Buraya ilk gelişiniz değil galiba Orlando?" diye sordu Marcello, bir yandan gözleriyle arabaların arasında boş bir taksi ararken.

"İlk mi?" dedi ajan anlamsız bir gururla. "Ne ilki? Bir tahmin etmeye çalışın dottore, bir sayı söyleyin."

"Hımm, bilmem ki."

"On iki defa," dedi ajan, "bununla on üç oldu."

Marcello'nun bakışını yakalayan bir taksi şoförü önlerinde durdu. "Hoşça kalın Orlando," dedi Marcello arabaya binerken, "bu akşam telefonunuzu bekleyeceğim."

Ajan ona eliyle anlaştık anlamında bir işaret yaptı. Marcello taksiye bindi ve şoföre otelin adresini verdi.

Taksi sokaklarda ilerlerken, ajanın söylediği son sözler, şu on iki ve on üç sayıları ("On iki defa, bununla on üç oldu") kulağında yankılanmaya devam etti ve hafızasında geçmişten bir şeyler uyandırır gibi oldu. Sanki bir mağaranın girişine yaklaşıp bağırmış ve sesinin beklenmedik derinliklerde yankılandığını keşfetmişti. Sonra o sayıların çağrışımıyla, Quadri'yi ajana göstermek için onunla tokalaşacağını hatırlayıverdi ve Orlando'ya Quadri'yi kamburundan hemen teşhis edebileceğini söylemek yerine neden onunla el sıkışma yoluna başvurduğunu anladı. Marcello çok eskilerde, ta çocukluk döneminde öğrendiği kutsal hikâyeden aklında kalanlar yüzünden profesörün kesin olarak teşhis edilmesi için tokalaşmaktan çok daha elverişli olan kamburunu unutmuştu. On iki tane havari vardı, on üçüncü havariyse İsa'yı tutuklamak için bostana gelmiş muhafızlar onu teşhis etsin diye İsa'ya sarılıyordu. Şimdi, kiliselerde defalarca gördüğü sıradan "İsa'nın Çilesi" figürleri, bir Fransız lokantasının modern görüntüsüyle üst üste biniyordu: Masalar kuruluydu, müşteriler

oturmuş yemek yiyor, Marcello ayağa kalkıp Quadri'ye elini uzatıyor, Orlando da kenarda oturmuş ikisini izliyordu. Sonra on üçüncü havari Yahuda'nın görüntüsü Marcello'nunkine karışıyor, sonunda kendisi haline geliyordu.

Keşfi karşısında adeta neşelenip buna biraz daha kafa yormak istedi: "Belki de Yahuda benimle aynı nedenden ötürü yaptı o şeyleri. Yani o da o işi istediği için değil, birilerinin yapması gerektiği için yaptı. Neden korkayım ki? Yahuda'nın rolünü benimsediğimi düşünelim... ne olmuş yani?"

Marcello aslında pek de korkmadığını fark etti. Olsa olsa her zamanki soğuk melankolisi yeniden ortaya çıkmıştı ama onu da pek takmıyordu. Ayrıca, yaptıklarını gerekçelendirmek için değil, bu kıyaslamayı derinleştirmek ve sınırlarını belirlemek için, Yahuda'ya ancak bir noktada benzediğini düşündü. O nokta da tokalaşmaydı; veya belki de, Quadri'nin müridi olmasa da, daha genel bir anlamda ihanet noktasında benzediği düşünülebilirdi. Geri kalan her şey farklıydı: Yahuda kendini asmıştı, daha doğrusu kendisini asmamasının imkânsız olduğunu düşünmüştü çünkü ihaneti ona tavsiye edenler hatta karşılığını ödeyenler sonrasında onu destekleme ve temize çıkarma cesaretini bulamamıştı; oysa Marcello ne kendini öldürecek ne de umutsuzluğa kapılacaktı çünkü ardında... ve Marcello emrine itaat ettiği adamı desteklemek ve Marcello'yu dolaylı olarak temize çıkarmak için meydanda toplanmış kalabalığı gördü. Sonra da yaptıkları karşılığında kelimenin tam anlamıyla eline hiçbir şey geçmediğini düşündü. Otuz *denari** bile almıyordu. Orlando'nun dediği gibi, bu onun göreviydi. Yaptığı benzetme soluklaşıp dağıldı ve geride mağrur bir ironi izinden başka bir şey kalmadı. Nihayetinde asıl önemli olan, bu benzetmenin aklına gelmesi, onu geliştirmesi ve bir anlığına da olsa bunu doğru bulmasıydı.

* (İt.) Bir İtalyan para birimi. -çn

IV

Öğleden sonra Giulia, Quadri'ye gitmeden önce elbisesini değiştirmek için otele dönmek istedi. Ama asansörden çıktıkları anda kolunu Marcello'nun beline dolayarak, "Üzerimi değiştirmek bahane, sadece seninle biraz yalnız kalmak istedim," diye fısıldadı. Marcello, Giulia'nın şefkatli kolu belinde, o uzun, boş koridorda, iki sıra kapalı kapının arasından yürürken, bu seyahatin kendisi için öncelikle bu görev anlamına geldiğini, Giulia içinse sadece balayı olduğunu düşünmeden edemedi. Dolayısıyla Giulia'yla trene bindiğinde oynamayı kabul ettiği yeni evli rolünü bırakmaya izni yoktu, ama bazen, şu anda olduğu gibi, aşkın neden olduğu heyecandan çok farklı bir endişe taşıyordu. O kadar arzuladığı normallik buydu işte: beline dolanmış bu kol, bu bakışlar, bu okşamalar... Orlando'yla yapmak üzere olduğu şey, böyle bir normalliğin kanlı bedelinden başka bir şey değildi. Bu arada odalarına varmışlardı; Giulia, Marcello'nun belini bırakmadan diğer eliyle kapıyı açtı ve birlikte odaya girdiler.

İçeride Giulia ondan ayrıldı, anahtarı bir kez çevirdi ve ona, "Pencereyi kapatır mısın?" dedi. Marcello pencereye gidip panjuru indirdi, döndüğünde yatağın yanında duran Giulia'nın elbisesini çıkarmakta olduğunu gördü ve, "Sadece seninle biraz yalnız kalmak istedim," dediğinde ne kast ettiğini anladı. Sessizce gidip yatağın diğer kenarına oturdu. Giulia'nın üzerinde

kombinezonu ve çorapları kalmıştı sadece. Elbisesini özenle yatağın başındaki iskemleye koydu, sonra tek tek ayakkabılarını çıkardı ve yatağa, bir kolu ensesinin altında, Marcello'nun arkasına uzandı. Bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Marcello," dedi.

"Ne var?"

"Neden buraya, yanıma uzanmıyorsun?"

Marcello söz dinledi ve eğilip ayakkabılarını çıkardıktan sonra karısının yanına uzandı. Giulia hemen ona yaklaştı, bedenini onunkine yasladı ve yorgun bir sesle, "Neyin var?" diye sordu.

"Benim mi? Bir şeyim yok. Neden?"

"Bilmem, endişeli görünüyorsun."

"Sık sık bu izlenime kapılıyor olman lazım," dedi Marcello, "her zamanki halim, biliyorsun, pek geniş biri olduğum söylenemez ama bu endişeli olduğum anlamına gelmez."

Giulia sessiz kalarak ona sarıldı. Sonra, "Yukarı çıkıp hazırlanmak istediğimde doğruyu söylemedim. Ama senle yalnız kalmak istediğim de doğru değil; başka bir şey var."

Bu sefer şaşıran Marcello oldu ve Giulia'nınkinin basit bir cinsel arzu olduğundan şüphelendiği için pişmanlık duydu. Bakışlarını indirdiğinde Giulia'nın kendisine bakan gözlerinin yaşlarla dolduğunu gördü. Bundan biraz rahatsız olsa da şefkatle, "Şimdi neyin var deme sırası bende galiba," dedi.

"Haklısın," dedi Giulia ve ağlamaya başladı. Marcello onun sessiz hıçkırıklarının sarsıntısını bedeninde hissediyordu. Nedenini anlamadığı bu ağlama sona ersin diye biraz bekledi. Ancak Giulia'nın ağlaması daha da şiddetleniyor gibiydi. O zaman Marcello bakışlarını tavana çevirerek, "Neden ağladığını öğrenebilir miyim?" diye sordu.

Giulia biraz daha hıçkırdıktan sonra, "Hiç, ben çok aptalım," dedi; hüzünlü sesinde biraz teselli bulmaya başlamış gibi bir ton vardı.

Marcello bakışlarını ona çevirip, "Hadi ama... neden ağlıyorsun?" diye ısrar etti. Giulia'nın yaşlı gözlerinde bir umut ışığı yanmaya başlamıştı; kadın hafifçe gülümseyip mendilini almak için elini Marcello'nun küçük cebine soktu. Gözlerini, burnunu sildikten sonra mendili yerine koyup tekrar sarıldı ve, "Neden ağladığımı sana söylersem deli olduğumu düşünürsün," diye fısıldadı.

"Hadi ama," dedi Marcello onu okşayarak, "neden ağladığını söyle bana."

"Öğle yemeğinde seni o kadar dalgın, daha doğrusu endişeli gördüm ki," dedi, "benden bıktığını, benimle evlendiğin için pişman olduğunu düşündüm. Belki de trende sana anlattığım o şeyden dolayı... şu avukat meselesi yüzünden benim gibi bir zavallıyla evlenmekle hata yaptığını anladın sandım. Hem de böyle aklı başında ve iyi biri olarak önünde güzel bir gelecek varken... Bunlar aklıma gelince senden önce davranayım dedim, yani sana bir şey demeden, seni vedalaşma sıkıntısından da kurtarmak için otele döner dönmez valizimi hazırlayıp buradan ayrılmayı düşündüm. Seni Paris'te bırakıp İtalya'ya dönecektim."

"Ciddi olamazsın," dedi Marcello şaşkınlıkla.

"Ciddiydim," dedi Giulia gülümseyerek, Marcello'nun şaşkınlığı karşısında gururu okşanmıştı, "aşağıda lobideyken, sen sigara almaya gittiğinde resepsiyon görevlisinden bu akşam Roma'ya giden yataklı vagonda yer ayırtmasını istedim. Gördüğün gibi, ciddiydim."

"Ama sen delisin," dedi Marcello istemeden sesini yükselterek.

"Deli olduğumu düşüneceksin demiştim sana," dedi Giulia, "ama o an senden ayrılmakla, buradan gitmekle sana iyilik edeceğimden o kadar emindim ki." Sonra biraz doğrulup onu dudaklarından hafifçe öptü ve, "Bu öpücükten ne kadar eminsem, o anki düşüncelerimden de o kadar emindim," diye ekledi.

"Peki ama neden bu kadar emindin bundan?" diye sordu Marcello huzursuzlukla.

"Bilmiyorum, öyle işte.... insan bir sürü şeyden nedensiz emindir bazen."

"Peki sonra," dedi Marcello biraz esefle, "neden fikrini değiştirdin?"

"Neden mi? Kim bilir? Belki de asansörde bana farklı baktığın için... veya ben öyle baktığını sandığım için. Fakat gitmeye karar verdiğimi ve yataklı vagonda yer ayırttığımı hatırlayınca artık vazgeçemeyeceğimi düşünüp ağlamaya başladım."

Marcello bir şey demedi. Giulia onun sessizliğini kendince yorumlayıp, "Canın sıkıldı. Söyle bana, yataklı vagondan dolayı mı canın sıkıldı? Ama bileti geri alırlar, biliyorsun... sadece yüzde yirmisini ödememiz gerekecek," dedi.

"Olacak şey değil," dedi Marcello yavaşça, düşüncelere dalmış gibi.

"O halde," dedi Giulia içinde hâlâ korku olduğu sezilen kahkahasını bastırmaya çalışarak, "ben gitmedim diye mi canın sıkıldı?"

"Bu da olacak şey değil," dedi Marcello. Sözlerinde tamamıyla samimi değildi. Son bir tereddüdü ya da pişmanlığı bastırmak ister gibi, "Eğer gitseydin, hayatım yerle bir olurdu," dedi. Bu sefer belli belirsiz de olsa gerçekleri söylemişti. Hayatı, Lino'yla yaşadığı o olaydan itibaren inşa ettiği hayatı, sahip olduğu konağa tutkun birinin ona sürekli yeni seyirlikler, küçük kuleler ve balkonlar ekleyip sağlamlığını tehlikeye atması gibi, yeni sorumlulukların ve görevlerin ağır yükü altına gireceğine yerle bir olsa daha iyi değil miydi? Giulia'nın ona sarılıp, "Gerçekten mi?" dediğini duydu.

"Evet," dedi, "gerçekten."

"Peki ne yapardın?" diye sordu Giulia memnun, neredeyse gururlu bir merakla. "Seni bırakıp gitseydim ne yapardın? Peşimden gelir miydin?"

Marcello biraz tereddüt ettikten sonra cevap verdi, sesinde az da olsa pişmanlık yankılanıyormuş gibi geldi. "Hayır, sanmıyorum. Bütün hayatım yerle bir olurdu demedim mi?"

"Fransa'da mı kalırdın?"

"Evet, olabilir."

"Peki ya mesleğin? Mesleğini bırakır mıydın?"

"Sensiz bir anlamı kalmazdı," dedi Marcello sakin bir sesle, "yaptığım her şeyin sebebi sensin."

"Peki ama ne yapardın?" Giulia onu yanında kendisi olmadan, yalnız hayal etmekten adeta zalimce zevk alıyordu.

"Buna benzer sebeplerle ülkelerini ve mesleklerini terk eden herkesin yaptığını yapardım; herhangi bir işe girerdim, bulaşıkçı, denizci veya şoför olur yahut yabancı lejyona yazılırdım. Peki ama neden ne yapacağımı bilmek istiyorsun bu kadar?"

"Öylesine... konuşuyoruz işte... Yabancı lejyona mı yazılırdın? Başka bir isim altında mı?"

"Herhalde."

"Yabancı lejyon nerede?"

"Fas'ta galiba. Başka yerlerde de olabilir."

"Fas'ta... ama ben buradayım," diye mırıldandı Giulia, açlık ve kıskançlıkla ona daha sıkı sarılarak.

Sonra sessizlik oldu. Giulia artık hareket etmiyordu, Marcello ona baktığında gözlerinin kapalı olduğunu gördü, uyuyor gibiydi. Biraz uyuklamak için o da gözlerini yumdu ama şiddetli bir yorgunluk ve uyuşukluk hissetmesine rağmen uyuyamadı. Acı veren bir his vardı içinde, sanki kendine isyan ediyordu; aklına sürekli sıradışı bir benzetme geliyordu: O, içinden reddetme ya da kabul etme şansının olmadığı kesintisiz enerji geçen bir teldi. Üzerinde "Dikkat, Ölüm Tehlikesi" yazan direklere bağlı yüksek gerilim tellerine benziyordu. Şu iletken tellerden biriydi; akım bazen içinden onu rahatsız etmeden geçer, hatta rahatsız etmek şöyle dursun ona daha fazla canlılık katardı,

ancak bazen de, örneğin o an olduğu gibi, ona fazlasıyla güçlü, fazlasıyla yoğun gelirdi ve böyle zamanlarda gergin, titreşimli bir tel değil de koparılıp bir atölyenin avlusunda bir moloz yığının üzerine paslanmaya bırakılmış bir tel olmak isterdi. Hem sonra bir sürü insan bu akımdan hiç etkilenmiyorken neden o bu akımı iletmek zorunda kalıyordu ki? Ayrıca neden bu akım hiç durmaz, sürekli içinden geçerdi? Bu benzetme giderek gelişiyor, cevabı olmayan sorulara yol açıyordu; bu arada Marcello'nun acı verici, arzu dolu uyuşukluğu gitgide artarak zihnini bulandırıyor, bilincinin aynasını karartıyordu. Nihayet içi geçti, sanki uyku o akımı engellemişti ve kendisini gerçekten, bir defalığına da olsa, inşaat atıklarıyla birlikte bir köşeye atılmış paslı bir tel gibi hissetti. O an bir elin koluna dokunduğunu hissetmesiyle aniden doğrulup oturdu ve yatağın yanında giyinmiş, şapkasını takmış Giulia'yı gördü. Genç kadın kısık sesle, "Uyuyor musun? Quadri'ye gitmeyecek miydik?" dedi.

Marcello güçlükle kalkıp bir an gözlerini odanın loşluğuna dikti ve Giulia'nın sözlerini zihninde, "Quadri'yi öldürmeyecek miydik?" olarak çevirdi. Sonra da şakacı bir tavırla, "Quadri'ye gitmesek de şöyle güzel bir uyku çeksek olmaz mı?" diye sordu.

Bunun önemli bir soru olduğunu düşündü, kirpiklerinin altından yukarı doğru, Giulia'ya bakarak; belki de her şeyi iptal etmek için henüz çok geç değildi. Giulia'nın ona tereddütle baktığını gördü, kendisi çıkmak için hazırlandıktan sonra Marcello'nun otelde kalmayı teklif etmesinden mutsuz olmuş gibiydi. Giulia, "Ama uyudun ya... Bir saattir uyuyorsun. Hem Quadri'ye yapacağın ziyaretin mesleğin açısından önemli olduğunu söylemedin mi?" dedi.

Marcello bir süre sessiz kaldıktan sonra, "Evet, doğru. Çok önemli," diye cevap verdi.

"O halde," dedi Giulia neşeyle, eğilip onu alnından öperek, "daha ne duruyorsun? Çabuk ol, giyin, bırak tembelliği."

"Ama ben gitmek istemiyorum," dedi Marcello esner gibi yaparak. "Ben sadece uyumak istiyorum," diye ekledi, bu sefer samimiydi, "uyumak, uyumak, uyumak, o kadar."

"Gece uyursun," diye cevap verdi Giulia kaygısızca, bir yandan aynaya gidip kendini dikkatle incelerken, "söz vermişsin bir kere, planları değiştirmek için çok geç."

Her zamanki uysal üslubuyla akıl vermişti; onun farkına varmadan daima doğru şeyler söylemesi ne kadar şaşırtıcı ve anlaşılmaz bir biçimde dikkate değerdi. O sırada komodinin üzerindeki telefon çaldı. Marcello dirseğinden destek alıp doğrularak ahizeyi kaldırıp kulağına götürdü. Resepsiyon görevlisi o akşam için Roma'ya giden yataklı vagonda yer ayırttığını söylüyordu. "İptal edelim," dedi Marcello tereddüt etmeden, "hanımefendi gitmeyecek." Giulia aynadan ürkek, minnettar bir ifadeyle baktı ona. Marcello telefonu kapatıp, "Oldu işte... İptal edecekler, sen de böylece gitmiyorsun," dedi.

"Kızdın mı bana?"

"Nereden çıkarıyorsun bunu?"

Marcello yataktan kalktı, ayakkabılarını giyip banyoya geçti. Duştayken ve saçını tararken, mesleği ve balayı seyahati hakkındaki gerçekleri söylese karısının nasıl bir tepki vereceğini geçirdi aklından. Giulia onu kınamaz, hatta korkuya kapılarak ona bunları yapmasının gerçekten gerekli olup olmadığını sorsa bile nihayetinde onay verirdi. Giulia'nın iyi kalpli olduğu su götürmezdi ve ailenin kutsal sınırları dışına çıkmazdı; bu sınırların ötesinde onun için karanlık ve karışık bir dünya başlıyordu, o dünyada kambur ve sakallı bir profesör siyasi nedenlerden dolayı suikasta uğrayabilirdi de. Marcello banyodan çıkarken, Orlando'nun karısının da aynı şekilde akıl yürütüyor, aynı şeyleri hissediyor olması gerektiğini düşündü.

Yatağın üzerine oturmuş bekleyen Giulia ayağa kalkarak, "Uyumana izin vermediğim için kızdın mı bana? Quadri'ye gitmemeyi mi isterdin?" diye sordu.

"Tam tersine, çok iyi ettin," diye cevap verdi Marcello ve ondan önce koridora çıktı. Şimdi içi daha rahattı, kaderine karşı çektiği isyan bayrağını indirmişti. Enerji bedeninde dolanıyor ama doğal bir kanalda akıyor gibi ona ne acı veriyor ne de zorluk yaratıyordu. Otelden çıkınca Sen Nehri'ne paralel caddede, apaçık geniş gökyüzünün altındaki, korkulukların ötesindeki devasa şehrin gri görüntüsüne baktı. Önünde ikinci el kitapların olduğu raflar uzayıp gidiyor, insanlar yavaş yavaş yürüyerek ara sıra durup kitaplara bakıyordu. Kolunun altında bir kitapla raflar boyunca yürüyerek Notre Dame'a doğru ilerleyen kötü giyimli genç adamı yeniden görür gibi oldu. Belki de benzer biçimde giyinmiş, benzer tavırlara hatta benzer kadere sahip bir başkasıydı gördüğü. Ona bakarken kıskançlık değil, mesafeli ve değişmez bir acziyet duyduğunu düşündü: Kendisi kendisiydi, genç adam da genç adamdı, yapacak bir şey yoktu. Bir taksi geçiyordu, Marcello el edip durdurdu ve Giulia'dan sonra arabaya binip Quadri'nin adresini verdi.

V

Marcello, Quadri'nin evine girince buranın profesörü ilk ve son olarak gördüğü Roma'daki daireden çok farklı olduğunu hemen fark etti. Modern bir mahallede, kıvrılan bir sokağın sonunda yer alan ve dümdüz cephesinde çıkıntılar oluşturan dörtgen balkonlarıyla bütün çekmeceleri açık bir şifonyeri andıran bina bir tür sosyal kamuflaja dayalı, münzevi ve gizli saklı bir yaşamın havasını yayıyordu; sanki Quadri Paris'e yerleşerek, Fransa'daki hepsi birbirinin aynı varlıklı burjuva kesiminin arasına karışıp kaybolmaya çalışmıştı. Marcello eve girdikten sonra aradaki farklılıklar iyice göze çarpmaya başladı: Roma'daki ev eski, karanlık, eşyalar, kitaplar, kâğıtlarla dolu, tozlu ve ihmal edilmişti; bu evse aydınlık, yeni ve temizdi, içinde az sayıda mobilya vardı, ayrıca çalışmalarından hiçbir iz yoktu. Marcello'yla Giulia, cam bir sehpanın etrafında tek bir koltuk grubunun bulunduğu geniş, sade salonda birkaç dakika beklediler. Sıradışı bir zevki yansıtan tek ayrıntı, kübist bir ressamın rengârenk küreler, küpler, silindirler ve paralellerin soğuk ve dekoratif bir karışımdan ibaret tablosuydu. Roma'daki evde Marcello'yu şaşkınlığa uğratan kitaplardan tek bir tane bile yoktu. Marcello cilalanmış ahşap zemine, uzun, açık renk perdelere, boş duvarlara bakınca, kendini modern bir tiyatro sahnesinde, az sayıda karakteri olan ve tek bir durumu konu

alan kısa ve zarif bir mizansende gibi hissetti. Peki ama hangi oyundu bu? Hiç kuşkusuz kendisinin ve Quadri'nin oyunuydu ama durumu bilmesine rağmen, nedense tüm karakterleri henüz tanımıyordu sanki. Hâlâ birileri eksikti ve onların gelişiyle belki de durum hepten değişecekti.

Marcello'nun bu muğlak önsezisini teyit edercesine salonun kapısı açıldı ve Quadri yerine, Marcello'nun telefonda kendisiyle Fransızca konuşan kişi olduğunu tahmin ettiği genç bir kadın girdi içeri. Kendine has bir çeviklik ve zarafetle yürüyen uzun boylu kadın kloş etekli, beyaz bir yazlık elbise giymişti. Ayna gibi parlayan zemini geçerek onlara yaklaştı. Marcello kadının şeffaf elbisesinden ayırt edilebilen vücut hatlarına bir anlığına bakıp gizli bir zevk aldı; tam belli olmasa da hatları seçilebiliyordu, bedeni bir jimnastikçinin veya dansçınınki kadar zarifti. Marcello kadının yüzüne baktı ve onu daha önce bir yerlerde gördüğünü düşündü ama nerede veya ne zaman gördüğünü çıkaramadı. Kadın Giulia'ya yaklaştı, ellerini aşırı bir samimiyetle kendi ellerinin arasına aldı ve ona Fransız aksanlı ama hatasız bir İtalyancayla profesörün meşgul olduğunu, birkaç dakika içinde onlara katılacağını söyledi. Marcello'yu ise o kadar içten olmayan hatta adeta kaçamak bir tavırla uzaktan selamlayıp oturmalarını işaret etti. Kadın Giulia'yla sohbet ederken, Marcello onu dikkatle inceleyip onunla daha önce bir yerlerde tanışmış olduğu zannını uyandıran o belli belirsiz anıyı hatırlamaya çalıştı. Uzun boylu bir kadındı, elleriyle ayakları büyük, omuzları genişti ve inanılmaz incelikteki beli büyük memeleriyle geniş kalçalarını daha da ortaya çıkarıyordu. Uzun, ince boynunun üzerindeki allık sürülmemiş, solgun yüzü genç olmasına rağmen yıpranmış görünüyordu ve uyanık, gergin, huzursuz ve tetikte gibi bir ifadesi vardı. Onu nerede görmüştü? Kadın onun kendisini incelediğini hissetmiş gibi ansızın yüzünü ona çevirince, Marcello kadının

keskin bakışlarındaki huzursuzlukla geniş, beyaz alnının aydınlık huzuru arasındaki tezadı fark edince birdenbire onu, daha doğrusu ona benzeyen birini nerede gördüğünü hatırladı: S.'deki randevu evinde, şapkasını almak için bekleme salonuna döndüğünde Orlando'yu fahişe Luisa'yla birlikte bulmuştu. Aslında tacı andıran alınlarının şekli, beyazlığı ve aydınlığı dışında birbirlerinden epey farklıydılar. Fahişenin dudakları geniş ve inceyken bu kadınınki küçük, dolgun ve kapalıydı, sık yapraklı, hafiften solmuş ufacık bir güle benziyordu. Randevu evindeki fahişenin kadınsı, pürüzsüz ve erotik, bu kadınınsa bir erkeğinki gibi sert, kırmızı ve gergin elleri vardı. Son olarak, fahişenin sesi aynı meslektekilerde sıklıkla rastlandığı üzere korkunç ve boğuktu; bu kadınınkiyse kuru, berrak, soyut ve klasik müzik gibi hoş, zarif bir sesti. Marcello bu benzerlik ve farklılıkların ardından, kadın karısıyla sohbet etmeye devam ederken, kendisine ne kadar soğuk yaklaştığını da fark etti. Belki de Quadri'den Marcello'nun geçmişteki siyasi fikirleri hakkında bir şeyler öğrendiğinden onu evine kabul etmek istememişti. Acaba kimdi bu kadın? Hatırladığı kadarıyla Quadri evli değildi; bu kibar kadın Quadri'nin sekreteri veya sekreter kılığına bürünmüş bir takipçisi olabilirdi. Marcello S.'deki randevu evinde Luisa'yla Orlando merdivenden çıkarken hissettiği aciz isyan duygusunu, azap dolu merhameti hatırladı ve birdenbire o duyguların manevi bir kıskançlığın ardına gizlenmiş tensel bir arzudan başka bir şey olmadığını anladı; şimdi aynı arzuyu herhangi bir şeyin ardına gizlemeden karşısında oturan bu kadına duyuyordu. Bu kadından farklı bir biçimde hoşlanmış, altüst olmuştu; onun hoşuna gitmek istiyor, kadının her hareketinden belli olan husumet ona acı veriyordu. Sonunda kendini tutamayıp Quadri'yi değil de kadını düşünerek, "Profesörün ziyaretimizden hoşlanmadığı hissine kapıldım; belki de fazlasıyla meşgul," dedi.

Kadın ona bakmadan, "Bilakis, kocam sizi görmekten mutlu olacağını söyledi bana. Sizi çok iyi hatırlıyor. İtalya'dan gelen herkese kapımız açık. Doğrudur, kocam çok meşgul ama sizin ziyaretinizden çok memnun oldu. İzninizle, geliyor mu diye bakayım," diye cevap verdi hemen. Bu sözleri öyle şaşırtıcı bir sıcaklıkla söylemişti ki Marcello'nun içi ısındı. Kadın salondan çıkınca Giulia gerçekten merak ediyormuş gibi görünmese de, "Neden Profesör Quadri'nin bizi görmek istemediğini düşünüyorsun?" diye sordu.

Marcello sakince, "Hanımefendinin hasmane tavrı öyle düşündürdü," diye cevap verdi.

"Ne tuhaf," dedi Giulia, "bense tam tersi bir hisse kapıldım. Bizi görmekten çok memnunmuş gibi geldi. Zaten tanışıyormuşuz gibi davrandı. Daha önce onunla tanışmamış mıydın?"

"Hayır," dedi Marcello ama yalan söylüyormuş gibi hissetti. "Daha önce hiç tanışmadım, kim olduğunu bilmiyorum."

"Profesörün karısı değil mi?"

"Bilmiyorum, Quadri'nin evli olduğunu sanmıyorum, belki sekreteridir."

"Ama kadın ondan 'kocam' diye söz etti," dedi Giulia şaşkınlıkla. "Aklın nerede senin? Düpedüz 'kocam' dedi. Nerelere gitti aklın?"

Marcello kadından kulaklarını sağır edecek kadar rahatsız olduğunu düşünmeden edemedi. Hoşuna giden bu keşfin üzerine bir an karısına bundan söz etmek istedi tuhaf bir şekilde, Giulia bütün bunlarla alakası olmayan, içini rahat rahat dökebileceği bir yabancıymış gibi. "Dalmışım. Karısı demek. O zaman yeni evlenmiş olmalı," dedi.

"Neden?"

"Çünkü onunla tanıştığımda bekârdı."

"Ama Quadri'yle yazışmıyor muydunuz?"

"Hayır, Quadri hocamdı, sonra Fransa'ya yerleşti ve o zamandan beri ilk kez görüşeceğiz."

"Ne saçma, sizi arkadaş sanıyordum."

Uzun bir sessizlik oldu. Sonra Marcello'nun sabırsızlıkla gözlerini diktiği kapı açıldı ve eşikte Marcello'nun ilk anda tanımayıp herhangi biri sandığı Quadri göründü. Gözlerini suratından omzuna kaydırınca adamın neredeyse kulağına değen kamburunu gördü; Quadri sadece sakalını kesmişti. Adamın tepesine siyah bir peruk iliştirilmiş boyalı, yassı bir maskeye benzeyen tek boyutlu, altıgen suratını yeniden keşfetmişti. Sabit bakan, kenarları kırmızı parlak gözlerini, çan tokmağını andıran üçgen burnunu, kırmızı etten bir daire gibi duran şekilsiz ağzını da tanımıştı. Suratındaki tek yeni şey, bir zamanlar sakalın ardında gizlenen, küçük, çarpık, dudağının altında çukurlaşan çenesiydi; bu çirkinlik abidesi, adamın karakterindeki bir özelliğin yansıması olabilirdi.

Quadri ilk ve son görüşmelerinde üstünde olan siyah takım yerine bu defa, kamburlar açık tonları tercih ettiği için, kumru grisi spor bir takım giymişti. Ceketinin altında Amerikan kovboylarının giydiği türden kırmızı, yeşil kareli gömlek vardı, gösterişli bir kravat takmıştı. Marcello'ya yaklaşırken hem içten hem de tamamıyla ilgisiz bir ses tonuyla, "Siz Clerici'siniz, öyle değil mi?" dedi. "Tabii ya, sizi çok iyi hatırlıyorum, İtalya'dan ayrılmadan önce beni görmeye gelen son öğrenciydiniz. Sizi tekrar gördüğüme çok sevindim Clerici."

Sesi bile değişmemişti; hem çok tatlı hem ilgisiz, hem şefkatli hem dalgındı. Marcello karısını tanıttı ve Quadri abartılı bir nezaketle eğilip Giulia'nın uzattığı eli öptü. Yerlerine geçtiklerinde Marcello mahcup bir edayla, "Paris'e balayı için geldik, bu vesileyle sizi de ziyaret etmek istedim. Benim hocamdınız... ama sizi rahatsız ettik galiba," dedi.

"Tabii ki hayır sevgili oğlum," dedi Quadri her zamanki dokunaklı tatlılığıyla, "tam tersine, çok mutlu oldum. Beni

hatırlamakla ne kadar iyi ettiniz. İtalya'dan gelen herkesin, en azından güzelim İtalyan dilini konuştuğu için başımızın üstünde yeri vardır." Quadri masadan bir sigara kutusu alıp içine baktı ve sadece bir tane kaldığını görünce iç geçirerek Giulia'ya uzattı. "Buyurun hanımefendi. Ben de karım da içmediğimiz için başkalarının sigarayı sevdiğini unutuyoruz... Paris'i sevdiniz mi? Buraya ilk gelişiniz değildir herhalde."

Demek Quadri öylesine laflamak istiyordu. Marcello, "İkimiz için de ilk," dedi.

"O halde size imreniyorum," dedi Quadri hemen. "Bu harika şehre ilk defa, üstelik balayında ve bu mevsimde, Paris'in en iyi mevsiminde gelenlere imrenmemek imkânsız." Quadri yine iç geçirdi ve Giulia'ya, "Paris'i nasıl buldunuz signora?" diye sordu nazikçe.

"Ben mi?" dedi Giulia, Quadri'ye değil kocasına bakarak. "Aslına bakarsanız henüz bir şey görecek vaktimiz olmadı. Daha dün geldik."

"Göreceksiniz signora, Paris çok güzel bir şehir, gerçekten çok güzel," dedi Quadri aklında başka bir şey varmış gibi dalgınca. "Burada yaşadıkça güzelliği sizi büsbütün fetheder. Yalnız, son derece takdire şayan ama tabii ki İtalyan şehirlerindekilerden üstün olmayan anıtlara bakmakla yetinmeyin signora. Etrafı dolaşın, kocanız sizi mahallelerde dolaştırsın. Bu şehirde hayat gerçekten şaşırtıcı yönleriyle karşınıza çıkıyor."

"Şimdilik fazla bir şey görmedik," dedi Giulia, Quadri'nin sırf âdet yerini bulsun diye sohbet ettiğinin ve alaycı tavrının farkında değil gibiydi. Kocasına dönüp elini uzattı ve onun elini okşayarak, "Ama gezeceğiz, öyle değil mi Marcello?" diye sordu.

"Tabii ki," dedi Marcello.

Quadri, "Her şeyden önce Fransız halkını tanımanız gerek," diye cevap verdi aynı tonda. "Cana yakın, zeki, özgür

bir halktır. Fransız imgesiyle çelişir gibi görünse de iyilerdir de. Zekâları o kadar incelikli ve duyarlı ki, adeta iyiliğe yeni bir boyut kazandırıyorlar. Paris'te tanıdığınız var mı?"

"Kimseyi tanımıyoruz," dedi Marcello, "hem zaten kimseyle tanışmanın mümkün olacağını da sanmam. Sadece bir hafta kalacağız."

"Yazık, çok yazık. Halkını tanımadan bir ülkeyi gerçek anlamda takdir etmek imkânsız."

"Paris gece eğlenceleriyle ünlü, öyle değil mi?" diye sordu, turist kitapçıklarından fırlamış bu sohbetten gayet memnun görünen Giulia, "biz daha bir şey görmedik ama bir yerlere gitmek isteriz. Dans salonu ve gece kulübü çok, öyle değil mi?"

"Ah, tabii, *tabarin*'ler, *boîte*'lar, yani buradaki adıyla kulüpler," dedi profesör dalgın dalgın. "Montmartre, Montparnasse... Aslında biz öyle yerlere çok gitmeyiz. Bazen İtalya'dan dostlarımız geldiğinde bu konudaki cehaletlerinden istifade edip biz de kendimizi eğitmeye çalıştık. Ama hepsi birbirinin aynı... gerçi bu şehre yaraşır bir zarafet ve şıklığa da sahipler. Fransız halkı ciddidir, çok ciddidir signora, aile bağlarına önem verir. Şaşıracaksınız belki ama Parislilerin büyük kısmı *boîte*'lara adım atmamıştır. Aileye çok önem verilir, İtalya'da olduğundan bile daha fazla. Çoğu iyi Katoliktir, İtalya'ya göre daha fazla... ibadetleri o kadar resmi değil ama daha sağlam. Dolayısıyla *boîte*'ları biz yabancılara bırakmaları şaşırtıcı değil. Öte yandan böyle yerler mükemmel birer gelir kaynağı. Paris refahının büyük kısmını *boîte*'lara ve genel anlamda gece hayatına borçlu."

"Ne ilginç," dedi Giulia, "bense Fransızların hep gece eğlencelerine gittiğini sanırdım." Biraz kızarıp, "*Tabarin*'lerin bütün gece açık ve hep dolu olduğunu duymuştum... bir zamanlar bizdeki karnavallar gibi," diye ekledi.

"Öyle zaten," dedi profesör dalgınlıkla, "ama gidenlerin çoğu yabancı."

"Önemli değil," dedi Giulia, "sırf gittim diyebilmek için birini görmek isterim."

Kapı açıldı ve Bayan Quadri üstünde kahve demliği ve fincanlar olan bir tepsiyle içeri girdi. "Kusura bakmayın," dedi neşeyle, bir ayağıyla kapıyı kapatarak, "Fransız hizmetçiler İtalyanlar gibi değil. Bugün hizmetçimizin izin günüydü, kahvaltıdan hemen sonra gitti. Her şeyi kendimiz yapacağız." Marcello onun umulmadık bir şekilde neşeli olduğunu düşündü; hem neşesinden hem de uzun boylu, hafif ve kendinden emin bedeninin hareketlerinden zarafet akıyordu.

"Lina," dedi profesör şaşkınlıkla, "Bayan Clerici bir *boîte* görmek ister. Hangisini tavsiye edebiliriz?"

"Ah, o kadar çok var ki, seçim yapmak zor," dedi kadın neşeyle, fincanlara kahve koyarken; ağırlığını bir bacağına vermiş, diğer bacağını, düz ayakkabılı büyük ayağını göstermek ister gibi arkaya uzatmıştı. "Her zevke, her bütçeye uygun bir sürü yer var." Kadın Giulia'ya fincanını uzattı, sonra da dalgın bir tavırla, "Ama onları *boîte*'a biz de götürebiliriz. Senin de aklın biraz dağılmış olur," dedi.

Kocası, olmayan sakalını sıvazlamak ister gibi elini çenesinde gezdirerek, "Tabii tabii, neden olmasın," diye cevap verdi.

"Ne yapalım biliyor musunuz?" diye devam etti kadın, Marcello'ya ve kocasına kahve ikram ederken, "Nasıl olsa dışarıda yiyeceğiz, akşam Sen Nehri'nin sağ kıyısında kalan Le coq au vin adındaki küçük restoranda beraber yiyelim, pahalı bir yer değil, üstelik yemekleri çok güzel. Yemekten sonra da çok tuhaf bir yere gideriz... Bayan Clerici şoka uğramaz umarım."

Giulia, Lina'nın neşesinden keyiflenerek güldü. "O kadar kolay şoka uğramam."

"La cravate noire, yani siyah kravat adında bir *boîte*," dedi kadın kanepede Giulia'nın yanına otururken. "Biraz değişik

insanların gittiği bir mekân," diye ekledi Giulia'ya bakıp gülümseyerek.

"Nasıl yani?"

"Değişik zevkleri olan kadınlar... göreceksiniz. Mekânın sahibesi de, garson kızlar da hep smokin giyip siyah kravat takar. O kadar komikler ki."

"Ha, anladım," dedi Giulia biraz şaşkınlıkla, "ama erkekler de gidebilir mi oraya?"

Lina bu soru karşısında güldü. "E tabii ki... herkese açık bir yer. Küçük bir dans salonu. Çok özel zevkleri olan, çok zeki bir kadın tarafından işletiliyor, isteyen herkes gidebilir oraya. Manastır değil ki." Giulia'ya bakıp, bedeni hafifçe sarsılarak gülüyordu, sonra canlı bir edayla, "İstemezseniz başka bir yere de gidebiliriz ama orası kadar orijinal olmaz," dedi.

"Hayır," dedi Giulia, "oraya gidelim, merak ettim şimdi."

"Zavallı kadınlar," dedi profesör umursamaz bir ifadeyle. Sonra ayağa kalktı. "Sevgili Clerici, sizi gördüğüme çok sevindim, bu akşam siz ve eşinizle akşam yemeği yemekten büyük bir memnuniyet duyacağım. Hem konuşma imkânımız olur. O zamanki duygu ve düşünceleriniz geçerli mi hâlâ?"

Marcello sakin bir tonda, "Siyasetle ilgilenmiyorum," dedi.

"Ne güzel, ne güzel." Profesör Marcello'nun elini kendi ellerinin arasına alıp, "O halde sizi fethetmeyi umabilirim," diye ekledi bir ateistle konuşan bir rahibin tatlı, içten ve dokunaklı sesiyle. Quadri elini kalbine götürdü ve Marcello adamın büyük, yuvarlak ve çıkıntılı gözlerindeki yaşların bakışlarına yalvaran bir ifade kattığını fark etti şaşkınlıkla. Hemen sonra Quadri duygulandığını gizlemeye çalışır gibi alelacele Giulia'yla vedalaştı ve çıkarken, "Eşim bu akşamın ayrıntılarını sizinle konuşur," dedi.

Kapı kapandı ve Marcello biraz çekinerek, iki kadının oturduğu kanepenin karşısındaki bir koltuğa geçti. Quadri gittikten

sonra karısının sevimsizliği artık o kadar belirgin değildi. Ama kendisini bariz bir şekilde görmezden gelip sadece Giulia'yla konuşmaya devam ediyordu. "Moda evlerine, terzilere, şapkacılara gittiniz mi? Rue de la Paix, Faubourg Saint Honorè, Avenue de Matignon?"

"Aslına bakarsanız hayır," dedi Giulia bu isimleri hayatında ilk defa duymuş gibi.

"O caddeleri görmek, birkaç dükkâna girmek, moda evlerini ziyaret etmek ister misiniz? Eminim ilginizi çekecektir," diye devam etti Bayan Quadri ısrarcı, imalı, cezbedici, korumacı bir nezaketle.

"Aa, elbette," dedi Giulia, sonra kocasına bakıp, "Bir şeyler de almak isterim... bir şapka mesela," diye ekledi.

"İsterseniz size eşlik edebilirim," dedi kadın sadede gelerek, "bazı moda evlerini iyi tanırım, size birkaç tavsiyede de bulunabilirim."

"Ne güzel olur," dedi Giulia kendine güvensizliğinin okunduğu bir minnettarlık ifadesiyle.

"Bu öğleden sonra, bir saat içinde gidelim mi? Karınızı birkaç saatliğine ödünç alabilirim değil mi?" Ses tonu Giulia'yla konuşurken olduğundan çok farklıydı, aceleci hatta neredeyse aşağılayıcıydı.

Marcello irkilip, "Tabii ki, Giulia istiyorsa..." dedi.

Giulia'nın yönelttiği sorgulayıcı bakıştan, aslında Bayan Quadri'nin himayesinden kurtulmayı yeğleyeceğini tahmin etti, ama karşılığında karısına bu teklifi kabul etmesini emretti bakışlarıyla. Hemen ardından, kadını beğendiği ve yine görmek istediği için mi yoksa bir görevi olduğu ve onun canını sıkmak istemediği için mi böyle yaptığını sordu kendine. Bir şeyi istediği için mi yoksa planlarına uygun olduğu için mi yaptığını bilememek büyük bir eziyetti. Bu arada Giulia, "Aslında kısa süreliğine otele dönmeyi düşünüyordum..." diye itiraz etmeye çalışıyordu.

Ama Lina cümlesini bitirmesine izin vermedi. "Çıkmadan önce biraz dinlenmek, makyaj tazelemek ister misiniz? Otele kadar gitmenize gerek yok, burada, benim yatağımda da dinlenebilirsiniz. Seyahatteyken bütün gün durmaksızın gezmenin özellikle biz kadınlar için ne kadar yorucu olduğunu bilirim. Gelin canım... gelin." Lina, Giulia'yı daha nefes almaya vakit bulamadan kanepeden kaldırmış, kibar ama kararlı bir tavırla kapıya doğru itiyordu. Kapıda adeta onu teskin eder gibi buruk bir sevinçle, "Kocanız sizi burada bekleyecek. Merak etmeyin, onu kaybetmezsiniz," dedi ve kolunu Giulia'nın beline dolayarak onu koridora çekip kapıyı kapattı.

Marcello yalnız kalınca hemen ayağa kalkıp birkaç adım attı. Kadının ona sağlam bir nefret beslediği aşikârdı ve bunun nedenini öğrenmek istiyordu. Ama bu noktada duyguları karman çorman oluyordu: Bir yandan sevgisini istediği bir insanın ona böylesine düşmanca davranmasına üzülüyor, diğer yandan kadının onun kim olduğunu bilme ihtimalinden endişeleniyordu çünkü bu durumda görev zorlaşmakla kalmayıp daha da tehlikeli olacaktı. Ancak canını en fazla acıtan şey, bu iki farklı huzursuzluğun birbirine karışıp birbirinden ayırt edilemez hale gelmiş olmasıydı belki de; bir yanda reddedilen âşık, diğer yanda kimliğinin ortaya çıkmasından korkan gizli ajan vardı. Ayrıca o eski hüznünün yeniden kendini göstermesiyle, kadının düşmanlığını yok etmeyi başarsa bile aralarındaki olası ilişkiyi görevine hizmet edecek şekilde yürütmesi gerekeceğini anladı. Bakanlığa balayı yolculuğuyla siyasi görevini birleştirmeyi önerdiği zaman da böyle olmuştu. Hep böyle oluyordu.

Arkasındaki kapı açıldı ve Signora Quadri içeri girdi. Masaya yaklaşıp, "Karınız çok yorgundu, zannedersem yatağımda uyuyakaldı, daha sonra birlikte dışarı çıkacağız," dedi.

"Yani," dedi Marcello sakin bir sesle, "beni buradan gönderiyorsunuz."

"Tanrım, tabii ki hayır," diye cevap verdi kadın soğuk, bezgin bir sesle, "ama benim çok işim var, profesör de çok meşgul, o yüzden burada yalnız kalırsınız. Oysa Paris'te yapabileceğiniz çok daha güzel şeyler var," dedi.

"Kusura bakmayın ama," dedi Marcello ellerini bir koltuğun sırtına dayayıp kadına bakarak, "bana düşmanca davranıyorsunuz gibi geliyor. Öyle değil mi?"

Kadın pervasızca, "Bu sizi şaşırtıyor mu?" diye cevap verdi hemen.

"Aslına bakarsanız evet," dedi Marcello, "birbirimizi tanımıyoruz, bugün ilk defa görüştük..."

"Siz beni tanımasanız da," diye sözünü kesti kadın, "ben sizi çok iyi tanıyorum."

"Şimdi anlaşıldı," diye düşündü Marcello. Kadının artık kesin olarak doğrulanmış düşmanlığı, kalbine az kalsın haykırmasına sebep olacak keskin bir acı sapladı. Sıkıntıyla iç geçirip yumuşak bir sesle, "Beni tanıyor musunuz?" diye sordu.

Kadın gözleri çakmak çakmak, "Evet, sizin bir polis memuru olduğunuzu, hükümetinizin paralı bir casusu olduğunuzu biliyorum. Size düşmanca davranmam sizi şaşırtıyor mu? Başkalarını bilmem ama ben *les mouchard*'lara, yani casuslara hiç tahammül edemem," dedi Fransızca kelimeyi küstah bir nezaketle tercüme ederek.

Marcello bakışlarını indirip bir süre sessiz kaldı. Çok acı çekiyordu çünkü kadının küçümsemesi, açık bir yarayı merhametsizce deşen ince bir bıçak gibiydi. Sonra, "Kocanız da biliyor mu?" diye sordu.

"Tabii ki," dedi kadın hem kızgın hem şaşkın bir edayla, "bunu bilmediğini nasıl düşünebilirsiniz ki? Bana söyleyen oydu."

"Amma da çok şey biliyorlar," diye geçirdi aklından Marcello. Ancak makul bir tonda, "Peki o zaman bizi neden ağırladınız? Bizimle görüşmeseniz de pekâlâ olmaz mıydı?" diye sordu.

"Ben istemiyordum zaten," dedi kadın, "ama kocam farklıdır... aziz gibidir. En iyi yöntemin incelik olduğuna inanıyor hâlâ."

"Çok kurnaz bir aziz," diye cevap vermek isterdi Marcello. Gerçekten de böyle olduğunu düşündü: Azizlerin hepsi çok kurnaz olmalıydı. Sessiz kaldı. Bir süre sonra, "Bana bu kadar düşman olmanıza üzüldüm çünkü sizi çok sempatik buluyorum," dedi.

"Teşekkür ederim ama beni sempatik bulmanız benim için dehşet verici."

O anda Marcello'ya, sonradan epey şaşıracağı bir haller oldu: Sanki kadının aydınlık alnı gözlerini kamaştırmış ve içinde derin, şiddetli bir dürtü, heyecanla karışık karşı koyamadığı bir yakınlık hissetmişti. Bir anda Bayan Quadri'nin yanına gidip kolunu beline dolayarak onu kendine çekti ve kısık sesle, "Ve de sizden çok hoşlandım," dedi.

Marcello onun yumuşak, şişkin göğsünden kalp atışını hissederken, Lina bir an şaşkın şaşkın baktıktan sonra iftihar dolu tiz bir sesle, "Aman ne güzel," diye bağırdı, "şahane... balayı seyahatinde ama karısına ihanet etmeye hazır... çok güzel." Sonra Marcello'nun kolundan kurtulmak için hiddetle kıpırdanıp, "Bırakın beni yoksa kocamı çağırırım," dedi. Marcello onu hemen bıraktı ama kadın hızını alamayıp Marcello hâlâ onu tutmaya çalışıyormuş gibi geri çekilip tokat attı.

Ancak bundan hemen pişman olmuş gibiydi. Pencereye gidip bir an dışarı baktı, sonra dönüp sertçe, "Kusura bakmayın," dedi. Marcello onun pişman olmaktan ziyade tokadın yaratabileceği etkiden ürktüğünü düşündü. Tereddütlü, hınç dolu sesinden pişmanlıktan çok hesapçı bir iyi niyet okunuyordu.

Marcello, "Gitmekten başka çarem kalmadı artık. Rica etsem karıma haber verir misiniz, buraya gelsin. Bu akşam için de kocanıza özürlerimi sunarsınız. Ona başka bir randevum

olduğunu unuttuğumu söylersiniz," dedi kararlı bir sesle. Bu sefer gerçekten bitmişti; görevi bu kadına olan aşkından dolayı tehlikeye düşmüştü.

Kadının yolundan çekildi. Ancak Lina gözlerini dikmiş, dudaklarında kaprisli, hoşnutsuz bir ifadeyle kendisine yaklaşıyordu. Gözlerinde karanlık, kararlı bir ışığın parladığını fark etti. Aralarında bir adım kaldığında elini yavaşça kaldırıp Marcello'nun yanağına götürerek, "Hayır, gitmeyin. Ben de sizden çok hoşlandım. Bu kadar hiddetli davrandıysam sizden hoşlandığımdandır. Gitmeyin, olanları da unutun," dedi. Bu arada tokadın neden olduğu yanma hissini gidermek ister gibi, kendinden emin ama zoraki bir şekilde yanağını okşuyordu yavaşça.

Marcello ona, alnına bakıyor; kadının bakışları altında, erkeksi elinin hafiften pürüzlü dokunuşuyla hayatında ilk defa içinin duygu, şefkat ve umut dolu bir heyecanla dolduğunu ve nefesinin kesildiğini hissetmenin şaşkınlığını yaşıyordu. Kadın karşısında durmuş onu okşarken, Marcello tek bir bakışta onun güzelliğini kaderinde olan bir şeymiş gibi, bütün hayatının amacıymış gibi içine çekti. Onu ezelden beri, o günden de önce, S.'deki kadını gördüğünde, onun gelişini sezmeden önce bile sevdiğini anladı. Evet, bu gerçekten sevseydi Giulia'ya beslemesi gereken aşktı, gelgelelim bunu tanımadığı bu kadına karşı besliyordu. Marcello ona yaklaşıp sarılmak için kollarını uzattı. Ama Lina suç ortağıymış gibi hemen kollarından sıyrılıp şefkatle parmağını dudaklarına götürerek, "Şimdi git... akşam görüşürüz," dedi. Marcello ne olduğunu anlayamadan kadın onu salondan çıkarmış, antreye itmiş ve kapıyı açmıştı. Ardından kapı kapandı ve Marcello kendini sahanlıkta buldu.

VI

Lina'yla Giulia dinlenip moda evlerini gezeceklerdi. Sonra Giulia otele dönecek, ardından Quadriler gelip onları alacak ve birlikte akşam yemeğine gideceklerdi. Saat dörde geliyordu; akşam yemeğine dört saat, Orlando'nun restoranın adresini öğrenmek için otele telefon etmesine de üç saat vardı. Marcello'nun üç saati tek başına geçirebileceği anlamına geliyordu bu. Quadrilerin evinde yaşananlardan dolayı, en azından kendini daha iyi anlayabilmek için yalnız kalmak istiyordu. Merdivenden inerken, kendinden çok daha yaşlı ve sadece siyasetle ilgilenen bir adamla evli olan Lina'nın davranışlarının şaşırtıcı olmadığını düşündü, oysa kendisinin nikâhtan birkaç gün sonra, balayındayken sergilediği davranış onu şaşırtıyor, korkutuyor ve biraz da memnun ediyordu. Şu ana kadar kendini iyi tanıdığına ve istediği zaman kendini kontrol altına alabileceğine inanırdı. Ama şimdi yanılmış olabileceğini düşünüyor ve bundan dehşete mi kapıldığını yoksa hoşnut mu olduğunu kendi de bilmiyordu.

Bir süre sokak sokak gezdi, sonra hafif eğimli, geniş bir caddeye ulaştı; burası, bir evin köşesindeki tabeladan okuduğu üzere Avenue de la Grande Armèe'ydi. Nitekim gözlerini kaldırdığında caddenin sonunda kalan dimdik, dörtgen şeklindeki devasa Zafer Takı'nın yandan görüntüsüyle karşılaştı. Masallardan fırlamış gibi duran heybetli anıt, belki de puslu

yaz havası onu daha mavi gösterdiğinden soluk gökyüzünde asılı gibi görünüyordu. Marcello gözlerini Zafer Takı'na dikip yürümeye devam ederken, kendisi için yeni olan baş döndürücü bir özgürlük ve başıboşluk hissine kapıldı, sanki altında ezildiği ağır bir yük aniden üzerinden kalkmıştı. Adımları hafiflemişti, uçuyor gibiydi. Acaba bu rahatlamayı, her zamanki zorluklardan uzakta, Paris'te ve o devasa anıtın karşısında bulunmasına mı borçluydu? Bazen geçici bir fiziksel esenlik, derin bir ruhsal değişimle karıştırılabilirdi; sonra biraz düşününce bu hissin Lina'nın dokunuşundan ileri geldiğini anladı. O okşamayı hatırlar hatırlamaz zihnini fırtınalı ve tahrik edici düşünceler kapladı. Gayriihtiyari yanağına, kadının avucunu dayadığı yere dokunup gözlerini yumdu, hatlarını şefkatle tanımaya çalışırcasına yüzünde dolaşan o pürüzlü ve gözü pek elin temasını yeniden hisseder gibiydi.

Gözlerini Zafer Takı'na çevirip geniş kaldırımdan yürümeye devam ederken, aşkın ne olduğunu sordu kendine, aşk neydi de onun uğruna hayatının tamamını altüst etmek, yeni evlendiği karısını terk etmek, siyasi inancına ihanet etmek ve telafisi olmayan bir maceraya atılmak üzereydi? Yıllar önce, üniversitede kur yaptığı ve kendisini inatla reddeden bir sınıf arkadaşının bu sorusuna, içerlemiş bir edayla, aşkın baharda çayırın ortasında hareketsiz duran inek ve üstüne çıkmak için arka ayaklarının üzerine dikilen boğa olduğu cevabını verdiğini hatırladı. O çayırın Quadrilerin salonundaki burjuva halı olduğunu düşündü ve Lina inek, kendisi de boğaydı. Mekânın farklılığına ve uzuvları hayvanlarınki gibi olmamasına rağmen, çıplakken her açıdan o iki hayvana benzeyeceklerdi. Kendini kaba ve ivedi bir şiddetle açığa vuran arzusunun şehveti de tıpkı hayvanlarınki gibi olacaktı. Gelgelelim hem apaçık olan hem de pek önemli olmayan benzerlikler bunlarla sınırlıydı. Çünkü o arzu gizemli ve ruhani bir simya yoluyla hemen farklı

düşüncelere ve duygulara dönüşüyordu, ancak bu düşüncelerle duyguların o şehvetle anılması zaruri olmasına rağmen sadece ona dayandırılamazdı. Arzu aslında doğanın, kendinden önce ve kendi olmadan da var olan bir şeye verdiği güçlü destekti. Doğanın eli geleceğin rahminden, gelecek zamanların tam anlamıyla insan olan, ölümlü bebeğini çekip çıkarıyordu.

"Başka bir deyişle," diye düşündü Marcello, ruhuna hâkim olan bu olağanüstü heyecanı soğutmaya çalışırken, "ben balayında karımı terk etmek, görev sırasında işimden ayrılmak ve Lina'yla sevgili olup Paris'te yaşamak istiyorum. Başka bir deyişle," diye devam etti, "Lina'nın da beni, benim onu sevdiğim kadar, aynı nedenlerle ve aynı yoğunlukta sevdiğini anlarsam bunları gerçekten yapacağım."

Bu kararının ciddiyeti hakkındaki şüpheleri de, Avenue de la Grande Armèe'nin sonuna ulaşıp gözlerini Zafer Takı'na çevirdiğinde kaybolup gitti. Şimdi, şanlı bir tiranlığın zaferlerini yüceltmek amacıyla dikilmiş o anıtın görüntüsünün etkisiyle, şu ana kadar hizmet ettiği ve ihanet etmeye hazırlandığı diğer tiranlıktan dolayı pişmanlık hisseder gibi oldu. O sabaha kadar oynadığı rol ihanetin öngörüsüyle hafiflemiş, adeta masum bir hal almıştı ve artık daha anlaşılabilir, daha kabul edilebilir geliyordu ona; bu rolü dışarıdan gelecek bir normallik ve kendini kurtarma temennisinin meyvesi olarak değil, bir yetenek veya en azından tamamen sahte olmayan bir yönelim olarak görüyordu artık. Öte yandan bu mesafeli, geriye dönük pişmanlığı, kararının değiştirilemez oluşunun da kesin göstergesiydi.

Anıtın etrafında atlıkarınca gibi dönen arabaların durulmasını epey bekledikten sonra meydanı geçip anıta gitti ve şapkasını çıkarıp Meçhul Asker mezarının bulunduğu kemerin altına girdi. Anıtın duvarlarında, kazanılan muharebelerin listesi vardı; her bir muharebe, birkaç dakika öncesine kadar kendisini hükümete bağlayan türden bir sadakat ve adanmış-

lık gerektirmişti sayısız insan için; bunlardan aşağı kalır yanı olmayan başka fedakârlıkların sembolü, sürekli yanan alevin nöbet tuttuğu mezar da oradaydı. Marcello Napolyon'un muharebelerinin isimlerini okurken, Orlando'nun "Her şey aile ve vatan uğruna" lafı geldi aklına; buna bu kadar çok inanmasına rağmen inancını akılcı bir şekilde gerekçelendirmekten böylesine aciz Orlando'yla arasındaki asıl farkın, seçim yapma kabiliyeti ve en başından beri kendisine acı çektiren hüzün olduğunu anladı. Evet, geçmişte de seçimler yapmıştı, şimdi de seçim yapmaya hazırlanıyordu. Melankolisi, seçim yaparak vazgeçmek zorunda kaldığı şeylerin başka türlü nasıl olabileceği düşüncesinin yarattığı pişmanlık ve kederle karışıktı.

Marcello anıtın altından çıktı, bir kere daha arabaların durulmasını bekledikten sonra Avenue des Champs Elysèes'nin kaldırımına geçti. Anıttan başlayan zengin, canlı caddenin üzerine anıtın görünmez gölgesi uzanıyormuş ve savaş onuruna dikilen anıtla kaldırımları kaplayan kalabalığın barışçıl, neşeli refahı arasında bir bağlantı varmış gibi geldi. Kendisine göre, bu da vazgeçtiği şeyin bir yönüydü: Büyük ve kanlı adaletsizlikler sonradan kendi kökeninden habersiz bir neşeye ve zenginliğe dönüşüyor; zalim bir fedakârlık zaman içinde güç, özgürlük ve refah haline geliyordu sonraki kuşaklar için. "Yahuda lehine bir başka akıl yürütme de bu," diye geçirdi içinden eğlenerek.

Ama artık kararını vermişti ve tek arzusu Lina'yı, onu neden ve nasıl sevdiğini düşünmekti. Ruhunda bu arzu, Avenue des Champs Elysèes'yi yavaş yavaş katetti; ara sıra durup mağazalara, büfelerde satılan gazetelere, kafelerde oturan insanlara, sinema afişlerine, tiyatro tabelalarına baktı. Kaldırımlarda giderek büyüyen kalabalık, ona bizzat hayatın hareketi gibi gelen dalgalarla etrafını sarmıştı. Sağ gözüne geniş caddenin her iki yönünde iki sıra halinde gidip gelen arabalar; sol gözüne de şık mağazalar, neşeli tabelalar, tıklım tıklım kafeler takılıyordu.

Zafer Takı'nı ardında bırakmak ister gibi giderek adımlarını sıklaştırdı ve bir ara dönüp baktığında çok uzaklaştığını gördü; araya mesafe girince anıt puslu yaz havasının da etkisiyle maddi bir varlık değilmiş gibi görünüyordu. Caddenin sonuna ulaşınca ağaçların gölgesinde bir bank bulup oturdu ve huzur içinde Lina'yı düşünebileceği için mutlu oldu.

Marcello hafızasında onun varlığını sezdiği ilk ana, yani S.'deki randevu evine dönmek istedi. Neden bekleme salonunda Orlando'nun yanında gördüğü kadın, hiç bilmediği böylesine şiddetli bir duygu uyandırmıştı içinde? Onun aydınlık alnından ne kadar etkilendiğini hatırladı ve önce o kadında, sonra da Lina'da kendisine çekici gelen şeyin, fahişede aşağılanmış ve kirletilmiş, Lina'daysa muzaffer kalmış saflık olduğunu anladı. Hayatı boyunca eziyetini çektiği ve Giulia'yla evliliğinin de hafifletemeyeceği çöküş, yozlaşma ve ahlaksızlığın onda uyandırdığı tiksintiyi yok edebilecek tek şey Lina'nın alnını çevreleyen o pırıl pırıl ışıktı artık. Bu tiksintiyi ilk uyandıran Lino'yla onu bundan kurtaracak Lina'nın isimlerinin benzerliği de hayırlı bir alametti sanki. Marcello onca zamandır hayalini kurduğu normalliği böylesine doğal, böylesine içten bir şekilde, sırf aşkın gücüyle Lina sayesinde elde edecekti. Ama bu, yıllardır aradığı neredeyse bürokratik olan normallik değil, meleklere mahsus sayılabilecek farklı bir normallikti. Işıl ışıl, ruhani normalliğe kavuşmadan önceki siyasi sorumluluklarının, Giulia'yla evliliğinin, bir düzen adamının mantıklı ve renksiz hayatının ağır koşumları, Marcello'nun kendisi için daha uygun bir kader beklerken bilinçsizce benimsediği, ayaklarına dolanan, hayatın bir taklidiydi sadece. Artık onlardan kurtuluyor ve kendini yeniden keşfediyordu.

Bankta oturmuş düşünürken, Concorde Meydanı yönünde aşağıya inerken yavaşlar gibi görünen büyük bir araba takıldı gözüne, biraz sonra araba Marcello'nun az ilerisinde, kaldırı-

mın yanında durdu. Nikelajıyla pirinç aksesuarları haddinden fazla ışıltılı ve zarif, eski model, lüks, siyah bir arabaydı. "Rolls Royce," diye düşündü ve ansızın korkuyla karışık bir kaygıya kapılıp, her nedense dehşet verici bir aşinalık hissetti. Bu arabayı ne zaman, nerede görmüştü? Araba durur durmaz saçları biraz ağarmış, zayıf bir şoför hemen inip arka kapıyı açınca, Marcello'nun hafızasında sorusuna cevaben bir görüntü belirdi: Aynı renk ve modeldeki aynı araba Marcello'nun okulunun yakındaki o sokağın köşesinde beklemiş, Lino yanına oturması için uzanıp kapıyı açmıştı. Bu arada şoför elinde kasketiyle kapının yanında beklerken, ayağında arabanın pirinç aksesuarları gibi ışıltılı, şık, sarı ayakkabı olan, gri yünlü kumaştan bir pantolonun içindeki bir erkek bacağı ihtiyatlı bir şekilde dışarı uzandı, derken şoför elini uzattı ve Marcello adamın arabadan güç bela kaldırıma çıkmasını izledi. Çok uzun boylu, zayıf, yaşlıca bir adamdı, yüzü canlı, saçları belki hâlâ sarıydı; ucu lastikli bir bastondan destek alıp sendeleyerek yürüse de tuhaf biçimde genç görünüyordu. Marcello oturduğu banka yavaş yavaş yaklaşan adamı iyice incelerken nasıl böyle genç bir havaya sahip olduğunu merak etti. Daha sonra, yandan ayrılmış saçı ve pembe, beyaz çizgili renkli gömleğinin yakasına taktığı yeşil papyon nedeniyle öyle göründüğünü anladı. Yaşlı adam yürürken yere sabitlediği gözlerini banka ulaşınca kaldırdı; mavi ve berrak gözlerinde toy, saf bir sertlik vardı. Adam nihayet zorlukla Marcello'nun yanına oturdu. Hemen peşinden gelen şoförü ona beyaz kâğıda sarılı küçük bir paket uzattıktan sonra başıyla selam verip arabaya döndü ve ön camın ardındaki yerine oturdu.

Yaşlı adamın gelişini izleyen Marcello şimdi gözlerini yere indirmiş düşünüyordu. Lino'nun arabasına benzeyen bir araba karşısında bu kadar dehşete kapılmamış olmak isterdi, sırf bu bile onu huzursuz etmeye yetiyordu. Gelgelelim onu en çok

korkutan şey, tiksintisine eşlik eden güçlü, karanlık, buruk bir boyun eğme, acizlik ve kendini beğendirme duygusuydu. Sanki aradan o kadar yıl geçmemişti veya daha kötüsü yıllar boşuna geçmişti de Marcello hâlâ o küçük çocuktu ve arabada bekleyen Lino'nun davetine uyup binmeye hazırdı. Sanki bir kez daha o eski şantaja maruz kalmak üzereydi ama bu sefer şantajı yapacak olan, tabancayı yem niyetine kullanan Lino değil kendi bilinçli ve tedirgin bedeniydi. Artık söndüğünü sandığı bu ateşin aniden, rahatsız edici bir şekilde yeniden canlanması karşısında korkuya kapılan Marcello iç geçirdi ve sigara bulmak için ceplerini aradı. Bir ses hemen, "Sigara mı arıyorsunuz? Buyurun," dedi Fransızca.

Marcello döndü ve yaşlı adamın hafifçe titreyen kırmızı eliyle, açılmamış bir paket Amerikan sigarası uzattığını gördü. Adam hem buyurgan hem de iyi niyetli görünen tuhaf bir ifadeyle bakıyordu. Mahcup olan Marcello teşekkür etmeden paketi alarak aceleyle açtı ve içinden bir sigara alıp paketi iade etti. Ama adam paketi otoriter bir şekilde Marcello'nun ceketinin küçük cebine tıktı ve imalı bir tonla, "Onlar sizin için... sizde kalabilir," dedi.

Marcello anlam veremediği bir utanç ve öfkeyle önce kızardığını, sonra da renginin attığını hissetti. Neyse ki gözleri kendi ayakkabılarına gitti ve çok yürümekten şekillerini kaybettiklerini, tozdan bembeyaz olduklarını gördü. Bunun üzerine yaşlı adamın onu muhtemelen bir zavallı ya da işsiz sandığı geldi aklına ve öfkesi geçti. Sakince paketi cebinden çıkarıp bankın üzerine, aralarına koydu. Yaşlı adam Marcello'nun paketi geri verdiğini fark etmedi çünkü artık onunla ilgilenmiyordu. Şoförün verdiği paketi açıp içinden bir sandviç çıkardı ve titreyen elleriyle güç bela, ağır ağır ikiye bölüp yere birkaç kırıntı attı. Banka gölge yapan ağaçların birinden büyük, şişko bir serçe havalanıp yere indi. Zıplayarak kırıntılara yaklaştı, başını iki

üç defa sağa sola çevirdikten sonra bir kırıntıyı kaptığı gibi yutmaya koyuldu. Yaşlı adam yere üç dört kırıntı daha attı ve kaldırımdaki ağaçlardan başka serçeler de uçup geldi. Marcello sigarası dudaklarının arasında, gözleri aralık, olanları seyrediyordu. İki büklüm durmasına ve titreyen ellerine rağmen yaşlı adamın gerçekten de genç kalmış bir tarafı vardı, daha doğrusu gençlik halini hayal etmek zor değildi. Yandan bakınca, kırmızı ve sarkık dudakları, düz ve büyük burnu, alnına dökülen sarı, çocuksu perçemi gençken çok zarif olduğu izlenimi uyandırıyordu; belki de genç kızlara mahsus zarafeti erkeksi bir güçle birleştiren şu Kuzey Avrupalı atletlerden biriydi. Başını düşünceli bir tavırla göğsüne indirmiş iki büklüm duran adam sandviçin kalanını da ufalayıp serçelere dağıttı, sonra hiç dönmeden, "Nerelisiniz?" diye sordu Fransızca.

"İtalyanım," dedi Marcello kısaca.

"Nasıl düşünemedim?" dedi yaşlı adam fevri bir hareketle alnına vurarak. "Sizinki gibi mükemmel bir yüzü nerede görmüş olabilirim diye düşünüyordum. Ah, ne kadar da aptalım, İtalya'da gördüm tabii. Peki adınız nedir?"

"Marcello Clerici," dedi Marcello bir anlık tereddütten sonra.

"Marcello," diye tekrar etti yaşlı adam kafasını kaldırıp önüne bakarak. Uzun bir sessizlik oldu. Yaşlı adam düşüncelere dalmıştı, daha doğrusu bir şeyler hatırlamaya çalışıyor gibiydi. Bir süre sonra Marcello'ya dönüp coşkuyla, "*Heu miserande puer, si qua fata aspera rumpas, tu Marcellus eris*,"* mısrasını söyledi.

Marcello bu mısraları iyi biliyordu, hem okulda İtalyancaya tercüme etmiş hem de bunun yüzünden sınıf arkadaşlarının alaylarına maruz kalmıştı. Şimdiyse, sigara paketinin sunul-

* (Lat.) Acı kaderinin bağlarını koparabilsen, Marcellus olursun. –çn

masından sonra söylenince kulağa beceriksiz bir pohpohlama gibi gelen bu ünlü mısralar tatsız bir his uyandırdı içinde. Yaşlı adam onu baştan ayağa süzüp, "Vergilius," deyince de hepten rahatsız edici oldu.

"Evet, Vergilius," dedi bıkkın bir sesle. "Siz nerelisiniz?"

"İngilizim," dedi yaşlı adam, aniden tuhaf bir şekilde vakur ve belki de alaycı bir edayla İtalyanca konuşarak. Sonra daha da tuhaf bir şekilde İtalyancasına Napoli lehçesi katarak, "Napoli'de yıllarca kaldım. Sen Napolili misin?" dedi.

"Hayır," dedi Marcello, adamın ansızın senli benli olmasına şaşırmıştı. Serçeler kırıntıları bitirmiş, uçup gitmişti; Rolls Royce birkaç adım ötede kaldırımın kenarında bekliyordu. Yaşlı adam bastonunu aldı ve zorlukla ayağa kalkarken Marcello'ya emredercesine, "Arabama kadar eşlik eder misiniz? Bana kolunuzu uzatır mısınız?" dedi Fransızca.

Marcello hiç düşünmeden ayağa kalkıp kolunu uzattı. Sigara paketi bankın üzerinde, Marcello'nun bıraktığı yerde duruyordu. Yaşlı adam bastonunun ucuyla pakete işaret ederek, "Sigaraları unuttunuz," dedi. Marcello duymamış gibi yapıp arabaya doğru bir adım attı. Yaşlı adam ısrar etmeyip onunla birlikte yürümeye başladı.

Yaşlı adam demin kendi başına yürüdüğünden çok daha yavaş yürüyor, eliyle Marcello'nun kolundan destek alıyordu. Ancak eli sürekli bir ileri bir geri gidiyor, Marcello'nun kolunu sahiplenici bir şekilde okşayıp duruyordu. Marcello aniden kalbinin durduğunu sandı ve gözlerini kaldırınca nedenini anladı: Araba orada ikisini bekliyordu ve Marcello yıllar önce olduğu gibi arabaya davet edileceğini biliyordu. Onu asıl korkutan, o daveti reddetmeyeceğinin farkında olmaktı. Tabancaya sahip olma arzusuyla, bilinçsizce de olsa Lino'yla cilveleşmişti; şimdi de, geçmişte muğlak bir isteğe bir defa boyun eğmiş birisi olarak yıllar sonra hazırlıksız yakalanınca aynı tuzağa karşı

koyamamanın endişesini yaşıyordu şaşkınlıkla. Sanki Lino onu elde etmeyi başarmıştı; sanki Lino'ya direnmemiş, onu öldürmemişti. Bu düşünceler birbirini hızla izledi; düşünceden çok aydınlanma gibiydi hepsi. Marcello gözlerini kaldırınca arabanın yanına vardıklarını gördü. Şoför arabadan inmiş, elinde kasketiyle açık kapının yanında bekliyordu.

Yaşlı adam Marcello'nun kolunu bırakmadan, "Gelmek ister misiniz?" diye sordu.

Marcello hemen, "Teşekkür ederim ama otelime dönmeliyim, karım bekler," dedi kararlı davrandığına memnun bir şekilde.

"Zavallı karınız," dedi yaşlı adam muzip bir samimiyetle, "biraz beklesin, ona iyi gelecektir."

Demek daha açık olması gerekiyordu. "Anlatamadım galiba," dedi. Biraz tereddüt etti, sonra sigara paketinin kaldığı bankın yanına gelmiş genç bir serseriyi gördü gözucuyla ve, "Ben sizin düşündüğünüz gibi biri değilim. Şuradaki adam size daha uygun olacaktır muhtemelen," diye ekledi. Kaçamak bir şekilde paketi cebine tıkan serseriye işaret etmişti. Yaşlı adam da ona bakıp gülümsedi ve şakacı bir arsızlıkla, "Onlardan ne zaman istersem elde ederim," dedi.

"Üzgünüm," dedi Marcello soğuk bir tavırla, içi rahatlamıştı; uzaklaşacak oldu ama yaşlı adam onu tuttu. "En azından sizi gideceğiniz yere bırakayım."

Marcello tereddüt edip saatine baktı. "Tamam, gideceğim yere bırakın beni; madem istiyorsunuz."

"Evet, çok isterim."

Önce Marcello, sonra yaşlı adam arabaya bindiler. Şoför kapıyı kapatıp hızla yerine geçti. "Nereye?" diye sordu yaşlı adam.

Marcello otelin adını verdi; yaşlı adam şoföre dönüp İngilizce bir şeyler söyledi. Araba hareket etti. Hızla ama sessizce

Tuilleries ağaçlarının altından geçip Concorde Meydanı'na yöneldiklerinde arabanın çok sessiz ve sağlam bir süspansiyonu olduğunu fark etti Marcello. İçi gri keçeyle döşenmişti; kapının iç tarafına sabitlenmiş eski tarz kristal bir vazoda birkaç gardenya vardı.

Yaşlı adam bir süre sessiz kaldıktan sonra Marcello'ya dönüp, "Sigaralardan dolayı özür dilerim, sizi yoksul biri sanmıştım," dedi.

"Önemli değil," diye cevap verdi Marcello.

Yaşlı adam bir süre sustuktan sonra devam etti: "Yanıldığım çok nadirdir. Sizden emindim... o kadar emindim ki sigara bahanesine başvurmaktan resmen utandım. Tek bir bakışın yeteceğinden emindim."

Kuşkucu ama neşeli, saygılı bir kaygısızlıkla konuşuyordu ve Marcello'yu eşcinsel saymaya devam ettiği belliydi. Onu suçuna ortak etme arzusu o kadar baskındı ki Marcello'nun içinden onu hoşnut etmek için, "Evet, belki de haklısınız, ben öyleyim... sadece farkında değildim. Arabanıza binmeyi kabul ettiğim anda anladım," demek geldi. Ama onun yerine soğuk bir tonla, "Yanıldınız işte, o kadar," dedi.

"Doğru."

Araba Concorde Meydanı'ndaki dikilitaşın etrafından dönüyordu, sonra köprünün başında ansızın durdu. Yaşlı adam, "Neden öyle düşündüm biliyor musunuz?" diye sordu.

"Neden?"

"Gözleriniz... kızgın görünmeye çalışsanız da gözleriniz o kadar tatlı, o kadar yumuşak ki... size rağmen sizin adınıza konuşuyorlar."

Marcello bir şey demedi. Çok geçmeden araba yeniden çalıştı ve köprüyü geçti ama Sen Nehri'ne paralel caddeye sapmak yerine Parlamento'ya doğru yol almaya başladı. Marcello şaşırıp yaşlı adama döndü: "Ama benim otelim Sen Nehri kıyısında."

"Evime gidiyoruz," dedi yaşlı adam, "gelip bir şeyler içmek istemez misiniz? Biraz kalırsınız, sonra karınıza dönersiniz."

Marcello yıllar önce sınıf arkadaşlarının "Marcellina" diye dalga geçerek ona etek giydirdikleri zamanki aşağılanmayı ve aciz öfkeyi yeniden hisseder gibi oldu. Arkadaşları gibi bu yaşlı adam da onun erkek olduğuna inanmıyor, onu kadın gibi görmekte ısrar ediyordu. Marcello dişlerini sıkarak, "Sizden beni otelime götürmenizi rica ediyorum," dedi.

"Hadi ama ne olacak ki? Sadece birkaç dakika."

"Arabanıza geciktiğim için bindim, beni otelime bırakmak size uyuyordu. Şimdi beni otelime bırakın."

"Ne tuhaf, ben de kaçırılmak istiyorsunuz diye düşünmüştüm. Hepiniz aynısınız, illa şiddet uygulansın istiyorsunuz."

"Benimle bu tonda konuşarak hata ediyorsunuz, sizi temin ederim ki ben düşündüğünüz gibi değilim. Bunu size söyledim zaten, tekrar ediyorum."

"Ne kadar evhamlısınız! Ben bir şey düşünmedim ki. Hadi ama, bana öyle bakmayın."

"Siz istediniz," dedi Marcello ve elini ceketinin iç cebine götürdü. Roma'dan ayrılırken yanına küçük bir tabanca almıştı ve olur da Giulia bulur diye valizde bırakmak yerine sürekli yanında taşıyordu. Tabancayı çıkarıp, şoförün göremeyeceği şekilde yaşlı adama doğrulttu. Onu şefkatli bir alaycılıkla seyretmekte olan adam gözlerini indirince yüzünde ciddi, neler olduğunu anlamaya çalışan şaşkın bir ifade belirdi. "Gördünüz mü?" dedi. "Şimdi şoförünüze beni otele götürmesini söyleyin."

Yaşlı adam telefonun ahizesini alıp Marcello'nun otelinin adını bağırdı. Araba yavaşlayıp bir yan sokağa saptı. Marcello tabancasını cebine koyup, "Şimdi oldu," dedi.

Yaşlı adam bir şey demedi. Şaşkınlığı geçmiş gibiydi; Marcello'nun yüzünü dikkatle inceliyordu. Araba Sen Nehri'ne paralel caddeye çıkıp korkuluklar boyunca hızla yol aldı. Mar-

cello cam gölgeliğin altındaki döner kapısıyla otelin girişini gördü birden. Araba durdu.

"Müsaadenizle, size şu çiçeği vermek isterim," dedi yaşlı adam vazodan bir gardenya alıp Marcello'ya uzatarak. Marcello tereddüt edince yaşlı adam, "Karınız için," diye ekledi.

Marcello çiçeği aldı, teşekkür etti ve arabadan indi; şoför kasketi elinde, açık kapının yanında bekliyordu. Marcello yaşlı adamın İtalyanca, "Elveda Marcello!" dediğini duyar gibi oldu ama belki de yanılıyordu. Dönüp arkasına bakmadan, gardenyayı iki parmağı arasında tutarak otele girdi.

VII

Marcello resepsiyona gidip odanın anahtarını istedi. "Burada değil," dedi görevli anahtar kutusuna baktıktan sonra, "karınız aldı ve bir hanımla beraber yukarı çıktı."

"Bir hanım mı?"

"Evet."

Hem telaşlanan hem de yaşlı adamla yaşadıklarından sonra Lina'nın Giulia'yla beraber odada olduğu haberi karşısında heyecanlanıp mutlu olan Marcello asansöre binerken saatine bakıp henüz altı olmadığını gördü. Lina'yı bir bahaneyle alıp götürmek ve onunla otelin bir salonunda yalnız kalıp gelecek hakkında karara varmak için çok zamanı vardı. Hemen sonrasında, yedide arayacak olan Orlando'dan kesinlikle kurtulacaktı. Bu tesadüfleri hayırlı alametler olarak görüyordu. Asansör yukarı çıkarken parmakları arasında tuttuğu gardenyaya baktı ve yaşlı adamın çiçeği ona Giulia için değil asıl karısı Lina için verdiğini hissetti. Şimdi bu çiçeği aşklarının ispatı olarak Lina'ya vermesi gerekiyordu.

Koridoru hızla katedip odasına gitti, kapıyı tıklatmadan içeri girdi. İçinde çift kişilik yatak olan büyük bir odaydı ve banyonun da açıldığı küçük bir holü vardı. Marcello gürültü yapmadan kapıyı kapattıktan sonra karanlık holde bir an tereddüt etti. Yatak odasının aralık kapısından ışık sızıyordu; kendini göstermeden Lina'yı gözetlemek istedi, onun kendisini gerçekten sevip

sevmediğinden ancak böyle emin olabileceği fikrine kapılmış gibiydi. Aralıktan içeri baktı.

Komodinin üzerindeki ışık açıktı, odanın geri kalanı loştu. Marcello Giulia'nın beyaz banyo havlusuna sarınmış halde sırtını yatağın başucundaki yastıklara vermiş oturduğunu gördü. Ellerini göğsüne bastırarak havluyu kapalı tutuyordu ama havlunun alt tarafının karnıyla bacaklarını ortaya çıkaracak şekilde açılmasını engelleyemez veya engellemek istemez bir hali vardı. Lina, Giulia'nın ayaklarının dibinde geniş beyaz eteğinin dairesi içinde yere çömelmişti; kollarını onun bacaklarına sarmış, alnını dizlerine, memelerini de bacaklarına dayamıştı. Giulia bundan rahatsızmış gibi görünmüyor, aksine biraz eğlenir gibi ve merakla boynunu uzatmış kadını seyrediyordu, ama arkaya yaslanmış olduğundan onu kısmen görebiliyordu. Derken Lina kıpırdamadan, "Biraz böyle durursam seni rahatsız etmem değil mi?" diye sordu kısık sesle.

"Hayır, ama birazdan giyinmem lazım."

Kısa bir sessizlikten sonra Lina daha önceki bir sohbetlerine devam eder gibi, "Aptallık ama bu. Ne olacak ki? Hem evli olmasaydım itiraz etmezdim diyen sen değil miydin?"

"Demiş olabilirim," dedi Giulia cilveli bir edayla, "sen alınmayasın diye. Zaten evliyim ben."

Onları seyreden Marcello, Lina'nın konuşurken bir kolunu Giulia'nın bacaklarından ayırıp elini yavaş yavaş bacağın üzerinde kaydırdığını, havlunun kenarına gelince onu bir kenara ittiğini gördü. "Evliymiş," dedi kadın iğneleyici bir tavırla, elini kaydırmaya ara vermeden, "kimle ama?"

"Ben ondan hoşlanıyorum," dedi Giulia. Lina'nın eli, bir yılanın başı gibi tereddütlü ve kaypak, Giulia'nın çıplak kasıklarına yaklaşıyordu. Giulia elini bileğinden yakalayıp indirdi ve yaramazlık yapan bir çocuğu azarlayan bir dadı gibi müsamahalı bir tonla, "Seni görmediğimi sanma," dedi.

Lina onun elini tutup yavaşça öpmeye ve bir köpeğin yapacağı gibi yüzünü sertçe avucuna sürtmeye başladı. Sonra büyük bir şefkatle, adeta fısıldayarak, "Küçük aptal," dedi.

Uzun bir sessizlik oldu. Lina'nın her hareketinden akan tutkuyla Giulia'nın dalgınlığı ve ilgisizliği arasında büyük bir tezat vardı. Giulia artık olanlara merak bile duymuyordu sanki; Lina'nın elini öpüp yüzünü avucuna sürtmesine izin verirken bir yandan da bahane arayan biri gibi çevresine bakınıyordu. Derken elini çekti ve kalkmaya çalışırken, "Artık gerçekten giyinmem lazım," dedi.

Hemen ayağa fırlayan Lina, "Kıpırdama. Kıyafetlerin nerede onu söyle bana, seni ben giydireceğim," dedi.

Ayakta, sırtı kapıya dönüktü ve Giulia'yı tamamen kapatıyordu. Marcello karısının gülerek, "Bana hizmetçilik de mi edeceksin?" diye sorduğunu duydu.

"Neden olmasın? Senin için bir anlamı yok ama benim çok hoşuma gidecek."

"Hayır, kendim giyinirim." Giulia, giyinik Lina'nın içinden çıkmış gibi çırılçıplak ortaya çıktı ve parmak ucunda Marcello'nun gözlerinin önünden geçip odanın ilerisinde gözden kayboldu. Sonra, "Lütfen bana bakma, daha doğrusu başka tarafa dön, utanıyorum," dediği duyuldu.

"Benden mi utanıyorsun? Ben de kadınım."

"Sözüm ona kadın. Bana erkeklerin baktığı gibi bakıyorsun."

"Gitmemi istiyorsan açıkça söyle."

"Hayır, kalabilirsin ama bana bakma."

"Sana bakmıyorum zaten aptal. Sana bakıp bakmamak umurumda mı benim?"

"Kızma, beni anla. Demin söylediklerini söylemeseydin şimdi senden utanmazdım, sen de istediğin kadar bakardın bana." Bütün bunları boğuk bir sesle, elbisesini başından geçirirken söylemişti sanki.

"Sana yardım edeyim istemez misin?"

"Ah tanrım, illa istiyorsan..."

Lina hareketleri kendinden emin görünmese de kararlılıkla, hem tereddütlü hem girişken, hem coşkulu hem aşağılanmış gibi bir tavırla kalktı ve Marcello'nun önünden geçip Giulia'nın olduğu tarafa yöneldi. Bir anlık sessizliğin ardından Giulia düşmanca olmasa da bıkkınlıkla, "Öf ama, ne kadar can sıkıcısın," dedi. Lina'dan ses çıkmadı. Lambanın ışığı Giulia'nın kalçalarının yatağın üzerindeki nemli havluda bıraktığı oyuntuyu aydınlatıyordu. Marcello kapı aralığından çekilip hole döndü.

Kapıdan birkaç adım uzaklaştığında, yaşadığı şaşkınlık ve tedirginlikle bilmeden anlamlı bir hareket yaptığını fark etti: Yaşlı adamın verdiği, onun da Lina'ya vermek istediği gardenyayı farkında olmadan parmaklarının arasında ezmişti. Çiçeği elinden bırakıp merdivene yöneldi.

Zemin kata inip günbatımının puslu aydınlığında Sen Nehri'ne bakan caddeye çıktı. Işıklar yanmıştı: uzaklardaki köprülerin üzerindeki beyaz, salkımlar halindeki ışıklar, arabalardan çifter çifter gelen sarı ışıklar ve pencerelerden dörtgen şeklinde yansıyan turuncu ışıklar. Gece, yeşil ve açık gökyüzünde, karşı kıyıdaki kulelerin ve çatıların siyah görüntüsünün ardından kasvetli bir duman gibi yükseliyordu. Marcello korkuluğa gidip dirseklerini dayadı ve aşağıdaki karanlık nehre baktı: Koyu renk akıntıları sanki değerli taşlardan oluşan çizgileri ve elmaslardan oluşan çemberleri beraberinde sürüklüyordu. Marcello'nun hissettikleri bir felaketin çalkantısından çok felaketi izleyen ölüm sessizliğine benziyordu. O gün birkaç saatliğine de olsa aşka inanmıştı. Gelgelelim şimdi gerçek aşkın değil, sadece en doğal ve sıradanından en anormal ve sıradışı olanına kadar şehevi ilişkilerin var olduğu, tamamıyla altüst olmuş çorak bir dünyada dolandığını anlıyordu. Lina'nın ona duyduğunun aşk olmadığı kesindi; Lina'nın Giulia'ya duyduğu

da aşk değildi; kendisinin karısıyla olan ilişkisinin de aşk üzerine kurulu olduğu söylenemezdi; belki de o kadar hoşgörülü davranan, Lina'nın teklifine neredeyse sıcak bakan Giulia bile onu gerçekten aşkla sevmiyordu. Fırtınalı bir günbatımını andıran bu yanardöner ve karanlık dünyada yolları kesişen bu muğlak erkek-kadın ve kadın-erkek figürlerinin muğlaklıkları katlanıp birbirine karışıyordu ve bu figürler kendi kaderiyle ve ondan kaçmanın imkânsızlığıyla bağlantılı olduğuna inandığı aynı muğlaklıkta bir anlama işaret ediyordu sanki. Aşk olmadığına göre, sırf bu yüzden Marcello şimdiye dek neyse o olmayı sürdürecek, görevini yerine getirecek, vahşi ve ne yapacağı belli olmaz Giulia'yla bir aile yaratma planından vazgeçmeyecekti. Normallik buydu işte; bu eğreti, bu boş biçimdi. Onun dışındaki her şey karmaşa ve keyfilikten ibaretti.

Marcello'ya göre, kendisini bu yola iten şey aynı zamanda Lina'nın neden öyle davrandığının da açık seçik ortaya çıkmasıydı. Lina onu hor görüyor, hatta muhtemelen ondan nefret ediyordu, henüz dürüstken bunları zaten söylemişti ama ilişkileri kesilmesin, tutulduğu Giulia'yı görmekten olmasın diye Marcello'ya âşıkmış gibi davranmıştı. Marcello ondan anlayış veya merhamet bekleyemezdi artık; onun cinsel anormallik, siyasi nefret ve ahlaki hor görme zırhının ardında saklanan ve çaresi olmayan bu kati husumeti karşısında keskin, aciz bir acı duyuyordu. Lina'nın gözleriyle alnından yayılan ve Marcello'yu büyüleyen o saf, zeki ışık şefkatle aydınlatıp sakinleştirmek üzere kendisine yönelmeyecekti hiçbir zaman. Lina şehevi yaltaklanmalarla, yalvarıp yakararak, şeytanca kucaklaşmalarla o ışığı alçaltıp aşağılamayı tercih etmişti. Marcello, Lina'yı yüzünü Giulia'nın bacaklarına dayarken gördüğünde, S.'deki randevu evinde fahişe Luisa Orlando'nun sarılmasına müsaade ettiğinde kapıldığı, kadının kirletildiği hissini yeniden duyduğunu anladı. Giulia Orlando değildi, ama Marcello o alnın

kimsenin karşısında eğilmemesini istemiş, hayal kırıklığına uğramıştı.

Marcello bu düşüncelerle boğuşurken gece çökmüştü; doğrulup otele yöneldiği sırada beyazlar içindeki Lina'nın otelden çıkıp biraz ileride, kaldırımın yanındaki bir arabaya doğru hızla gittiğini gördü. Kadının, ağzında avıyla kümesten fırlayan bir sansar veya gelinciği andıran, kendinden memnun hali ve kaçamak tavırları dikkatini çekti. "Reddedilmiş gibi davranmıyor," diye düşündü Marcello, "tam aksine." Belki Lina Giulia'dan söz koparmayı başarmış ya da yorgunluktan veya bedensel pasifliğinden dolayı Giulia, kendine ve başkalarına hep müsamahalı olduğundan onun için hiçbir anlam ifade etmeyen ancak Lina'nın hoşuna giden okşamalara bırakmıştı kendini. Bu arada Lina arabaya binerken önce yanlamasına oturup sonra bacaklarını içeri çekmişti. Marcello arabayla geçişini seyretti ve güzel, mağrur, narin yüzünü ve direksiyondaki ellerini gördü yandan. Araba uzaklaştı, Marcello otele girdi. Odaya çıkıp kapıyı tıklatmadan içeri girdi. Oda düzenliydi. Giyinik halde tuvalet masasının önünde oturan Giulia saçını tarıyordu. Dönüp bakmadan sakin bir sesle, "Sen misin?" diye sordu.

"Evet, benim," dedi Marcello yatağa oturarak. Bir an bekledikten sonra, "Eğlendin mi bari?" diye sordu.

Karısı biraz ona doğru dönerek neşeli bir edayla hemen, "Çok," diye cevap verdi, "bir sürü güzel şey gördüm, en azından on mağazada aklım kaldı."

Marcello bir şey demedi. Giulia sessizlik içinde saçını taramayı bitirdi, sonra yerinden kalkıp onun yanına oturdu. Üzerinde siyah bir elbise vardı, geniş göğüs dekoltesinden, bir sepetin içindeki iki güzel meyveyi andıran memelerinin sert, esmer yuvarlaklığı görünüyordu. Omzuna yakın bir yere kırmızı kumaş bir gül iliştirilmişti. Tatlı ve genç yüzü, gülen gözleri, sağlık fışkıran dudaklarından her zamanki haylaz ve şehvetli

ifade okunuyordu. Belki de farkında olmadan gülümsüyor ve canlı bir kırmızıya boyanmış dudaklarının arasından düzgün, parlak beyaz dişleri görünüyordu. Giulia şefkatle Marcello'nun elini tutup, "Bil bakalım ne oldu," dedi.

"Ne?"

"O hanım, Profesör Quadri'nin karısı... normal bir kadın değil."

"Nasıl yani?"

"Kadınlardan hoşlanan o kadınlardan. İnanmayacaksın ama bana âşık olmuş. Hem de ilk bakışta. Sen gittikten sonra söyledi, o yüzden evinde dinlenmem için o kadar ısrar etmiş. Bana bildiğin ilanıaşk etti. Kimin aklına gelirdi ki?"

"Peki sen ne yaptın?"

"Böyle bir şeyi hiç beklemiyordum. Yorgunluktan uyumak üzereydim. Başta tam anlayamadım, sonra anladığımdaysa nasıl tepki vereyim bilemedim. Cidden tutku duyuyor biliyor musun? Tıpkı bir erkeğinki gibi. Söylesene, o kadar kontrollü, o kadar kendine hâkim bir kadından bekler miydin böyle bir şey?"

"Hayır, beklemezdim," dedi Marcello nazikçe, "ama senden de bu sevgi gösterilerine karşılık vermeni beklemezdim."

"Ne yani, kıskandın mı sen şimdi beni?" dedi Giulia neşeli bir kahkaha patlatarak, gururu okşanmıştı. "Bir kadını mı kıskandın? Ona karşılık versem bile kıskanacak bir şeyin yok ki. Kadınlar erkekler gibi değildir ki. Ama seni temin ederim, aramızda neredeyse hiçbir şey olmadı."

"Neredeyse mi?"

"Neredeyse diyorum," dedi Giulia biraz tereddüt ederek, "çünkü onu bu kadar çaresiz görünce, arabayla beni otele getirirken elimi tutmasına izin verdim."

"Sadece elini mi tuttu?"

"Kıskanıyorsun sen beni," dedi Giulia yeniden mutlulukla, "gerçekten kıskanıyorsun. Bu yönünü bilmiyordum. Peki

tamam, madem o kadar bilmek istiyorsun," diye ekledi bir müddet sonra, "beni öpmesine de izin verdim ama iki kız kardeş gibi. Sonra ısrarlarından vazgeçmeyince canımı sıktı, ben de onu gönderdim, işte bu kadar. Söyle bakalım, hâlâ kıskanıyor musun beni?"

Marcello Giulia'nın Lina'dan bahsetmesinde ısrar ediyor çünkü kendisiyle karısı arasındaki temel farkı bir kez daha tespit etmek istiyordu: Onun gerçekleşmemiş bir şeyden dolayı hayatı altüst olmuştu; karısıysa her çeşit deneyime açıktı, hoşgörülüydü, bedenen ve daha da önemlisi ruhen kaygısızdı.

Marcello kibarca, "Peki senin geçmişte hiç böyle bir ilişkin oldu mu?" diye sordu

"Hayır, hiçbir zaman," dedi Giulia kesin bir tavırla. Ama bu kesin tavır o kadar ona ait değildi ki Marcello yalan söylediğini hemen anladı ve, "Hadi ama yalan söyleme. Böyle şeyleri bilmeyenler senin Bayan Quadri'yle davrandığın gibi davranmaz ki. Gerçeği söyle!" dedi.

"Sana ne peki?"

"Bilmek istiyorum."

Giulia gözlerini yere dikip bir süre sustuktan sonra yavaş yavaş konuştu: "Hani o adamla, o avukatla olanlar vardı ya? Senle tanıştığım güne kadar erkeklerden nefret etmeme neden oldu. Bu yüzden bir kızla, yaşıtım bir öğrenciyle arkadaşlığım oldu ama kısa sürdü. Beni gerçekten seviyordu ve sevgiye çok ihtiyaç duyduğum bir dönemde beni ikna eden onun sevgisi olmuştu. Sonra kız beni kimseyle paylaşmak istemedi, çok fazla şey talep etmeye, beni kıskanmaya başladı, ben de ilişkimize son verdim. Ara sıra onu Roma'da, orada burada görürüm. Zavallım, hâlâ seviyor beni." Bir anlık mahcubiyetin ve tereddüdün ardından yüzünde her zamanki sakin ifade belirmişti. Sonra Marcello'nun elini tutarak, "Merak etme, beni kıskanmana gerek yok, senden başka kimseyi sevmediğimi biliyorsun."

"Biliyorum," dedi Marcello. Onun yataklı vagondaki gözyaşlarını, canına kıymaya kalkışını hatırladı ve samimiyetine inandı. Giulia bakire olmayışını geleneksel anlamda bir ihanet olarak görse de, geçmişteki hatalarına pek önem vermiyordu.

"Ama o kadın gerçekten deli. Ne istiyor biliyor musun? Birkaç gün sonra hep beraber Savoie bölgesine gidelim diyor, orada evleri varmış. Hatta program bile yaptı."

"Ne programı?"

"Kocası yarın oraya gidiyormuş. Kendi daha birkaç gün Paris'te kalacakmış, işleri olduğunu söylüyor ama bence benim için kalıyor. Onunla birlikte yola çıkalım, bir hafta onlarla dağda kalalım istiyor. Balayında olduğumuz aklının ucundan bile geçmiyor, sen yokmuşsun gibi davranıyor. Savoie'daki evin adresini yazıp verdi ve seni bu daveti kabul etmeye ikna edeyim diye bana yemin ettirdi."

"Neymiş bu adres?"

"İşte orada," dedi Giulia mermer komodinin üzerindeki bir kâğıt parçasını göstererek, "neden, kabul etmek mi istiyorsun?"

"Hayır ama belki sen istersin."

"Tanrı aşkına, o kadına önem verdiğimi mi sanıyorsun? Israrlarıyla canımı sıktı, onu gönderdim dedim ya." Bu esnada yataktan kalkmış, konuşmaya devam ederek odadan çıkmıştı. "Şimdi aklıma geldi," diye bağırdı banyodan, "yarım saat önce birileri seni telefonla aradı. Bir erkek, İtalyan... kim olduğunu söylemek istemedi ama bir numara bıraktı, bir an önce aramanı rica etti. Numarayı da aynı kâğıda yazdım."

Marcello kâğıdı eline aldı, cebinden not defterini çıkardı ve dikkatle hem Quadrilerin Savoie'daki evinin adresini hem de Orlando'nun numarasını not etti. Yaşadığı kısa süreli heyecanın ardından kendine gelmiş gibi hissediyordu; hareketlerinin doğallaşmasından ve onlara eşlik eden melankolik teslimiyetinden anlamıştı bunu. Not defterini cebine geri koyarken her şeyin

bittiğini düşündü, aşkın hayatında bir görünüp bir kaybolmuş olması nihayetinde hayatının artçı sarsıntısıydı yalnızca. Lina'yı getirdi aklına ve Giulia'ya beslediği bu ani tutkunun kaderin cilvesi olduğunu anladı; bu sayede Marcello, Savoie'daki evlerinin adresini öğrenmişti ve Orlando'yla adamları gittiklerinde Lina orada olmayacaktı. Yani Quadri'nin tek başına gitmesi ve Lina'nın Paris'te kalması, planlarına mükemmelen uyuyordu; olaylar başka türlü gelişseydi, Marcello'yla Orlando'nun planı gerçekleştirmesi zor olabilirdi.

Ayağa kalkıp karısına onu lobide bekleyeceğini söyleyerek odadan çıktı. Koridorun sonunda bir telefon kabini vardı, ayakları yavaş yavaş oraya götürdü Marcello'yu. Ancak ahizeden ajanın şakacı bir edayla, "E, dottore, akşam yemeğimizi nerede yiyeceğiz?" diye sorduğunu duyunca düşüncelerin sisinden sıyrılabildi.

VIII

Latin Mahallesi'ndeki küçük bir ara sokakta taksiden indiler. Marcello gözlerini kaldırıp tabelaya baktı. Eski, gri bir binanın birinci katındaki tabelada kahverengi fon üzerine beyaz harflerle Le coq au vin yazılıydı. Restorana girdiler. Kırmızı kadife kaplı bir divan salonun tamamını çevreliyordu, masalar divanın önünde bir sıra halinde dizilmişti; altın çerçeveli eski, dörtgen aynalardan ortadaki avize ve az sayıdaki müşterinin başı soluk bir ışıkta yansıyordu. Marcello bir köşede, karısının yanında oturan Quadri'yi gördü hemen. Karısından bir karış kısa olan profesör siyah kıyafeti içinde, gözlüklerinin üzerinden menüyü inceliyordu. Üstünde kollarıyla göğsünün beyazlığını, yüzünün solgunluğunu öne çıkaran siyah, kadife bir elbise olan Lina'ysa dimdik oturmuş endişeyle kapıyı gözlüyordu. Giulia'yı görünce ayağa fırladı, ardından profesör de kalktı ama kadının arkasında kaldığından görünmüyordu. İki kadın el sıkıştılar. Marcello gözlerini kaldırıp etrafına bakarken aynalardan birinin sarı solukluğunda bir hayalet gibi asılı duran, Orlando'nun başını gördü. Aynı anda restoranın sarkaçlı saati biraz sarsıldıktan, metal iç aksamı kıvranıp yakındıktan sonra nihayet vurmaya başladı. Marcello, Lina'nın hoşnut bir tonda, "Saat sekiz," dediğini duydu, "ne kadar dakiksiniz."

Marcello ürperdi ve saat kasvetli, ağırbaşlı bir sesle zamanı bildirmeye devam ederken Quadri'nin uzattığı eli sıkmak içi elini uzattı. Saat son kez vurdu ve Marcello Quadri'yle tokalaşırken bunun Orlando'ya kurbanı gösteren hareket olduğunu hatırladı ve birden, o gün yarı şaka yarı ciddi kendini kıyasladığı Yahuda'nın yaptığı gibi eğilip Quadri'yi sol yanağından öpmek geldi içinden. Hatta dudaklarında adamın pütürlü yanağını hisseder gibi oldu ve telkinin gücüne şaşırdı. Sonra gözlerini kaldırıp yine aynaya baktı; Orlando'nun başı hâlâ orada, boşlukta asılı gibi duruyordu, gözlerini onlara dikmişti. Sonra Marcello'yla Quadri sandalyelere, iki kadın da divana oturdu.

Şarap garsonu menüsüyle geldi ve Quadri büyük bir dikkatle şarapları incelemeye başladı. Kendini tamamen bu işe vermiş görünüyordu ve belli ki çok iyi bildiği şarapların kalitesini garsonla uzun uzun konuştu. En sonunda balığın yanına sek beyaz şarap, etin yanına kırmızı şarap ve buzda tutulacak bir şampanya söyledi. Şarap garsonunun yerini alan diğer garsonla da aynı sahne tekrarlandı; yemekler hakkında işin ehli tartışmalar, tereddütler, düşünmeler, sorular ve cevapların ardından nihayet biri meze, biri balık, biri de et olmak üzere üç çeşit yemek sipariş edildi. Bu arada Lina'yla Giulia fısır fısır konuşuyordu, Marcello da gözlerini Lina'ya dikmiş, hayal âlemine dalmıştı. Quadri'yle tokalaşırken duyduğu, arkasındaki sarkaçlı saatin huzursuz vuruşunu tekrar duymuş ve aynada Orlando'nun kesik başını yeniden görmüş gibi oldu. Daha önce kaderiyle hiç bu şekilde yüz yüze gelmediğini fark etti; sanki kaderi kavşağın ortasında duran bir taştı ve iki yanından birbirinden tamamen farklı ama aynı derecede belirleyici iki yol akıp gidiyordu. Quadri'nin her zamanki ilgisiz edasıyla ona bir soru sorduğunu duyunca kendine geldi.

"Paris'i gezdiniz mi?"

"Evet, biraz."

"Sevdiniz mi?"

"Çok."

"Evet, çok güzel bir şehirdir," dedi Quadri kendi kendine konuşur ve Marcello'yla uzlaşmaya çalışır gibi, "ama bugün de sözünü ettiğim şeye dikkat etmenizi isterim. Paris, İtalyan gazetelerinde yazıldığı gibi ahlaksız ve yozlaşmış bir şehir değil. Siz de muhakkak öyle düşünüyorsunuzdur ama bu düşünce gerçekliğe tekabül etmiyor."

Marcello biraz şaşırarak, "Ben öyle düşünmüyorum," dedi.

"Aksini söyleseniz şaşarım zaten," dedi profesör ona bakmadan, "sizin kuşağınız böyle düşünür. Katı olunmazsa güçlü olunamayacağını düşünürler ve kendilerini katı hissetmek için var olmayan günah keçileri yaratırlar."

"Ben pek katı olduğumu sanmıyorum," dedi Marcello soğuk bir sesle.

"Öyle olduğunuzdan eminim, bunu şimdi size ispatlayacağım," dedi profesör. Garsonun meze tabağını bırakmasını bekledikten sonra sözlerine devam etti: "Bir bakalım... Bahse girerim, ben şarapları ısmarlarken, nasıl oluyor da böyle şeylere değer verebiliyor diye düşündünüz, öyle değil mi?"

Bunu nasıl anlamıştı? Marcello gönülsüzce durumu kabullendi. "Haklı olabilirsiniz ama sizi yargılamadım ben. Böyle düşündüm çünkü sizin tabirinizle, katı görünüyorsunuz."

"Ama sizin kadar değil sevgili oğlum, sizin kadar değil," diye tekrar etti profesör memnuniyetle. "Devam edelim... Doğruyu söyleyin, şarap sevmiyor ve şaraptan anlamıyorsunuzdur değil mi?"

"Evet, doğruyu söylemek gerekirse hemen hemen hiç içmem," dedi Marcello, "ama ne önemi var?"

"Çok önemi var," dedi Quadri sakin sakin. "Hem de çok. Ayrıca bahse girerim güzel yemekleri de takdir etmiyorsunuzdur."

"Yemekleri..." diye başladı Marcello.

"Sırf yemiş olmak için yiyorsunuz," diye bitirdi cümleyi profesör zafer kazanmış gibi, "ben de bunu söylemeye çalışıyordum. Son olarak, siz mutlaka aşka karşı da önyargılısınızdır. Misal, bir parkta öpüşen bir çift görseniz, ilk tepkiniz onları kınamak ve onlardan iğrenmek olur; büyük ihtimalle bu parkın bulunduğu şehrin de kepaze bir şehir olduğu sonucuna varırsınız, öyle değil mi?"

Marcello, Quadri'nin nereye varmak istediğini anlıyordu. Kendini zorlayarak, "Herhangi bir sonuca varmıyorum ama büyük ihtimalle doğuştan bu gibi şeyleri takdir etmeye eğilimli değilim," dedi.

"O kadarla kalmıyor ki. Size göre böyle şeyleri takdir edenler de suçlu, dolayısıyla da hor görülmeli. Doğruyu söyleyin hadi."

"Hayır öyle değil, benden farklılar, o kadar."

"Bizden olmayan bize karşıdır," dedi profesör aniden siyasete atlayarak, "bu, günümüzde İtalya'da ve başka yerlerde coşkuyla tekrarlanan sloganlardan biri, öyle değil mi?" Bu arada yemeğine başlamıştı ve öyle bir zevkle yiyordu ki gözlükleri burnunun ucuna kadar kaymıştı.

"Siyasetin bu konularla bir ilgisi olduğunu sanmıyorum," dedi Marcello soğuk bir sesle.

"Edmondo," dedi Lina.

"Efendim canım."

"Siyaset konuşmayacağımıza söz vermiştin."

"Ama siyaset konuşmuyoruz zaten," dedi Quadri, "Paris'i konuşuyoruz. Sonuç olarak, burası içmeyi, yemeyi, dans etmeyi, parklarda öpüşmeyi ve eğlenmeyi seven insanların şehri olduğuna göre Paris hakkındaki görüşlerinizin olumsuz olduğundan eminim."

Bu sefer Marcello bir şey demedi. Giulia gülümseyerek, "Bense Paris halkını çok sevdim. Çok neşeli insanlar," diye cevap verdi onun yerine.

"Ağzınıza sağlık," dedi profesör, "signora, kocanızı iyileştirmeniz lazım."

"Ama o hasta değil ki."

"Hayır, hasta; katılıktan mustarip," dedi profesör başını tabağına eğmiş. Sonra da dişlerinin arasından konuşarak, "Daha doğrusu katılık, hastalığının bir semptomu yalnızca," diye ekledi.

Marcello, Lina'nın dediğine bakılırsa, hakkındaki her şeyi bilen profesörün kedinin fareyle oynadığı gibi onunla oynamaktan zevk aldığını düşünmeye başladı. Ama o gün öğleden sonra Quadrilerin evinde başlayan ve Savoie'daki villada kanlı bir şekilde bitmeye mahkûm kendi karanlık oyununun yanında çok masum kalıyordu bu. Marcello hüzünlü sayılabilecek bir cilveyle, "Size de bu kadar katı görünüyor muyum?" diye sordu Lina'ya.

Kadının buz gibi, zoraki bakışlarından ona beslediği derin tiksintiyi okudu canı yanarak. Ardından Lina, âşık kadın rolüne dönmeye karar verdiğinden olsa gerek zorla gülümseyerek, "Sizi pek tanımıyorum ama doğru, çok ciddi duruyorsunuz."

"Katılıyorum," dedi Giulia kocasına şefkatle bakarak. "Onu gülümserken ancak on defa görmüşümdür. Ciddi olduğu kesin."

Lina şimdi kötü niyetli bir ilgiyle gözlerini ona dikmişti. "Hayır," dedi yavaşça, "hayır, yanıldım. Ciddi değil, endişeli bence."

"Neden endişeli?"

Lina kaygısızca omuzlarını silkti. "Orasını hiç bilemeyeceğim."

Marcello aynı anda büyük bir hayretle kadının ayağını bilerek yavaş yavaş kendisininkine sürttüğünü, sonra da üstüne bastığını hissetti.

Quadri iyi niyetli bir tavırla, "Clerici, endişeli görünmek sizi fazla endişelendirmesin," dedi, "bunlar hep zaman geçirme

amaçlı konuşmalar. Siz balayındasınız, başka bir şeyle ilgilenmemelisiniz, öyle değil mi signora?" Quadri suratını buruşturup Giulia'ya gülümsedi, Giulia da ona gülümseyip neşeyle, "Belki de onu asıl endişelendiren budur, ne dersin Marcello?" dedi.

Lina ayağına basmaya devam ederken, Marcello bu temasla adeta ikiye ayrıldığını hissediyordu, sanki muğlaklık aşk ilişkilerinden hayatının tamamına yayılmıştı ve bir değil iki senaryo vardı: İlkinde Marcello, Quadri'yi Orlando'ya gösteriyor ve Giulia'yla İtalya'ya dönüyordu, ikincisinde Quadri'yi kurtarıyor, Giulia'yı terk ediyor ve Lina'yla Paris'te kalıyordu. Bu iki senaryo çift pozlanmış fotoğraflar gibi kesişiyor ve içindeki pişmanlık ve dehşet, umut ve hüzün, boyun eğme ve isyan duygularıyla renkleniyordu. Marcello Lina'nın sadece onu kandırmak ve âşık kadın rolüne sadık kalmak için ayağına bastığını çok iyi bilse de, bunun doğru olmadığını, Lina'nın onu gerçekten sevdiğini umuyordu saçma bir şekilde. Bu arada kadının duygusal suç ortaklıklarını ifade edebilecek onca hareket arasından neden bu kadar sıradan ve bayağı olanını seçtiğini düşündü ve onu küçümsediği için, fazla incelik veya hayal gücü gerekmeden kandırılacak biri olarak gördüğü için bu seçimi yaptığını anladı.

Lina gözlerini ona dikmiş ayağına basmaya devam ederken, "Balayınıza gelince," dedi, "bundan Giulia'ya bahsettim ama Giulia'nın size bahsetmeye cesaret edemeyeceğini bildiğim için teklifimi size de tekrarlayacağım. Neden balayı yolculuğunuzu Savoie'da tamamlamıyorsunuz? Bizde yani. Yazı orada geçireceğiz. Güzel bir misafir odamız var. Bir hafta, on gün ya da ne kadar isterseniz kalabilirsiniz. Sonra da oradan İtalya'ya dönebilirsiniz."

"Demek ayak oyununun sebebi buydu," diye geçirdi aklından Marcello hayal kırıklığına uğrayarak. Bu sefer hınçla, Savoie'ya davetin Orlando'nun planıyla gayet güzel örtüştüğünü düşündü: Daveti kabul ederek Lina'yı Paris'te tutacaklardı, bu

arada Orlando da dağda Quadri'yi halledecek zamanı bulacaktı. Sakin bir sesle, "Savoie'ya gitmeye hiçbir itirazım yok ama bu hafta olmaz, önce Paris'i görmeliyiz," diye cevap verdi.

"Mükemmel," dedi Lina sevinçle, "O zaman benimle gelirsiniz. Kocam yarın gidecek ama benim bir hafta daha Paris'te kalmam lazım."

Kadının ayağının baskısının azaldığını hissetti. İşi görülünce pohpohlama da sona ermişti. Üstelik Lina bir bakışla da olsa ona teşekkür etmemişti. Marcello gözlerini Lina'dan karısına kaydırınca memnun görünmediğini fark etti. Derken Giulia lafa girdi: "Kocamla aynı fikirde olmadığım için üzgünüm. Size kabalık etmek istemem Signora Quadri ama Savoie'ya gelmemize imkân yok."

"Neden?" deyiverdi Marcello. "Paris'ten sonra gideriz."

"Biliyorsun, Paris'ten sonra Côte d'Azur'de arkadaşlarımızı ziyaret edecektik." Yalandı, Côte d'Azur'de arkadaşları yoktu. Giulia hem Lina'dan kurtulmak hem de kadınlara karşı ilgisiz olduğunu göstermek için yalan söylemişti. Bu durumda reddedilen Lina'nın Quadri'yle beraber yola çıkma tehlikesi doğuyordu. Dolayısıyla bir çözüm bulmalı, karısını razı etmeliydi. Aceleyle, "Ha, onları başka zaman da görebiliriz," dedi.

"Côte d'Azur mü? Çok korkunç. Côte d'Azur'e kim gider ki? Güney Amerikalı *rasta*'lar, yosmalar," dedi Lina, Marcello'nun yardımından memnun, neşeyle, coşkuyla, şarkı söyler gibi.

"Evet ama sözleşmiştik," dedi Giulia inatla.

Marcello yine Lina'nın ayağını hissetti. Kendini zorlayarak, "Hadi ama Giulia, neden gitmeyelim ki?" dedi.

"Çok istiyorsan," diye cevap verdi Giulia başını eğerek.

Bu sözler üzerine Marcello Lina'nın huzursuz, hüzünlü, rahatsız ve şaşkın bir ifadeyle Giulia'ya döndüğünü gördü. "Ama neden," diye bağırdı Lina şaşkın bir sesle, "neden o korkunç Côte d'Azur'ü görmek isteyesiniz ki? Tam taşralılara uygun

bir hareket bu. Côte d'Azur'ü sadece taşralılar görmek ister. Sizi temin ederim, yerinizde başkası olsa asla tereddüt etmezdi. Hadi ama," diye ekledi sonra çaresiz bir canlılıkla, "bize söylemediğiniz başka bir nedeni olmalı. Belki de kocamla benden hoşlanmadınız."

Lina'nın Giulia'ya neredeyse Marcello ve Quadri'nin önünde aşkını ilan ettirecek kadar şiddetli bir tutku duyması hayranlık uyandırıcıydı. Giulia biraz şaşkınlıkla itiraz etti: "Hiç olur mu öyle şey, ne diyorsunuz?"

Sohbeti dinlemek yerine sessizce yemeğinin tadını çıkaran Quadri her zamanki kayıtsızlığıyla, "Lina, hanımefendiyi mahcup ediyorsun... senin de belirttiğin gibi, bizden hoşlanmasa bile bunu bize asla söylemeyecek," dedi.

"Evet, bizden hoşlanmıyor olmalı," diye devam etti Lina kocasına aldırmadan, "daha doğrusu belki de sadece benden hoşlanmıyordur... öyle değil mi canım? Benden hoşlanmıyorsunuz!" Sonra Marcello'ya dönerek her zamanki çaresiz ve imalı telaşıyla ekledi: "İnsan bazen sempatik olduğunu sanır, halbuki tam da bizden hoşlanmasını istediğimiz insanlar bize tahammül edemez. Doğruyu söyleyin canım, siz bana tahammül edemiyorsunuz ve ben konuşmaya devam edip bizimle Savoie'ya gelesiniz diye aptalca ısrar ederken siz de, 'Bu deli benden ne istiyor? Yüzüne, sesine, davranışlarına, kişiliğine tahammül edemediğimin nasıl farkına varamıyor?' diye düşünüyorsunuz. Doğruyu söyleyin, şu anda tam da bunları düşünüyorsunuz, öyle değil mi?"

Kadın artık her türlü ihtiyatı elden bırakmış gibiydi; kocası bütün bu hararetli imalara önem vermiyor olabilirdi ancak hayallerinde bütün bu ısrarların hedefi olan Marcello'nun bu ısrarların asıl muhatabının kim olduğunu görmemesine imkân yoktu. Bu arada hayretler içindeki Giulia, "Ama nereden geliyor aklınıza bunlar? Neden böyle şeyler söylüyorsunuz ki?" diye itiraz etti yumuşak bir tonda.

"Demek doğru," dedi kadın üzüntüyle. "Benden hoşlanmıyorsunuz." Sonra da kocasına dönüp keskin, hararetli bir hınçla, "Gördün mü Edmondo? Signora öyle bir şey demez demiştin. Halbuki söyledi, benden hoşlanmıyor," diye ekledi.

"Ben öyle bir şey demedim," dedi Giulia gülümseyerek, "aklımın ucundan bile geçmedi."

"Söylemediniz ama ima ettiniz."

Quadri gözlerini tabağından kaldırmadan, "Lina, neden bu kadar ısrarcı davrandığını anlamıyorum. Neden Bayan Clerici senden hoşlanmasın? Topu topu birkaç saattir tanışıyorsunuz, sana karşı herhangi bir duygu beslemiyordur bile," dedi.

Marcello'nun bir kez daha müdahale etmesi gerekiyordu çünkü Lina'nın kızgın gözlerindeki aşağılayıcı ve buyurgan ifade ona bunu dayatıyordu. Artık ayağına basmıyordu ama bir ara Marcello'nun masada duran elini, çılgınca bir ihtiyatsızlıkla tuzu alır gibi yaparak sıktı.

Marcello uzlaşmacı ve kati bir ses tonuyla, "Ama Giulia da ben de sizden çok hoşlanıyoruz ve davetinizi seve seve kabul ediyoruz. Tabii ki geliriz, öyle değil mi Giulia?"

"Tabii ki," dedi aniden teslim olan Giulia, "daha önceden arkadaşlarımızla sözleştiğimiz için... yoksa gelmek isteriz tabii."

"Çok güzel! O halde anlaştık. Bir hafta sonra birlikte yola çıkarız." Lina mutluluk saçıyordu, hemen Savoie'da yapacakları gezintileri, yörenin güzelliğini, kalacakları evi anlatmaya başladı. Ama karışık bir şekilde konuşuyordu, sanki belirli bir şeyler söyleme veya belirli bilgileri sunma mecburiyetiyle değil de güneşi görünce kafesinde aniden neşelenen bir kuş misali şarkı söyleme dürtüsüne itaat eder gibi davranıyordu. Kuş nasıl kendi şakımasıyla coştukça coşarsa, kadın da pervasız, taşkın bir sevinçle ve heyecanla titreyen kendi sesinden mest olmuş gibiydi. İki kadın arasındaki sohbetin dışında kaldığını hisseden Marcello gözlerini kaldırıp Quadri'nin arkasındaki

aynaya baktı; Orlando'nun dürüst, iyi niyetli suratı hâlâ orada, boşlukta asılıydı. Ancak artık yalnız değildi; yanında onunla konuşan, bir o kadar belirgin ve abes bir başka kafa vardı. Yırtıcı bir kuşun kafasıydı bu; kartalla hiç benzerliği olmayan, kederli ve daha değersiz bir tür kuşun. Dar alnının altındaki küçük, fersiz gözleri çukura kaçıyordu; büyük, kemerli burnu melankolik bir ifade katıyordu yüzüne; içine çökmüş yanaklarını sert hatlı gölgeler dolduruyordu; ağzı küçük ve çenesi büzüktü. Marcello adamı bir süre seyredip daha önce görüp görmediğini düşündü. Sonra Quadri'nin sesini duyunca kendine geldi: "Clerici, sizden bir iyilik istesem yapar mısınız acaba?"

Bu beklenmedik bir soruydu; belli ki Quadri bu konuyu açmak için karısının susmasını beklemişti. "Elbette, elimden gelirse yaparım," dedi.

Quadri söze başlamadan önce zaten konuştukları ve kararlaştırdıkları bir konuda onayını almak ister gibi karısına bakmıştı sanki. "Konu şu," dedi Quadri, hem tatlı hem de kuşkucu bir ses tonuyla, "siz tabii benim Paris'te ne gibi faaliyetler gösterdiğimi ve neden bir daha İtalya'ya dönmediğimi biliyorsunuz. İtalya'da mümkün olan her yöntemle yazışmaya çalıştığımız dostlarımız var; bu yöntemlerden biri de siyasete karışmayan, dolayısıyla siyasi faaliyetlerde bulunduklarından kuşkulanılmayan insanlara mektuplarımızı emanet etmek. Sizin bu mektuplardan birini İtalya'ya götürebileceğinizi düşündüm. Onu ilk istasyonda, örneğin Torino'da postaya verebilirsiniz."

Bir sessizlik oldu. Marcello, Quadri'nin ricasının tek amacının onu sınamak veya en azından onu utandırmak olduğunu ve bu ricayı Lina'yla birlikte planladığını anladı. Kendi ikna yöntemlerine sadık olan Quadri muhtemelen karısının Marcello'ya duyduğu antipatiyi yumuşatamamış, ancak bunun yerinde bir manevra olduğu konusunda onu ikna etmişti. Marcello bun-

ları kadının gergin, soğuk ve neredeyse sinirli yüzünden anlar gibi oldu. Yine de Quadri'nin gerçekte ne yapmaya çalıştığını tahmin edemiyordu. Zaman kazanmak için, "Ama beni yakalarlarsa hapse girerim," dedi.

Quadri gülümseyip şakacı bir üslupla, "O kadar kötü olmaz, hatta bizim için iyi olur. Siyasi hareketlerin şehitlere ve kurbanlara ihtiyacı olduğunu bilmiyor musunuz?" diye karşılık verdi.

Lina kaşlarını çatsa da bir şey demedi. Giulia endişeyle Marcello'ya baktı; kocasının bu işi reddetmesini istediği belliydi. Marcello sakince, "Aslında mektup ortaya çıksın ister gibisiniz," dedi.

"O kadar da değil," dedi profesör neşeli bir kayıtsızlıkla bardağına şarap koyarken; bu hali nedense merhamet uyandırdı Marcello'da. "Biz her şeyden önce, mümkün mertebe çok sayıda insanın bu işe dahil olup bizimle beraber mücadele etmesini istiyoruz. Davamız uğruna hapse girmek, mücadelenin sayısız yolundan biridir, tek yolu değil." Quadri yavaş yavaş şarabını yudumladıktan sonra şaşırtıcı bir ciddiyetle, "Ama ben size bu teklifi formalite icabı yaptım, öylesine. Reddedeceğinizi biliyorum," dedi.

"Doğru tahmin ettiniz," dedi Marcello, teklifin olumlu ve olumsuz yanlarını tartacak vakti olmuştu, "maalesef bu ricanızı yerine getiremeyeceğim."

"Kocam siyasetle ilgilenmez," dedi Giulia korkuyla, "o bir devlet memuru, bu işlerin dışındadır."

"Tabii," dedi Quadri anlayışlı bir tavırla, "tabii, o bir devlet memuru."

Quadri aldığı cevaptan tuhaf bir şekilde memnun görünürken, karısı rahatsız olmuş gibiydi. Lina saldırgan bir tavırla, "Neden kocanızın siyasetle ilgilenmesinden bu kadar korkuyorsunuz?" diye sordu Giulia'ya.

"Neyine yarayacak ki?" dedi Giulia hiç alınmadan. "O geleceğini düşünmeli, siyaseti değil."

"İtalya'da kadınların aklı böyle çalışıyor işte," dedi Lina kocasına dönerek, "sonra da kalkıp işler neden böyle gidiyor diye hayret ediyorsun."

Bu sözlere içerleyen Giulia, "Aslına bakarsanız bunun İtalya'yla ilgisi yok. Belli şartlar altında, hangi ülkeden olursa olsun kadınlar benzer şekilde düşünür. İtalya'da yaşasanız, siz de benim gibi düşünürdünüz," diye karşılık verdi.

Lina ümitsiz, hüzünlü ve şefkatli bir gülümsemeyle, "Hadi ama, kızmayın," dedi ve Giulia'nın asık suratını hızlıca okşadı. "Şaka yapıyordum. Belki de siz haklısınız. Kızdığınızda ve kocanızı savunurken çok tatlısınız. Öyle değil mi Edmondo, çok tatlı değil mi?"

Quadri "Kadın muhabbeti işte!" dercesine dalgın ve biraz huysuz bir şekilde başını salladıktan sonra, "Haklısınız hanımefendi, insanı hiçbir zaman hakikat ile ekmeği arasında seçim yapmak zorunda bırakmamak gerekir," dedi ciddiyetle.

Konunun böylece kapandığını düşündü Marcello ama bu teklifin ardındaki asıl sebebi hâlâ merak ediyordu. Garson servisleri değiştirip masaya bir tabak dolusu meyve bıraktı. Şarap garsonu yaklaşıp şampanya şişesini açmak için izin isteyince, "Evet," dedi Quadri, "açın tabii."

Garson şişeyi kovadan çıkardı, boynuna bir peçete doladı, tıpasını yukarı itti, sonra da köpüklü şarabı hızla kadehlere koydu. Quadri elinde kadehle ayağa kalkıp, "Davamızın sağlığına içelim," dedikten sonra Marcello'ya dönerek, "mektubu götürmek istemediniz ama en azından kadeh kaldırırsınız, öyle değil mi?" diye sordu. Duygulanmış gibiydi, gözleri parlıyordu ama Marcello'ya göre, hem kadeh kaldırma hareketinde hem de yüz ifadesinde kurnaz, adeta sinsi bir şeyler vardı. Marcello kadehini kaldırmadan önce karısına ve Lina'ya baktı. Ayağa

kalkmış Giulia, "Bir şey olmaz, kaldır kadehini," der gibi baktı ona. Elinde kadehle ayakta duran Lina'nın gözleri yere çevriliydi, yüzünde içerlemiş, soğuk, neredeyse bıkkın bir ifade vardı. Marcello ayağa kalkıp, "Davanın sağlığına o halde," diyerek kadehini Quadri'ninkiyle tokuşturdu. Ama adeta çocuksu bir içtenlikle, "Benim davamın," diye eklemek geldi içinden; gerçi artık savunacağı bir dava kalmamış gibiydi, sadece acı verici, anlaşılması güç bir görevi yerine getirmesi gerekiyordu. Lina'nın kadehini onunkiyle tokuşturmaktan kaçındığını fark etti üzülerek. Giulia abartılı bir samimiyetle herkesin kadehine uzanıp acınası bir şekilde isimlerini söylüyordu: "Lina, Bay Quadri, Marcello."

Kristal kadehlerin çıkardığı zayıf ve tiz çınlamalar, sarkaçlı saatin vuruşları gibi, Marcello'yu ürpertti. Yukarıya, aynaya bakınca Orlando'nun havada asılı duran başını ve kesik bir baştaki gözleri andıran parlak ama ifadesiz gözleriyle kendisine baktığını gördü.

Quadri kadehini garsona uzattı, o da hemen doldurdu. Sonra kadehini havaya kaldırdı ve abartılı bir duygusallıkla Marcello'ya dönüp, "Şimdi de sizin sağlığınıza Clerici... ayrıca teşekkür ederim," dedi. "Teşekkür ederim" derken sesi imalıydı. İçkisini bir dikişte bitirip yerine oturdu. Birkaç dakika boyunca sessizlik içinde içtiler. Giulia da kadehini iki defa boşaltmıştı ve şimdi kocasına şefkatli, minnettar ve sarhoş bir ifadeyle bakıyordu. Aniden, "Şampanya ne kadar güzel değil mi Marcello? Şampanya sence de çok güzel değil mi?" diye bağırdı.

"Evet, çok güzel bir şarap," dedi Marcello.

"Hakkını vermiyorsun ama," dedi Giulia. "Tadı nefis, ben sarhoş oldum bile." Başını iki yana sallayarak güldü, sonra da kadehini kaldırıp, "Hadi Marcello, aşkımıza içelim," dedi.

Giulia gülerek kadehini ona uzatıyordu. Profesör uzaklara bakıyordu. Lina'nın yüzündeki soğuk ve iğrenmiş ifadeden

durumu onaylamadığı belli oluyordu. Giulia birden fikrini değiştirip, "Hayır," diye bağırdı, "sen çok katısın, bu doğru. Aşkımıza kadeh kaldırmaya utanıyorsun. O zaman ben de tek başıma kadeh kaldırırım, hayata... çok sevdiğim bu çok güzel hayata." Giulia öylesine neşeyle ve sakarca bir coşkuyla içiyordu ki içkinin bir kısmı masaya döküldü. Bunun üzerine, "Şans getirir," diye bağırıp parmaklarını şaraba batırıp Marcello'nun şakaklarına dokunacak oldu. Marcello ürkerek geri çekilir gibi oldu. Giulia ayağa kalkıp, "Demek utanıyorsun. Ama ben utanmıyorum," dedi ve masanın öteki tarafına geçip Marcello'nun neredeyse üstüne düşerek ona sarıldı ve dudaklarından coşkuyla öptü. Nefes nefese ve gülerek yerine dönerken, "Balayındayız," dedi meydan okurcasına, "buraya balayına geldik, siyaset konuşmaya veya mektup alıp İtalya'ya götürmeye değil."

Bu sözlerin muhatabının kendisi olduğunu anlayan Quadri sakin bir sesle, "Haklısınız signora," dedi.

Quadri'nin kasıtlı imasıyla karısının kasıtsız, masum iması arasında kalan Marcello susup gözlerini indirmeyi tercih etti.

Lina bir anlık sessizlikten sonra, "Yarın ne yapacaksınız?" diye sordu laf olsun diye.

"Versailles'a gideceğiz," diye cevap verdi Marcello, mendiliyle ağzından Giulia'nın rujunu silerken.

"Ben de geleyim," dedi Lina hemen, "sabah yola çıkarız, öğle yemeğini orada yeriz. Kocamın valizlerini toplamasına yardım edeyim, sonra gelip sizi alırım."

"Çok güzel," dedi Marcello.

Lina biraz tereddütle, "Sizi bizim arabayla götürmek isterdim ama kocama lazım; biz trenle gideceğiz Savoie'a. Ama öylesi daha eğlenceli," diye ekledi.

Quadri onu duymamış gibiydi çünkü hesabı ödüyordu; çizgili pantolonunun cebinden dörde katlanmış banknotları kam-

burlara has bir şekilde çıkarıyordu. Marcello ona para uzatmak istedi ama Quadri reddedip, "Gelecek sefere siz ödersiniz... İtalya'da," dedi.

Giulia kafayı bulmuş, yüksek bir sesle, "Savoie'ya beraber gidebiliriz ama Versailles'a kocamla tek başıma gitmek istiyorum," dedi birdenbire.

Lina alaycı bir tavırla, "Teşekkür ederim," dedi masadan kalkarken, "en azından dürüstsünüz."

"Alınmayın," diye başladı Marcello mahcup, "şampanyadan dolayı böyle."

"Hayır değil, sana olan aşkımdan aptal," diye bağırdı Giulia ve gülerek profesörle birlikte kapıya yöneldi. Marcello onun, "Balayımda kocamla yalnız kalmak istemekte haklı değil miyim?" diye eklediğini duydu.

"Tabii canım," dedi Quadri tatlılıkla, "son derece haklısınız."

Bu arada Lina buruk bir tonla, "Hiç aklıma gelmedi, ne aptalım... Versailles gezisi yeni evlilerin ritüellerinden biridir," dedi.

Kapıya vardıklarında Marcello, Quadri'yi önden buyur etti. Çıkarken bir kere daha sarkaçlı saati duydu. Saat ondu.

IX

Dışarı çıktıklarında profesör direksiyonun başına geçip kapıyı açık bıraktı.

"Kocanız önde kocamla oturabilir," dedi Lina Giulia'ya, "siz de benle arkaya gelin."

Giulia alaycı ve sarhoş bir sesle, "Neden? Ben önde oturmayı tercih ederim," dedi ve doğruca gidip Quadri'nin yanına oturdu.

Böylece Marcello'yla Lina kendilerini arka koltukta yan yana buldular. Marcello kadının kendisini gerçekten sevdiğine inanıyormuş gibi davranmaya karar verdi. Bu arzusu intikam dürtüsünün yanı sıra son bir umut kırıntısı da barındırıyordu; sanki olan biten onca şeyden sonra Lina'nın duyguları konusunda istemeden kendini kandırmaya devam ediyordu hâlâ. Araba hareket etti, karanlık bir noktada bir yan sokağa sapmak için biraz yavaşladığında Marcello karanlıktan faydalanarak Lina'nın dizlerinde tuttuğu elini yakalayıp ikisinin arasına çekti. Kadın öfkeyle ona döndü ama hemen ardından öfkesi sahte, işbirlikçi, yakarır gibi bir siteme dönüştü. Araba Latin Mahallesi'nin daracık sokaklarından hızla geçerken Marcello Lina'nın elini sıkıyordu. Kadının eli gerilmişti, sadece kaslarıyla değil, adeta cildiyle bile onun dokunuşunu reddediyor, parmakları aciz bir şekilde tiksinti, içerleme ve öfke içinde kıpırdıyordu. Bir virajda araba biraz savrulunca birbirlerinin

üzerine düştüler. Marcello dönüp tırmalamasın diye Lina'yı kedi gibi ensesinden yakaladı ve başını kendine doğru çevirip dudaklarından öptü. Lina başta kurtulmaya çalıştı ama Marcello onun bir çocuğunki kadar ince, tıraşlanmış ensesini daha da sıkı kavradı; Lina acıyla boğuk boğuk inleyerek direnmeyi bıraktı. Marcello onun dudaklarının tiksintiyle çarpıldığını apaçık hissetti; kadın sivri tırnaklarını avucuna batırıyordu. Bu şehvetli bir hareket gibi görünse de Marcello kadının nefret ve tiksintiyle dolup taştığını biliyordu. Marcello öpüşmeyi olabildiğince uzatırken bazen kadının hışımla ve sabırsız bir tiksintiyle parlayan gözlerine, bazen de Giulia'yla Quadri'nin siyah ve kıpırtısız başlarına bakıyordu. Karşı istikametten gelen bir arabanın farları ön camı aydınlatınca Marcello Lina'dan ayrılıp kendini koltuğa bıraktı.

Gözünün ucuyla kadının da kendini koltuğa bıraktığını ve bir mendili yavaş yavaş ağzına götürüp dudaklarını sildiğini gördü. Lina'nın, oynadığı âşık rolü icabı öpüşmeden sonra titrek ve istekli olması gereken dudaklarını ne kadar büyük bir özenle ve tiksintiyle temizlediğini görünce çaresiz, karanlık, korkunç bir acı hissetti yüreğinde.

"Sev beni," diye bağırmak isterdi, "Tanrı aşkına, sev beni." Ansızın hem kendi hayatının hem de onunkinin, Lina'nın onu sevmesine, çok arzuladığı o imkânsız aşka bağlı olduğunu düşündü. Kadının sarsılmaz nefreti ona da bulaşmış gibi, aşkla karışık ve aşktan bağımsız olmayan şiddetli bir nefret duydu içinde. Onu şuracıkta seve seve öldürebilirdi, Lina'nın hem yaşadığını hem de düşmanı olduğunu bilmeye katlanamazmış gibi geliyordu; korkutucu bir düşünce olsa da onun öldüğünü görmekten onun tarafından sevilmekten daha büyük zevk alacaktı belki de. Derken yüreğinde aniden kabaran asil bir duyguyla pişman oldu ve içinden, "Tanrı'ya şükür, Orlando'yla diğerleri Savoie'ya gittiğinde Lina orada olmayacak. Tanrı'ya

şükür," derken aslında bir anlığına da olsa kocasıyla birlikte aynı anda ve aynı şekilde ölmesini dilemiş olduğunu anladı.

Araba durdu ve hepsi indi. Birbirinden farklı bir sıra evle bir bahçe duvarı arasında kalan karanlık bir banliyö sokağındaydılar.

"Göreceksiniz," dedi Lina Giulia'nın koluna girerek, "burası iffet taslayan kızlara uygun bir yer değil. Ama ilginç bir yer."

Işıklandırılmış bir kapıya yaklaştılar. Kapının üzerindeki kırmızı, dörtgen bir camda mavi harflerle "La cravate noire" yazıyordu. "Siyah kravat," dedi Lina Giulia'ya, "burada garsonlardan mekânın işletmecisine kadar herkes siyah papyon kravat takıyor."

Hole girdiler ve vestiyer bölümünden sert hatlı, kısa saçlı ama sakalsız, kadınlara has bir beyazlığa ve bedene sahip bir baş uzandı ve sert bir sesle, "Vestiyer," dedi. Bunu eğlenceli bulan Giulia tezgâha yaklaşıp döndü ve çıplak omuzlarından şalını indirip siyah ceketli, kolalı gömlekli ve papyon kravatlı görevlinin bulunduğu vestiyere bıraktı. Ardından müziğin ve seslerin kulağı sağır ettiği duman altı dans salonuna geçtiler.

Kalabalık masaların arasından yaşı belirsiz ama genç olmadığı anlaşılan tombul, soluk ve pürüzsüz suratlı, çenesinin altında papyon olan dolgun hatlı bir kadın onlara yaklaştı. Belli ki aşina olduğu Quadri'nin karısına sevecen bir selam verdikten sonra erkeksi ceketinin yakasına ipek bir kurdeleyle bağlı duran monoklünü buyurgan bakan gözüne götürüp, "Dört kişisiniz... tam da size göre bir yerim var Signoria Quadri... Buyurun, beni izleyin," dedi.

Bulundukları yerden dolayı keyfi geri gelmiş gibi görünen Lina kadının kulağına muzipçe bir şeyler söyledi neşeyle; kadın tıpkı bir erkek gibi omuzlarını kaldırıp yüzünü buruşturarak karşılık verdi. Onu takip ederek salonun sonundaki boş bir masaya geldiler. "*Voilà*," dedi mekânın müdiresi. Ardından yerine

oturmuş olan Lina'nın kulağına eğilip şakacı hatta yaramaz bir edayla bir şey fısıldadı, sonra da küçük ve parıltılı başı dimdik masaların arasında uzaklaştı.

Diğerleri gibi giyinmiş tıknaz, epey esmer bir kadın garson geldi ve Lina nihayet rahat ve güvende hissettiği kendine uygun bir yerde olmanın neşesi ve kaygısızlığıyla içkileri söyledi. Sonra Giulia'ya dönüp, "Nasıl giyindiklerini gördünüz mü? Tam bir manastır burası. İlginç değil mi?" dedi.

Giulia huzursuz gibiydi, sıradan bir ifadeyle gülümsüyordu. Masaların arasında kalan küçük, yuvarlak bir boşlukta, neon lambaların ışığıyla titreşen, baş üstü çevrilmiş betondan bir mantarın altında sayısız çift dans ediyordu ve çiftlerden bazıları kadındı. Sadece kadınlardan oluşan orkestra, balkona çıkan merdivenin altındaydı.

Profesör biraz dalgın, "Burayı sevmiyorum. Bu kadınlar bana ilgiden çok merhameti hak ediyor gibi geliyor," dedi.

Lina kocasının dediklerini duymamış gibiydi. Gözlerinde her şeyi yutan bir ışıkla Giulia'ya bakıyordu. En sonunda şiddetli bir arzuya boyun eğmiş gibi, sinirli bir gülüşle, "Beraber dans edelim mi? Bizi onlardan sanırlar. Çok eğlenceli olur. Gelin gelin, onlar gibi yapalım," dedi.

Heyecanlıydı, gülerek ayağa kalkmıştı ve elini Giulia'nın omzuna koymuş onu kalkmaya davet ediyordu. Giulia önce ona, sonra kararsız bir ifadeyle kocasına baktı. Marcello soğuk bir sesle, "Neden bana bakıyorsun? Bunda kötü bir şey yok ki," dedi. Bu sefer de Lina'ya destek çıkması gerektiğini anlamıştı. Giulia iç geçirip yavaş yavaş, gönülsüzce ayağa kalktı. Bu arada Lina'ysa kendini tamamıyla kaybetmiş, "Kocanız da kötü bir şey yok diyor ya. Hadi, gelin gelin," diye tekrar ediyordu. Giulia onunla giderken keyifsiz bir sesle, "Aslında onlardan biri gibi görünmeyi hiç istemiyorum," dedi. Ama Lina'nın önünden yürüdü ve dans pistine ulaştığında ona dönüp sarılması için

kollarını uzattı. Lina Giulia'ya erkeksi bir güvenle ve otoriteyle yaklaşıp beline sarıldı ve dansın ritmine uygun adımlarla onu diğer dans edenlerin arasına götürdü. Marcello birbirine sarılarak dans eden iki kadını acı dolu ve kasvetli bir şaşkınlıkla seyretti bir an. Giulia Lina'dan daha kısaydı; yanak yanağa dans ediyorlardı ve her adımda Lina Giulia'ya daha sıkı sarılıyordu sanki. Hüzünlü ve inanılmaz bir sahneydi: Başka bir dünyada, başka bir hayatta Marcello'nun kaderinde olması gereken, onu kurtaracak, onun da tadını çıkaracağı aşk olmalıydı bu. Derken kolunda bir el hissetti. Dönünce Quadri'nin kırmızı, şekilsiz yüzünün kendisine uzandığını gördü: "Clerici," dedi Quadri duygulu bir sesle, "kim olduğunuzu anlamadığımı sanmayın."

Marcello ona bakıp yavaşça, "Kusura bakmayın, anlayamadım," dedi.

"Clerici," diye devam etti hemen Quadri, "siz benim kim olduğumu biliyorsunuz, ben de sizin kim olduğunuzu biliyorum." Elleri Marcello'nun yakasında, gözlerini gözlerine dikmişti. Marcello bundan rahatsız olmuş, dehşet içinde donakalmıştı, Quadri'nin yüzüne dikkatle baktı; hayır, gözlerinde nefret değil duygusal, ağlamaklı, dokunaklı ancak aynı zamanda ihtiyatlı, planlı ve muzır bir heyecan gördü. Quadri sözlerine devam etti: "Ben sizin kim olduğunuzu biliyorum ve böyle konuşmakla sizde hayal âleminde yaşadığım, saf olduğum, hatta aptal olduğum izlenimini uyandırabileceğimin farkındayım ama önemli değil. Clerici, her şeye rağmen size karşı dürüst olmak istiyorum. Size teşekkür ederim."

Marcello bir şey demedi. Quadri ceketinin yakalarını tutmaya devam ediyordu ve Marcello, birisi onu yakalayıp bir yere fırlatacakmış gibi, ceketinin boynunda gerildiğini hissediyordu. "Size teşekkür ederim," diye devam etti Quadri duygulu bir sesle, "sizi anlamadığımı sanmayın. Siz görevinizi yapsaydınız o mektubu benden alıp üstlerinize teslim eder, böylece mektubun

muhataplarını tutuklatırdınız. Ama siz Clerici, bunu yapmadınız, yapmak istemediniz. Vefanızdan, ani bir pişmanlıktan, bir şüpheden belki, bilmiyorum. Tek bildiğim bunu yapmadığınız, bunun için size teşekkür ederim."

Marcello cevap verecek oldu ama Quadri yakasını bırakıp eliyle ağzını kapadı: "Hayır, bana şüphelenmeyeyim diye, balayı yolculuğuna çıkmış yeni evli rolünüze sadık kalmak için mektubu götürmeyi kabul etmediğinizi söylemeyin sakın. Bunu söylemeyin çünkü doğru olmadığını biliyorum. Siz aslında günahlarınızdan arınmak için ilk adımı attınız. Harekete geçmenize yardımcı olmam için bana fırsat verdiğinizden ötürü size teşekkür ederim. Böyle devam edin Clerici, bu sayede gerçekten yeniden doğup yeni bir hayata adım atabileceksiniz." Quadri sandalyesinde arkasına yaslanıp kadehinden büyük bir yudum alarak susuzluğunu gidermeye çalışır gibi yaptı. Sonra da ayağa kalkarak, "Hanımlar geldi," dedi. Marcello şaşkın bir halde ayağa kalktı.

Lina keyifsiz görünüyordu sanki. Oturduğu gibi sinirli ve aceleci bir tavırla pudralığını açtı ve küçük, kızgın darbelerle burnuyla yanaklarını pudraladı. Giulia ise sakin, kayıtsız bir edayla kocasının yanına oturdu ve Lina'dan ne kadar iğrendiğini ifade etmek ister gibi masanın altından şefkatle elini tuttu. Bu arada müdire onlara yaklaşıp pürüzsüz, solgun yanaklarını kırıştıran sahte bir gülümsemeyle her şeyin yolunda olup olmadığını sordu.

Lina bıkkın bir tavırla bundan daha iyi olamayacağını söyledi. Müdire Giulia'ya eğilip, "Buraya ilk gelişiniz, müsaadenizle size bir çiçek vermek isterim," dedi.

"Teşekkür ederim," dedi Giulia şaşkın şaşkın.

"Cristina," diye seslendi müdire. Dans salonlarında rastlanan gösterişli çiçekçilerden oldukça farklı, erkek ceketi giymiş bir kız yaklaştı masaya. Zayıf ve solgundu, Doğululara has

yüzünde makyaj yoktu, burnu büyük, dudakları dolgun, alnı açık ve kemikliydi, saçları da sanki bir hastalıktan dolayı seyrekleşmiş gibi çok kısa ve kötü kesilmişti. Genç kız gardenya dolu sepetini uzattı ve müdire bir tanesini seçip Giulia'nın göğsüne takarken, "Müdüriyetten saygılarla," dedi.

"Teşekkür ederim," dedi Giulia.

"Rica ederim," dedi müdire, "İspanyolsunuz değil mi?"

"İtalyan," dedi Lina.

"Ha, İtalyan... nasıl da düşünemedim... o siyah gözler falan." Müdire zayıf ve hüzünlü Cristina'yla birlikte uzaklaşırken sözleri kalabalığın arasında yitip gitti.

Orkestra yeniden çalmaya başlamıştı. Lina Marcello'ya dönüp neredeyse kızgınlıkla, "Neden beni dansa kaldırmıyorsunuz? Dans etmek istiyorum," dedi. Marcello tek kelime söylemeden kalkıp Lina'nın peşinden dans alanına gitti.

Dans etmeye başladılar. Lina kendini ondan uzak tutmaya çalışıyordu; Marcello kadının biraz önce Giulia'ya ne kadar sahiplenici bir şefkatle sıkıca sarıldığını hatırladı hüzünle. Bir süre sessizce dans ettiler, sonra âşık rolünü sürdüren Lina aniden öfke ve tiksinti dolu tuhaf bir tavırla, "Arabada beni öpmek yerine, ki kocam fark edebilirdi, Versailles gezintisi için karına baskı yapabilirdin," dedi.

Marcello onun sahte aşkına büyük bir doğallıkla gerçek öfkesini katmasına ve kocasına ihanet etmekten çekinmeyen bir kadına has o alaycı ve acımasız "sen" hitabına hayret ettiğinden bir şey diyemedi. Onun sessizliğini kendince yorumlayan Lina, "Neden konuşmuyorsun? Senin aşkın bu mu? O aptal karına bile söz geçiremiyorsun," diye ısrar etti.

"Karım aptal değil," dedi Marcello kibarca çünkü Lina'nın bu tuhaf öfkesine alınmaktan ziyade şaşırmıştı.

Lina bu cevabın açtığı yola daldı. "Nasıl aptal değil," dedi sinirli, adeta şaşkın bir edayla, "sevgili Marcello, körler bile

görür bunu. Güzel kadın, evet, ama süzme aptal, güzel bir yaratık. Bunun nasıl farkına varmazsın?"

"Ben onu böyle seviyorum," dedi Marcello kayıtsız bir tonla.

"O bir aptal. Côte d'Azur'müş... beyinsiz küçük taşralı... Côte d'Azur ha... neden Montecarlo veya Deauville, hatta Eyfel Kulesi değil?" Öfkeden kendini kaybetmiş gibiydi, bu da dans sırasında Giulia'yla aralarında tatsız bir tartışma geçtiğine delalet ediyordu. Tatlı bir sesle, "Karımdan dolayı endişelenme. Yarın sabah otele gel. Giulia seni görünce razı olmak zorunda kalacak. Böylece hep beraber Versailles'a gideriz."

Marcello Lina'nın kendisine adeta umutla baktığını gördü. Ama biraz sonra yine öfkesine yenilip, "Ne saçma bir fikir. Karın benim orada olmamı istemediğini apaçık belirtti. İstenmediğim yerlere gitme âdetim yok," dedi.

Marcello, "Ben senin gelmeni istiyorum," dedi sadece.

"Evet ama karın istemiyor."

"Karımdan sana ne? Birbirimizi sevmemiz sana yetmiyor mu?"

Lina şişkin, yumuşak göğsünü ona dayamış, başını geriye atmış, huzursuz ve şüpheci bir ifadeyle ona bakıyordu. "Gerçekten mi? Uzun zamandır sevgiliymişiz gibi konuşuyorsun. Cidden birbirimizi sevdiğimize mi inanıyorsun?"

Marcello, "Neden beni sevmiyorsun? Ben seni o kadar severdim ki," demek isterdi. Ama kelimeler, aşılmaz uzaklık yüzünden gücünü yitiren bir yankı gibi dudaklarında öldü. Oynadığı rolü parodiye dönüştürecek şekilde zorlarken onu sevdiğinden emin olup olmadığını soran bu kadını hiç şu anki kadar sevmediğini düşündü. Nihayet, "Birbirimizi sevmemizi isterdim, biliyorsun," dedi hüzünle.

"Ben de," dedi kadın dalgınlıkla, besbelli Giulia'yı düşünüyordu. Sonra ani bir öfkeyle gerçekliğe uyanır gibi, "Her halükârda bir daha beni arabada veya öyle başka yerlerde öp-

memeni rica edeceğim. Uluorta sevgi gösterilerine hiç tahammül edemem. Bunu saygı ve eğitim eksikliği olarak görürüm."

"Ama sen de," dedi Marcello dişlerini sıkarak, "yarın Versailles'a gelip gelmeyeceğini söylemedin."

Lina bir an tereddüt ettikten sonra huzursuzlukla, "Karın geldiğimi görünce kızmaz, bugün restoranda yaptığı gibi bana hakaret etmez mi diyorsun?" diye sordu.

"Eminim öyle yapmaz, belki biraz şaşırır o kadar. Sen gelmeden onu ikna etmeye çalışırım."

"İkna eder misin gerçekten?"

"Evet."

Lina teskin edilmeyi bekler gibi sorgularcasına, "Karın bana tahammül edemiyor galiba," dedi.

"Yanılıyorsun," dedi Marcello kadının bu apaçık arzusuna karşılık vermek için, "senden çok hoşlanıyor."

"Gerçekten mi?"

"Evet, gerçekten. Bugün kendisi söyledi bana."

"Ne dedi peki?"

"Yani, özel bir şey değil; güzel ve zeki olduğunu söyledi. Hakikat neyse onu söyledi işte."

"O halde geleceğim," dedi Lina, "kocam yola çıktıktan hemen sonra geleceğim. Dokuza doğru, böylece on trenine binebiliriz. Otelinize geleceğim."

Marcello kadının bu acelesini ve ferahlamasını yine kendi duygularına bir hakaret olarak algıladı. Ve sahte ve muğlak bile olsa bu aşkın arzusuyla yanıp tutuşarak, "Gelmeyi kabul etmene çok sevindim," dedi.

"Evet."

"Evet çünkü beni sevmeseydin kabul etmezdin diye düşünüyorum."

"Başka bir nedenle de yapmış olabilirim," dedi Lina kötü kötü.

"Neymiş o?"

"Biz kadınlar nispetçiyizdir, sırf karına nispet olsun diye yapabilirdim."

Demek ki Lina daima ve sadece Giulia'yı düşünüyordu. Marcello bir şey demeden dansa devam ederek Lina'yı kapıya yönlendirdi. Bir iki dönüşten daha sonra kendilerini vestiyerin önünde, kapının birkaç adım ötesinde buldular. "Beni nereye götürüyorsun?" diye sordu Lina.

"Gel," diye yalvardı Marcello, tezgâhın ardında dimdik duran görevlinin duymaması için kısık sesle, "gel biraz sokağa çıkalım."

"Neden?"

"Kimse yok orada. Beni öpmeni istiyorum. İçtenlikle öp beni, beni gerçekten sevdiğini göster bana."

"Bunu aklından bile geçirme," dedi kadın aniden öfkelenerek.

"Ama neden? Sokak bomboş, karanlık."

"Uluorta sevgi gösterilerine tahammül edemediğimi söyledim sana."

"Lütfen."

"Bırak beni," diye çıkıştı Lina yüksek sesle, sonra da ondan kurtularak hemen salona döndü. Marcello onun bu hiddetli hareketiyle savrulmuş gibi kapıdan yalpalaya yalpaya çıkıp kendini sokakta buldu.

Lina'ya söylediği gibi sokak karanlık ve boştu, seyrek sokak lambalarının hafifçe aydınlattığı kaldırımdan kimse geçmiyordu. Sokağın karşı tarafında, bahçe duvarının altında sıra halinde arabalar vardı. Marcello cebinden mendilini çıkarıp alnındaki teri sildi ve duvarın üzerinden yükselen ağaçların dallarına baktı. Başına şiddetli bir darbe yemiş gibi serseme dönmüştü. Bir kadına hiç bu kadar yalvardığını hatırlamıyordu ve böyle davrandığı için neredeyse kendinden utanıyordu. Lina'nın onu sevmek bir yana anlamasını sağlamanın bile imkânsız olduğunu anladı.

O esnada arkasında bir araba sesi duydu, sonra araba yanında durdu. İçi aydınlıktı; Marcello direksiyonda ailesiyle gezintiye çıkmış bir adam gibi görünen Orlando'nun oturduğunu gördü. Yanında da uzun ve zayıf yüzüyle yırtıcı bir kuşu andıran yemek arkadaşı vardı. "Dottore," dedi Orlando kısık sesle.

Marcello hemen arabaya yaklaştı. "Dottore, biz gidiyoruz. Quadri yarın sabah arabayla yola çıktığında peşine takılacağız, muhtemelen Savoie'ya ulaşmadan işi halledeceğiz."

"Neden?" diye sordu Marcello ne dediğinin farkında olmadan.

"Yol uzun, Savoie da uzak. Öncesinde şartlar uygun olursa neden bekleyelim? Hoşça kalın dottore. İtalya'da görüşürüz." Orlando eliyle, arkadaşı da başıyla selamladı Marcello'yu. Araba kayıp gitti, sokağın sonuna ulaşınca da köşeyi dönüp gözden kayboldu.

Marcello kaldırıma döndü ve mekânın kapısından içeri girdi. Bu arada müzik yeniden başlamıştı ve masada sadece Quadri vardı. Marcello, Lina'yla Giulia'nın dans pistinde kalabalığa karışmış, beraber dans ettiklerini gördü. Masaya oturdu, buzlu limonata dolu bardağını aldı ve dibindeki buzlara bakarak yavaş yavaş içti. Quadri aniden, "Clerici, bize epey faydanız dokunurdu biliyor musunuz?" dedi.

"Anlamadım," dedi Marcello bardağını masaya bırakırken.

Quadri hiç çekinmeden anlatmaya koyuldu: "Başkası olsa Paris'te kalmasını önerirdim. Sizi temin ederim, herkesin yapabileceği bir şeyler vardır ve bizim sizin gibi gençlere çok ihtiyacımız var ama sizin tam da mevkinizden dolayı bize daha da çok faydanız dokunurdu."

Marcello gözlerini ona dikerek, "Size bilgi vererek," dedi.

"Aynen öyle."

Bu sözler üzerine Marcello, biraz önce onu ceketinin yakalarından tutarken Quadri'nin gözlerinin nasıl heyecanla parla-

dığını, neredeyse yaşardığını ve gerçekten şefkat dolu baktığını hatırlamadan edemedi. O duygusallık, siyasi hesapların soğuk pençelerini gizleyen bir tür kadifeydi. Aynı heyecanı bazı üstlerinin gözlerinde de görmüştü ama onlarınki insancıllıktan değil vatanseverlikten ileri geliyordu. Her iki durumda da, hatta her durumda, kendisi insani yönleriyle göz önüne alınmıyor, sadece belirli amaçları gerçekleştirmek üzere kullanılan pek çok araçtan biri sayılıyorsa bu gerekçelendirmelerin ne önemi vardı? Marcello bürokratik bir kayıtsızlıkla Quadri'nin bu talebiyle kendi ölüm fermanını imzaladığını düşündü. Gözlerini kaldırıp, "Sizinle aynı fikirlere sahipmişim veya fikrimi değiştirmek üzereymişim gibi konuşuyorsunuz. Öyle olsaydı zaten size hizmet ederdim. Ancak mevcut durumda sizinle aynı fikirde olmadığıma ve olmak da istemediğime göre benden ihanet etmemi istiyorsunuz," dedi.

"İhanet değil, asla," diye cevap verdi Quadri hemen, "bize göre hain diye bir şey yok, sadece hatalarının farkına varan ve pişman olan insanlar var. Sizin böyle biri olduğunuzdan emindim, hâlâ da öyleyim."

"Yanılıyorsunuz."

"O halde söylediklerimi geri alıyorum. Hanımefendi!" Quadri hayal kırıklığını saklamak ister gibi, aceleyle garson kızlardan birini çağırıp hesabı ödedi. Sessiz kaldılar; Quadri sakin sakin salona bakıyordu, Marcello'ysa sırtını salona dönmüş, gözlerini aşağı indirmişti. Derken omzunda bir el hissetti ve Giulia'nın yavaş ve sakin sesini duydu: "Gidelim mi? O kadar yorgunum ki."

Marcello hemen ayağa kalkarak, "Zannedersem hepimizin uykusu geldi," dedi. Lina'nın yüzü altüst olmuş, solmuştu ama Marcello o altüst olmuş ifadeyi akşamın yorgunluğuna, solgunluğunu da mora çalan neon ışıklarına verdi. Dışarı çıkıp sokağın sonundaki arabaya gittiler. Marcello karısının, "Deminki

gibi oturalım," dediğini duymazdan gelip doğruca Quadri'nin yanına oturdu. Yolculuk boyunca hiçbiri konuşmadı. Bir tek Marcello yarı yolda ilgisiz bir tavırla, "Savoie'ya ulaşmak kaç saatinizi alır?" diye sordu. Quadri dönmeden, "Bu hızlı bir araba, tek başıma olacağım için araba kullanmaktan başka bir şey yapmayacağım, Annecy'ye gece varırım herhalde. Ertesi gün de şafakla yeniden yola çıkarım," dedi.

Otelin önünde arabadan inip vedalaştılar. Quadri Marcello'yla Giulia'nın elini hızlıca sıkıp arabaya döndü. Lina Giulia'ya bir şeyler söylemek için oyalanırken Giulia onunla vedalaşıp otele girdi. Lina'yla Marcello bir an kaldırımda yalnız kaldılar. Marcello mahcup bir edayla, "Yarın görüşürüz o halde," dedi. Kadın da, "Görüşürüz," dedi öylesine gülümseyerek. Sonra sırtını döndü, Marcello da lobide bekleyen Giulia'nın yanına gitti.

X

Marcello uyandığında aralık panjurların yarattığı loşlukta gözlerini tavana çevirdi ve Quadri'nin o sırada Fransa yollarında ilerlediği geldi aklına; Orlando'yla adamları onu takip ediyor olmalıydı, böylece Paris yolculuklarının bittiğini anladı. "Yolculuk bitti," diye tekrar etti kendi kendine, "daha yeni başlamışken." Bitmişti çünkü Quadri'nin öldürülmesiyle birlikte, Marcello'nun Lino'nun ölümünün ardından hissettiği yalnızlık ve anormallik yükünden kurtulmak için her türlü yönteme başvurduğu dönem sona eriyordu. Kurtulmayı başarmıştı da, ama bir cinayet pahasına. Daha doğrusu onu gerekçelendirip anlamlandırmayı başarmazsa cinayet olarak kalacak bir olay pahasına. Şahsen böyle bir gerekçe bulmasının zor olmayacağından emindi: İyi bir koca, iyi bir baba, iyi bir yurttaş olacaktı, Quadri'nin ölümü eski günlere dönmesine engel olacak, böylece Marcello bu ölüm sayesinde, o ana kadar hayatında eksik kalmış mutlaklığı yavaş ama sağlam bir şekilde kazanacaktı. Böylece, tıpkı eski zamanlarda masum bir insanın kurban edilmesi nasıl önceki bir günahı yok ediyorsa, gizli trajedisinin esas nedeni olan Lino'nun ölümü Quadri'nin ölümüyle çözüme kavuşup etkisini kaybedecekti. Ama bu işin içinde sadece kendisi yoktu ve Quadri'nin öldürülmesi sadece kendi hayatıyla ilgili gerekçelere bağlı değildi. "Şimdi," diye düşündü net bir şekilde, "başkalarının da görevlerini yapması lazım yoksa

kollarımda bu ölüyle yalnız başıma kalacak ve sonuçta hiçbir şey, hem de hiçbir şey elde etmemiş olacağım." Başkalarından kastı o cinayetle hizmet ettiği hükümet, o hükümetin temsil ettiği toplum, o toplumun kılavuzluğunu kabul eden ulustu. "Ben işimi yaptım, emirlere itaat ettim," demesi yeterli olmayacaktı. Böyle bir gerekçe Orlando'ya yetebilirdi ama kendisine değil. Onun için o hükümetin, o toplumun, o ulusun tamamıyla başarıya ulaşması gerekliydi; sadece görüntüde değil, gerçek ve önemli bir başarı da olmalıydı. Sıradan bir cinayet sayılabilecek bu olay ancak o şekilde atılması gereken olumlu bir adıma dönüşebilirdi. Başka bir ifadeyle, Marcello'ya bağlı olmayan güçler aracılığıyla değerlerin tamamıyla dönüşmesi gerekliydi: Adil olmayan adil hale gelecekti; ihanet kahramanlığa, ölüm hayata dönüşecekti. Marcello kendi durumunu basit ve alaycı kelimelerle ifade etme ihtiyacı duyarak, soğuk bir şekilde şöyle düşündü: "Sonuçta faşizm çökerse, Roma'daki en aşağılık, en işe yaramaz, en geri zekâlı tipler İtalyan ulusunun mahvolmasına neden olursa, o zaman ben de sefil bir katilden başka bir şey değilim." Ama hemen sonra zihninde kendini düzeltti: "Ama şu şartlar altında yapabileceğim başka bir şey yoktu."

Yanında uyumaya devam eden Giulia kıpırdandı ve yavaşça ama güçlü bir şekilde önce kolları, sonra da bacaklarıyla ona sarılıp başını göğsüne koydu. Marcello ona izin verdi ve komodinin üzerindeki fosforlu küçük çalar saate baktı; dokuzu çeyrek geçiyordu. İşler Orlando'nun düşündüğü gibi gittiyse, şu anda Quadri'nin arabası, direksiyonunda bir cesetle yol kenarındaki bir çukurda duruyordu. Giulia kısık sesle, "Saat kaç?" diye sordu.

"Dokuzu çeyrek geçiyor."

"Ah, ne kadar geç olmuş," dedi Giulia kıpırdamadan, "en az dokuz saat uyumuşuz."

"Yorgunduk demek ki."

"Versailles'a gitmiyor muyuz?"

"Gidiyoruz tabii. Aslında hemen giyinmemiz lazım," dedi iç geçirerek, "Signoria Quadri birazdan burada olur."

"Gelmemesini tercih ederdim. Aşkı bıktırdı beni."

Marcello bir şey demedi. Giulia bir müddet sonra, "Peki önümüzdeki günler için planımız ne?" diye sordu.

Marcello kendini tutamayıp, "Buradan ayrılacağız," dedi. Sesi çok hüzünlü hatta kasvetli çıkmıştı.

Giulia başını ve omuzlarını biraz geri çekerek şaşkın, korkulu bir sesle, "Yola mı çıkacağız? Bu kadar çabuk mu? Daha yeni geldik, gidiyor muyuz hemen?" diye sordu.

"Dün akşam sana söylemedim," diye yalan söyledi Marcello, "akşamını mahvetmek istemedim ama dün öğleden sonra bir telgraf geldi, beni Roma'ya geri çağırıyorlar."

"Yazık, çok yazık," dedi Giulia uysal ve kabullenmiş bir sesle, "tam da Paris'te eğlenmeye başlıyordum. Hem daha bir şey görmedik ki."

"Üzüldün mü?" diye sordu Marcello nazikçe Giulia'nın başını okşayarak.

"Hayır ama en azından birkaç gün daha kalmak, Paris hakkında fikir edinmek isterdim."

"Yine geliriz."

Sustular. Sonra Giulia Marcello'ya sokularak, "O halde en azından gelecekte ne yapacağımızı söyle. Hayatımız nasıl olacak onu söyle," dedi.

"Neden bilmek istiyorsun?"

"Öyle işte," dedi Giulia daha da sokulup, "çünkü yatakta, karanlıkta geleceği konuşmayı seviyorum.

"O halde," diye başladı Marcello sakin, düz bir sesle, "önce Roma'ya dönüyoruz ve kendimize bir ev arıyoruz."

"Kaç odalı olacak?"

"Banyo ve mutfak hariç dört beş odalı bir ev... Evi bulduktan sonra da dayayıp döşemek için ne gerekirse alırız."

"Ben zemin katta bir daire istiyorum," dedi Giulia hülyalı bir sesle, "bahçesi olsun... büyük olmasa da olur ama ağaçlar ve çiçekler olsun, yazın orada vakit geçirelim."

"Bundan kolay ne var," dedi Marcello, "kenardaki param evi baştan başa döşememize yeter diye düşünüyorum, ama lüks mobilyalar olamayacak tabii."

"Sen de kendine güzel bir çalışma odası yaparsın," dedi Giulia.

"Neden çalışma odası olsun ki, ben zaten ofiste çalışıyorum? Büyük bir oturma odası daha iyi olur."

"Evet, oturma odası, haklısın. Salon ve yemek odası bir arada olsun. Güzel bir yatak odamız da olacak, değil mi?"

"Tabii ki."

"Ama somya olmasın, onlar rezalet. Ben iki kişilik yatak olan normal bir yatak odası istiyorum. Söylesene, güzel bir mutfağımız da olur mu?"

"Neden olmasın?"

"İkili ocak istiyorum, gazlı ve elektrikli. Güzel, büyük bir buzdolabı da olsun. Paramız yetmez dersen bunları taksitle alabiliriz."

"Doğru, taksitle alırız."

"Söylesene, bu evde ne yapacağız?"

"İçinde mutlu mesut yaşayacağız."

"Mutlu olmaya çok ihtiyacım var," dedi Giulia iyice sokulup, "hem de çok. Bir bilsen, sanki doğduğumdan beri mutluluğa muhtacım."

"E tamam işte, biz de mutlu olacağız," dedi Marcello neredeyse saldırgan bir kararlılıkla.

"Çocuğumuz da olacak mı?"

"Tabii ki."

"Ben bir sürü çocuk istiyorum," dedi Giulia şakır gibi, "evliliğimizin en azından ilk dört yılında her yıl bir tane istiyorum,

böylece bir ailemiz olacak. Bir an önce ailemiz olsun istiyorum, beklememek lazım gibi geliyor bana, yoksa çok geç olacak. İnsanın ailesi olunca da gerisi gelir zaten, öyle değil mi?"

"Elbette."

Giulia bir süre sustuktan sonra, "Sence hamile kalmış olabilir miyim?" diye sordu.

"Ben nereden bilebilirim?"

"Eğer öyleysem," dedi Giulia gülerek, "çocuğumuzun tohumları trende atıldı demektir."

"Hoşuna gider mi?"

"Tabii, onun için hayırlı olur. Kim bilir, ileride büyük bir gezgin olabilir. İlk çocuğumuz erkek, ikincisi de kız olsun istiyorum; eminim çok güzel bir kız olur. Sen yakışıklısın, ben de çirkin sayılmam, çok güzel çocuklarımız olacağından eminim."

Marcello bir şey demeyince Giulia devam etti: "Neden susuyorsun? Benden çocukların olsun istemiyor musun yoksa?"

"Tabii ki istiyorum," dedi Marcello. Sonra iki damla yaşın gözlerinden yanaklarına süzüldüğünü hissetti hayretler içinde. Ardından iki tane daha aktı; sıcak, yakıcı iki damla. Sanki bu damlalar uzak bir geçmişte gözlerinin içinde oluşmuş ve orada kalıp yakıcı bir acıyı emmişti. Onu ağlatan şeyin Giulia'nın az önce mutluluk hakkında söyledikleri olduğunu anladı ama nedenini tam kavrayamadı. Belki de mutluluğun bedeli bu kadar yüksek olduğu içindi; belki de Giulia'nın basitçe ve şefkatle tarif ettiği mutluluğu dahi tadamayacağını düşündüğü içindi. Ağlama isteğini zorlukla bastırdı ve Giulia fark etmeden elinin tersiyle gözyaşlarını sildi. Bu arada Giulia giderek daha sıkı sarılıyor, bedenini baştan çıkarıcı bir şekilde onunkine bastırıyor, Marcello'nun isteksiz ve hareketsiz ellerini ona sarılıp okşaması için yönlendirmeye çalışıyordu. Sonra yüzünü Marcello'ya uzatıp şiddetli ve çocuksu bir açlıkla yanaklarını, dudaklarını, alnını, çenesini hızla öpmeye başladı. "Neden

tepki vermiyorsun... al beni," diye fısıldadı, sesi Marcello kendi mutluluğunu onunkinden çok düşündüğü için yakınırmış gibi çıkmıştı. Marcello ona sarılıp tatlı tatlı ve kolayca içine girerken, Giulia da onun altında, başı yastıkta, gözleri kapalı, geri çekilip yeniden gelen bir dalga gibi düzenli, sakin ve dalgın bir şekilde kalçasını kaldırıp indirirken kapı sertçe çalındı: "Ekspres mektup."

"Nedir acaba?" diye fısıldadı Giulia nefes nefese, gözlerini aralayarak. "Kımıldama. Boş ver." Marcello döndü ve yere vuran zayıf ışıkta kapının altından bir mektup atıldığını gördü. Derken Giulia kendini geriye bıraktı ve Marcello'nun altında kaskatı kesilip başını arkaya attı, derin bir iç geçirdi ve tırnaklarını kollarına batırdı. Başını yastığın üzerinde sağa sola çevirip, "Öldür beni," diye mırıldandı.

Marcello sebepsiz yere Lino'nun, "Bir köpek gibi öldür beni," diye bağırmasını hatırlayıverdi ve ruhuna korkunç bir huzursuzluk hücum etti. Uzunca bir süre Giulia'nın ellerinin yatağın üzerine düşmesini bekledi, sonra lambayı yaktı, ayağa kalkıp mektubu yerden aldı ve tekrar karısının yanına uzandı. Giulia sırtını dönmüş, bacaklarını karnına çekmiş, gözlerini kapamıştı. Marcello mektuba baktı, sonra onu yatağın kenarına, Giulia'nın derin derin nefes alan açık ağzının yanına bıraktı. Zarfın üzerinde bir kadına ait olduğu belli bir el yazısıyla "Madam Giulia Clerici" yazıyordu.

"Bayan Quadri'den gelmiş," dedi Marcello.

Giulia gözlerini açmadan, "Ver bakayım," dedi.

Uzun bir sessizlik oldu. Lambanın ışığı Giulia'nın ağzıyla aynı hizada duran mektubu aydınlatıyordu; hareketsiz yatan Giulia uyuyor gibiydi. Sonra iç geçirdi, gözlerini açtı ve zarfı bir ucundan tutarak dişleriyle açtı, içinden kâğıdı çıkarıp okudu.

Marcello onun gülümsediğini gördü. Giulia, "Aşkta kaçan kazanır derler," diye fısıldadı, "dün ona kötü davrandığım için

fikrini değiştirmiş, bu sabah kocasıyla birlikte yola çıkmış. Onun yanına gideceğimi umuyormuş... İyi yolculuklar."

"Gitmiş mi?" diye sordu Marcello.

"Evet, bu sabah saat yedide kocasıyla birlikte Savoie'ya doğru yola çıkmış. Neden gitti biliyor musun? Dün akşam onunla ikinci defa dans ettim ya... onu dansa kaldıran bendim, o da ona boyun eğeceğim diye mutlu oldu. Oysa ben olanca içtenliğimle benden vazgeçmesi gerektiğini söyledim. Böyle devam ederse onu bir daha görmeyeceğimi, sadece seni sevdiğimi, beni rahat bırakmasını ve kendinden utanması gerektiğini söyledim. O kadar ağır konuştum ki az kalsın ağlayacaktı. O da bugün yola çıkmış. Ne hesaplar yapmış görüyor musun? Gidiyorum, sen de peşimden geleceksin diyor. Çok bekler."

"Evet, çok bekler," diye tekrar etti Marcello.

"Gitmesine sevindim," dedi Giulia, "o kadar ısrarcıydı ki canımdan bezdirdi beni. Bırak yanına gitmeyi, o kadını bir daha görmek istemiyorum."

"Onu bir daha görmeyeceksin," dedi Marcello.

XI

Marcello'nun kullanılmayan bir avluya bakan odası çok küçük ve asimetrikti, içinde çalışma masasıyla iki kitaplıktan başka bir şey yoktu. Bir koridorun ucunda, bekleme salonlarından uzaktaydı; Marcello odasına binanın arkasındaki ıssız sokağa açılan merdivenden çıkıyordu. Paris'ten dönüşünün bir hafta sonrasındaki çok sıcak bir sabah vakti masasında oturan Marcello, birçok meslektaşının aksine ceketini veya kravatını çıkarmamış –dışarıdaki giyimini ofiste değiştirmemeye büyük önem verirdi– üzerinde takım elbisesi, boynunu çevreleyen yüksek ve dar takma yakasıyla çalışmaya başlamadan önce İtalyan gazetelerinin yanı sıra yurtdışından gelenleri de incelemeye koyulmuştu. Aradan altı gün geçmiş olmasına rağmen, o sabah da ilk önce Quadri cinayetiyle ilgili haberleri aradı. Haberlerin ve başlıkların küçüldüğünü fark etti, bu da soruşturmada pek ilerleme kaydedilmediği anlamına geliyordu. Sol görüşlü iki Fransız gazetesi cinayetin hikâyesini yeniden anlatırken tuhaf veya anlamlı bazı ayrıntıları yorumluyordu: Quadri bir ormanın derinliğinde bıçakla katledilmişti; karısıysa yolun kenarında üç mermiyle öldürülmüş, sonra kocasının yanına sürüklenmişti; araba da ormana götürülmüş, çalılıkların arasına saklanmıştı. Cesetler ve araba yoldan uzakta, ağaçların arasına saklandığı için bulunmaları iki gün almıştı. Sol görüşlü gazetelerde karıkocanın İtalya'dan

gelmiş tetikçiler tarafından öldürüldüğüne kesin gözüyle bakılıyordu; sağ görüşlü bazı gazetelerdeyse, bir miktar kuşkuyla da olsa, İtalyan gazetelerinde yer alan, İspanya savaşının seyrine dair anlaşmazlıklardan dolayı faşizm karşıtı yoldaşları tarafından öldürülmüş olabileceklerine dair resmi tez destekleniyordu. Marcello gazeteleri bir kenara bırakıp resimli bir Fransız dergisini eline aldı. Cinayete yer veren ikinci sayfadaki habere eşlik eden fotoğraf anında dikkatini çekti. Fotoğrafın altında GEVADUAN ORMANINDA TRAJEDİ yazıyordu ve cesetler ilk bulunduğunda veya hemen sonrasında çekilmiş olmalıydı. Fotoğrafta çok dallı dik ağaç gövdelerinin arasındaki çalılıkların, güneş ışınlarının ulaştığı daha açık renk alanlar ve yüksek otların arasında o ışık ve gölge karmaşasında ilk bakışta seçilmesi neredeyse imkânsız iki ceset görülüyordu. Quadri sırtüstü yatıyor, omuzlarıyla başından başka bir şey görünmüyordu; baş kısmında da sadece çenesi ve siyah bir kesiğin bulunduğu boğazı açıktaydı. Kocasının üzerine çapraz olarak atılmış Lina'nınsa bütün bedeni ortadaydı. Marcello sakin bir edayla sigarasını küllüğün kenarına bıraktı, bir mercek aldı ve fotoğrafı dikkatle incelemeye koyuldu. Gri ve flu olmasına ve ormanaltının ışık ve gölge lekelerinden dolayı daha belirsiz görünmesine rağmen Lina'nın ince ama kendini gösteren, saf ve ateşli, güzel ve garip bedeni; ince boynu ve narin ensesinin altındaki geniş omuzları, incecik belinin üzerindeki iri memeleri, geniş kalçaları ve uzun, zarif bacakları apaçık seçiliyordu. Bedeninin bir kısmı ve yayılmış elbisesi kocasını örtmüştü; otlara gömülmüş yana dönük yüzü ve kocasının yanağına değen dudaklarıyla onun kulağına bir şeyler söylemek ister gibiydi. Marcello fotoğrafa mercekle uzun uzun bakıp her gölgeyi, her çizgiyi, her ayrıntıyı incelemeye çalıştı. Fotoğrafın mekanik hareketsizliğinden ölümün kesin hareketsizliğine uzanan bu görüntüden imrenilecek bir huzur yayılıyordu sanki. Fotoğrafın o korkunç, ani, şiddetli acının

ardından gelen son derece derin bir sessizlikle dolu olduğunu düşündü. Birkaç saniye öncesinde kaos, şiddet, korku, nefret, umut ve çaresizlik vardı; birkaç saniye sonrasındaysa her şey bitmişti. Marcello cesetlerin uzun süre ormanaltında kaldığını, iki gün sonra bulunduğunu hatırladı; güneş saatler boyu ısıtıp vızıltılı böcekleri üzerlerine çektikten sonra yavaş yavaş çekilerek onları tatlı bir yaz gecesinin sessiz karanlığına bırakmıştı. Gecenin çiyi, ağlamışlar gibi yanaklarının üzerine düşmüştü, hafif bir esinti en yüksek dalların ve ormanaltı çalılarının arasında fısıldaşmıştı. Güneş doğar doğmaz, önceki günün ışıkları ve gölgeleri toplantıya gelir gibi geri gelmiş, hareketsiz yatan iki bedenin üzerinde şakalaşmıştı. Sabahın serinliği ve ışıltısıyla neşelenen bir kuş bir dala konup şakımıştı. Bir arı Lina'nın başının çevresinde uçmuş, Quadri'nin devrilmiş alnının yanında bir çiçek açmıştı. Onlar o kadar sessiz ve hareketsizken ormanın içinde akan derelerin geveze suları onlar için konuşmuştu; ormanın sakinleri, kaçamak hareketleriyle sincaplar, zıplayan yabani tavşanlar etraflarında dolanmıştı. Bu arada altlarındaki ezilmiş toprak, otlar ve yosundan oluşan yumuşak yatağıyla, kaskatı kesilen bedenlerini yavaş yavaş yerinden oynatmış, sessiz taleplerini kabul edip onları kucağına almaya hazırlanmıştı.

Kapı tıklatılınca Marcello irkildi, dergiyi masaya fırlatıp, "Girin," diye bağırdı. Kapı yavaş yavaş açıldı ve Marcello bir an kimseyi görmedi. Derken aralıkta Orlando'nun dürüst, sakin, geniş yüzü ihtiyatlı bir şekilde belirdi. "Müsait misiniz dottore?" diye sordu ajan.

"Buyrun Orlando," dedi Marcello resmi bir şekilde, "içeri gelin. Bir şey mi söyleyecektiniz?"

Orlando içeri girdi, kapıyı kapattı ve gözlerini Marcello'ya dikerek yanına yaklaştı. O zaman Marcello, o sağlıklı ve kızarmış yüzün tamamıyla iyi niyetli göründüğünü, ama alnının altındaki çukura kaçmış küçük gözlerinin sıradışı bir şekilde

ışıldadığını ilk defa fark etti. "Bunu daha önce fark etmemiş olmam ne tuhaf," diye düşündü ona bakarken. Ajana oturmasını işaret etti, o da tek kelime söylemeyip ışıltılı gözlerini ondan ayırmadan oturdu. "Sigara alır mısınız?" diye sordu Marcello kutuyu ona iterek.

"Teşekkür ederim dottore," dedi ajan bir sigara alarak. Bir sessizlik oldu. Sonra Orlando duman üfleyip sigaranın yanan ucuna baktı ve, "Quadri meselesinin en tuhaf yanı neydi biliyor musunuz dottore?" diye sordu.

"Hayır, neydi?"

"Böyle olması gerekli değildi."

"Nasıl yani?"

"Görevden döndüğümde, sınırı geçtikten hemen sonra raporumu sunmak için S.'deki Gabrio'yu görmeye gittim. İlk ne dedi biliyor musunuz? 'Karşı emri aldınız mı?' Ben de, 'Ne karşı emri?' dedim. 'Görevin iptali emri,' dedi bunun üzerine. 'Neden iptal edilmiş?' diye sorduğumda, 'Roma'da ansızın Fransa'yla uzlaşmanın faydalı olacağına, bu görevin de müzakereleri aksatabileceğine karar vermişler,' dedi. Ona Paris'ten ayrılana kadar elime karşı emrin geçmediğini söyleyip, 'Demek çok geç gönderildi; neticede, yarın sabahki gazetelerde de göreceğiniz gibi, görev yerine getirildi,' dedim. Bunun üzerine adam bağırmaya başladı: 'Ne biçim hayvanlarsınız siz? Beni mahvettiniz. Bu iş uluslararası siyasetin böylesine hassas olduğu bir zamanda Fransa-İtalya ilişkilerini altüst edecek. Katilsiniz siz. Ben şimdi Roma'ya ne diyeceğim?' Ben de sakin sakin, 'Onlara hakikati, karşı emirin çok geç gönderildiğini söyleyeceksiniz,' dedim. Şimdi anladınız mı dottore? O kadar uğraştık, iki kişi öldü ama gerekli değilmiş, üstelik ters tepebilirmiş."

Marcello karşılık vermedi. Ajan sigarasının dumanını üfleyip, şatafatlı sözler söylemeyi seven kültürsüz insanların saf ve kendinden memnun vurgusuyla, "Kader işte," dedi.

Bir sürelik sessizliğin ardından ajan sözlerine devam etti: "Ama böyle bir görevi son defa kabul ediyorum. Gelecek sefer rapor alacağım. Gabrio, 'Ne biçim hayvanlarsınız siz?' diye bağırıyordu ama doğru değil... insanız biz insan, hayvan değil."

Marcello yarısını içtiği sigarayı söndürüp bir yenisini yaktı. Ajan konuşmaya devam ediyordu: "Söylemesi kolay ama yaşananlar hiç hoş değil... sonra Cirrincione var."

"Cirrincione kim?"

"Yanımdaki adamlardan biriydi. Her şey olup bittikten sonra o karmaşada dönüp baktığımda ne göreyim? Adam bıçağı yalıyor. 'Ne yapıyorsun? Deli misin?' diye bağırdım. 'Kambur kanı şans getirir,' dedi. Anlayacağınız adam tam bir barbar, az kalsın onu vuracaktım."

Marcello gözlerini indirip mekanik hareketlerle masanın üzerindeki kâğıtları düzenledi. Ajan küçümser gibi başını sallayıp devam etti: "Ama en üzüldüğüm şey karısının ölümü oldu, onun bu işle ilgisi yoktu, ölmesi gerekmiyordu. Kocasını korumak için önüne atılınca iki mermi yedi. Adam o sırada ormana kaçtı, Cirrincione denen barbar ona yetişti. Kadın hâlâ yaşıyordu, öldürücü darbeyi ben indirmek zorunda kaldım; birçok erkekten daha cesur bir kadındı."

Marcello ziyaretin bittiğini ima etmek için bakışlarını çevirince ajan anlayıp kalktı ama hemen gitmedi. Ellerini masaya dayayıp o ışıl ışıl gözleriyle bir süre Marcello'ya bakıp biraz önce "kader işte" derken kullandığı vurguyla, "Her şey aile ve vatan uğruna" dedi.

O an Marcello o sıradışı, ışıltılı gözleri daha önce nerede gördüğünü hatırlayıverdi. O gözlerde, akıl hastanesine kapatılmış babasının gözlerindeki ifade vardı. Soğuk bir sesle, "Belki de vatan için bu kadarı fazlaydı," dedi.

"Madem gerekmiyordu," dedi Orlando masanın üzerinden Marcello'ya yaklaşıp sesini yükselterek, "neden bu işi bize yaptırdılar?"

Marcello duraksadı, sonra kuru bir sesle, "Siz Orlando, görevinizi yaptınız, bununla yetinmelisiniz," dedi. Ajanın yarı mahcup yarı onaylar gibi saygıyla hafifçe eğildiğini gördü. Bir an sessizlik oldu, sonra Marcello nedenini bilmeden, belki de ajanın kendisininkine benzeyen sıkıntısını dağıtmak amacıyla, "Çocuğunuz var mı Orlando?" diye sordu.

"Olmaz olur mu dottore, beş çocuğum var." Ajan cebinden kocaman, yıpranmış bir cüzdan çıkarıp içinden bir fotoğraf aldı ve Marcello'ya uzattı. Marcello fotoğrafa bakınca yaşları on üçle altı arasında değişen, boy sırasına göre oturmuş, üçü kız ikisi erkek beş çocuk gördü; hepsi de özel günlerde giyilen kıyafetlerini giymişti, kızlar beyazlar içinde, erkekler denizci kılığındaydı. Marcello beşinin de o yuvarlak, sakin, bilge yüzleriyle babalarına çok benzediklerini gördü. "Anneleriyle birlikte köydeler," dedi ajan, Marcello'nun uzattığı fotoğrafı geri alırken, "en büyükleri terzi olarak çalışmaya başladı."

"Güzel çocuklar, size benziyorlar," dedi Marcello.

Ajan, "Teşekkür ederim dottore," dedikten sonra Giulia'yı fark edip, içeri geçsin diye yana çekildi ve gözden kayboldu.

Giulia Marcello'ya yaklaşıp, "Buradan geçiyordum, bir uğrayayım dedim. Nasılsın?" dedi.

"Çok iyiyim."

Çalışma masasının yanında ayakta duran Giulia kararsız, şüpheci, endişeli bir ifadeyle ona bakıp, "Biraz fazla çalışmıyor musun?" diye sordu.

"Hayır," dedi Marcello açık pencereye kısa bir bakış atarak. "Neden?"

"Yorgun görünüyorsun." Giulia masanın arkasına geçip koltuğun kolçağına dayanarak bir süre masanın üzerindeki gazetelere baktı. Sonra, "Yeni bir şeyler mi var?" diye sordu.

"Hangi konuda?"

"Quadri hakkında."

"Hayır, bir şey yok."

Giulia biraz sessiz kaldıktan sonra, "Onu öldürenlerin kendi partisinden olduklarına giderek daha çok inanıyorum. Sen ne dersin?" dedi.

Olayın ortaya çıktığı ilk sabah propaganda ofisleri tarafından İtalyan gazetelerine verilen resmi duyuruydu bu. Giulia bu fikirden bir tür iyi niyetle, kendini ikna etmeye çalışır gibi söz etmişti. Bıkkın bir sesle, "Bilmiyorum... olabilir," diye cevap verdi Marcello.

"Ben eminim," diye tekrar etti Giulia kararlılıkla. Kısa bir tereddüdün ardından, "Bazen düşünüyorum da o akşam kulüpte Quadri'nin karısına o kadar kötü davranmasaydım Paris'te kalır ve ölmezdi," dedi saf saf, "o zaman yaptığımdan pişmanım. Ama elimden ne gelirdi ki? Suç ondaydı, bir an olsun rahat vermedi bana."

Marcello Guilia'nın bu cinayette onun da rol oynadığından şüphelenip şüphelenmediğini merak etti ama biraz düşündükten sonra bunun imkânsız olduğuna karar verdi. Hiçbir aşk böyle bir şey ortaya çıktıktan sonra sürmezdi, Giulia hakikati söylüyordu: Lina'nın ölümünden suçluluk duyuyordu çünkü tamamen masumca da olsa dolaylı olarak buna sebep olmuştu. Marcello onu teselli etmek istiyordu ama Orlando'nun üzerine basa basa tekrar ettiği kelimeden daha iyisini bulamadı.

"Sen suçluluk hissetme," dedi kolunu beline dolayıp onu kendine çekerken, "kaderi böyleymiş."

Giulia Marcello'nun başını hafifçe okşayarak, "Hayır, ben kadere inanmıyorum. Ben seni sevdiğim için oldu. Seni sevmeseydim, kim bilir, belki ona o kadar kötü davranmazdım, o da yola çıkmaz ve ölmezdi. Kader bunun neresinde?" diye cevap verdi.

Marcello hayatındaki bütün olayların esas sebebi Lino'yu hatırladı ve düşünceli bir tavırla, "Kader dendiğinde bütün

bunlar, aşk ve diğer her şey kastediliyor zaten. Sen başka türlü davranamazdın, o da kocasıyla gitmemezlik edemezdi," dedi.

"O halde biz hiçbir şey yapamayız yani, öyle mi?" diye sordu Giulia hülyalı bir sesle, masanın üzerindeki dağınık kâğıtlara bakarak.

Marcello bir an duraksayıp derin bir buruklukla cevap verdi: "Evet, sadece yapabileceğimiz bir şey olmadığını biliriz."

"Peki bu ne işe yarar?"

"Bunu bilmenin bir dahaki sefer için faydası olur... veya bizden sonra gelecekler için."

Giulia iç geçirerek ondan ayrılıp kapıya gitti. "Bugün geç kalma," dedi eşikte, "annem güzel bir öğle yemeği hazırlamış. Öğleden sonra da toplantın olmasın, beraber daire bakmaya gideceğiz." El sallayıp çıktı.

Marcello yalnız kalınca bir makas alıp Fransız dergisindeki fotoğrafı özenle kesti ve diğer kâğıtların yanına çekmeceye koyup kilitledi. O anda yakıcı gökyüzünden avlunun içine öğle sireninin havayı yırtan iniltisi yayıldı. Hemen sonrasında da yakındaki ve uzaklardaki kiliselerin çanları çalmaya başladı.

Akşam olmuştu, bütün günü yatağa uzanmış sigara içip düşünerek geçiren Marcello kalkıp pencereye gitti. Evi dört bir yandan çevreleyen ve yazın günbatımının yeşile çalan ışığında siyah gibi görünen evler, küçük yeşil tarhlar ve budanmış mersin ağacı çalılıklarıyla süslenmiş çıplak beton avluların etrafında yükseliyordu. Kızıl ışığın yayıldığı birkaç pencereden, çizgili ceketleriyle uşakların lake dolaplar arasında gidip geldiği, beyaz önlükleriyle aşçı kadınların alevsiz ocaklarda ve elektrikli aletlerle ev işleriyle meşgul olduğu görülebiliyordu. Marcello gözlerini kaldırıp evlerin çatılarının ötesine baktı; günbatımının moru andıran son çizgileri gökyüzünde birer birer kayboluyordu. Bakışlarını tekrar indirdiğinde avluya büyük bir arabanın girdiğini, sürücünün büyük beyaz bir köpekle arabadan indiğini ve köpeğin tarhların arasında koşturup mutluluktan havlayarak inlemeye başladığını gördü. Burası birkaç yıl önce inşa edilmiş yepyeni bir zengin mahallesiydi; o avlularla pencerelere bakınca kimse savaşın dört yıl sürdüğünü ve yirmi yıllık hükümetin o gün düştüğünü düşünmezdi, kendisi ve onunla aynı şartlarda bulunanlar dışında kimse. Bir an huzurlu gökyüzünün altında uzanan bu büyük şehrin üzerinde ilahi bir kırbacın asılı durduğunu hayal etti: Kırbaç, şurada burada bazı ailelere darbeler indirip hepsini korku, çaresizlik ve keder için-

de bırakırken komşularına dokunmuyordu. Savaşın başından beri bildiği ve öngördüğü gibi, kendi ailesi de darbe alanlar arasındaydı; başka birçok aileye benziyordu, aynı sevgi ve aynı yakınlık üzerine kuruluydu, tamamıyla normaldi, yıllar boyu azimle aradığı normalliğe sahipti, oysa şimdi o normalliğin sadece görünüşte öyle olduğu ve aslında anormalliği temel aldığı anlaşılıyordu. Avrupa'da savaşın patlak verdiği gün karısına, "Mantıklı biri olsaydım bugün kendimi öldürmem gerekirdi," dediğini ve bu sözlerin karısını nasıl korkuttuğunu hatırladı. Sanki savaşın olumsuz gidişatının basit öngörüsü dışında, bu sözlerin ardında nelerin gizlendiğini biliyordu. Marcello bir kez daha Giulia'nın onun gerçekte kim olduğunu, Quadri'nin ölümünde nasıl bir rol oynadığını bilip bilmediğini düşündü ve bir kez daha Giulia'nın bunları bilmesinin imkânsız olduğu sonucuna vardı ama bazı şeyleri göz önüne alınca tam tersini düşünmek de mümkündü.

Marcello artık bir anlamda kaybeden ata oynadığının apaçık farkındaydı ama neden ona oynadığını ve en aşikâr gerçekler dışında o atın kazanmamasının nedenlerini bilmiyordu. Tüm yaşananların gerçekten bu şekilde gerçekleşmesi gerektiğinden emin olmak isterdi, yani zaten hiçbir şekilde farklı bir ata oynayamayacağından ve sonucun farklı olamayacağından emin olmak: Hissetmediği bir vicdan azabından kurtulmaktan ziyade bu düşüncelerinden emin olmak istiyordu. Onun pişman olabileceği tek şey yanılmış olmaktı, yani tüm bunları gerekli veya kaçınılmaz olduğu için yapmadıysa pişmanlık duyardı. Diğer bir ifadeyle, başka türlü davranabileceğini, bilerek veya bilmeden görmezden gelmiş olmak, pişmanlık duymasına neden olurdu. Görünüşe göre, kendiyle ancak başka bir şekilde davranamayacağından emin olabilirse –o da her zamanki gibi bitkin ve kederli bir halde– barışabilecekti. Kendi kaderini bildiğinden ve onu olduğu gibi kabul ettiğinden, sadece olumsuz

yöntemlerle bile olsa, kendine de başkalarına da faydasının dokunduğundan emin olması gerektiğini düşünüyordu.

Bu şüpheler içindeyken, bir yerde bir hata olduysa bile, ki böyle bir şey ihtimal dışı değildi, kendisinin yanlış ata, onunla aynı şartlarda bulunan herkesten daha çok oynadığı fikrinde teselli buluyordu. Gururu açısından bir teselliydi bu ve geriye kalan tek teselliydi. Yarın herkes fikrini, partisini, hayatını hatta karakterini değiştirebilirdi ama Marcello için böyle bir şey mümkün değildi, başkalarıyla ilişkisinde mümkün olmadığı gibi kendi içinde de mümkün değildi. Yaptıklarını sadece kendine ait, başkalarıyla bağlantılı olmayan nedenlerle yapmıştı; değişmek –böyle bir şey mümkün olsaydı– kendi kendini feshetmek anlamına gelirdi. İşte şimdi, bunca yıkımın ortasında, tam olarak kaçınmak istediği şey buydu.

Bir hata olduysa, diye düşündü, ilki ve en önemlisi, kendi anormalliğinden kaçmak istemesi ve başkalarıyla iletişim kurabilmek için normalliği aramasıydı. Bu hata güçlü bir içgüdüden kaynaklanmıştı; ne yazık ki bu içgüdünün karşılaştığı normallik, içindeki her şeyin anormal ve fuzuli olduğu boş bir biçimden başka bir şey değildi. İlk darbeyle birlikte bu biçim paramparça olmuştu; bu son derece haklı ve insani içgüdü Marcello'yu kurbandan katile dönüştürmüştü. Başka bir ifadeyle, hatası, Quadri'yi öldürmek değil hayatının o ilk günahını uygun olmayan araçlarla yok etmeye çalışmış olmasıydı. "Ama," dedi sonra kendi kendine, "olaylar başka türlü gelişebilir miydi ki?"

"Hayır, böyle bir şey olamazdı," diye düşündü kendi sorusuna cevaben. Lino'nun onun masumiyetinden faydalanması, Marcello'nun da kendini korumak için onu öldürmesi ve sonra da bunun yarattığı anormallik duygusundan kurtulmak için normalliği araması ve bu normalliğe ulaşabilmek için de kurtulmaya çalıştığı anormallikle eşdeğer bir bedel ödemesi gerekmişti; o bedel de Quadri'nin ölümüydü. Dolayısıyla her

şey özgür iradeyle kabul edildiyse bile yine de kaçınılmazdı ve her şey hem adil hem de değildi.

Marcello bunları düşünmüyor, daha ziyade, kabul etmek istemediği ve isyan ettiği, keskin ve acı verici bir endişeyle hissediyor gibiydi. Başına gelen bu felaket karşısında, acı ama kendisine uzak bir olaymış gibi kayıtsız ve sakin olmak isterdi. Ama bu endişe, olayları net bir şekilde incelemeye çalışmak yerine beklenmedik gelişmeler karşısında paniklemiş olduğu şüphesini doğuruyordu içinde. Zaten o anda netlik ile korkuyu birbirinden ayırt etmek kolay değildi ve belki de en iyisi her zamanki gibi saygıdeğer ve soğukkanlı davranmaya çalışmaktı. "Ne de olsa," diye düşündü kendi mütevazı hırslarının sonucunu hesaplar gibi, "kaybedecek bir şeyim yok"; tabii orta düzey devlet memuru konumu, taksitleri yirmi beş yılda ödenecek bu ev, taksitleri iki yılda ödenecek araba ve Giulia'ya sağlaması gerektiğine inandığı rahat hayatın birkaç ıvır zıvırı kayıp sayılmazsa. Kaybedecek hiçbir şeyi yoktu gerçekten; o anda gelip onu gözaltına alsalar, konumunun ona ne kadar az maddi avantaj sağladığına düşmanları bile şaşardı.

Marcello pencereden uzaklaşıp odaya döndü. Odada Giulia'nın istediği gibi çift kişilik yatak vardı; mobilyalar parlak ve koyu renk maundan, kapı kulpları ve süslemeleri bronzdu, ampir tarzına yakın döşenmişti. O odadaki eşyanın da taksitle alındığı ve ödemelerinin önceki yıl bittiği geldi aklına. "Hayatımızın tamamı," diye düşündü alaycı bir tavırla sandalyeden ceketini alıp giyerken, "taksitli... ama son taksitler en büyükleri ve onları ödeyemeyeceğiz." Yatağın yanındaki yamuk duran kilimi ayağıyla düzeltip odadan çıktı.

Koridorun sonundaki aralık kapıya yaklaştı, içeriden ışık geliyordu. Burası kızının odasıydı. Marcello içeri girdi ve aşina olduğu manzaraya inanamıyormuş gibi bir süre eşikte bekledi. Bu küçük oda çocuk odalarına has renklerle, şirin bir tarzda döşenmişti. Mobilyalar pembe lake, perdeler açık mavi, duvarlar

da küçük çiçek sepeti desenli bir kâğıtla kaplıydı. Yerdeki pembe halının üstünde farklı boylarda bebekler ve başka oyuncaklar dağınık halde duruyordu. Kızı Lucilla yataktaydı, karısı da başucuna oturmuş onunla konuşuyordu. Marcello içeri girince hafifçe dönüp ona uzun bir bakış attı ama tek kelime söylemedi. Marcello küçük lake sandalyelerden birini alıp yatağın yanına oturdu. Küçük kız, "İyi akşamlar babacığım," dedi.

"İyi akşamlar Lucilla," dedi Marcello ona bakarak. Esmer, narin bir kızdı, yüzü yuvarlaktı, kocaman gözlerinde dokunaklı bir ifade vardı ve tatlı yüz hatları şirin görünme gayretinden dolayı neredeyse yapmacıktı. Nedenini tam olarak anlamasa da o an kızı Marcello'ya *fazla* şirin göründü; üstelik kızın da bunun ziyadesiyle farkında olduğunu hatta masum cilveleşmelere başlamış olabileceğini düşünüp kızının, kendi annesine çok benzediğini hatırladı bu durumdan hiç de hoşnut olmayarak. Cilvesi, babasıyla veya annesiyle konuşurken kocaman kadifemsi gözlerini altı yaşındaki bir çocuk için tuhaf sayılacak şekilde oynattığında ve konuşurken sergilediği aşırı özgüvende görülebiliyordu. Üzerinde dantelli ve fırfırlı mavi bir gecelikle yatağın üstünde oturmuş, babasının gelişiyle yarıda kalan akşam duası için ellerini birleştirmişti. "Hadi Lucilla, dalıp gitme," dedi annesi sakince, "hadi, benle birlikte dua et."

"Ben dalıp gitmiyorum," dedi kız sabırsızlıkla gözlerini tavana çevirerek, "babam içeri girince sen durdun, ben de durdum."

"Haklısın," dedi Giulia sinirlenmeden, "ama sen duayı biliyorsun... kendi başına da devam edebilirdin. Büyüdüğün zaman ben yanında olup sana hatırlatamayacağım ama senin yine de duanı etmen gerekecek."

"İşte, gördün mü, bana zaman kaybettiriyorsun... yoruldum ben," dedi küçük kız, omuzlarını biraz kaldırarak ama ellerini açmadan, "hemen tartışmaya başlıyorsun, oysa duayı çoktan bitirebilirdik."

"Hadi," diye tekrar etti Giulia, bu sefer kendini tutamayıp gülümsemişti, "baştan başlayalım: Selam sana, Tanrı'nın sevgili kulu Meryem."

Küçük kız kelimeleri uzata uzata tekrar etti: "Selam sana, Tanrı'nın sevgili kulu Meryem."

"Tanrı seninledir, kadınların en mübareği sensin."

"Tanrı seninledir, kadınların en mübareği sensin."

"Senin evladın İsa da mübarektir."

"Senin evladın İsa da mübarektir."

"Biraz dinlenebilir miyim?" diye sordu küçük kız.

"Neden?" diye sordu Giulia. "Yoruldun mu?"

"Beni bir saattir burada, ellerim birleşik tutuyorsun," dedi kız ellerini ayırıp babasına bakarak, "babam geldiğinde duanın yarısına gelmiştik zaten." Elleriyle kollarını ovuşturuyor, yorgunluğunu muzip ve cilveli bir tavırla gösteriyordu. Sonra ellerini tekrar kaldırıp birleştirerek, "Hazırım," dedi.

"Azize Meryem, Tanrı'nın annesi," diye devam etti Giulia acele etmeden.

"Azize Meryem, Tanrı'nın annesi," diye tekrar etti küçük kız.

"Biz günahkârlar için dua et."

"Biz günahkârlar için dua et."

"Şimdi ve ölüm saatimizde."

"Şimdi ve ölüm saatimizde."

"Amin."

"Amin."

"Babacığım, sen hiç dua etmez misin?" diye sordu küçük kız.

"Biz de yatmadan önce dua ediyoruz," dedi hemen Giulia.

Ama küçük kız Marcello'ya sorgulayan, duyduğuna inanmamış bir ifadeyle bakıyordu. Marcello aceleyle, "E tabii, her akşam yatmadan önce dua ediyoruz," dedi.

"Şimdi yatıp uyu," dedi Giulia ayağa kalkıp küçük kızı yatırmaya çalışırken. Biraz zorlandı çünkü kızın uyumaya niyeti

yok gibiydi. Annesi yataktaki örtüyü çenesine kadar çekince, "Sıcak," dedi kız örtüyü tekmeleyerek, "çok sıcak."

"Yarın büyükannene gidiyoruz, orası sıcak değil," dedi Giulia.

"Büyükannem nerede?"

"Yaylada... orası serin."

"Orası neresi?"

"Sana defalarca söyledim: Tagliacozzo. Serin bir yer, orada bütün yaz kalırız."

"Oraya uçaklar gelmeyecek mi?"

"Uçaklar bir daha hiç gelmeyecek."

"Neden?"

"Çünkü savaş bitti."

"Savaş neden bitti?"

"Çünkü bitti işte," dedi Giulia sertçe ama kızmadan, "bu kadar soru yeter... uyu artık, yarın sabah erken çıkacağız yola... şimdi gidip ilacını getireceğim." Odadan çıkıp kocasını kızıyla baş başa bıraktı. "Babacığım," diye sordu hemen küçük kız yatakta doğrulup oturarak, "alt komşularımızın kedisini hatırlıyor musun?"

"Evet," diye cevap verdi babası sandalyeden kalkıp yatağın kenarına oturarak.

"Dört tane yavrusu oldu."

"Ee?"

"Kızların dadısı dedi ki, istersem bir tanesini bana verebilirlermiş... alabilir miyim? Onu Tagliacozzo'ya götürebilirim."

"Yavrular ne zaman doğdu peki?" diye sordu Marcello.

"Önceki gün."

"O zaman mümkün değil," dedi Marcello kızının başını okşayarak, "yavrular süt emdikleri sürece anneleriyle kalmalılar... Tagliacozzo'dan döndüğümüzde alırsın."

"Ya Tagliacozzo'dan dönemezsek?"

"Neden dönemeyecekmişiz? Yaz sonunda döneceğiz," diye

cevap verdi Marcello parmaklarını kızının kestane rengi yumuşak saçlarına geçirerek.

"Ah, canımı acıtıyorsun," diye yakındı hemen küçük kız.

Marcello elini çekip gülümseyerek, "Neden canını acıttığımı söylüyorsun? Bunun doğru olmadığını biliyorsun," dedi.

"Ama gerçekten canımı acıttın," diye cevap verdi kız kelimelerin üzerine basa basa. Sonra da inatçı, kadınsı bir hareketle ellerini şakaklarına götürdü. "Şimdi başım ağrıyacak."

"O zaman kulaklarını çekeceğim," dedi Marcello şakacı bir edayla. Kızın küçük, yuvarlak ve pembe kulağının üzerinden saçlarını nazikçe kaldırıp kulağı hafifçe çekip oynattı. Kız canı acıyormuş gibi, "Ah, ah, ah," diye bağırdı tiz bir sesle ve yüzü hafifçe kızardı, "ah, ah, canımı acıtıyorsun."

"Gördün mü bak, ne kadar yalancısın," diye azarladı Marcello ve kulağını bıraktı. "Yalan söylememen gerektiğini biliyorsun."

"Ama bu sefer," dedi kız sağduyulu bir tavırla, "gerçekten canımı acıttığına yemin edebilirim."

"Gece için yanına bir bebek vereyim mi?" diye sordu Marcello halının üzerindeki dağınık oyuncaklara bakarak.

Küçük kız bebeklere sakin ama küçümser bir bakış fırlattıktan sonra bilmiş bilmiş, "Madem istiyorsun," dedi.

"O da ne demek?" diye sordu Marcello gülümseyerek. "Sanki bana iyilik yapıyormuşsun gibi... bebekle uyumak hoşuna gitmiyor mu?"

"Evet, hoşuma gidiyor," diye kabul etti kız. Halının üzerindekilere bakıp tereddüt ederek, "Şey... şu pembe elbiseliyi ver," dedi.

Marcello ayağa kalkıp halıya baktı. "Hepsi pembe elbiseli."

"Pembe var pembe var," dedi küçük kız sabırsız ve ukala bir tavırla, "o bebeğin pembesi, balkondaki güllerin pembesiyle aynı."

"Bu mu?" diye sordu Marcello halıdan bebeklerin en güzelini ve en büyüğünü alarak.

"Gördün mü bak, bir şey anlamıyorsun," dedi kız ciddi bir ifadeyle.

Sonra aniden yataktan aşağı atladı, yalınayak halının bir köşesine koştu ve yerden oldukça çirkin, yüzü basık ve kararmış bez bir bebek alarak hemen yatağa döndü ve, "Şimdi oldu işte," dedi. Bu sefer örtünün altına girip uzandı ve pembe, uysal yüzünü bebeğin kirli ve şaşkın yüzüne dayadı. Bu arada Giulia da elinde bir şişe ve bir kaşıkla geri gelmişti.

"Hadi," dedi yatağa yaklaşarak, "şurubunu iç." Küçük kız annesini fazla uğraştırmadı. Söz dinleyip biraz doğruldu, yüzünü uzattı ve mama bekleyen bir kuş gibi ağzını açtı. Giulia kaşığı kızın ağzına sokup eğerek şurubu boşalttı. Küçük kız yatıp, "Tadı çok kötü," dedi.

"Hadi iyi geceler," dedi Giulia ve eğilip kızını öptü.

"İyi geceler anneciğim, iyi geceler babacığım," dedi kız tiz bir sesle. Marcello onu yanağından öpüp karısını takip etti. Giulia ışığı kapatıp kapıyı çekti.

Koridorda hafifçe kocasına dönüp, "Yemek hazır galiba," dedi. Marcello o an gölgenin Giulia'yı ele verdiğini, gözlerinin şiş olduğunu, ağlamış gibi göründüğünü fark etti. Kızını görmek içini rahatlatmıştı ama karısının gözlerini görünce sakin ve kararlı görünememekten korktu. Giulia ufak yuvarlak masayla bir büfenin bulunduğu küçük yemek salonuna önden girmişti. Masa hazırdı, tavan lambası yanıyordu, açık pencereden duyulan radyoda bir ses futbol maçı anlatır gibi nefes nefese, coşkuyla faşist hükümetin düştüğünden bahsediyordu. Hizmetçi kız içeri girip çorba servisini yaptıktan sonra çıktı. Sakince, yavaş yavaş yemeye koyuldular. Radyodan gelen ses bir ara iyice coştu. Sunucu heyecanla ve hararetle şehrin sokaklarında toplanan büyük kalabalığın krala tezahürat yaptığını

anlatıyordu. "İğrenç," dedi Giulia kaşığını bırakıp pencereye bakarak.

"Neden iğrenç?"

"Düne kadar Mussolini'yi alkışlıyorlardı. Birkaç gün önce de onları bombardımanlardan korusun diye Papa'yı alkışlıyorlardı. Bugün de Mussolini'yi deviren krala tezahürat yapıyorlar."

Marcello bir şey demedi. Giulia'nın toplumsal meselelere yaklaşımını ve nasıl tepkiler vereceğini o kadar iyi biliyordu ki düşüncelerini öngörebiliyordu. Olayların ardındaki daha derin sebepleri hiç merak etmeyen, daha çok şahsi ve duygusal nedenlerin etkisi altında kalan oldukça basit bir insanın görüşleri ve tepkileriydi bunlar. Radyodaki ses anlatmaya son sürat devam ederken çorbalarını sessizce bitirdiler. Hizmetçi kız yemek servisi yaptıktan sonra aniden radyo sustu ve sessizlik çöktü, o sessizlikle birlikte sanki dingin yaz gecesinin boğucu sıcağı daha da arttı. Birbirlerine baktılar. Giulia, "Şimdi ne yapacaksın?" diye sordu.

Marcello kısaca, "Benim durumumdaki herkes ne yapıyorsa onu yapacağım... İtalya'da ona inanan insanların sayısı bayağı yüksek," dedi.

Giulia biraz tereddüt ettikten sonra yavaşça, "Hayır, Quadri meselesi hakkında ne yapacaksın demek istedim," dedi.

Demek biliyordu, belki de başından beri biliyordu. Marcello bu sözler üzerine kalbinin duracağını sandı; on yıl önce birisi ona, "Lino meselesini ne yapacaksın?" diye sorsaydı da benzer bir duyguya kapılırdı. O zamanlar, kehanet yeteneğine sahip olsaydı, "Quadri'yi öldüreceğim," cevabını verirdi. Peki ya şimdi? Çatalını tabağın yanına bıraktı ve sesinin titremeyeceğinden emin olunca, "Ne demek istediğini anlamıyorum," dedi.

Giulia'nın gözlerini indirip ağlamaya hazırlanır gibi yüzünü buruşturduğunu gördü. Giulia yavaş, hüzünlü bir sesle devam etti: "Lina beni senden koparabilmek için senin siyasi polisten olduğunu söylemişti."

"Peki sen ne cevap vermiştin?"

"Önemli olmadığını... senin karın olduğumu ve sen ne yaparsan yap seni sevdiğimi... sen böyle bir şey yapıyorsan, doğru olduğuna inandığın için yaptığını."

Marcello cevap vermedi, böylesi ısrarcı ve kararlı bir sadakat karşısında duygulanmıştı. Giulia tedirginlikle sözlerine devam etti: "Ama sonra, Quadri ve Lina öldürülünce, sen de bu işe dahilsindir diye çok korktum. O zamandan beri de bu işi düşünmeden edemedim... ama sana söz etmiyordum çünkü yaptığın işle ilgili bana bir şey anlatmadığın için bundan sana söz edememem diye düşündüm."

"Peki şimdi ne düşünüyorsun?" diye sordu Marcello kısa bir sessizlikten sonra.

"Ben mi?" dedi Giulia gözlerini kaldırıp ona bakarak. Marcello gözlerinin parladığını gördü ve gözyaşlarının cevabı zaten verdiğini anladı. Ama Giulia kendini zorlayıp, "Paris'teyken bizzat kendin Quadri'ye ziyaretimizin kariyerin açısından çok önemli olduğunu söylemiştin... dolayısıyla doğru olduğunu düşünüyorum," dedi.

Marcello, "Doğru," dedi.

O an Giulia'nın son dakikaya kadar, bu düşündüklerinin doğru olmamasını umduğunu anladı. Zaten Marcello'nun cevabıyla birlikte, kendisine bir işaret verilmiş gibi hemen masaya eğildi, yüzünü kollarının arasına saklayıp hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Marcello ayağa kalktı, kapıya gitti ve anahtarı çevirdi. Sonra Giulia'nın yanına geldi ve eğilmeden, elini saçlarının üzerine koyarak, "İstersen yarın ayrılırız. Seni ve Lucilla'yı Tagliacozzo'ya götürüp oradan ayrılırım ve bir daha görüşmeyiz. Böyle yapalım mı, ister misin?" dedi.

Giulia duyduklarına inanamıyormuş gibi ağlamayı hemen kesti. Sonra Marcello, yüzü hâlâ kollarının arasındayken konuşmaya başlayan Giulia'nın hüzünlü ve şaşkın sesini duydu:

"Ne diyorsun sen? Ayrılmak mı? Mesele bu değil ki, senin için korkuyorum. Sana şimdi ne yapacaklar?"

Demek Giulia ondan iğrenmiyor, Quadri'yle Lina'nın ölümüne de üzülmüyordu; o, Marcello için, onun hayatı ve geleceği için korkuyordu. Aşkın gücüyle beslenen böylesi bir duyarsızlık Marcello'da tuhaf bir etki yarattı; kendini karanlıkta merdivenden çıkarken bir sonraki basamağı bulmak için ayağını kaldıran ama boşluğa denk gelen biri gibi hissetti. Aslında Giulia'nın ondan nefret edeceğini ve onun hakkında sert bir hükme varacağını öngörmüş, hatta ummuştu. Halbuki onun daima kendisine destek olan, her zamanki körü körüne aşkıyla karşı karşıya kalmıştı. Biraz sabırsızlıkla, "Bana bir şey yapmazlar... kanıt yok ki... hem ben sadece emirleri yerine getirdim," dedi. Başvurmak zorunda olduğu klişeden hem utanç hem de tiksinti duyarak duraksadıktan sonra kendini zorlayarak, "Bir asker gibi, sadece görevimi yaptım," diye ekledi.

Giulia zamanında Orlando'yu bile sakinleştirmeye yaramayan bu basmakalıp cümleye hemen tutundu. "Evet, ben de öyle düşündüm," dedi başını kaldırarak ve Marcello'nun elini yakalayıp kendinden geçmiş gibi öperek konuşmaya devam etti, "kendi kendime hep, Marcello sonuçta bir asker sadece, askerler de emir aldıkları için adam öldürür dedim. Böyle şeyleri ona yaptırdıklarına göre onun bir suçu yok diye düşündüm... peki ama gelip seni gözaltına almazlar mı? Sana emir verenler kaçacak, bundan eminim... bu işte bir sorumluluğu olmayan, sadece işini yapan sense arada kalacaksın." Giulia Marcello'nun elini çevirip yine aynı coşkuyla bu sefer içini öpmeye koyuldu.

"Sakin ol," dedi Marcello onu okşayarak, "şimdilik yapacak başka işleri var, benle uğraşmazlar."

"Ama insanlar o kadar kötü kalpli ki... kötülüğünü isteyen bir kişi çıksa seni ihbar eder. Hem sonra hep böyledir: Koda-

manlar, yönetenler ve milyonlar kazananlar kurtulur; senin gibi görevini yapan, tek kuruş biriktiremeyen küçükler de arada kalır. Ah, Marcello, çok korkuyorum."

"Korkma, her şey düzelecek."

"Hayır düzelmeyecek, biliyorum, hissediyorum... ayrıca çok yoruldum." Giulia şimdi öpmeyi bırakıp yüzünü Marcello'nun eline dayamış konuşuyordu. "Lucilla doğduktan sonra, senin mesleğini bilmeme rağmen şöyle düşündüm: Artık evli barklıyım, bir kızım var, kocamı seviyorum, evim var, ailem var, mutluyum, gerçekten mutluyum. Hayatımda ilk defa mutluydum ve buna inanamıyordum. Her şey bitecek, mutluluk sürmeyecek diye korktum hep. Nitekim sürmedi ve şimdi kaçmamız lazım... sen işini kaybedeceksin ve sana kim bilir ne yapacaklar... o kızcağız yetim kalmaktan bile kötü olacak... her şeye baştan başlamak gerekecek... belki de baştan başlamaya imkân kalmayacak ve ailemiz yok olacak." Giulia yeniden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı ve yüzünü yine koluna gömdü.

Marcello demin aklına gelen o imgeyi hatırladı ansızın ve ürperdi: İlahi kırbaç ailesine, suçlu olan kendisinin yanı sıra masum karısıyla kızına da acımasızca darbeler indiriyordu. Kapı vuruldu ve Marcello hizmetçiye yemeği bitirdiklerini, başka bir istekleri olmadığını söyledi. Sonra Giulia'ya eğilip tatlılıkla, "Lütfen ağlama artık, sakin ol. Ailemiz yok olmayacak. Amerika'ya veya Arjantin'e gideceğiz, yeni bir hayata başlayacağız... orada da bir evimiz olacak, ben de orada olacağım, Lucilla da olacak. İnan bana, her şey düzelecek," dedi.

Giulia bu sefer gözyaşlarıyla ıslanan yüzünü ona çevirdi ve ani bir umutla, "Arjantin'e gideceğiz... peki ne zaman?" dedi.

"İlk fırsatta. Bu savaş gerçekten biter bitmez."

"Eee bu arada ne yapacağız?"

"Bu arada Roma'dan ayrılacağız, Tagliacozzo'ya gideceğiz. Orada bizi kimse aramaz; göreceksin, her şey düzelecek."

Ayağa kalkıp burnunu silen Giulia'yı izlerken Marcello onun bu sözler üzerine biraz yatışmış olduğunu düşündü; bilhassa sesindeki kararlılık bunu düşündürmüştü. "Kusura bakma," dedi Giulia, "aptalca davranıyorum. Sana yardımcı olmam gerekir oysa ağlamaktan başka bir şey yapmıyorum, çok aptalım." Masayı toplamaya başladı, tabakları alıp büfenin üzerine koydu." Marcello pencereye gitti ve pervaza eğilerek dışarıya baktı. Karşı binanın buzlu camlarının ardında her katta merdivenin ışıklarının yandığı görülüyordu, sanki gökyüzüne kadar uzanıyordu bina. Derin beton avlularda giderek yoğunlaşan gölgeler artık kömür gibi kapkaraydı. Gece sakin ve sıcaktı, kulak kesilince bile aşağıdaki avluda karanlıkta çiçek tarhlarını sulamak için kullanılan bahçe pompasının sesinden başka bir şey duyulmuyordu. Marcello dönüp, "Şehir merkezinde gezintiye çıkalım mı?" diye sordu.

"Neden?" diye sordu Giulia. "Ne yapacağız? Kim bilir nasıl kalabalıktır."

"Böylece," dedi Marcello umursamaz bir edayla, "bir diktatörlüğün nasıl yıkıldığını görürsün."

"Hem Lucilla var, onu yalnız bırakamam... ya uçaklar gelirse?"

"Merak etme, bu gece gelmezler."

"Peki ama neden merkeze gidiyoruz?" diye itiraz etti Giulia aniden. "Seni anlamıyorum... zorla acı çekmek istiyorsun, bundan ne zevk alıyorsun?"

"Sen burada kal," dedi Marcello, "ben gideceğim."

"Hayır o zaman ben de geliyorum," dedi Giulia hemen, "sana bir şey olursa ben de orada olmalıyım... Lucilla'yla hizmetçi ilgilenir."

"Korkma... bu gece uçaklar gelmez."

"Gidip üzerimi değiştireyim," dedi Giulia.

Marcello yalnız kalınca yine pencereye yaklaştı. Şimdi

karşı binadaki merdivenden biri iniyordu, bir adam. Bir kattan diğerine geçerken buzlu camların ardında gölgesi görünüyordu. Rahatça indiğine ve gölgesinin inceliğine bakılırsa genç olmalıydı. "Belki de ıslık çalıyor," diye düşündü Marcello ona imrenerek. Sonra yine radyonun sesi duyuldu. Marcello her zamanki bildik sesin, konuşmanın sonuna gelmiş gibi, "... ve savaş devam ediyor," dediğini duydu. Biraz önce duyduğu da yeni hükümetin mesajıydı. Marcello cebinden tabakasını çıkarıp bir sigara yaktı.

II

Banliyölerde sokaklar boş, sessiz ve karanlık, neredeyse ölüydü; bütün kanı tek bir noktada toplanan büyük bir bedenin uzuvları gibiydi. Ama araba merkeze yaklaştıkça Marcello'yla Giulia heyecanla hareket eden ve bağıran gruplara giderek daha sık rastlamaya başladı. Marcello bir kavşakta yavaşlayıp durdu ve ellerinde pankartlarla bayraklar taşıyan genç adamlar ve kadınlarla dolu kamyonların arka arkaya geçmesini bekledi. Kaldırımları dolduran kalabalık, dolup taşan kamyonları ve kamyonların çamurluklarıyla basamaklarına tutunmuş insanları alkışlıyordu. Birisi Marcello'nun arabasına yaklaşıp Giulia'nın yüzüne, "Yaşasın özgürlük!" diye bağırdı ve hemen ardından etrafındaki karanlık kalabalığın içine çekilmiş gibi kaybolup gitti. Giulia, "Eve dönsek daha iyi olmaz mı?" dedi.

"Neden?" diye cevap verdi Marcello ön camdan sokağı izleyerek. "O kadar mutlular ki... kimseye kötülük yapmak istemiyorlar. Şimdi arabayı bir yerlere park edelim de biz de yürüyelim, neler oluyor bakalım."

"Arabayı çalmasınlar?"

"Nereden çıkarıyorsun böyle şeyleri?"

Marcello merkezin kalabalık sokaklarında her zamanki gibi düşünceli, sakin ve sabırlı bir şekilde sürdü arabayı. Uçaklara karşı karartma yapıldığından ortalık loştu, ama kalabalı-

ğın hareketleri, farklı şekillerde toplandıkları, karşılaştıkları, yayıldıkları, koştukları açıkça görülüyordu ve diktatörlüğün çökmesiyle doğan o eşsiz ve samimi coşku her şeye nüfuz etmişti. Bazıları birbirlerini tanımasalar da sokağın ortasında sarılıyordu; bazıları hareketsiz, sessiz ve tetikte bekleyip bayraklarla süslenmiş bir kamyon geçerken aniden şapkalarını çıkarıp tezahürat yapıyordu; bazıları bayrak yarışı koşucuları gibi bir gruptan diğerine koşarak teşvik ve sevinç cümlelerini tekrar ediyordu; bazıları da ani bir öfkeye kapılmış gibi, o zamana kadar bir devlet kurumunun merkeziyken artık kapanmış karanlık binaya yumruk sallıyordu. Marcello kocalarının kolunda, hatta yanlarında çocuklarıyla gelmiş çok sayıda kadın gördü; bu çöken rejimin zorunlu gösterilerinde çoktandır rastlanmayan bir şeydi. Sanki gizli bir parti bağıyla birleşmiş, kararlı erkekler grup oluşturup alkışlar eşliğinde ilerliyor, sonra kalabalıkların arasında kayboluyorlardı; doğaçlama hatiplerin etrafını onları onaylayan topluluklar sarıyordu hemen; bazılarıysa bir araya gelip özgürlükçü bir marşı avaz avaz bağırıyorlardı. Marcello arabayı sabırla kullanıyor, gruplaşmalara saygılı davranıyor, ağır ağır ilerliyordu. "Ne kadar mutlular," dedi Giulia uysal ve adeta onları destekler bir tavırla, ansızın tüm korkularını unutmuştu.

"Onların yerinde olsam ben de mutlu olurdum."

Ağır ağır ilerleyen iki üç arabayı izleyerek kalabalıkların arasından Corso Caddesi'nin büyük kısmını katettiler; bir köşe başına geldiklerinde Marcello döndü ve bir gösterici grubun geçmesini bekledikten sonra sokağa sapmayı başardı. Arabayı hızla boş bir sokağa kadar sürüp durdurdu, motoru kapattı ve karısına dönerek, "Hadi inelim," dedi.

Giulia tek kelime söylemeden indi, Marcello da inip kapıları kilitledi ve birlikte geldikleri sokağa yöneldiler. Marcello artık tamamıyla sakindi, gün boyunca olmak istediği gibi kendine

hâkim ve kaygısızdı. Yine de kendini kontrol altında tutmaya devam ediyordu ve o kalabalık sokağa çıkıp da insanların coşkulu, samimi, saldırgan sevinci yüzüne patladığında kendine hemen, az da olsa endişeyle, bu sevincin ruhunda huzursuz bir duygu uyandırıp uyandırmadığını sordu. Bir an sonra uyandırmadığını düşündü, ne pişmanlık ne hınç ne de korku hissediyordu. Sakindi, hissizdi, uyuşmuş gibiydi ve başkalarının sevincini gözlemlemeye hazırdı, o sevince dahil olamıyordu belki ama onu tehdit veya hakaret gibi de görmüyordu.

Kalabalıkların arasında amaçsızca dolaşmaya, bir gruptan diğerine, bir kaldırımdan diğerine geçmeye başladılar. Giulia artık korkmuyor, Marcello gibi sakin ve kendine hâkim duruyordu ama Marcello onun sakinliğinin, başkalarının duygularıyla uysal bir biçimde empati kurma eğiliminden kaynaklandığını düşündü. Kalabalık azalacağına giderek büyüyor gibiydi. Marcello kalabalığın neredeyse tamamının sevinçli olduğunu, şaşkınlık veren ve inanması güç bir sevinç duyduklarını, bu sevinci henüz tam olarak ifade edemediklerini, onu ifade etmekten dolayı cezalandırılmayacaklarından henüz emin olmadıklarını düşündü. Bazıları üç renkli, bazıları kırmızı bayraklar sallayan kadın ve erkek işçilerle dolu başka kamyonlar kalabalıkların arasından zorlukla ilerliyordu. O sırada üstü açık küçük bir Alman arabası geçti; içinde koltuklarında rahat bir şekilde oturmuş iki subay ve elinde makineli tüfeğiyle kapının kenarına oturmuş bir er vardı. Kaldırımlardan ıslıklar ve hakaretler yükseldi. Marcello kalabalıkta çok sayıda asker olduğunu da gördü; üniformasız ve silahsızdılar, birbirlerine sarılıyorlardı ve budala köylü yüzleri baş döndürücü bir umutla aydınlanmıştı. Marcello askerlerden ikisinin iki nişanlı gibi birbirlerinin bellerine sarılmış, tüfekleri düğmeleri açık ceketlerinin üzerinde sallana sallana yürüdüklerini gördüğünde, ilk defa küçümsemeyi andıran bir şey hissetti: Bunlar üniformalı adamlardı ve onun için üniforma, onu

giyenin duyguları ne olursa olsun, kaçınılmaz olarak edep ve ciddiyet demekti. Marcello'nun ne düşündüğünü az çok tahmin edebilen Giulia üstü başı dağınık iki askeri göstererek, "Savaş devam ediyor demediler mi?" diye sordu.

"Dediler," diye cevap verdi Marcello kendini haksız bulup, adeta acı veren bir çabayla onları anlamaya çalışarak, "ama doğru değil... ve o zavallılar mutlu olmakta haklı Onlar için savaş gerçekten bitti."

Marcello'nun Paris'e gitmeden önce emirlerini almak için gittiği bakanlığın kapısında bağırıp yumruk sallayan büyük bir kalabalık vardı. Kapının yanı başındakiler açılması için elleriyle kapıya vuruyorlardı. Yeni devrilmiş bakanın adı yüksek sesle, nefretle ve hakaretler yağdırılarak söyleniyordu. Marcello göstericilerin ne istediğini anlamak için onları uzun uzun izledi. Sonunda kapı azıcık açıldı ve şeritli bir üniforma giymiş soluk yüzlü görevli yalvaran bir ifadeyle aralıktan göründü. Kapının yakınındakilere bir şeyler söyledi, birkaç kişi içeri girdi ve kapı hemen kapandı; kalabalığın bir kısmı biraz daha bağırmaya devam ettikten sonra dağıldı, daha inatçı birkaç kişiyse kalıp kapalı kapıya vurmaya ve bağırmaya devam etti.

Marcello bakanlıktan ayrılıp hemen yan tarafındaki meydana geçti. "Açılın, açılın," diye bağıran bir ses üzerine Marcello kalabalıkla beraber geriledi. Başını uzattığında, diktatörün büyük bir büstünü iple çeken üç dört serseri gördü. Oğlanların arkalarında çektiği bronz rengi büst, kaldırımda tökezleyip sıçradıkça üzerinde meydana gelen beyaz çentiklerden aslında alçıdan olduğu anlaşılıyordu. Yüzü bağa çerçeveli dev bir gözlüğün arkasında kaybolmuş küçük, kara bir adam büste baktıktan sonra Marcello'ya döndü ve gülerek, "Bronz gibi duruyordu, adi kildenmiş," dedi. Marcello cevap vermedi ve başını uzatıp, kaldırıma çarpa çarpa önünden geçen büste uzun uzun baktı. Bakanlıklarda ve devlet dairelerindeki kaba saba tasarlanmış yüzlerce büstten biriydi bu;

alt çenesi çıkık, gözleri çukur ve yuvarlak, başı iri ve saçsızdı. Eskiden oldukça azametli görünen o sahte bronzdan ağız, bir zamanlar ona coşkuyla tezahürat eden kalabalığın aşağılayıcı bağırışları ve ıslıkları arasında, tozların içinde sürükleniyordu şimdi. Giulia bir kez daha onun aklından geçenleri okumuş gibi, "Bir zamanlar bir bekleme odasında insanların kısık sesle konuşması için böyle bir büst olması yeterliydi," dedi.

Marcello bıkkın bir sesle, "Şimdiyse, kanlı canlı ellerinde olsa, o büste yaptıklarını yaparlar," diye cevap verdi.

"Sence onu öldürecekler mi?"

"Ellerine fırsat geçerse tabii."

Karanlıkta azgın bir nehir gibi debelenip çalkalanan kalabalığın arasında birkaç adım daha attılar. Sokağın köşesinde bir grup, bir binaya uzun bir merdiven dayamıştı ve binanın tepesinde birisi rejimin adını taşıyan levhaya çekiçle şiddetli darbeler indiriyordu. Birileri Marcello'ya gülerek, "Faşizmin sembolleri her yerde... sırf onları kaldırmak yıllar sürecek," dedi.

"Aynen öyle," dedi Marcello.

Bir meydanı geçip yine kalabalığı yararak galeriye ulaştılar. Galerinin iki kolunun birleştiği noktada, karartılmış lambaların zayıf ışığında, yani neredeyse karanlıkta kalan bir şeylerin etrafında bir grup toplanmıştı. Marcello gruba yaklaşıp neler olduğunu görmek için uzandığında ortada bir oğlanın göbek dansı yapan pantomim oyuncularının hareketlerini ve kıvrılıp bükülmelerini komik bir şekilde taklit ettiğini gördü; diktatörün ortadan yarılmış yağlı boya bir portresini boynundan geçirmiş, bu haliyle işkence zoruyla dans eden boyunduruk altındaki birini andırıyordu. Marcello ile Giulia meydana dönerlerken, saçları rüzgârda uçuşan, heyecanlı, esmer bir genç kızın koluna girmiş siyah keçi sakallı, çılgın bakışlı genç bir subay Marcello'ya uzanıp hem heyecanla hem de ders verir gibi, "Yaşasın özgürlük... ama her şeyden önce, yaşasın kral," diye bağırdı.

Giulia kocasına baktı. "Yaşasın kral," dedi Marcello. İkili uzaklaştıktan sonra Marcello, "Çok fazla monarşi taraftarı var, işleri monarşi lehine çevirmeye çalışıyorlar... Quirinale Meydanı'na da bakalım," dedi.

Biraz zorlukla da olsa arabayı bıraktıkları ara sokağa döndüler. Marcello motoru çalıştırırken Giulia kocasına, "Gerçekten gitmemiz lazım mı? Bağrışmalardan çok yoruldum," dedi.

"Yapacak başka bir işimiz yok ki."

Marcello arabayı ara yollardan hızlıca sürerek Quirinale Meydanı'na ulaştı. Vardıklarında meydanın o kadar da dolu olmadığını gördüler. Kalabalık, kraliyet ailesi üyelerinin çıktığı balkonun altında yoğunlaşmıştı, meydanın çevresi boştu. Burada da ışık azdı, büyük demir sokak lambalarının salkım şeklindeki ampulleri sarı, hüzünlü bir ışık yayıyor, kalabalığı hafifçe aydınlatıyordu. Fazla alkış veya bağırış da duyulmuyordu; sanki başka yerlerin tersine bu meydanda halk ne istediğinin tam olarak bilincinde değildi. Belki de coşkudan çok merak sözkonusuydu; insanlar bir zamanlar diktatörü görüp duymak için nasıl toplandıysa şimdi de diktatörü devireni görüp duymak istiyorlardı. Araba meydanı yavaş yavaş dönerken Giulia, "Peki ama kral balkona çıkacak mı?" diye sordu.

Marcello cevap vermeden önce ön camdan balkona bakmak için kafasını kaldırdı. Balkon kızıla çalan iki meşaleyle çok zayıf bir şekilde aydınlanmıştı, ortadaki pencerenin panjurları kapalıydı. "Sanmam... neden çıksın ki?"

"O zaman neden bu kadar insan bekliyor burada?"

"Hiç... Bir meydana gidip birilerini dinleme alışkanlığı işte."

Marcello meydanın çevresini yavaş yavaş dönerken, kıpırdamak istemeyen grupları da çamurluklarla hafifçe dürtüyordu neredeyse. Giulia, "Biliyor musun, aslında biraz hayal kırıklığına uğradım," dedi.

"Neden?"

"Kim bilir neler yapacaklar, evleri yakacaklar, insanları öldürecekler diye düşünmüştüm. Çıktığımızda senin için korkuyordum, onun için senle geldim. Halbuki öyle bir şey yok, sırf bağırış çağırış, alkışlar, yaşasınlar, kahrolsunlar, şarkılar, geçit törenleri."

Marcello, "En kötüsü daha olmadı," diye cevap vermekten kendini alamadı.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Giulia korkmuş bir sesle. "Bizim için mi, başkaları için mi?"

"Bizim için de, başkaları için de."

Bunu söylediğine hemen pişman olmuştu çünkü Giulia'nın elinin kolunu güçlü bir şekilde, endişeyle yakaladığını hissetti: "Söylediklerinin doğru olmadığını biliyordum... hiçbir şey düzelmeyecek. Şimdi kendi ağzınla söylüyorsun."

"Korkma... öylesine söyledim."

Bu sefer Giulia bir şey demeden iki eliyle birden Marcello'nun koluna tutunup sokuldu. Hareketleri engellenen ama onu itmek istemeyen Marcello arabayı ara sokaklardan yine Corso Caddesi'ne doğru sürdü. Oraya vardıklarında, daha az kalabalık sokaklara saparak Popolo Meydanı'na ulaştı. Buradan da Pincio Tepesi'nin rampalarından yukarıya, Villa Borghese parkına yöneldi. Mermer büstlerle dolu karanlık Pincio'yu geçtiler, at meydanının çevresinden dönüp Veneto Caddesi'ne saptılar. Pinciana Kapısı'na geldiklerinde Giulia hüzünlü, yorgun bir sesle, "Eve gitmek istemiyorum," dedi birdenbire.

"Neden?" diye sordu Marcello arabayı yavaşlatarak.

"Bilmiyorum," diye cevap verdi Giulia önüne bakarak, "düşüncesi bile kalbimi daraltıyor. O ev artık bir daha dönmemek üzere ayrılacağımız bir yer gibi geliyor; bu o kadar da korkutucu bir şey değil gerçi," diye ekledi hemen, "sadece evi boşaltmamız gerekiyor."

"Peki nereye gitmek istiyorsun?"

"Sen nereye gitmek istersen."

"Villa Borghese'de gezelim mi?"

"Olur."

Marcello en sonunda beyaz Borghese Müzesi'nin seçilebildiği uzun, karanlık bir yol bolunca arabayı sürdü. Meydana ulaştıklarında arabayı durdurdu, motoru kapattı ve, "Biraz yürüyelim mi?" dedi.

"Tabii, nasıl istersen."

Arabadan indiler ve kol kola girerek müzenin arkasındaki parka yöneldiler. Park boştu, siyasi gelişmeler yüzünden âşıklar bile kaybolmuştu. Loşlukta, arka planda karanlık içinde ağaçlar, önde de hüzünlü veya kahraman pozlar takınmış beyaz mermer heykeller görünüyordu. Marcello ile Giulia çeşmeye kadar yürüyüp bir süre durgun kirli suya baktılar. Giulia kocasının elini sımsıkı tutuyor, parmaklarını onunkilere kenetliyordu. Yeniden yürümeye koyuldular ve bir meşe ormanının ortasındaki kapkaranlık yola girdiler. Birkaç adım attıktan sonra Giulia aniden durup tek kolunu Marcello'nun boynuna dolayarak onu dudaklarından öptü. Bir süre yolun ortasında sarılarak öpüştüler. Ardından Giulia kocasını elinden tutup ağaçlık alana çekerek, "Gel, şurada... yerde sevişelim."

"Olmaz ama," dedi, "burada mı?"

"Evet, burada," dedi Giulia, "neden olmasın. Gel, endişelerden kurtulmam için sevişmemiz lazım."

"Hangi endişelerden?"

"Herkes savaşı, siyaseti, uçakları düşünüyor, halbuki mutlu olmak o kadar kolay ki... gel... o meydanlardan birinin ortasında bile sevişmeye hazırım..." dedi Giulia, "sırf bütün bu olanlardan başka şeyler düşünebildiğimizi göstermek için bile olsa gel."

Giulia heyecanlıydı, Marcello'nun önünde ağaç gövdelerinin arasından geçiyordu. Marcello onun, "Bak ne güzel bir yatak

odası burası," diye mırıldandığını duydu, "yakında bir evimiz bile olmayacak... ama burası elimizden alamayacakları bir yatak odası... burada istediğimiz kadar uyur, sevişiriz." Giulia aniden kayboldu, sanki yer yarılmış içine girmişti. Marcello bir süre onu arayıp karanlıkta belli belirsiz gördü; bir ağacın dibinde yere uzanmış, bir kolu başının altındaydı, diğeriyle de Marcello'yu yanına uzanmaya davet ediyordu. Marcello isteğini yerine getirdi ve yere uzanır uzanmaz Giulia onu kollarıyla bacaklarının arasına aldı, sanki adamın alnında ve yanaklarında onunla bütünleşebileceği başka dudaklar arar gibi şuursuz bir coşkuyla yüzünün her yerini öpmeye başladı. Derken onu sardığı kolları gevşedi ve hafifçe doğrulup karanlığa bakarak, "Birisi geliyor," dedi.

Marcello da doğrulup oturarak o tarafa baktı. Ağaçların arasından, uzakta da olsa, sallanarak ilerleyen bir cep fenerinin ışığı ve hemen önünde yerde daire şeklinde hafif bir aydınlık görünüyordu. Herhangi bir ses duyulmuyordu çünkü zemini kaplayan ölü yapraklar bu meçhul kişinin ayak seslerini yumuşatıyordu. Işık onlara yaklaşmaya devam ediyordu ve Giulia hemen üstünü başını düzeltip oturur pozisyona geçerek kollarıyla dizlerini sardı. Ağaca sırtlarını vermiş, yan yana, ışığın yaklaşmasını seyrediyorlardı. "Bekçi herhalde," dedi Giulia.

Fener artık hemen yakınlarında zemini aydınlatıyordu, sonra yükseldi ve Marcello'yla Giulia kendilerini ışığın içinde buldu. Gözleri kamaşmış halde bu beyaz ışığın kaynağı olan, bir erkeğe ait olduğu anlaşılan gölgeye baktılar. Marcello, yüzlerini iyice inceleyen bekçinin ışığını başka yöne çevirmesi gerektiğini düşündü. Ama öyle olmadı, şaşkın ve düşünceli bir halde sessiz kalmaya devam ederlerken ışık da üzerlerinde kaldı. O zaman Marcello kızgın kızgın, "Ne istiyorsunuz?" diye sordu.

"Bir şey istemiyorum Marcello," dedi hemen tatlı bir ses. Aynı anda ışık alçaldı ve yine harekete geçip onlardan uzak-

laşmaya başladı. "Kim bu adam?" diye fısıldadı Giulia. "Seni tanıyor galiba."

Marcello hareket etmiyor, nefes almıyordu, altüst olmuştu. Karısına, "Pardon, bir dakika, hemen geliyorum," dedi ve ayağa fırlayıp meçhul adamın peşinden koştu.

Ormanın bittiği yerde, beyaz mermer heykellerden birinin kaidesinin yanında ona yetişti. Biraz ileride bir sokak lambası vardı ve adam ayak seslerini duyup döndüğünde Marcello, aradan bu kadar yıl geçmiş olmasına rağmen tüysüz ve zayıf yüzünden, fırça şeklinde kesilmiş saçlarından onu anında tanıdı. O zamanlar şoför üniforması giyiyordu, şimdi de üzerinde düğmeleri boynuna kadar iliklenmiş siyah bir ceket, kabarık bir pantolon ve siyah deri çizmeler vardı. Kasketi koltuğunun altında, cep feneri elindeydi. Gülümseyerek, "Hayalet görmüş gibisin," dedi.

Bu cümle şaka olsun diye ya da bilinçsizce söylenmişse de Marcello'ya duruma fazlasıyla uygun göründü. Hem geçirdiği şokun etkisiyle hem de koştuğu için nefes nefeseydi. "Ama ben... ben seni öldürdüğümü sanıyordum," dedi.

"Bense, beni kurtardıklarını öğrendiğini umuyordum Marcello," diye cevap verdi Lino sakince, "bir gazete öldüğümü yazdı ama bir yanlış anlama olmuş. Hastanede başka birisi ölmüştü, benim yanımdaki yatakta... Demek öldüğümü sanıyordun. O zaman doğru söylemişim, gerçekten hayalet görmüş gibisin!"

Marcello Lino'yu bulmuş olmaktan çok aralarında hemen oluşan bu arkadaşça ama kasvetli sohbet karşısında dehşete düşmüştü ve acıyla, "Ama seni öldü sanmam bir sürü sonuç doğurdu. Halbuki sen ölmemişsin," dedi.

"Benim için de bir sürü sonucu oldu Marcello," dedi Lino ona biraz merhametle bakarak, "bunu bir uyarı olarak aldım ve evlendim, sonra karım öldü," diye ekledi daha yavaş bir

tonla, "ve her şey eskiden olduğu gibi yeniden başladı. Şimdi gece bekçisi olarak çalışıyorum... bu parklar senin gibi güzel oğlanlarla dolu." Bu sözleri sakince ve bir anlık arsızlıkla söyledi, en ufak bir pohpohlama amacı sergilemiyordu. Marcello onun saçlarının ağardığını ve yüzünün biraz şişmanladığını fark etti. "Sen de evlenmişsin... o kadın karın, değil mi?"

Marcello ansızın bu uyumlu ve moral bozucu sohbete daha fazla tahammül edemedi. Adamı omuzlarından yakalayıp sarsarak, "Benimle hiçbir şey olmamış gibi konuşuyorsun, hayatımı mahvettin sen, anlamıyor musun?" dedi.

Lino kendini kurtarmaya çalışmadan, "Neden böyle diyorsun Marcello?" diye cevap verdi. "Evlendin, belki de çocukların var, halin vaktin yerinde gibi, daha ne yakınıyorsun? Beni gerçekten öldürmüş olsaydın çok daha kötü olurdu."

"Ama ben," demekten kendini alamadı Marcello, "ben seni tanıdığımda masumdum... sonra bir daha masum olamadım, hem de hiç."

Lino'nun ona hayretle baktığını gördü. "Ama Marcello, hepimiz masumduk... ben de masum değil miydim? Hepimiz şu veya bu şekilde masumiyetimizi kaybediyoruz. Normallik böyle işte." Sonra Lino Marcello'nun gevşeyen ellerinden zorlukla kurtuldu ve gizli bir suç ortaklığı içindeymişler gibi, "Bak karın geliyor, ayrılsak iyi olur, "dedi.

"Marcello," dedi Giulia'nın sesi gölgelerin arasından.

Marcello döndü ve Giulia'nın kararsızca yaklaştığını gördü. Lino anında kasketini başına geçirip ona selam verdi ve hızla müzeye yönelerek uzaklaştı. "Kimdi o adam?" diye sordu Giulia.

"Okuldan arkadaşım," diye cevap verdi Marcello, "şimdi gece bekçisi olarak çalışıyor."

"Eve gidelim," dedi Giulia, Marcello'nun koluna girerek.

"Yürüyüş yapmak istemiyor musun?"

"Hayır, eve gitmek istiyorum."

Arabanın yanına gittiler ve bindikten sonra eve varana kadar bir daha konuşmadılar. Marcello araba kullanırken Lino'nun bilinçsizce söylese de son derece anlamlı olan sözlerini düşündü: "Hepimiz şu veya bu şekilde masumiyetimizi kaybediyoruz. Normallik böyle işte." O sözler hayatı hakkındaki hükmün özünü içeriyordu. Marcello her şeyi o hayali suçun bedelini ödemek için yapmıştı; Lino'nun sözleri üzerine, geçmişte onunla karşılaşmasa, ona ateş etmese veya onu öldürdüğünden emin olmasaydı yani bütün bunların hiçbiri yaşanmamış olsaydı da, her halükârda bir şekilde masumiyetini kaybedip onu geri kazanmak için yaptıklarını yine de yapmak zorunda kalacağını ilk defa anladı. Normallik, Lino'yla karşılaştığı günden itibaren peşinden koştuğu boş bir serap değil, ilk günahın tehdidi altındaki hayatını gerekçelendirmek için duyduğu bu zorlu ama nafile arzuydu işte. Marcello, Giulia'nın, "Yarın sabah kaçta yola çıkacağız?" diye sorduğunu duydu; artık hatasının işe yaramaz tanıkları haline gelen, can sıkıcı düşünceleri kafasından kovdu.

"Olabildiğince erken," diye cevap verdi.

III

Marcello şafağa doğru uyandı ve sabahın gri ışığında karısını pencerenin yanındaki köşede, ayakta, camdan dışarı bakarken gördü veya gördüğünü sandı. Çırılçıplaktı, bir eliyle araladığı perdeyi tutuyor, diğer eliyle de belki utandığı için ya da belki de Marcello'nun tahmin edemediği bir endişeyle göğsünü örtüyordu. Yanağına uzun bir bukle düşmüştü; öne eğdiği soluk, renksiz yüzü düşünceli, çaresiz ve kederli görünüyordu. Bedeni bir gecede o güçlü ve coşkulu şehvetini kaybetmiş gibiydi. Anne olunca yassılaşıp sarkan memeleri, yandan bakınca Marcello'nun daha önce fark etmediği biçimde pörsümüş ve yorgun görünüyordu; toparlak olmaktan ziyade şişmiş karnının ağırlığı onu hantal ve savunmasız kılıyor, rahmini saklamak için titrek halde bir arada duran bacakları bu kırılganlığı iyice gözönüne çıkarıyordu. Doğmakta olan günün soğuk ışığı, patavatsız ve duyarsız bir bakış gibi, hüzünlü bir şekilde bu çıplaklığı aydınlatıyordu. Marcello, şafak öncesinin aydınlığında hareket etmeksizin boş avluya bakan karısının aklından ne geçtiğini merak etti. Güçlü bir merhamet duygusuyla, kadının hislerini pekâlâ tasavvur edebileceğibi düşündü. "İşte," diye düşünüyor olmalıydı Giulia, "işte hayatımın ortasında evimden kovuldum, küçük bir kızım var, kocam mahvoldu, geleceğe dair hiçbir umudu yok,

kaderi belirsiz, belki hayatı tehlikede. Bunca çabanın, bunca tutkunun, bunca umudun sonucu bu işte." Onun cennetten kovulmuş Havva gibi olduğunu düşündü Marcello, ve cennet de o ev ve içindeki mütevazı eşyalardı: dolaplardaki giysiler, mutfaktaki aletler, kız arkadaşlarını ağırladığı salon, gümüş çatal bıçak takımı, sahte İran halıları, annesinin hediye ettiği porselen tabak takımı, buzdolabı, holdeki vazo, taksitle döşenmiş sahte ampir tarzındaki yatak odaları ve yataktan Guilia'ya bakmakta olan kendisi. Cennet aynı zamanda günde iki defa aileyle yemek masasına oturmanın; kendisinin, kızının ve kocasının geleceğiyle ilgili planlar yapmanın hazzıydı. Ve cennet manevi huzur, kendinle ve dünyayla uyum içinde olmak, dingin ve memnun bir yürek demekti. Şimdi elinde alevden bir kılıçla öfkeli ve acımasız bir melek onu bu cennetten ebediyen kovuyor, onu çıplak ve savunmasız halde düşmanlarla dolu dünyaya itiyordu.

Giulia hazin düşüncelere dalmış orada dururken Marcello onu bir süre daha seyretti, sonra uykunun ağırlaştırdığı gözkapaklarının arasından pencereden ayrıldığını, parmak ucunda askıya gidip üzerine bir sabahlık aldığını ve sessizce odadan çıktığını gördü. Ya uyuyan kızının yatağının kenarında oturacak ya da yolculuk öncesi son hazırlıkları yapacaktı. Bir an kalkıp onu teselli etmeyi düşündü ancak hâlâ çok uykusu vardı ve biraz sonra yine uykuya daldı.

Daha sonra, o yaz sabahının saf ışığında araba hızla Tagliacozzo'ya yol alırken Marcello o hüzünlü görüntüyü yeniden düşündü ve onu rüyasında mı yoksa gerçekten mi gördüğünü sordu kendine. Karısı yanı başında, dizlerinin üzerinde koltuğa yerleşmiş başını camdan çıkararak yolculuğun tadını çıkaran Lucilla'ya yer açmaya çalışıyordu. Dimdik oturuyordu, beyaz bir gömleğin üzerine bir ceket giymiş, düğmelerini açık bırakmıştı, şapkası yüzünü gölgede bırakıyordu. Marcello

kucağında kahverengi kâğıda sarılıp bir iple bağlanmış uzunca bir paket olduğunu fark etti. "O pakette ne var?" diye sordu.

"Güleceksin," diye cevap verdi, "ama holde duran kristal vazoyu bırakmak istemedim. Çok seviyorum, hem çok güzel hem de onu bana sen vermiştin. Hatırlıyor musun? Lucilla doğduktan kısa süre sonra. Biliyorum, bu da benim zaafım, Tagliacozzo'da içine çiçek koyacağım."

Demek doğruydu, rüya görmemişti, o sabah pencerenin yanında ayakta gördüğü gerçekten Giulia'ydı, rüyasındaki biri değil. Bir süre sonra, "Onu yanında getirmek seni mutlu ediyorsa iyi yapmışsın ama seni temin ederim, yaz biter bitmez eve döneceğiz. Bu kadar endişe etmemelisin," dedi.

"Ben endişe etmiyorum."

"Her şey iyi olacak," dedi yine Marcello araba tırmanmaya başladığı için vitesi değiştirirken, "ve sen son yıllarda olduğun kadar, hatta daha mutlu olacaksın."

Giulia bir şey demedi, ikna olmuş görünmüyordu. Marcello bir yandan araba kullanırken bir yandan da bir süre onu gözledi; bir eliyle kucağındaki vazoyu tutarken diğer kolunu camdan bakan kızının beline dolamıştı. Bu haliyle sevdiği ve sahip olduğu her şeyin burada, bu arabada olduğunu gösteriyordu sanki; bir yanında kocası, diğer yanında kızı ve kucağında aile hayatının sembolü kristal vazo. Evden ayrılırlarken Giulia'nın son bir bakış atarak, "Kim bilir bizim yerimize kim gelecek bu eve," dediğini hatırladı ve onu hiçbir zaman ikna edemeyeceğini, başkaları tarafından ikna edilmeye hazır olmadığını, içgüdüsel olarak korku dolu önsezilere kapıldığını anladı. Yine de sakin bir sesle, "Şimdi ne düşünüyorsun, sorabilir miyim?" diye sordu.

"Hiçbir şey," dedi Giulia, "hiçbir şey düşünmüyorum, manzaraya bakıyorum."

"Hayır, genel anlamda ne düşünüyorsun?"

"Genel anlamda mı? Bizim için işler kötü gidiyor ama kimsenin suçu değil."

"Benim suçum olabilir."

"Neden senin suçun olsun? Asla herhangi birinin suçu değil; herkesin hem haksız hem de haklı olduğu hususlar var. "İşler, her şey kötü durumda olduğu için kötü gidiyor, o kadar." Giulia bu cümleyi sanki artık konuşmak istemediğini gösteren bir kararlılıkla söyledi. Marcello bir şey demedi ve bir süre sessizlik hâkim oldu.

Henüz sabahın erken saatleri olmasına rağmen o günün sıcak geçeceği anlaşılıyordu; arabanın önünde, ışığın parlattığı tozlu çalılıkların kıpırtısı göz kamaştırıyor ve güneşin güçlü ışınları asfaltın üzerinde ayna gibi yansımalara neden oluyordu. Yol kıvrımlı bir araziden, kuru anızla kaplı sararmış tepelerin arasından geçiyordu; ağaçsız, boş vadilerin dibinde nadiren kahverengi veya gri çiftlik evleri görülüyordu. Ara sıra bir at arabasıyla veya eski bir taşra otomobiliyle karşılaşıyorlardı: Trafiğin yoğun olmadığı bir yoldu, askeri konvoylar da başka bölgelerden geçiyordu. Her şey sakin, normal, kayıtsız, diye düşündü Marcello araba kullanırken, savaş ve isyan halindeki bir ülkenin tam ortasında bulundukları kimsenin aklından geçmezdi. Çitlere yaslanmış veya tarlalarının ortasında ayaklarını bir küreğe yaslamış çiftçilerin yüzleri hayatın normal, alışılagelmiş, bariz meseleleri hakkında her zamanki sağlam ve sakin duygulardan başka bir şey ifade etmiyordu. Ekini, güneşi, yağmuru, yiyecek fiyatlarını düşünen veya hiçbir şey düşünmeyen insanlardı. Giulia'nın da yıllar boyu bu çiftçiler gibi olduğunu düşündü Marcello, şimdi de o huzurdan koparıldığı için üzülüyordu. Marcello'nun içinden sinirlenip, beter olsun, diye düşünmek geldi. İnsanlar için yaşam, hoşgörülü doğanın sunduğu uyuşuk huzura kendilerini bırakmak değil, sürekli mücadele ve endişe halinde olmak, her an hayat denen o bütünsel sorunun bir parçası olan büyük so-

runların sınırları içindeki küçük sorunları çözmek demekti. Bu düşünce üzerine kendine güveni geri geldi; bu arada araba ıssız ve kıvrımlı bölgeden ayrılıp bir sıra halinde dizilmiş tepelerin yüksek, kızıl kayaları arasına girmişti. Marcello, belki de araba kullanırken bedeni, sürekli virajlardan ve yokuşlardan oluşan yolun zorluklarıyla yüzleşen ve boğun eğmeyip bunlarla kolaylıkla baş eden motorla birmiş gibi geldiği için, yıllar sonra ilk defa hem maceraperest hem de kibirli bir iyimserliğin, şiddetli bir rüzgâr gibi ruhunun fırtınalı göklerini nihayet temizlediğini hisseder gibiydi. Hayatının önceki aşamasını tamamen kapatıp farklı bir düzlemde ve farklı araçlarla baştan başlaması gerektiğini düşündü. Lino'yla karşılaşmasının kendisine çok faydası olmuştu; onu işlemediği bir suçun pişmanlığından kurtarmaktan ziyade Lino, masumiyeti kaybetmenin kaçınılmaz olduğunu, normallik hakkında öylesine söylediği o birkaç kelimeyle de Marcello'nun yirmi yıl boyunca yanlış yolda ilerlemekte inat ettiğini ve artık o yoldan kesin olarak ayrılması gerektiğini göstermişti. Bu sefer herhangi bir gerekçe bulmaya veya iletişim kurmaya gerek yok, diye düşündü; gerçekten işlediği suçun yani Quadri'nin ölümünün nafile bir arınma ve normallik arayışıyla kendisini zehirlemesine izin vermemeye kararlıydı. Olan olmuş, Quadri ölmüştü ve Marcello bir mezar taşı gibi bu ölümün üzerini kapatıp onu tamamıyla unutacaktı. Belki de deminki kavurucu çöl sona erdiğinden ve görünmeyen sular sayesinde yol kenarları otlar, çiçekler ve eğreltiotlarıyla dolup taştığından, daha yukarıda süngertaşı kayalıklarının tepesindeki koruluğun bereketli, gür yeşilliği göründüğünden Marcello'ya bundan sonra insanın kendi gölgesini kovaladığı ve hep kendini kovalanmış ve suçlu hissettiği çöllerin sefaletinden kaçınmasını daima bilecekmiş ve şu anda içinden geçtiği yerlere benzer, eşkıyalarla yabani hayvanların yaşadığı kayalık ve aşılması güç yerleri özgürce ve maceracı bir ruhla arayacakmış gibi geldi. Marcello gönüllü

olarak, inatla ve aptalca davranarak kendini değersiz bağlantılara ve daha da değersiz yükümlülüklere zorlamıştı; üstelik bütün bunları var olmayan bir normalliğin hayali için yapmıştı; şimdi o bağlar kopmuş, yükümlülüklerden kurtulmuştu; o yine özgürdü ve özgürlüğünden faydalanmasını bilecekti. O anda manzaranın en güzel olduğu noktadan geçiyorlardı: Yolun bir tarafında yamacı kaplayan koruluk, diğer tarafında çok dallı devasa meşelerin yer aldığı çimlerle kaplı yamaç görülüyordu, yamacın en dibinde de çalılıklarla dolu bir vadinin içindeki derenin köpüklü sularının ışıltısı seçilebiliyordu. Vadinin karşı tarafındaki kayalık yüzeyden aşağıya parıltılı bir kurdeleyi andıran şelale iniyordu. Marcello aniden arabayı durdurarak, "Burası çok güzel, biraz duralım," dedi.

Küçük kız camdan bakmayı bırakıp onlara dönerek, "Geldik mi?" diye sordu.

"Hayır gelmedik, biraz duracağız," dedi Giulia kızı kucağına alıp arabadan indirerek. Giulia bu moladan yararlanarak Lucilla'nın ihtiyacını gidermek için kızın elinden tutup birkaç adım uzaklaşırken Marcello arabanın yanında kalmıştı. Anne kızına doğru eğilmeden, yavaşça yürüyordu; kısa, beyaz bir elbise giymiş, omuzlarına dökülen saçlarının tepesine büyük bir fiyonk bağlanmış küçük kız da her zamanki gibi heyecanla konuşuyor, ara sıra, muhtemelen soru sormak için yüzünü annesine çeviriyordu. Marcello, ani bir heyecanla biraz önce çizdiği yeni ve özgür geleceğinde kızının nasıl bir yeri olacağını merak etti ve şefkatle onu en azından, kendi hayatını şu ana kadar yönlendirenlerden çok farklı güdülerden ilham alan bir hayata yönlendirebileceğini düşündü. Kızının hayatındaki her şey neşeli, hevesli, zarif, hafif, berrak, taze ve maceracı olmalı, diye düşündü; kavurucu sıcak veya pusla hiç işi olmayan, havayı daha berrak, renkleri daha parlak kılan hızlı, arındırıcı fırtınalardan başka bir şey bilmeyen bir manzaraya benzemeli.

Düne kadar kaderinin temelinde yatan o abartılı titizliğinin izi bile kalmamalıydı. Evet, diye düşündü yine, kızı tamamıyla özgür olmalıydı.

Marcello bu düşüncelerle yolun kenarından ayrılıp gölgesi karşı tarafa düşen ormana yaklaştı. Ağaçlar uzun ince ve çok yapraklıydı, altlarındaki gölgelik alanda iç içe geçmiş çalılıklar ve başka yabani bitkiler büyüyordu, onların altında da otlar, çiçekler ve mora çalan mavilikte bir çançiçeği görünüyordu. Çançiçeği çok sadeydi, yaprakları beyaz çizgiliydi, Marcello onu burnuna götürünce acı bir ot kokusu aldı. Ormanaltındaki o gölgelik yerde, verimsiz süngertaşına tutunan azıcık toprakta yetişen çiçek kendinden uzun veya güçlü bitkileri engellemiyor ya da kabul etmek veya reddetmek üzere kendi kaderini tanımıyor diye düşündü. Tohumunun şans eseri düştüğü yerde, Marcello'nun eli onu koparana kadar tamamen bilinçsizce ve özgürce yetişmişti. O karanlık ormanaltında, bir parça yosunun üzerinde yetişen o yalnız çiçek gibi olmak, diye düşündü, gerçekten mütevazı ve doğal bir kaderdi. Halbuki temelsiz bir normalliğe boyun eğmenin imkânsızlığının istemli tevazusunun ardında tersine dönmüş gurur, gösteriş, özsaygıdan başka bir şey yoktu.

Karısının, "Hadi gidelim," diyen sesini duyunca irkildi ve yeniden direksiyona geçti. Araba virajlı yolda, meşe ağaçlarının olduğu yamacın etrafından hızla döndü ve sık bir ormanın içinden geçtikten sonra tepedeki bir yarıktan devasa bir ovaya çıktı. Mavi dağlarla çevrili uzak ufuk hattı temmuzun kavurucu sıcağında puslu görünüyordu; Marcello altın rengi puslu ışıkta, ovanın ortasında yalnız, kayalık bir tepe gördü, üzerinde de akropol benzeri bir kalenin kuleleri ve surları altında toplanmış birkaç ev vardı. Tepeyi döne döne dolanan çevreyolunun üzerinde asılı kalmış gibi duran evlerin gri cepheleri açıkça seçiliyordu: Dörtgen biçimindeki kalenin iki tarafında tıknaz, silindir

biçimde birer kule vardı; evler pembe gibiydi ve gökyüzünü kavuran güneş, camlarında korkunç ışıltılar yaratıyordu. Tepenin eteğinde yol beyaz bir çizgi halinde ovanın kenarına doğru dümdüz uzanıyordu; tepenin karşısında, yolun diğer tarafında bir havaalanının kısa kesilmiş, sarıya çalan otlarla kaplı geniş çayırlığı yer alıyordu. Tepedeki eski köyün tersine, havaalanında her şey modern ve yeni duruyordu; yeşil, mavi ve kahverengiyle kamufle edilmiş üç uzun hangar, ucunda kırmızı beyaz bir bayrağın dalgalandığı bir anten, alanın kenarlarına sanki rasgele konmuş, gümüş rengi sayısız cihaz.

Marcello bu manzarayı uzun uzun seyrederken araba dik inişin virajlarını döne döne hızla ovaya yol alıyordu. Tarihi tepeyle son derece modern havaalanı arasındaki tezat anlamlıydı, ama aniden dikkati dağılınca bunun ne anlamı olduğunu tam olarak belirleyemedi. Aynı zamanda, bu manzarayı daha önce görmüş gibi, sıradışı bir aşinalık hissettiğini fark etti. Ama bu yolu ilk defa katediyordu.

İniş bitince araba, sonsuza kadar uzanıyormuş gibi duran düz yola girdi. Marcello gaza bastı ve sürat göstergesinin oku önce saatte seksen, sonra doksan kilometreye ulaştı. Yol şimdi tarlalarla kaplı, ekinleri biçilmiş, metalik sarı renkte iki büyük alanın arasından geçiyordu ve etrafta ne bir ağaç ne bir ev vardı. Belli ki, diye düşündü Marcello, bölge sakinlerinin hepsi tepedeki köyde oturuyor ve sabahları tarlalarda çalışmaya gidiyor, akşamları da tepedeki evlerine dönüyorlardı.

Karısının sesi onu bu düşüncelerden uyandırdı. "Bak," dedi Giulia havaalanına işaret ederek, "ne oluyor orada?"

Marcello o tarafa bakınca otların kısa kesildiği büyük alanda kollarını sallayarak oraya buraya koşan birçok insan gördü. Aynı anda, yaz güneşinin o göz kamaştırıcı ışığında, üç hangardan birinin çatısından hemen hemen hiç dumanı olmayan kırmızı ve keskin bir alev tuhaf bir biçimde yükseldi. Ardından ikinci

ve üçüncü çatılardan da alevlerin yükseldiği görüldü. Şimdi üç alev birleşmiş vahşice her yöne hareket ediyordu; bu arada siyah duman bulutları yere inerek hangarları saklıyor, etrafa yayılıyordu. Hayata dair herhangi bir iz kalmamış, havaalanı bir kere daha boşalmıştı.

Marcello sakin bir sesle, "Hava saldırısı," dedi.

"Tehlike var mı?"

"Hayır, geçip gitmiş olmalılar."

Marcello gaza bastı, sürat göstergesindeki ok yüz yüz yirmi kilometreye varmıştı. Şimdi köyün altına ulaşmışlardı; çevre yolu, evlerin yan cepheleri ve kale seçiliyordu. Aynı anda Marcello arkasında alçalmakta olan uçağın öfkeli tangırtısını duydu. Onca gürültü arasında makineli tüfeğin yoğun atışını seçti ve uçağın onu izlediğini, yakında üzerinde olacağını anladı: Motorun gürültüsü yolla aynı eksende ilerliyordu; onun gibi dümdüz ve kararlıydı. O metalik gümbürtüyü üzerlerinde duydular, sağır edici bu ses bir süre sonra uzaklaştı. Marcello omzuna yumruk yemiş gibi güçlü bir darbenin ardından ölümcül bir dermansızlık hissetti; umutsuzca bütün gücünü toplayıp arabayı yolun kenarında durdurmayı başardı. "İnelim," dedi bitkin bir sesle elini uzatıp kapıyı açarak.

Kapı açıldı ve Marcello düştü; yüzünden ve ellerinden destek alıp otların üzerinde sürünerek bacaklarını da arabadan çıkardı ve banketin yanında yerde kaldı. Ancak kimse konuşmuyor ve açık kalan kapıdan kimse inmiyordu. O an, geri gelmekte olmakta uçağın gürültüsü duyuldu tekrar. Marcello içinden, "Tanrım, ne olur vurulmuş olmasınlar, onlar masum," diye düşündü. Sonra da yüzü otların üzerinde, kaderini kabullenip uçağın dönmesini bekledi. Kapısı açık arabada sessizlik hâkimdi; Marcello kimsenin inmeyeceğini anlayınca keskin bir acı hissetti. Uçak nihayet Marcello'nun üzerine geldikten sonra gecenin ve sessizliğin içinde kavurucu gökyüzünde gözden kayboldu.